NIVES OPAČIĆ

Reci mi to KRATKO I JASNO

HRVATSKI ZA NORMALNE LJUDE

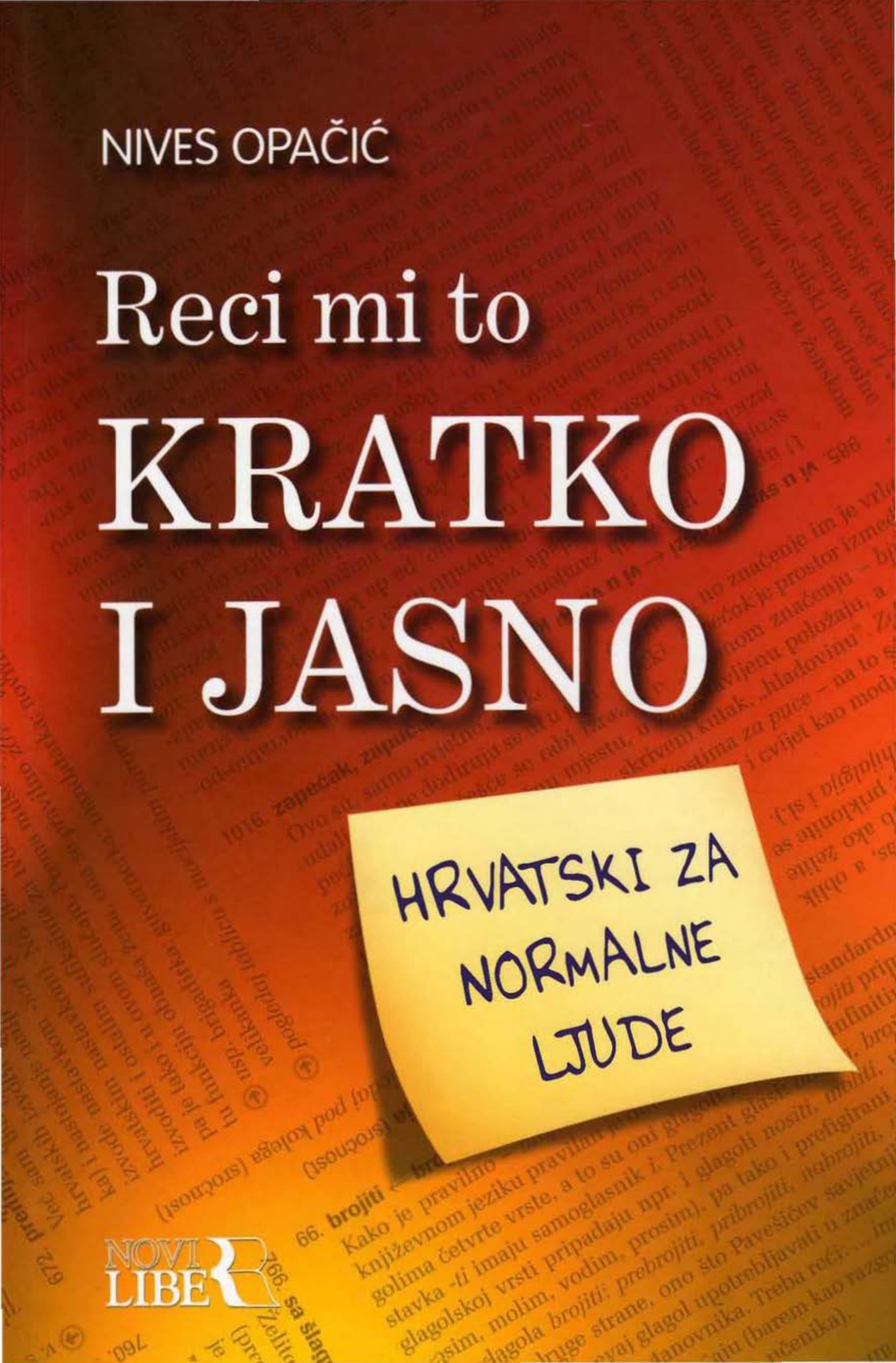

NOVI LIBER

IZDAVAČ
Novi Liber
Jurišićeva 23, Zagreb
www.novi-liber.hr

ZA IZDAVAČA
Slavko Goldstein

© 2009. Nives Opačić i Novi Liber

UREDNICE
Lara Hölbling Matković
Sanja Petrušić Goldstein

KOMPJUTERSKA PRIPREMA
Sandra Petrušić
Dunja Stanković

KOREKTURA
Ljiljana Cikota

DIZAJN I GRAFIČKA PRIPREMA
Studio DiM

TISAK
Denona, Zagreb, studeni 2009.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 722623

ISBN 978-953-6045-82-2

Sva prava zadržana. Ni jedan dio ovoga izdanja ne smije se umnožavati
ili javno reproducirati bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

NIVES OPAČIĆ

Reci mi to
KRATKO I JASNO

HRVATSKI ZA NORMALNE LJUDE

NOVI LIBER

Zagreb, 2009.

SADRŽAJ

Predgovor 7
Kako se služiti priručnikom 9
Jezični savjetnik 11

Dodatak

Tablica s glagolima 238
Tablica s mocijskim parovima 259
Pojmovnik 281
Indeks 289

Bibliografija 317
Bilješka o autorici 321

PREDGOVOR

Dok sam bila na vrhuncu svojega radnog vijeka, mnogi su me nagovarali da napišem neki orijentir, gotovo peljar, za brođenje po hrvatskom standardnom jeziku, jer se to ljudima činilo i teško i zakučasto. To se tako čini zato što se svaki standardni jezik, pa tako i hrvatski, mora učiti, a kod nas se sve što se mora učiti proglašava teškim. Što činimo s onim što smatramo teškim? Što prije gurnemo to pod tepih, kao da će problem i nejasnoće time nestati. Još donedavno, do pojave najprizemnijega konzumerizma i u javnom medijskom prostoru, dakle do smjene tisućljeća, na upotrebu hrvatskoga standardnog jezika u javnosti gledalo se kao na pitanje pristojnosti, a hrvatski standardni jezik (onomad se govorilo književni jezik) trebao je poslužiti kao poveznica prihvatljiva svim govornicima hrvatskoga jezika na inače vrlo raznolikom terenu kojom će se poslužiti kad govore ili pišu „službeno", „neutralno", informativno – ukratko, javno.

Vremena za rad na takvu djelu – uz mnoge ostale dužnosti – tada nije bilo, ali se prostor za to otvorio u blaženoj nemirnoj (dakako, zasluženoj) mirovini, pa nisam ispuštala iz ruku ni vrijeme (koliko mi ga je još ostalo) ni priliku (koju mi je Novi Liber spremno pružio), nego sam se bacila na istraživanje i pisanje. U samo nekoliko konstruktivnih i plodnih razgovora u upravo nestvarnoj oazi mira jednoga dvorišta u Jurišićevoj ulici, usred najjače gradske vreve u najužem središtu Zagreba, rodila se ideja o jezičnom savjetniku koji neće biti ni žandarski strog, ni suhoparan, ni isključiv, nego razumljiv svakomu tko svojemu materinskom standardnom jeziku pristupa bez predrasuda, otvorena srca i duha, radoznalo u doslovnom smislu riječi – da rado, svojom voljom, bez prisile želi o svojem standardnom jeziku znati što više, bolje i dublje. Nikad nisam ljudima govorila da u hrvatskom standardnom jeziku „tako mora biti", nego sam im uvijek nastojala i objasniti zašto mislim da je „tako bolje" ili jedino pravilno. Naravno, ljudi uvijek imaju izbor da prihvate ili ne prihvate ono što im predlažem. Neću ovdje prepričavati što sve možete naći u knjizi, to će svatko za sebe pronaći sam, no među više od 1000 natuknica vjerujem da će mnogi naći odgovor na svoje dvojbe, utvrditi znanje koje su davno stekli, osvježiti štošta što su zaboravili, iznenaditi se koliko ljudi uporno griješi i u onome što nam se obično čini da je samo po sebi razumljivo, a mladi naučiti i nešto novo.

Objašnjenja su stručno utemeljena, no nadam se svima i razumljiva, a u tome su mi mnogo pomogle moje marne i prve čitateljice teksta, koje su ga i mijesile do oblika koji je pred vama. To su urednice Sanja Petrušić-Goldstein (koja, premda nominalno direktorica, ne leži gotovo zavaljena u menadžerski fotelj, statusni simbol današnjih poduzetnika, nego na običnom stolcu sjedi dugo i naporno *radi*), Lara Hölbling-Matković (koja ima oko sokolovo, a um neopterećen autoritetima, pa zna, hoće i može postavljati logična i suvisla pitanja tako dugo i uporno dok ne dobije i takve, zadovoljavajuće, odgovore), „curke" Sandra i Dunja, majstorice na kompjutorima, koje su svoj dio posla (unošenje teksta) obavljale „s mozgom", upozoravajući me na ona mjesta koja su meni u mojoj glavi bila jasna, ali ako to nije bilo jasno i njima, „običnim" čitateljicama, dobro su zaključile da neće biti jasno ni drugima. Slušala sam ih i poslušala. Hvala svima njima (a to je ujedno i cijeli radni kolektiv Novoga Libera) na strpljenju i neograničenoj „logistici" koju su mi pružale u radu, jer bez nje ove knjige sasvim sigurno ne bi ni bilo. Uvijek spremna kava i ljubazan osmijeh kojim su me dočekivale učinili su (mi) rad na ovoj knjizi ugodnim, poticajnim i laganim, ono što se kaže „pravim".

Reci mi to kratko i jasno – s uputom: *Hrvatski za normalne ljude* (jer je hrvatski jezik često bio i ostao mamac i za kojekakve bolesnike raznih boja i predznaka) zapravo je *knjiga harmonika*. U jednom trenutku trebalo je prestati pisati nove natuknice, ali svjesna sam da one i dalje kuljaju iz raznoraznih zakutaka, potaknute sve novim i novim pitanjima. Nakladnik predlaže da sve ono što ste oduvijek željeli znati o hrvatskom standardnom jeziku (a niste se usudili pitati ili niste znali koga biste pitali) slobodno pitate na internet adresi www.novi-liber.hr, pa ćemo ovu knjigu harmoniku početi rastezati i proširivati zajedničkim novim pjesmama (na vaše riječi) koje će iz nje izlaziti. Svirka će kojiput biti spora i otegnuta, kojiput brza i živahna, no važno je da ne prestane. Jer pitanja što ih potiče hrvatski jezik na *jezikoslovnoj* razini (očišćenoj od politikantskih primjesa) ima još mnogo. Stoga, primimo se posla!

Nives Opačić

U Zagrebu, studeni 2009.

KAKO SE SLUŽITI PRIRUČNIKOM

Reci mi to kratko i jasno jednostavan je jezični priručnik namijenjen širokoj čitalačkoj publici. Knjiga sadrži 1046 natuknica u kojima autorica, poznata po preciznom i duhovitom njegovanju hrvatskoga jezika, na popularan način savjetuje čitatelja kako da bolje i jasnije formulira svoje misli (i svlada strah od vlastita standardnoga jezika). Na kraju knjige nalazi se *Dodatak*, koji sadrži *Tablicu s glagolima*, *Tablicu s mocijskim parovima* (što možemo nazvati i *muško-ženski odnosi*), *Pojmovnik* i *Indeks*.

Tablica s glagolima – sadrži 264 glagola s oblicima u kojima refleks staroga glasa *jata* izaziva najčešće pogreške u pisanju (*-ije-* i/ili *-je-*).

Tablica s mocijskim parovima – sadrži popis imenica koje označuju ženske osobe istoga zanimanja, djelatnosti i/ili osobina kao i odgovarajuće imenice u muškom rodu (npr. *radnik – radnica, učitelj – učiteljica* i sl.).

Pojmovnik – sadrži objašnjenja manje poznatih pojmova, ali i opširnije opise svih vrsta riječi u hrvatskom jeziku.

Indeks – obuhvaća popis riječi koje su spomenute i objašnjene u natuknicama, a koje same nisu nužno noseće natuknice; kraj svake riječi u *Indeksu* nalazi se redni broj natuknice u kojoj je spomenuta ili objašnjena.

Znakovi, upute i kratice u ovom priručniku služe tomu da korisniku olakšaju brzo pregledavanje i čitanje te da ga bez dodatnih objašnjenja upute kako pronaći ono što traži.

ZNAKOVI

← ili → upućuje na pravilnu riječ ili izraz u standardnom jeziku

> ili < upućuje na riječ kojoj dajemo prednost u odnosu na drugu riječ s kojom je u paru, riječ koja se nalazi sa šire strane znaka preporučena je riječ, a riječ s uže strane toga znaka ne pripada hrvatskom standardnom jeziku ili se ne preporučuje njezina upotreba u danom kontekstu

* zvjezdica je pretpostavljeni oblik ili međuoblik koji je prethodio današnjem obliku riječi.

UPUTE

pogledaj pod – 1. upućuje na natuknicu kod koje se nalazi objašnjenje te riječi ili istog problema
2. upućuje na dodatne podatke u jednoj od tablica koje se nalaze u *Dodatku* na kraju priručnika

usp. – upućuje na drugu natuknicu sa sličnim problemom

v. – upućuje na objašnjenje koje se nalazi kod pravilne ili preporučene riječi

KRATICE

češ.	češki
engl.	engleski
fr.	francuski
grč.	grčki
lat.	latinski
njem.	njemački
stsl.	staroslavenski
šp.	španjolski
tal.	talijanski
usp.	usporedi
v.	vidi

Urednice

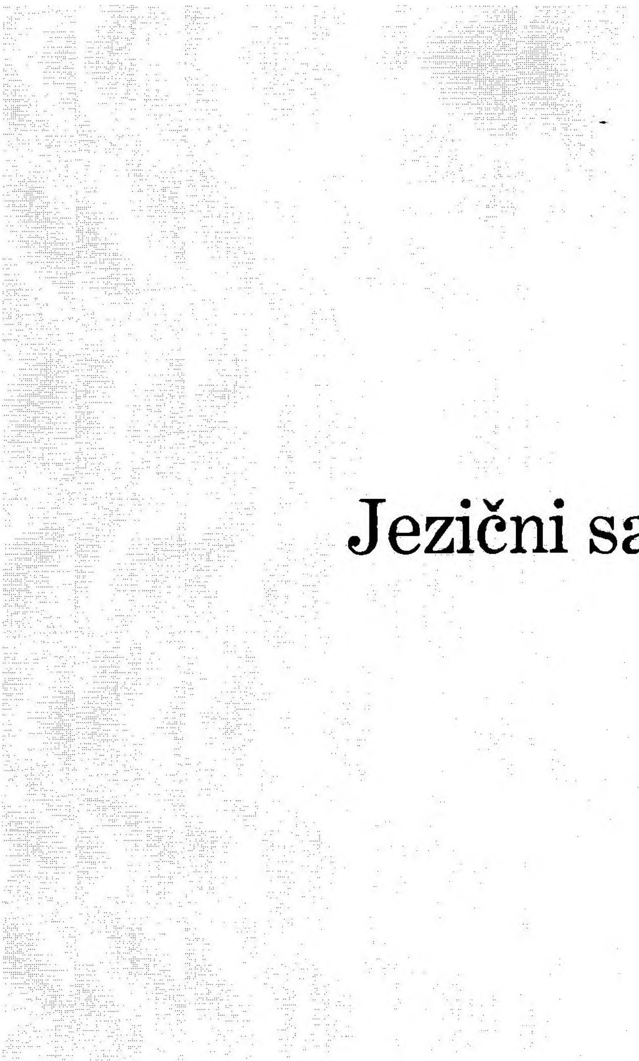

Jezični savjetnik

1. **a da ne ← bez da**

Pod utjecajem njemačkoga jezika, nekoć službenoga jezika u Hrvatskoj, preuzeli smo neke njemačke konstrukcije, poglavito u birokratskom jeziku, iz kojega su se onda proširile i u opći jezik. Jedna je od njih i sintagma *bez da* (*ohne dass* ...). U općoj nepristojnosti ljudi danas sve manje pozdravljaju kad ulaze u prodavaonicu, tako se ponašaju i mnogi prodavači/prodavačice, a situacija se ponavlja i na izlazu. Takvu situaciju nerijetko opisujemo riječima: Ulaze u prodavaonicu *bez da* su pozdravili. Takav je uvoz u hrvatski jezik nepotreban. Recimo radije: Ulaze u prodavaonicu *a da ne* pozdravljaju. Ili: Ulaze u prodavaonicu *bez pozdrava.*

2. **adresat, adresant**

Kad se nađu dvije slične – pa još k tome strane – riječi, postoji velika vjerojatnost da će ih ljudi početi zamjenjivati, premda one nisu istoznačnice. Takve su dvije imenice *adresat* i *adresant.* Naravno, do zabune neće doći ako znamo što koja od njih znači. A što znači? *Adresat* je *primatelj,* osoba kojoj je *upućeno* pismo ili pošiljka, a *adresant* je *pošiljatelj,* osoba koja *šalje* pismo ili kakvu pošiljku. O tome valja voditi računa i kad pitamo tko je *adresat* (primatelj) i kad pitamo tko je *adresant* (pošiljatelj).

3. **aero-**

Složenice kojima je prvi dio grčka riječ *aero-* ne pišemo u hrvatskom jeziku sa spojnicom (dakle nisu polusloženice) nego sastavljeno, kao jednu riječ: *aeroklub, aerodrom, aerodinamika, aeronautika, aeromiting.* Naravno, tako će se ponašati i njihove izvedenice (*aerodromski, aerodinamičan* itd.). Premda se u ovoj knjizi ne bavim poglavito izgovorom, samo usput: valjalo bi izgovarati *aero,* a ne *ajro.*

➜ *usp.* anti-; auto-; elektro-; foto-; kino-; makro-; mikro-; radio-; video-

4. **aerobika ← aerobik**

S novim oblicima tjelovježbe stižu nam i novi nazivi. Jedan je od njih i *aerobik.* Ili ipak *aerobika*? Engleska riječ *aerobics* znači vrstu gimnastike koja se izvodi uz glazbu. Ona je nastala od pridjeva *aerobic* (što znači: koji zahtijeva ili uzima slobodni kisik iz zraka) po istom modelu kao npr. i riječ *matematika* od *mathematics.* Kad već u hrvatskom nemamo niti ćemo iznaći hrvatsku riječ za te vježbe, prilagodimo barem njihovo ime hrvatskom jeziku. Umjesto u muškom rodu (*aerobik*) upotrebljavajmo ovu riječ u ženskom rodu (kao matematika, stilistika, lingvistika itd.).

5. **ajmo reć → recimo**

➔ *v.* recimo

6. **ako ← ukoliko** (kao veznik)

U pogodbenim rečenicama bolje je rabiti pogodbene veznike nego neke druge izraze, npr. prilog *ukoliko*, pa će rečenica: *Ukoliko* ne poslušate naš savjet, nemojte se žaliti na posljedice; biti pravilnija s veznikom *ako*: *Ako* ne poslušate naš savjet ... Naravno, i *utoliko* i *ukoliko* dobro je rabiti kao priloge: *Utoliko* me još više iznenadio takav postupak. *Ukoliko* više uči, *utoliko* manje zna. Moglo se, naravno, reći i: *Što* više uči, *to* manje zna.

7. **-alan ← -elan**

Latinski pridjevi koji završavaju na *-alis* (*actualis*) prenose se u hrvatski jezik sa *-alan*, a ne sa *-elan*: aktualan, eventualan, genijalan, specijalan, komercijalan, vizualan i sl. Pod utjecajem nekih drugih europskih jezika (njemačkoga ili francuskoga) čuje se i oblik *aktuelan* (njem. *aktuell*, fr. *actuel*), no bolje se držati izvora nego jezika posrednika. Dakle: *aktualan*.

8. **alternativa**

Može li biti *nekoliko* alternativa? *Bezbroj* alternativa? Može li se pouzdano reći koliko može biti alternativa? Može. Mogu biti samo *dvije* alternative. Imenica *alternativa* nastala je od latinskoga zamjeničkog pridjeva *alter* i od pridjeva *alternus*. *Alter* znači jedan ili drugi od dvojice. *Alternus* znači izmjeničan, sad jedan, sad drugi. Dakle, ne možemo nuditi *više alternativa*, nego samo dvije. Možemo, naravno, nuditi više *mogućnosti* izlaska iz krize, pa ako ih znamo, nazovimo ih i pravim imenom.

9. **Andrea, Andree**

Sklanjanje ovoga imena (i njemu sličnih po dočetku) izaziva nedoumice – treba li u tzv. kosim padežima umetati između dva samoglasnika *j* ili ne treba; dakle, treba li sklanjati: *Andreje, Andreji* ili *Andree, Andrei* itd. Napisat ću cijelu paradigmu, a slični primjeri mogu se ravnati po njoj:

Nominativ	*Andrea*
Genitiv	*Andree*
Dativ	*Andrei*
Akuzativ	*Andreu*
Vokativ	*Andrea*
Lokativ	*(o) Andrei*
Instrumental	*s Andreom*

10. anglizam > anglicizam

Objašnjenje koje je dala kolegica Milica Mihaljević toliko je suvislo i uvjerljivo da mu nemam što dodati. Zato ću ga tek kratko prenijeti. Izvedenice s nastavkom *-izam* imaju mnoga značenja, a među njima znače i riječ koja je preuzeta iz kojega stranog jezika ili dijalekta, npr. *kajkavizam, germanizam.* Na *-cizam* u hrvatskom završavaju samo četiri riječi s tim značenjem: *grecizam, turcizam, galicizam* i (podijeljeno) *anglicizam.* Naravno, ima mnogo onih koji govore i *anglizam.* Da se držimo tvorbene porodice riječi *anglicizam,* tada bi ona trebala izgledati ovako: *anglicizam, anglicist, anglicistica, anglicistika, anglicistički, anglicizirati* itd. Dakle, i oni koji rabe naziv *anglicizam* ne rabe ostale članove njegove tvorbene porodice. Tvorbena porodica riječi *anglizam* izgleda ovako: *anglizam, anglist, anglistica, anglistika, anglistički, anglizirati* itd. Naziv *anglizam* u skladu je s ostalim nazivima koji označuju jezičnu jedinicu preuzetu iz jednoga jezika u drugi (*bohemizam, rusizam, talijanizam* itd.). Kao i kolegica Mihaljević, nakon ovakva objašnjenja i ja bih dala prednost nazivu *anglizam.*

11. Antarktika ← Antarktik

Područje oko Sjevernoga pola zovemo *Arktik* (pridjev *arktički*). Logično bi bilo da njegov antipod – područje oko *Južnoga pola* – zovemo *Antarktik.* Mnogi tako i pišu i govore. No u ovom slučaju logika nije dovoljna. Treba, naime, znati i štošta drugo. Područje oko Sjevernoga pola *nije* kontinent, a područje oko Južnoga pola *jest.* I upravo zato, kao i svi drugi kontinenti, ono je u *ženskom* rodu – dakle, *Antarktika* (kao Europa, Azija, Afrika, Sjeverna Amerika, Južna Amerika, Australija) i *antarktički.*

12. Ante, Anti ← Antea, Anteu

Koliko god tko mislio da je ovaj savjet izlišan, praksa pokazuje da i u sklanjanju ovakvih imena (Ante, Jure, Mate i sl.) griješimo. Čujem da ideš *Anteu* – umjesto *Anti.* Da ne bude zabune, evo cijele deklinacije imenice Ante:

NOMINATIV	*Ante*
GENITIV	*Ante*
DATIV	*Anti*
AKUZATIV	*Antu*
VOKATIV	*Ante*
LOKATIV	*(o) Anti*
INSTRUMENTAL	*s Antom*

13. anti-

Riječi složene od grčkoga *antí-* mahom su tuđice, a znače nešto protivno onom što izražava glavna riječ. Tako će *antipropaganda* biti suprotnost *propagandi, antiteroristička* jedinica *terorističkoj* itd. Spoj, osim tuđica, uključuje već i domaće riječi, npr. *antiratni, antidržavni.* Naravno, mogao se upotrijebiti i spoj hrvatskoga predmetka *protu-* uz domaće ili udomaćene imenice: *protuteroristička* jedinica, *protupropaganda, proturatni.* Složenice s *anti-* i *protu-* pišu se kao jedna riječ bez ikakvih spojnica. Istini za volju, treba ipak reći da se svaki *anti-* ne može i ne treba zamjenjivati hrvatskim predmetkom *protu-*, npr. *antisemitizam, antibiotik* i sl.

→ *usp.* aero-; auto-; elektro-; foto-; kino-; makro-; mikro-; radio-; video-

14. antički, antikni

Ova dva pridjeva slična su, no ipak se jedan od drugoga razlikuje. *Antički* je izveden od *antike,* pa znači koji pripada, koji se odnosi na antiku, klasičnu europsku kulturnu baštinu, obično u značenju grčke i rimske kulture. *Antikni* znači *stari, starinski,* s nijansom značenja *stilski,* u *starinskom* stilu. Zato govorimo o *antičkoj* baštini i *antičkim* spomenicima, a o *antiknom* (starinskom, starinski napravljenom) namještaju.

15. anualan, analan

Strane su riječi rak-rana onima koji bi se tako rado njima služili, no ne znaju kako, pa se često izlažu opravdanu podsmijehu. Jedna od zamjena u ustima takvih jest i *anualan* prema *analan.* Nešto su načuli, ništa ne znaju (nažalost, odnosi se i na neke pripadnike akademske zajednice koji su to postali samo dobivanjem studentskog indeksa, bez „popratnih sadržaja"), a govorenje „u jezicima" trebalo bi im podići ugled u sredinama u kojima se šepire. Ova tužno-smiješna zamjena najbolje otkriva njihovo pravo lice. A stvar je vrlo jednostavna. Treba samo znati što znači jedna riječ, a što druga. Evo što znače: *anualan* (lat. *annus,* godina) znači *godišnji. Anali* su godišnjaci ili opis povijesnih događaja vremenskim slijedom (po godinama). *Analan* je pak pridjev od lat. *anus,* što znači krug, stražnjica, čmar, šupak. Lijek se, na primjer, može uzeti *analno,* dakle na opisani stražnji otvor. Možete zamisliti kako je puku koji još nešto zna zabavno čuti takvu zamjenu iz usta vrlih nam dužnosnika.

16. arhiv, arhiva

Ako znamo što koja riječ znači, nećemo ni jednu istjerivati iz hrvatskoga jezika na račun druge. *Arhiv* je spremište dokumenata (spisa, filmova, fotografija, glazbenih zapisa itd.), javna ustanova ili odjel ustanove gdje se ti materijali čuvaju. *Arhiva* pak znači skup dokumenata koji se tiču jedne osobe, obitelji, škole i sl. Na primjer, ja u svojoj *arhivi* imam mnoge kazališne programe.

17. **Aristotel, aristotelovac, aristotelovski**

Kad se od vlastitih imena izvode nazivi pokreta ili sljedbenici tih pokreta, pišu se *fonetski* i *malim* početnim slovom. Tako od vlastitog imena *Aristotel* izvodimo imenicu *aristotelovac.* Naravno, pridjeve od vlastitih imena koji nisu posvojni pišemo također malim početnim slovom: *aristotelski, aristotelovski.*

➔ *usp.* Darwin; Oscar

18. **asocirati na** (koga/što)

Upit mi, priznajem, nije bio baš jasan, no ljudi su me pitali kakva je rekcija glagola *asocirati.* Neke zbunjuje dopuna s prijedlogom (*na* koga/što), misleći da bi trebalo biti bez nje. No i u rječnicima hrvatskoga jezika i u rječnicima stranih riječi piše da je dopuna s prijedlogom potrebna. Dakle, glagol *asocirati*, između ostaloga, znači *podsjetiti/podsjećati*, a uz njih uvijek ide prijedlog *na.* I tuđica *asocirati* ponaša se isto: To me *asocira na* bezbrižno djetinjstvo (ili: To me podsjeća na bezbrižno djetinjstvo).

19. **atelijer, atelje**

U ovom slučaju neće biti velike pomoći od savjeta, jer *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša iz 1994. godine, koji (zasad) jedini ima službeno odobrenje za upotrebu u školama, oblik *atelje* striktno upućuje na *atelijer.* Samo takvo rješenje ima i *Rječnik hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje). U Anićevim rječnicima (V. Anić, 2003.; Anić-Goldstein, 1999.), situacija je obratna: oblik *atelier* upućuje se na *atelje.* S gledišta izgovora, više bi odgovarao oblik *atelje*, no čujemo kako se npr. ni francuska tvrtka *Garnier* u nas ne čita (više) *garnije* nego *garnier*, pa je tu teško očekivati neke promjene. Rječnici stranih riječi Bratoljuba Klaića (razna izdanja) imaju i oblik *atelijer* i oblik *atelje.*

20. **Australac (australski) ← Australijanac (australijski)**

Pravilni su oblici samo *Australac* i *australski.*

21. **auto-**

Složenice u kojima je prvi dio *auto-* (od grč. *auto-* što znači *sam, samo*) pišu se sastavljeno, kao jedna riječ: *automehaničar*(*ski*), *auto-*

klub, automobil(ist), automobilistički, autocesta, autoimuni, automatizam i sl.

➜ *usp.* aero-; anti-; elektro-; foto-; kino-; makro-; mikro-; radio-; video-

22. **babaroga ← Baba Roga, baba-roga**

Zbog babe Jage, nesigurnost je obavila i – koga: Rogu? rogu? Kako treba napisati drugi dio ove složenice? Je li to također vlastito ime neke osobe? Ne, babaroga je opća imenica, ništa ne treba pisati ni odvojeno, ni sa spojnicom, ni velikim početnim slovom. To je izmišljena zla starica kojom su se nekoć plašila mala djeca (odnijet će te *babaroga*, dat ću te *babarogi* i sl.).

23. **bajker ← biker**

Premda nisam luda za motorima, motociklima, motorkotačima i sl. vozilima, znam da ima ljudi koji su vrlo zainteresirani za neke tipove motora, održavanje kojih im je i hobi i strast. Postoji i pokret takvih putnika po cestama diljem svijeta, uz koji ide i prepoznatljiva odjeća i slične oznake. Danas su pripadnici toga pokreta dio organizirane motociklističke supkulture. A kako se zovu ti pripadnici i vozači? Izgovorno neće biti problema – *bajkeri*. No u pismu se javljaju kolebanja – *bajkeri* ili *bikeri*. Priklonila bih se fonetskom načinu pisanja, pa neće biti nikakve zabune o kome je riječ. Izvorno englesko pisanje *biker* lako bi povuklo za sobom i čitanje *biker*, što bi tek moglo dovesti do zabune. Samo usput, premda ova riječ nije kod nas u upotrebi od jučer, nema je (još) ni u najnovijim rječnicima hrvatskoga jezika ni u rječnicima stranih riječi.

24. **bajpas ← bypass**

Termin se proširio iz medicine u opći jezik. Svi ga izgovaraju *bajpas*, no pitanje je kako ga pišemo. Naravno, odmah ću reći – da ne bi bilo zabune: hrvatska zamjena *premosnica* sasvim je dobra, no možda će tko zbog psiholoških razloga u pojedinoj situaciji pribjeći radije tuđici. Izvorno *bajpas* znači kirurški zahvat kojim se premošćuje bolesni ili oštećeni dio organa, čime se omogućuje bolji protok krvi itd. Riječ ima svoje značenje i u građevinarstvu, gdje znači cijev ili kanal kojim se osigurava pomoćni prolaz plinu ili tekućini. U komunikacijama pak znači sprečavanje prijenosa određenih frekvencija bez ometanja željenoga signala, a u žargonu sredstvo kojim se nastoji prevladati neka teška situacija (npr. u ekonomiji). Budući da strane riječi danas mnogo lakše i brže primamo u hrvatski jezik i da one brzo dobivaju sve oznake hrvatskih riječi (deklinacija i izvođenje novih kategorija riječi), priklonila bih se fonetskom pisanju ove riječi – *bajpas*.

25. **banana**

Naravno, ni s tropskim stablom (*Musa sapientium*) ni s njegovim duguljastim jestivim plodovima nema nikakvih problema, čak ni pravopisnih. Nema ih još ni u sportskom značenju *banane* – u košarci blokada udarca protivničkog igrača visokim skokom i ispruženom rukom. No kad se banana udruži s nečim što nije biljnoga podrijetla, poteškoće već nadiru. Tako se o nestabilnoj zemlji u kojoj vlada bezakonje govori s omalovažavanjem kao o *banana-državi* (ili republici). No za divno čudo, premda u izgovoru sklanjamo samo drugi dio, pa bi riječ trebalo tretirati kao polusloženicu, naši rječnici ili uopće nemaju tu jedinicu ili, ako je imaju, ne pišu je sa spojnicom (spojnicu sam napisala ja). Zašto? Još jedno od retoričkih pitanja (u hrvatskom jeziku tako čestih). Isto prolazi (bez spojnice, a odnosi se na isti slučaj) i vrsta utikača – *banana-utikač* (spojnicu sam i opet napisala ja). No osim ovih značenja, na kojima se naši „fini" rječnici uglavnom i zaustavljaju, *banana* u razgovornom jeziku i/ili žargonu znači i muški spolni organ. Bivši predsjednik Vlade Republike Hrvatske, dr. Ivo Sanader, uputio je svekolikom hrvatskom puku prizemnu (valjda je mislio stoga i svima razumljivu) poruku u vezi sa svjetskom ekonomskom krizom: mi nismo *u banani*. Na tragu te *frajerske spike*, premijera su smjesta slijedili poslušni/poslušnički mediji, a onda i naoko pristojne gospođe, upitane o gospodarskoj krizi u uličnim anketama, misleći valjda „da se tako sada mora govoriti". Stvar su odmah kao ultraduhovitu iskoristili i kreatori reklamnih poruka (da ne nabrajam koji, jer ih ne kanim još i besplatno reklamirati). No pritom mnogi možda i nisu znali da izgovaraju vulgarnosti koje inače vjerojatno ne izgovaraju. Što mislite: govore li i svjetski političari da su im nacije npr. u *k....*, neka sve ide u *k....*, neka se goni (psovači esteti neće propustiti reći) u *krasan k....* i sl.? Nisam (još) primijetila, jer rječnik ulice ipak (još) ne prevladava u europskoj visokoj politici kako nam se predstavlja u javnosti. A upravo se takvim prostačkim rječnikom obratio hrvatski premijer dr. Ivo Sanader svekolikoj hrvatskoj javnosti kad je rekao da mi (još) *nismo u banani*. Ne ulazim u to jesmo li ili nismo, odnosno kako će se tko ondje osjećati. Mogu samo nemoćno konstatirati: *O tempora! O mores!*

26. **baraba** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

27. **barba** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

28. **baviti se, prakticirati ← upražnjavati**

Ivan *upražnjava* gimnastiku svako jutro. Gimnastika je dobra, no glagol *upražnjavati* nije. Taj je glagol u hrvatskom jeziku sasvim nepotreban. Ima toliko drugih, boljih i preciznijih, pa što će nam onda taj uvoz? Umjesto njega možemo reći: baviti se, raditi, obavljati, provoditi, prakticirati, rabiti (već prema kontekstu) – a to su tek neki glagoli koji dobro mogu zamijeniti glagol upražnjavati. *Bavim se* gimnastikom, *prakticiram* vježbe disanja, što *radite* subotom itd.

29. **bdjenje ← bdijenje**

Premda i *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša iz 1994. godine (jedini koji ima službeno odobrenje za upotrebu u školama), i *Hrvatski jezični savjetnik* (grupe autora, 1999.), i suvremeni rječnici hrvatskoga jezika (Šonje, Anić) imaju od glagola *bdjeti* glagolsku imenicu samo u liku *bdjenje,* narod vrlo često piše *bdijenje.* Doduše, u tzv. Matičinu pravopisu (Badurina, Marković, Mićanović, 2007.) naći će i *bdjenje* i *bdijenje,* s ovakvim objašnjenjem: *bdjenje* je prema *bdjeti,* prezent *bdim, bdiš ...,* a *bdijenje* je također prema *bdjeti,* ali prezent *bdijem, bdiješ ...* Mislim da je objašnjenje nategnuto i da samo želi ozakoniti prošireno vrludanje u pisanju, koje je plod i neznanja i negledanja u osnovne jezične priručnike standardnoga jezika. Oblik *bdijenje* Pavešićev *Jezični savjetnik s gramatikom* (1971), na primjer, proglašava pokrajinskim, pa zašto da onda upravo takav oblik prihvatimo kao književni?! Ostanimo radije pri standardnom *bdjenju*!

30. **Belgijanac/Belgijanka, Belgijac/Belgijka**

U starijim rječnicima i jezičnim savjetnicima ovu dvojbu nećete naći jer svi pišu *Belgijanac, Belgijanka,* kao što i stari i novi pišu pridjev samo u liku *belgijski.* Pregled hrvatskih jednojezičnih i dvojezičnih rječnika neće biti naodmet, jer je najbolje da se korisnici i sami uvjere u to kako stvari stoje. Tako u *Talijansko-hrvatskom rječniku* Mirka Deanovića (iz 1942. godine) piše samo *Belgijanac* i *Belgijanka.* U *Englesko-hrvatskom rječniku* Rudolfa Filipovića (II. izdanje 1959.) piše samo *Belgijanac, Belgijanka.* U tzv. *Adoku* (rječniku hrvatskosrpskoga književnog jezika dviju matica – hrvatske i srpske – od A do K iz 1967. godine) za stanovnike Belgije piše *Belgijanac, Belgijanka,* no uz njih nalazimo i *belgijanca* (što je teški hladnokrvni teretni konj, a primjer nalazimo u Slavka Kolara: „Vozio je na dva teška *belgijanca* sijeno za sječku") i *belgijanku* (pušku belgijske izradbe). U osvježenom Drvodelićevom *Hrvatsko-engleskom rječniku* (1996), a i u starijim (neosvježenim) izdanjima toga rječnika, također piše samo *Belgijanac, Belgijanka,* kao i u Bujasovu *Englesko-hrvatskom rječniku* (1999). Naravno da i „dobri stari Klaić" (*Rječnik stranih riječi,* 1962.) ima samo *Belgijanac, Belgijanka.* Neka vas ne zbuni naslov rječnika koji ću sada navesti: *Srpskohrvatsko-engleski rečnik* Mortona Bensona (Beograd, 1977.), jer je u vrijeme svojeg izlaska striktno i pošteno vodio računa o tadašnjim jezičnim *varijantama,* navodeći uvijek E (za istočnu), odnosno W (za zapadnu varijantu, tj. za hrvatski jezik). I u tom rječniku piše samo *Belgijanac, Belgijanka,* a zanimljivo je da je jedan od konzultanata za hrvatsku „varijantu" bio akademik Stjepan Babić. Tada nije imao nikakvih primjedaba na ime stanovnika Belgije, no u *Hrvatskom pravopisu* (Babić-Finka-Moguš, 1994.) daje samo oblik *Belgijac, Belgijka.* Toga se oblika (kao boljega) drže i autori *Hrvatskoga jezičnog savjetnika* (1999), pa *Belgijanca* i *Belgijanku* upućuju na *Belgijca* i *Belgijku.* Daju i tumačenje: sufiks *-an*(*a*)*c* dolazi pretežno na strane osnove, a -(*a*)*k* i *-anin* i na strane i na domaće. Kod usporednih likova sa sufiksima -(*a*)*c*/*-an*(*a*)*c* (navode primjer *Bolivijac*/*Bolivijanac*) prednost bi (po njihovu mišljenju) imali likovi sa sufiksom -(*a*)*c*. Ovdje ću si dopustiti jedan upit: a što je s *Austrijancem* i *Austrijankom*? Promotrite: zemlja se zove *Austrija* (kao što se i ona sjevernija zove *Belgija*), ljudi su *Austrijanci,* pridjev je *austrijski* (kao što je i *belgijski*), sufiks *-an*(*a*)*c* sasvim pravilno dolazi na strane osnove (valjda se i *Belgija* ubraja među njih), pa ne znam zašto se barem ne bi dopustili *dvojaki* oblici. Ili se htjela istaknuti razlika između *čovjeka* i *konja* iz Belgije??? Vladimir Anić u svojim rječnicima hrvatskoga jezika ima oblik *Belgijanac,* no u *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (2002), koji se temelji na njegovim jednojezičnim rječnicima hrvatskoga jezika, ima već dvojake oblike (*Belgijanac* i *Belgijac, Belgijanka* i *Belgijka*). Da je živ, pitala bih ga zašto. No za divno čudo, *Rječnik hrvatskoga jezika* Jure Šonje (2000), koji se nastoji što više razlikovati od Anićevih rječnika hrvatskoga jezika, ima pak samo oblike *Belgijanac* i *Belgijanka,* kao i *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik* (Renate Hansen-Kokoruš i dr., Globus i Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2005.).

Kako svatko može vidjeti, prevaga je na strani lika *Belgijanac, Belgijanka.* Naravno, ima medijskih kuća (kakva je npr. Hrvatska radiotelevizija) koje forsiraju oblike *Belgijac, Belgijka,* pa kada su me u toj kući na jednom internom predavanju pitali ne bi li novinarima, komentatorima i općenito ljudima koji se uživo javljaju u emisijama trebalo barem dopustiti da odaberu između lika *Belgijanac* i *Belgijac*, a ne da *moraju* rabiti *samo Belgijac*, rekla sam im da će opširno objašnjenje naći u mojem jezičnom savjetniku za normalne ljude. Sada ste to objašnjenje upravo pročitali (ako ste imali strpljenja čitati do kraja natuknice).

31. **bescjenje ← bescijenje**

Ovo je lako provjeriti u bilo kojem pravopisu i/ili rječniku hrvatskoga jezika. No nekima i to teško pada, pa pišu onako kako oni misle da treba – *bescijenje*. I uvjeravaju druge da su tako vidjeli i kod drugih. Naravno, kod jednako nepismenih uvijek će vidjeti iste pogreške. Stoga, pravilno je samo *bescjenje* (npr. prodati što u *bescjenje*, ispod prave vrijednosti).

32. **bespotreban → nepotreban**

➔ *v.* nepotreban

33. **bez da → a da ne**

➔ *v.* a da ne

34. (u) **bici /** (u) **bitki /** (u) **bitci**

➔ *pogledaj pod* (u) bitki

35. **biker → bajker**

v. bajker

36. **biljožderi > biljojedi**

Biljožderi (životinje koje se hrane biljem) doživjeli su istu (jezikoslovnu) sudbinu kao i *mesožderi* – prije nekoga vremena prekrstili su ih u *biljojede*. Razlozi su valjda protužderački (jer u tako finoj naciji kakvu čine Hrvati ne može biti ni žderanja, ni prežderavanja, ni obžderavanja, kao ni opijanja, oblokavanja i sličnih pretjeranih konzumacija ića i pića). No objašnjenje naziva za te mirne i miroljubive životinje, *biljoždere*, možete naći kod *mesojeda/mesoždera*.

➔ *usp.* mesožderi

37. (u) **bitci /** (u) **bitki /** (u) **bici**

➔ *pogledaj pod* (u) bitki

38. **bit će ← biti će**

➔ *pogledaj pod* futur I.

39. biti

Ovo su oblici aorista pomoćnoga glagola *biti*: bih, bi, bi, bismo, biste, bi. Napisala sam ih kako bi i oni koji to još ne znaju (a ja ne znam kako takvih uopće može biti kad je barem osmogodišnje školovanje obvezno) naučili. Ovi nenaglašeni oblici aorista glagola *biti* (od naglašenih razlikuju se samo u trećem licu množine, *biše*) služe u tvorbi kondicionala prvog. Upravo se ondje javlja vrlo česta pogreška – oblik *bi* u svim licima jednine i množine. U *standardnom* jeziku nije dobro: Mi *bi* voljeli da se to ne ponovi; Vi *bi* mogli očistiti za sobom; Ja *bi* sutra išla na koncert. Nije dobro ni kako govore oni koji su načuli da u kondicionalu prvom valja na nešto pripaziti, no nisu shvatili na što: Mi *bih* voljeli ... Treba i govoriti i pisati: Mi *bismo* voljeli da se to ne ponovi; Vi *biste* mogli očistiti za sobom; Ja *bih* sutra išla na koncert itd. Zato sam i napisala sve oblike aorista pomoćnoga glagola *biti* da ljudi, služeći se hrvatskim jezikom u *službenoj* upotrebi, u tome više ne griješe.

U nas ni nešto tako osnovno i učestalo kao što je npr. prezent pomoćnoga glagola *biti* ne prolazi ni glatko ni jednoznačno. Pogreška se javlja (ako se javlja) u 3. licu jednine, pa često čujemo (s gledišta hrvatskoga standardnog jezika) pogrešno *jeste,* a treba *jest.*

Da ubuduće više ne bude tako, evo pouke koja se „krije" u svakoj početnici hrvatskoga jezika. Dakle, oblici glagola *biti* glase:

	PREZENT **nesvršeni oblici**		**PREZENT** **svršeni oblici**
	naglašeni oblici	nenaglašeni oblici	
ja	jesam	sam	budem
ti	jesi	si	budeš
on, ona, ono	jest	je	bude
mi	jesmo	smo	budemo
vi	jeste	ste	budete
oni, one, ona	jesu	su	budu

Glagol **BITI** je pomoćni glagol koji se upotrebljava u tvorbi složenih glagolskih oblika.

	PERFEKT		
	nenaglašeni oblik prezenta glagola biti	+	radni pridjev glagola koji se spreže
ja	sam		učio/učila/učilo
ti	si		učio/učila/učilo
on, ona, ono	je		učio/učila/učilo
mi	smo		učili/učile/učila
vi	ste		učili/učile/učila
oni, one, ona	su		učili/učile/učila

	PLUSKVAMPERFEKT			
	imperfekt ili perfekt glagola biti		+	radni pridjev glagola koji se spreže
ja	bijah	bio/bila sam		učio/učila/učilo
ti	bijaše	bio/bila si		učio/učila/učilo
on, ona, ono	bijaše	bio/bila/bilo je		učio/učila/učilo
mi	bijasmo	bili/bile smo		učili/učile/učila
vi	bijaste	bili/bile ste		učili/učile/učila
oni, one, ona	bijahu	bili/bile/bila su		učili/učile/učila

	FUTUR DRUGI		
	prezent glagola biti	+	radni pridjev glagola koji se spreže
ja	budem		učio/učila/učilo
ti	budeš		učio/učila/učilo
on, ona, ono	bude		učio/učila/učilo
mi	budemo		učili/učile/učila
vi	budete		učili/učile/učila
oni, one, ona	budu		učili/učile/učila

➔ *usp.* htjeti

40. **biti će → bit će**

➔ *pogledaj pod* futur I.

41. **biti kod kuće ← biti kući**

Izričaji *kod kuće* i *kući* su dobri. No u njihovoj upotrebi ipak se griješi, vrlo često i pod utjecajem lokalnih govora. Evo primjera: Ako si *kući*, dolazim na kavu. Samo dođi, cijele sam dane *kući*. Obje rečenice izražavaju *mjesto* (odgovaraju na pitanje gdje?), pa je trebalo upotrijebiti koji od prijedloga (već prema smislu koji želimo izreći): *kod kuće, u kući, pred kućom* itd. Oblik *kući* dobro je upotrijebiti uz *glagole kretanja* (dakle uz pitanje kamo?): Idem, trčim jurim *kući*. Vraćam se početnim rečenicama: Ako si *kod kuće*, dolazim na kavu. Samo dođi, cijele sam dane *kod kuće*.

➔ *usp.* ići, ići k

42. **biti nalik na, nalikovati na, sličiti ← ličiti na** (koga/što)

➔ *pogledaj pod* sličiti

43. **biti ponosan na** (koga/što), **ponositi se** (kim/čim)

➔ *pogledaj pod* ponositi se (kim/čim)

44. **biti suglasan, suglasiti se → pristati, biti u skladu s, složiti se**

➔ *v.* biti u skladu s

45. **biti u mogućnosti**

O utjecaju administrativnih formula na opći jezik pisala sam u više navrata (uzalud, naravno, no vrag mi ne da mira, pa pišem opet). Ovakvi klišeji – *biti u mogućnosti, u potpunosti, u pravu, u prednosti* i sl. – nepotrebni su u biranu stilu i valjalo bi ih izbjegavati, to više što su lako zamjenjivi boljim rješenjem. Što znači *biti u mogućnosti*? Znači: moći. Jeste li *u mogućnosti* vraćati zajam; bolje je reći: *Možete li* vraćati zajam. Štoviše, takvim formulama ne razmećemo se kad mislimo i govorimo opušteno, kad želimo pobjeći što dalje od toga da nas proglase punjenim birokratskim kokošima. Tada prirodno pitamo: *Možeš* li vraćati zajam? *Možete* li nam naći sponzora? *Potpuno* sam slomljen otkako me žena napustila (a ne *u potpunosti sam slomljen* ...). *Imate pravo* što ste nas opomenuli (a ne *u pravu ste* ...). Teretno vozilo nije *imalo prednost* (a ne nije *bilo u prednosti*) itd. Povremeno cijepljenje protiv birokratizama raznih boja nije naodmet.

46. **biti u skladu s, pristati, složiti se ← biti suglasan, suglasiti se**

Slavenizam *biti suglasan, suglasiti se* govori se npr. i u ruskom i u češkom (*souhlas, souhlasný*), pa se tako govori i u nas, mahom u administrativnom funkcionalnom stilu: moramo se *usuglasiti* oko prijedloga zakona itd. No bilo bi najbolje da se ova birokratska formula napusti i umjesto *biti suglasan/u suglasnosti* i sl. da govorimo: *biti u skladu s, odobriti, pristati, prihvatiti, složiti se.* Dakle, umjesto *suglasiti se/usuglasiti se* recimo *složiti se* (*slažemo se* s prijedlogom zakona, *prihvaćamo* vaše primjedbe i tome slično). A poetičnoj i lijepoj imenici *suglasje* nemam što prigovoriti.

47. (u) **bitki /** (u) **bitci /** (u) **bici**

Premda su sva tri oblika dopuštena kao pravilna, ipak ima lektora koji će vam ono što vi napišete „ispravljati" u ono što se njima čini da je jedino pravilno. No ne dajte se – u dativu i lokativu jednine dobri su oblici i *bitki,* i *bitci* i *bici.*

48. **blagdan, praznik**

U upotrebi riječi *blagdan* i *praznik* danas sve češće dolazi do zamjene, kao da su te imenice sinonimi (a nisu). Blaga prevaga ide u prilog *blagdanu,* jer ljudi misle da je ta riječ hrvatsk(ij)a, dok za *praznik* i nisu baš tako sigurni, valjda zato što su se u bivšem socijalističkom režimu službeno slavili samo praznici. Nema razloga da izbacimo iz upotrebe ni *blagdan* ni *praznik,* no bilo bi poželjno znati što svaka od tih riječi znači. *Blagdan* je svečan dan, posvećen poglavito nekom crkvenom događaju, a *praznik* je dan kada se ne radi („prazan od rada"). Kako danas službeno slavimo i vjerske i državne svetkovine, a neke se od njih i podudaraju, možemo precizno izraziti što slavimo. Tako je npr. Nova godina ili Velika Gospa i crkveni blagdan i državni praznik (službeni neradni dani), Dan državnosti samo praznik (neradni dan), a Josipovo ili Nikolinje samo blagdan (ali radni dan). U množini, *praznici* znače dulje vrijeme bez nastave (zimski, proljetni i ljetni praznici).

49. **blagoslivljati, blagosiljati ← blagosivljati**

Neki jezični savjetnici (npr. Pavešićev, 1971.) navode da je oblik *blagosivljati* neknjiževan, pa je bolje: *blagosiljati, blagoslivljati.* No kako oko jednoga oblika nema spora, a to je oblik *blagoslivljati,* zašto nepotrebno upadati u dvojbe? Radije upotrijebimo oblik *blagoslivljati* i nećemo pogriješiti. *Blagoslivljati* je nesvršeni prijelazni glagol, a znači *davati blagoslov, posvećivati.* Naravno, postoji i svršen prijelazni glagol *blagosloviti* (crkvu, vodu, hranu, kuću, mladence, hodočasnike itd.).

50. **blagovaonica ← blagavaonica**

Prijepor nije toliko između riječi *blagovaona* i *blagovaonica* (s gledišta tvorbe riječi, ovakve je imenice bolje izvoditi nastavkom -*onica*), nego između njih i pogrešnoga oblika *blagavaona*/*blagavaonica*. Prostorija u kojoj se jede – *blaguje* („običnim danom" ili u svečanim prigodama, u kojoj se ljudi goste i časte) – pravilno se zove *blagovaonica*.

➔ *usp.* laboratorij

51. **bočata voda**

Javlja se i u likovima *bučata*, pa i *borčata* voda. Značenje im je isto: slatka voda koja se pomiješala s morem ili izvor vode i poluslana voda uz morsku obalu i pod morem. Problem bi mogao biti pisanje *č* ili *ć*, pa da bude odmah jasno: sve varijante pišu se sa -*č*.

52. **bod, boda, bodova**

Imenica *bod* (kao i mnoge druge jednosložne imenice) ima tzv. *dugu množinu* (koja se tvori nastavkom -*ovi*/-*evi*), dakle glasit će *bodovi*. No pozor: uz brojeve 2, 3 i 4 reći ćemo *boda*! Uz njih i kad su sami i kada su zadnje znamenke višeznamenkastih brojeva upotrebljava se imenica u *dvojini*, a od 5 dalje u množini, pa je dobro reći: *dva boda, tri boda, četiri boda, pet bodova*. Isto će biti i kad je zadnja znamenka koji od tih brojeva, npr. osvojili smo 123 *boda*, ali 125 *bodova*.

➔ *usp.* stupanj

53. **bojiti ← bojati**

Glagol kojim izražavamo davanje boje čemu dobro je upotrijebiti u liku *bojiti* (prezent *bojim, bojiš* itd.). Tako i izvedenice (*obojiti, obojen* itd.).

54. **bol** (rod)

Odmah ću reći: i muškoga i ženskoga. No kada je običniji muški rod, a kada ženski? Ima i male razlike u značenju.

Ako je imenica *bol* muškoga roda (genitiv *bola*, dativ *bolu*, množina *bolovi*), znači osjet tjelesne patnje uzrokovan mehaničkim ili patološkim ozljedama nekih organa. Tako kažemo da se čovjek onesvijestio od *bolova*, da se tužio na *bolove* u leđima, a ovakvi množinski oblici izvedeni su iz paradigme koja upućuje na muški rod.

Ako rabimo imenicu *bol* u ženskom rodu (genitiv *boli*, dativ *boli*, množina *boli*), onda znači osjećaj patnje kao posljedice neispunjenja želja ili gubitka dragih osoba ili vrijednih stvari; patnja, trpljenje. Primjeri: svisnuti od *boli*, duševne *boli* itd.

Recimo i to da je sklanjanje imenice *bol* po *i*-deklinaciji (dakle u ženskom rodu: *bol, boli*) zabilježeno u 16. stoljeću, a kao imenica muškoga roda (*bol, bola*) u 18. stoljeću.

55. **bombon ← bonbon**

To je slatkiš koji se uzima pojedinačno i otapa se u ustima, a u prenesenom značenju govori se za nešto malo, slatko, privlačno poput bombona, npr. za dijete, ali može se reći i za stan, npr.: Stan mu je pravi *bombon.* Pravilan je oblik u hrvatskom *bombon* (nastao od fr. *bonbon,* a ovo pak od *bon* + *bon,* dobar, dobar, kako se prvotno tepalo djetetu).

56. **bombonijera ← bombonjera**

Bez obzira na izgovor (čuje se kao *nj*), pisati treba *bombonijera.* Kad čujemo ovu riječ, najprije pomislimo na lijepu kutiju u kojoj su čokoladni bomboni. No *bombonijera* može biti i prodavaonica čokolade i bombona (od fr. *bonbonnière*).

57. **bonbon → bombon**

➔ *v.* bombon

58. **bor, božićno drvce ← jelka**

Crnogorično drvo koje se u kućama/stanovima kiti za Božić najčešće zovemo *bor* (bez obzira na to kojoj četinjači pripada). Može se reći i *božićno drvce,* no čemu se priklanjati opisnom izrazu kad imamo sažet i jednoznačan?! A i darovi su uvijek samo *pod borom* (naravno, u skladu s običajima mogu biti i drugdje, no ondje gdje se kiti bor, darovi su pod njim). U hrvatskom jeziku ne dolazi u obzir imenica *jelka* (ni kao božićna, a ni u prirodi). U prirodi to je *jela,* rod crnogoričnoga drveća iz porodice borova.

59. **braća su se potukla ← braća su se potukli**

U ovom primjeru vidimo kolebanje u slaganju subjekta s predikatom. Imenica braća zbirna je imenica, poput *djeca, gospoda, vlastela* itd. Uz te zbirne imenice pridjevi i pridjevske riječi u predikatu ženskoga su roda (tj. slažu se po obliku), a glagoli su u množini (tj. slažu se po smislu). Dakle: *braća su se potukla.* Uza zbirne imenice tipa braća i sl. valja reći još nešto – ako se predikat vezan uz takvu imenicu nađe u drugoj rečenici, pridjevske riječi mogu stajati i u množini muškoga roda (ali ne moraju), npr.: Njegova su braća budno *čuvala* kuću i nikoga nisu *puštali* ni blizu. Naravno, ako i u jednom i u drugom slučaju pridjevsku riječ tretirate kao imenicu ženskoga roda, nećete pogriješiti (Braća su *čuvala* i nisu *puštala* ...).

60. **bratov ← bratovljev**

Neki od nastavaka za tvorbu posvojnih pridjeva jesu *-ov/-ev* i *-in* (djedov, očev, bakin). Posvojni pridjev imenice *brat* pravilno se tvori dodavanjem nastavka *-ov*. Prema tome, čemu dodavati više nastavaka nego što je potrebno?! Isti je slučaj i s posvojnim pridjevom *sinov* (od sin), *mužev* (od muž) i sl. Oblik *sinovljev* također je nepotreban. Znači, dobro je: *bratov, sinov, mužev*. Recimo i to da se u biranom standardnom pisanom hrvatskom jeziku posvojni pridjevi pravilno sklanjaju po *imeničkoj* deklinaciji, kao i neodređeni oblici pridjeva. Dakle, nominativ *bratov* (kaput), genitiv *bratova* (kaputa), dativ *bratovu* (kaputu) itd. U razgovornom jeziku, pod utjecajem brojnije skupine određenih oblika pridjeva, uglavnom se i navedeni pridjevi sklanjaju po *pridjevsko-zamjeničkoj* deklinaciji (na bratovom imanju itd.). No u pisanom izražavanju valja više paziti.

61. **breskva, breskov, breskvin**

➔ *pogledaj pod* maslina

62. **breza, brezov**

➔ *pogledaj pod* maslina

63. **brigadirka ← brigadirica**

U borbu žena za ravnopravnost s muškarcima uvučena je i jedna norma književnog jezika – ona tvorbena. Tako je u Hrvatskoj vojsci jedna žena stekla visoki čin – brigadira. No kako će glasiti mocijska imenica prema imenici muškog roda *brigadir?* Budući da takve visoko rangirane žene u Hrvatskoj vojsci dosad nije bilo, dvojba se svela na oblike *brigadirka* i *brigadirica*. Naravno, oni koji u hrvatskom jeziku priznaju samo jedan jedini nastavak za tvorbu imenica ženskog roda (a to je po njihovu nestručnom i neznalačkom mišljenju *-ica*) odmah su (i samoj toj ženi) nagurali izraz *brigadirica*. Pogrešan, dakako. Jer je trebao glasiti *brigadirka*. Uštedjet ću vam trud da ne prekapate po „debeloj" *Tvorbi riječi u hrvatskom književnom jeziku* akademika Stjepana Babića (^{2}1991), pa mi ovaj put vjerujte na riječ. Naravno, svatko može provjeriti i sam (zato i navodim točan izvor). No zaključak se neće razlikovati od mojega.

➔ *usp.* guvernerka; mandatarka; novinarka; premijerka; velikanka
➔ *pogledaj tablicu s mocijskim parovima*

64. brinuti se ← brinuti

Ovaj se glagol najčešće upotrebljava pogrešno – *Brinem za ostarjele roditelje. / Brinem zbog poskupljenja.* Dobro ga je upotrijebiti samo kao povratni glagol – *brinuti se.* No i kad upotrijebimo povratni glagol, nije nevažno koji prijedlog stoji iza njega. Upravo će upotreba prijedloga promijeniti smisao cijele rečenice. Navedeni primjeri pravilno mogu glasiti: *Brinem se za ostarjele roditelje* (ako želim reći da vodim brigu, skrb o ostarjelim roditeljima), isto tako i *Brinem se o ostarjelim roditeljima,* a mogla sam reći i *Brinem se zbog ostarjelih roditelja* (kada bi smisao bio drukčiji: zabrinuta sam npr. zbog njihova zdravlja). Dakle: *brinuti se za/brinuti se o* znači voditi brigu, računa o komu, a *brinuti se zbog* znači biti zabrinut zbog koga ili čega, pa se tako brinem i zbog poskupljenja (plina, struje, vode i sl.).

65. broj, brojka

Dvojba nije treba li rabiti imenicu *broj* ili *brojka,* nego *kada* treba rabiti jednu, a kada drugu. One, naime, nisu istoznačnice. *Broj* ima više značenja, no zacijelo je prvo ono matematičko: riječ ili simbol za izražavanje količine jedinica. Broj ima i lingvističko značenje (glavni i redni brojevi, gramatičke kategorije jednine, množine i dvojine). Nesporazumi su česti i kad govorimo o *rimskim* brojevima. To su brojevi koje kao znakove bilježimo slovima latinske abecede (M = tisuću; C = sto; L = 50; X = 10 itd.).

Brojka pak znači *znak za broj,* znamenka, cifra (npr. 5, 20, 989 itd.). Zato i govorimo npr. o jednoznamenkastim, dvoznamenkastim, troznamenkastim *brojevima,* jer se pišu jednom znamenkom, dvjema znamenkama, trima znamenkama itd. Tako je *brojka* 5 jednoznamenkasti, *brojka* 20 dvoznamenkasti, a *brojka* 989 troznamenkasti *broj.*

66. brojiti ← brojati

Kako je pravilno – *brojiti* ili *brojati*? U hrvatskom standardnom ili književnom jeziku pravilan je oblik *brojiti.* Glagol *brojiti* pripada glagolima četvrte vrste, a to su oni glagoli koji ispred infinitivnoga nastavka *-ti* imaju samoglasnik *i.* Prezent glasi: *brojim, brojiš* itd. Istoj glagolskoj vrsti pripadaju npr. i glagoli *nositi, moliti, voditi, prositi* (nosim, molim, vodim, prosim), pa tako i prefigirani glagoli osnovnoga glagola *brojiti*: *prebrojiti, pribrojiti, nabrojiti, ubrojiti, izbrojiti* itd. No, s druge strane, ono što Pavešićev savjetnik *ne* preporučuje (ne valja, kaže, ovaj glagol upotrebljavati u značenju *imati,* npr.: Dobrinj *broji* stotinjak stanovnika. Treba reći: ... *ima* stotinjak stanovnika), noviji rječnici dopuštaju (barem kao razgovornu varijantu): *imati, sadržavati* (Razred *broji* 40 učenika).

67. **brojka, broj**

➔ *pogledaj pod* broj

68. **buča, bučin**

➔ *pogledaj pod* maslina

69. **buča, buća**

Vidim da ljudi često brkaju *buču* i *buću*, a mnogi misle da je to jedno te isto i da treba pisati samo jedno od ovoga. To su, međutim, dvije imenice koje se svojim značenjem razlikuju. *Buča* je bundeva, tikva (bez obzira na to što i neki jezični savjetnici to ne tumače jasno), pa se tako onda zovu i proizvodi od *buče* (bučino ulje, bučnica i sl.). *Buća* (ili *boća, balota*) drvena je ili željezna kugla u *boćanju*, a može značiti i gimnastički rekvizit. Mogla bih iznijeti svu zbrku koju ćete naći u rječnicima (od toga da npr. *Rječnik hrvatskoga jezika* iz 2000. godine, ur. J. Šonje, ima samo *buća*, i u značenju kugle za boćanje i u značenju *tikva, bundeva*, pa tako onda i *bućnicu*, a takva rješenja nudi i *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik*, 2005., u izdanju Globusa i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje; Ž. Bujas u svom *Englesko-hrvatskom rječniku*, Globus, Zagreb, 1999., pod natuknicom *pumpkin* ima značenja: *bot* bundeva, buča, tikva, a pod *squash* ima: *bot* buća (AE), A *sl* glava). Kako vidite, to su razlozi zbog kojih nisam šire elaborirala stanje s *bučama* i *bućama*. Ipak, zapamtimo: *buča* = bundeva, tikva, a *buća/bućice/boća* = sportski rekvizit.

70. **budala** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

71. **budući da** ← **budući** (kao veznik)

Ako se upotrebljava kao veznik, mora glasiti: *budući da*. Ne smije se izostavljati drugi dio. Zato s gledišta hrvatskoga standardnog jezika nije dobra ovakva rečenica (ni slične rečenice): *Budući* nije valjano opravdao izostanak s nastave, dobit će neopravdan sat. Treba: *Budući da* nije opravdao izostanak ... Još nešto o položaju ovoga uzročnog veznika. Obično ga rabimo na početku rečenice, tj. kada zavisna rečenica stoji ispred glavne (dakle, u inverziji). Ako poredak rečenica nije invertan, tj. ako glavna rečenica stoji ispred zavisne, obično upotrebljavamo veznik *jer* (ili koji drugi, no ne *budući da*). Dakle: Dobit će neopravdan sat *jer* nije valjano opravdao izostanak. Ovakva praksa već se prilično ustalila, premda ima nekih primjera (poglavito u umetnutim rečenicama) kada veznik *budući da* neće biti pogrešan ni iza glavne rečenice, to više što su tako pisali i mnogi stariji hrvatski pisci: Takvo se ponašanje više nije moglo trpjeti, a *budući da* smo iskušali sve metode, nije bilo druge nego uputiti učenika u popravilište. Naravno, osim veznika *budući da*, u uzročnim rečenicama može se upotrijebiti i koji drugi uzročni veznik: *Kako* je sve slabija, više ne izlazi iz kuće. *Budući da* je sve slabija, više ne izlazi iz kuće. Više ne izlazi iz kuće *jer* je sve slabija.

72. **budući da ← pošto** (kao uzročni veznik)

Ako veznik *pošto* rabimo u hrvatskom standardnom, poglavito pisanom, jeziku kao uzročni veznik umjesto izraza *budući da, kako, jer,* pogriješit ćemo. U hrvatskom jeziku on ima svoju funkciju, ali ne kao uzročni veznik nego kao *vremenski* veznik. Obično stoji umjesto *nakon što*: *Nakon što* operemo suđe, idemo u kino. *Pošto* operemo suđe, idemo u kino. Ako pak izričemo uzrok, umjesto veznika *pošto* treba upotrijebiti koji od uzročnih veznika.

73. **bukva, bukov, bukvin**

➜ *pogledaj pod* maslina

74. **bypass → bajpas**

➜ *v.* bajpas

75. **celebeški ← celebeski**

Jedan od otoka koji čine državu Indoneziju zvao se *Celebes* (kako ni hrvatski novinari ni đaci nisu baš na *ti* s predmetom koji se u školi zove *geografija*, možda neće biti zgorega ako napišem i negdašnja i današnja imena otoka te države: Java, Sumatra, Borneo, Celebes – Java, Sumatra, Kalimantan, Sulavesi). Bez obzira na to što je ime otoka Celebesa promijenjeno, pridjev se kadšto izvodi i od staroga oblika Celebes (kao i Cejlon, cejlonski – npr. čaj, premda se taj otok i država danas više ne zovu Cejlon nego Šri Lanka). Uz otok Celebes zapelo se na pitanju kako glasi njegov pridjev. Da nisam nalazila i oblik *celebeski* i oblik *celebeški,* ne bih o tome ni pisala. No to pokazuje da su ljudi zbunjeni, pa se lako mogu zabuniti. Da isključimo zabunu (barem ondje gdje se to može), evo rješenja – pravilan oblik toga pridjeva glasi *celebeški.*

76. **Celsius ← Celzij**

Trebalo bi reći da je temperatura zraka 25 stupnjeva *Celsiusa,* a ne *Celzija,* jer je *Celsius* vlastito ime, a ne neki pojam koji u latinskom završava na *-ius,* što u hrvatski prenosimo kao *-ij.* Da me tko o tome pitao, tako bih mu i rekla, no nije me nikad nitko ništa pitao (a nisam sigurna da bi me i poslušao). Skladatelji Frederick Delius (engleski) i Peter Cornelius (njemački) bili su bolje sreće od Celsiusa jer su ostali što su i bili i nitko ih nije pretvorio u kojekakve Delije ni Kornelije. Potonjem, doduše, ipak prijeti opasnost od prekrštavanja – trebalo bi ga uvijek izgovarati *peter*, no sveprisutni engleski (u kombinaciji s nepoznavanjem materije) čini svoje, pa sve koji se pišu Peter ljudi počinju izgovarati samo *piter*.

77. **Chelsea**

Često se čuje pogrešan izgovor slavnog nogometnog kluba (i istoimene londonske četvrti). Pravilno se izgovara *čelsi* (a ne čelzi). Isto je i s računalnim jezikom *Basic*. Izgovara se *bejsik* (a ne bejzik). Ta se pogreška javlja i u primjeru: Kupio je auto na *leasing*. Izgovor glasi *lising* (a ne lizing).

78. **cijena ← cijena koštanja**

Kolika je *cijena koštanja* ove robe? Često pitanje, no i opterećeno nepotrebnim ponavljanjima. Možemo pitati za *cijenu* nekoga proizvoda: Kolika je cijena?; možemo pitati književno: Koliko stoji ovaj sat?; a možemo pitati i opuštenije, razgovorno: Koliko košta kila grožđa? No *cijena koštanja* nepotrebna je sintagma, jer već *cijena* pokriva i količinu novca koju valja izdvojiti za kupovinu. Dakle, nepotrebno ponavljanje.

79. **Cikladi ← Kikladi**

U hrvatskom jeziku *Cikladi*.

➔ *usp.* Cipar

80. **cio/cijel, čitav**

Ako tko želi zamjenjivati jednu riječ drugom (u tuđem autorskom tekstu), morao bi najprije znati koji su ga razlozi na to nagnali. A da bi to znao, morao bi točno znati što znače i riječi koje izbacuje i one koje na njihovo mjesto ubacuje. *Cijel, cijela, cijelo* znači isto što i *cio*: 1. koji je u cjelini, koji je potpun: *cijeli kruh*, 2. sveukupan, sav, čitav: *cijeli svijet, cijeli dan, cijelo vrijeme*, 3. neoštećen, nedirnut, nerazvodnjen: *cijelo vino*. Ako govorimo o matematici (brojevima), termin je *cijeli broj* (broj bez decimala). Dakle, osim što se izjednačuju *cio* i *cijel* (oblik *cio* nastao je djelovanjem nekih glasovnih promjena, i to samo u hrvatskom književnom ili standardnom jeziku), u priču se upleo i *čitav*. Pa da vidimo što znači *čitav*: 1. koji ima sve što mu je svojstveno, što mu pripada; cio, sav, potpun (čitav razred itd.), 2. koji je u svojoj cjelini, neokrnjen, cjelokupan, cjelovit (čitav svijet) (uz još neka stilska obilježja – već čitav mladić, ali i već cijela djevojka). Kako vidimo, značenjska se polja ovih pridjeva podudaraju, pa ne treba nasilno jedan izbacivati, a da bi se ubacio drugi pridjev jednaka značenja. Naravno, u nekim slučajevima dolazi do polarizacije, pa se u ustaljenim sintagmama rabi ili jedan ili drugi pridjev, no ovdje čak ni u frazeologiji nije tako, jer se npr. za osobu koja nije baš zdrave pameti i normalna kaže da *nije baš čitava*, ali isto tako i da *nije baš cijela*.

Ova su dva pridjeva gotovo istoznačnice. Razlika im je više stilska nego semantička. Stilska je razlika u tome što je ostavljeno autoru na izbor koju će riječ odabrati u skladu s potrebama u tekstu. Značenjsko polje koje pokriva pridjev *čitav*: potpun, neoštećen (nepoderan, neprobušen, nerazbijen, neozlijeđen, neokrnjen i sl.). Značenjsko polje koje pokriva pridjev *cio*: potpun, kojemu ništa ne nedostaje, nenačet, kompletan.

81. **Cipar ← Kipar**

U ovome vjerujem da nitko u hrvatskom neće pogriješiti. Hrvatski je oblik samo *Cipar*. No u grčkim riječima koje su do nas došle preko latinskoga glas *k* se ispred *e, i, y* izgovara jednom kao *c*: cista, ciklon, ciklus, centar; a jednom kao *k*: kinematograf, keramika, Alkibijad, Kir, Kiklop.

82. **cirka, oko**

Približnost ili aproksimativnost možemo u hrvatskom jeziku izreći na više načina: opisno ili riječima koje u sebi već sadrže tu približnost. No nije dobro ako se ponavlja nešto što je već izrazom za približnost rečeno, a upravo to se najčešće čuje. Na primjer: Prijavilo se *oko dvadesetak* natjecatelja. Već *dvadesetak* znači: *oko dvadeset, otprilike dvadeset, približno dvadeset*; pa ne treba dvaput izricati ono što je već rečeno. U priču se nerijetko upleće i pohrvaćeni latinski izraz *cirka* (lat. *circa*), kao da donosi nešto novo, pa čujemo i čitamo: Stiglo je *cirka oko desetak* molbi. Ili jedno, ili drugo, ili treće, no nipošto sve troje: Stiglo je *cirka* deset molbi; ... *oko* deset molbi; ... *desetak* molbi.

83. **civilizacijski, civilizirano**

Često dolazi do pogrešne upotrebe ovih riječi kao da se mogu zamijeniti kako se komu sviđa, a svaka zamjena mijenja smisao rečenice. Tako npr. rečenica: Ponašajte se *civilizacijski*; u ovom obliku zapravo nema smisla. Htjelo se upozoriti na nešto drugo, no to se nije precizno i reklo – da se čovjek treba ponašati *civilizirano*, pristojno. *Civilizacijski* se odnosi na *civilizaciju*, npr.: zapadni *civilizacijski* krug; a sama riječ *civilizacija* (uljudba) znači ukupnost znanja, umijeća, kulturnih, umjetničkih, vjerskih, znanstvenih i tehničkih pojava svojstvenih jednom narodu: *kineska civilizacija*; *grčka civilizacija*. *Civiliziran* pak znači kulturan, kultiviran, školovan, prosvijećen, pristojan, uglađen, uljudan, uljuđen, u skladu s dobrim običajima koji vladaju u određenim civilizacijama.

84. **cjenik ← koštovnik**

Već sam više puta izrazila čuđenje kako se u hrvatski jezik uvlače neke riječi koje nam uopće ne trebaju, a ni po tvorbi nisu bolje od onih koje imamo. Nije riječ samo o tuđicama, premda i njih ima previše. Ne znam što je nedostajalo imenici *cjenik* da su je govornici hrvatskoga jezika počeli izbjegavati i umjesto nje uvoditi novu riječ – *koštovnik*. Riječ *koštovnik* nije zabilježena u poznatijim rječnicima hrvatskoga jezika, no obična je u srpskih pisaca. Naravno da i na jednom i na drugom komadu papira koji se tako zove pišu *cijene*, pa ne vidim nikakva razloga da imenicu *cjenik* izbjegavamo. Osim toga, podloga imenici *koštovnik* jest glagol *koštati*, koji u hrvatskom doživljavamo kao tuđicu i kao dio razgovornoga jezika. Dakle, nije nam potrebna riječ *koštovnik* kad već imamo dobru riječ *cjenik*.

85. **crna marica ← Crna marica, crna Marica, Crna Marica**

Zanimljiva je priča kako je nastao ovaj izraz za policijsko vozilo kojim se prevoze ljudi na policiju radi ispitivanja. U nekim jezicima presudila je boja, tako i u hrvatskom (*crna marica*), u ruskom (*čórnyj vóron* – crni gavran) i u njemačkom (*grüne Minna*, zelena Minna). U engleskom se, uz *patrol wag(g)on* i *paddy wagon*, to vozilo zove i *Black Maria*. Izraz *Black Maria* za policijsko vozilo nastao je navodno po ženi koja se zvala *Maria Lee*. Živjela je u Bostonu i držala kuću za iznajmljivanje soba. Bila je to krupna i snažna Crnkinja, koju bi, kad je uličnom redarstvu zatrebala pomoć, zvali da svlada napasne nasilnike. Ona bi ih ščepala za okovratnik i dovodila u zatvor.

Budući da u pisanju razgovornog imena ovoga vozila vlada šarolikost (*Crna Marica, crna Marica, crna marica, Crna marica*), mislim da bi ga – po načelu *kako je tko postao što* – bilo dobro pisati malim početnim slovom – dakle, *crna marica*.

86. crta, crtica, spojnica

Ovo me sjeća na davnu dječju brojalicu: *Točka, točka, točkica / Crta, crta, crtica / Gotova je glavica.* No, šalu na stranu, pitanje se obično postavlja u vezi s pravopisom. Pa pogledajmo što o tome govore pravopisi. *Crta* i *crtica* dva su znaka, od kojih je jedan – što je i logično – veći, a drugi – kako mu i ime kazuje – manji. U pravopisu Babić, Finka i Moguš kao pravopisni i rečenični znak figurira samo *crtica,* umjesto prijašnje *crte,* a umjesto prijašnje *crtice, spojnica.*

Kao *rečenični* znak, *crtica* se upotrebljava za označivanje stanke, i to uglavnom jače stanke nego one koja se izražava zarezom. Stoji često umjesto zareza, zagrade, navodnika, a katkada i umjesto dvotočja (nekoć smo to zvali *dvotočka*). Crticama se odjeljuju umetnute rečenice ili riječi kad se umetnuti dio želi jače istaknuti ili označiti da su stanke duže: Kad ponovno dođem – a to sigurno neće biti prije proljeća – posjetit ću sve prijatelje koje nisam sada stigla posjetiti.

Crtica pak kao *pravopisni* znak zamjenjuje izraz *od ... do* i piše se s razmacima s obje strane: ograničenje brzine na 100 – 120 km na sat; piše se i kad se želi označiti udaljenost između dvaju ili više mjesta ili smjer kretanja od jednoga do drugog mjesta: pruga Zagreb – Rijeka; a i kad dva uzastopna naziva ili imena privremeno ili trajno združujemo u međusobni odnos: utakmica Dinamo – Zagreb, Hajduk – Rijeka itd.

Spojnica je uglavnom *pravopisni* znak, a kao *rečenični* znak služi rastavljanju riječi na slogove ili spacioniranju riječi da se postigne jači stilski učinak. Kao *pravopisni* znak, *spojnica* se piše između dijelova polusloženica: Smail-aga; između dvostrukih prezimena ili posvojnih pridjeva povezanih trajno ili prigodno: Broz-Ivekovićev rječnik; između ustaljenih izraza: rekla-kazala, danas-sutra, brže-bolje; između dijelova brojnih izraza pri označivanju neodređene brojne vrijednosti: dva-tri; te u označivanju naziva poput: C-dur, f-mol, x-zrake itd. Kako vidimo, obilježje je *crtice* da je od svojih susjednih dijelova uvijek odvojena razmacima, a *spojnica* nije. U *Hrvatskom pravopisu* L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića (MH, 2007.) nazivlje se donekle razlikuje. Oni nemaju *spojnicu* u smislu termina, nego na njezinu mjestu imaju *crticu. Crta* im je ono što je Babiću, Finki i Mogušu *crtica* (koji pak uopće nemaju *crtu*), dakle znak odvajaju razmacima od ostalih dijelova rečenice. Pokušajmo rezimirati: pravopis B-F-M ima *crticu* i *spojnicu,* a pravopis MH ima *crtu* i *crticu.*

87. crta, linija

➔ *pogledaj pod* linija

88. **cvjećarnica ← cvjećarna**

Osoba koja uzgaja i/ili prodaje cvijeće u muškom rodu nema problema. To je *cvjećar.* S gledišta norme, poteškoća nema ni njegova družica – *cvjećarica,* a ni mjesto gdje obavljaju svoju djelatnost (ako to nije „na otvorenom"). To je *cvjećarnica* (prodavaonica cvijeća). Likovi koji se također čuju – *cvjećarka, cvjećarna* – pripadaju *razgovornom* stilu, pa neka ondje i ostanu. Kad se želimo izraziti biranijim stilom, izaberimo najbolje!

➔ *usp.* kupaonica

89. **čak, štoviše**

Često se događa da ljudi upadaju u tautologiju (ponavljaju već izrečeno). Tako je i s nekontroliranom upotrebom izraza koji trebaju pojačati ono što je već rečeno (kvantifikatori). I *čak* i *štoviše* izražavaju da je čega bilo više nego što smo očekivali, no zato ne treba gomilati riječi bliskoga značenja. Ako kažemo: Usprkos nedaćama na stazi, došli smo do cilja, *čak štoviše* i pobijedili; to isto rekli bismo i da smo jedan od kvantifikatora izostavili: Usprkos nedaćama na stazi, došli smo do cilja, *čak* smo i pobijedili; ili: Usprkos nedaćama na stazi, došli smo do cilja, *štoviše* i pobijedili smo. Takvih primjera sa *čak štoviše* ima sve više.

90. **čas, trenutak**

Mnogi Hrvati koji se bave pisanjem silno se boje imenice *čas,* jer je ona, navodno, srbizam koji valja iskorijeniti. Time pokazuju dubinsko neznanje. Naime, ima riječi koje u sličnim jezicima zvuče isto, no znače različito. Takvih homonima ima ne samo između hrvatskoga i srpskoga jezika nego i između hrvatskoga i slovenskoga, hrvatskoga i češkoga itd. Ne vidim da se tko odrekao npr. riječi *ugodan* ili *rumen* samo zato što ih imaju i Slovenci. No ono što nama znači *ugodan,* Slovencima znači *povoljno* (zato i jest u Hrvatskoj loša reklama s *ugodnim cijenama*), a ono što nama znači *rumen* (crven), Slovencima znači *žut.* Samo usput, ono što je Hrvatima *ugodno,* Slovencima je *prijetno.* Tako i imenica *čas* postoji i u hrvatskom i u srpskom jeziku, no ne s istim značenjima. U hrvatskom jeziku *čas* i *časak* znače *trenutak, tren* (samo čas), a u srpskom *čas* znači *školski sat.* Zbog toga se ne moramo odricati dobrih hrvatskih riječi, pa pjevajmo i dalje staru pjesmu: *Za jedan časak radosti* (makar i nastavak bio nekim hrvatskim ušima nepoćudan) – *hiljadu dana žalosti.*

91. **časna sestra, opatica, redovnica**

➔ *pogledaj pod* redovnica

92. **čegrtuša ← zvečarka**

Ovu zmiju ljuticu (iz porodice *Crotalus*) s rožnatim prstenovima na kraju repa kojima proizvodi zvuk čegrtanja Hrvati zovu *čegrtuša*. Glagol *čegrtati*, osim mahanja klepkom ili čegrtaljkom, znači i proizvoditi neodređeni neartikulirani zvuk – *šuštati, zveketati, zveckati*. Srbi su ovu istu zmiju nazvali upravo po tom zveckanju repom *zvečarka*. No Hrvati nisu, premda se to po pisanju naših medija i po prijevodima filmova na Hrvatskoj televiziji teško može reći.

93. **čeljust ← vilica** (dio glave)

Za dio glave u koji su usađeni zubi (što razgovorno znamo zvati *vilica*) bolje je reći *čeljust*: donja čeljust, gornja čeljust; jer od te riječi izvodimo i izvedenice: *čeljusni zglob, čeljusna kirurgija* i sl.

94. **čȅst < dio**

➔ *pogledaj pod* dio

95. **Čestit Božić!, Sretan Božić!**

Oni koji su se nakon 1990-ih godina priklonili formuli *Čestit Božić!* kao, eto, napokon hrvatskoj, ne znaju zapravo da tapkaju na istom mjestu. Naime, starija riječ *čȅst* znači između ostaloga i sreću, pa se *čestit* Božić značenjski ne razlikuje od *sretnoga* Božića. Da bolje znaju i tekst Mihanovićeve pjesme, koja je danas (uz poprilične preinake) službena hrvatska himna, znali bi iz prve kitice da *čestna* (kako piše Mihanović) znači *sretna* ... da bi vazda *čestna* bila = da bi vazda *sretna* bila (kako danas i pjevamo).

96. **često ← često puta**

Uz mnoge druge, i ovo je primjer gomilanja nepotrebnih riječi. *Često puta* isto je što i *često*, pa ne treba dodavati *puta*.

➔ *usp*. put

97. **četiri, četiriju, četirima/četirma**

Broj *četiri* deklinira se ovako: nominativ *četiri* prijatelja, genitiv *četiriju* prijatelja, dativ, lokativ, instrumental *četirima/četirma* (stariji oblik) prijateljima. Nema razlike za muški i ženski rod: *četiri* žene, *četiriju* žena, *četirima/četirma* ženama. Brojevi *dva, tri, četiri* imaju samo dvojinu i sklanjaju se ako pred njima nema prijedloga, npr.: sastanak *četiriju* predsjednika; a ako se pred njima nalazi prijedlog, mogu se sklanjati, ali i ne moraju: živjeti *među svoja četiri* zida.

Višestruki problem javlja se uz stoticu od broja *četiri*, koji se u izgovoru čuje u jednom nereduciranom obliku (*četiristo*) i tri reducirana: *četirsto, četristo* i *četrsto.* Iako broj *četiri* dolazi u tvorenicama i s osnovom *četr-* (u *četrnaest* i *četrdeset*), u stoticama je pravilan samo lik s nereduciranom osnovom broja *četiri,* dakle *četiristo.*

➔ *usp.* dva; dvije; tri

98. četvorica, četiri, četvero

Četvorica znači *četiri* osobe muškog roda, npr. *četvorica* dječaka.

Četvero znači da je na okupu toliko jedinki različita spola, npr. *četvero unučadi* (unuci i unuke).

Za brojanje osoba ženskoga spola ne postoje posebne brojevne imenice, već upotrebljavamo glavni broj. Dakle, ako su na kupu same žene, onda ćemo reći *četiri* (*četiri* žene koje vole mene).

Isto će se ponašati i brojevne imenice i pridjevi izvedeni daljnjim brojevima: *petorica, petero, šestorica, šestero, sedmorica, sedmero* itd.

➔ *usp.* dvojica; trojica

99. čičica (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

100. čimbenik, činitelj, činilac, faktor

Da odmah bude jasno: bitka se ne vodi između *čimbenika, činitelja* (a možda i kojega trećeg mušketira) koji su svi na istoj strani, nego između svih njih i *faktora,* koji je, naravno, s druge strane barikade. Zna se i kako se taj boj zove: borba protiv tuđica, a za češću uporabu domaćih, hrvatskih, riječi. Borba je to pravedna i posve legitimna, jer tko uopće voli uljeze u vlastitoj kući?! No u *Rječniku hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) *čimbenik* se opisuje ovako: fizička ili pravna osoba koja čini odlučan udio u čem, koja odlučuje; činitelj, faktor – biti *čimbenik* u prevladavanju krize. Imenicu *činilac* upućuje na *činitelja* (iz poznatih razloga – borbe protiv svakog sufiksa na tvorbu imenica muškog roda koji nije *-telj*), a *činitelja* objašnjava *čimbenikom, faktorom.* Dakle, i tuđica *faktor,* koja, dakako, nije zabranjena, bolja je od imenice *činilac,* koju taj rječnik ne priznaje kao dobru hrvatsku riječ. No *Jezični savjetnik* (ur. S. Pavešić, 1971.), koji se u ondašnjim izrazito nepovoljnim jezično-političkim okvirima borio za hrvatski jezik kad je to bilo mnogo teže nego što je danas, piše nešto drugo. Za *čimbenika* kaže da je *loša* kovanica prema glagolu *činiti,* jer nema posebnoga pridjeva *čimben.* Zato je bolje, kaže Pavešić sa svojim suradnicima, *činilac, činitelj.* Naravno, nitko ne preporučuje nepravilan oblik *činioc,* jer je on nastao pod utjecajem tzv. kosih padeža (genitiva, dativa itd.), gdje *l* na kraju sloga (inače u standardnom jeziku i na kraju riječi) prelazi u *o*. No ondje gdje je to *l* na *početku* sloga nema razloga za glasovnu promjenu.

101. **čime, preko** (čega) ← **putem** (čega)

➔ *pogledaj pod* preko (čega)

102. **čistionica** ← **čistiona**

➔ *pogledaj pod* kupaonica

103. **čitav, cio/cijel**

➔ *pogledaj pod* cio/cijel

104. **čudim se, čudno mi je** ← **čudi me**

U hrvatskom je ovaj glagol pravilan samo kao povratni glagol – *čuditi se*. Konstrukcija *čudi me* nastala je pod utjecajem njemačkoga jezika (*es wundert mich dass* ...). Dobro je, dakle, reći: *čudim se* što djetetu sve dopuštate; ili: *čudno mi je* što djetetu sve dopuštate.

105. **čvorište, križanje, raskršće, raskrsnica, raskrižje**

➔ *pogledaj pod* raskršće

106. **ćilim, tepih, sag**

➔ *pogledaj pod* sag

107. **da** (namjerni veznik)

Premda u Hrvatskoj ima i takvih „higijeničara" koji bi najradije svaki veznik *da* smjesta izbacili, veznik *da* niti možemo niti moramo izbacivati iz hrvatskoga jezika. Evo nekoliko primjera kad taj veznik izriče namjeru: Došao je na sud *da* iznese svoju obranu. Došao je na sud *da bi* iznio svoju obranu. A može i ovako: Došao je na sud *kako* bi iznio svoju obranu. U sve tri rečenice namjera je izrečena namjernom rečenicom. Rečenica može glasiti i ovako: Došao je na sud radi iznošenja svoje obrane. Vidimo, dakle, da je veznik *da* u namjernim rečenicama dobrodošao.

Ovaj veznik povezuje i mnoge druge zavisno složene rečenice. Već i po tome ne moramo od njega zazirati (što mnogi ljudi, nesigurni u svoje znanje, čine). Naravno, treba znati kako se upotrebljava, npr. umjesto sastavne i suprotne rečenice nije dobro uzimati namjernu rečenicu s veznikom *da*: Otišao je u bolnicu *da bi* ubrzo umro. Ovakvom rečenicom iskazuje se *namjera*, no tko bi pametan otišao u bolnicu zato da brzo umre? Vjerojatno je želja i namjera bila ozdravljenje, u svakom slučaju poboljšanje zdravlja. Tu će misao dobro izraziti rečenica: Otišao je u bolnicu, *ali* je ubrzo umro.

108. **daleko bliže → mnogo bliže**

➔ *v.* mnogo bliže

109. **daleko bolje → mnogo bolje**

➔ *v.* mnogo bolje

110. **da li, je li**

➔ *pogledaj pod* je li

111. **daljnji, dalji**

Ima jezikoslovaca koji će vam reći da pridjev *daljnji* ne valja upotrebljavati u hrvatskom standardnom jeziku, nego da umjesto njega treba govoriti i pisati *dalji.* No pridjev *daljnji,* koji označuje mjesnu udaljenost, ima pojačano značenje prema *dalek,* toliko jako da ne treba ni komparativa ni superlativa, koji i prema *dalek* i prema *daljnji* glase *dalji* i *najdalji.* Pridjev *daljnji* znači *onaj koji dolazi, koji je na redu, koji se dodaje, sljedeći, idući.* Naravno da se može zamijeniti svime što sam spomenula, a katkada se može i potpuno izostaviti, npr.: Pratimo mogućnosti *daljnjega* širenja ili razvitka zaraze. Može se jednostavnije reći: Pratimo mogućnosti širenja ili razvitka zaraze. Što je *razvoj* nego sljedeća faza nekoga procesa?! I rečenica: Pacijenta upućujemo u bolnicu na *daljnju* obradbu; može glasiti: Pacijenta upućujemo u bolnicu na obradbu; no kad kažemo: na *daljnju* obradbu; znači da su neke pretrage već provedene. Izbacila bih, dakle, pridjev *daljnji* kao pleonazam ondje gdje on pleonazam stvarno jest, no ne bih ga izbacivala tek toliko da štogod izbacujem. Pogotovo ga ne bih zamjenjivala komparativom *dalji.* Izraz *bez daljnjega* (pristajem, poslušat ću, doći ću itd.), premda smo ga primili iz njemačkoga jezika (*ohne weiteres*), ne bih mijenjala, jer se ustalio kao figurativni izraz koji znači *bez zapreke, bez oklijevanja, bez ustručavanja.* Isto je i s izrazom *do daljnjega* (zatvoreno), što je na njemačkom *bis auf weiteres.*

112. **dar, poklon**

Ima lektora koji će vam uvijek prekrižiti riječ *poklon* i zahtijevati da je zamijenite riječju *dar.* Takvi riječi shvaćaju prilično usko, ne upuštajući se u dublje traganje za njihovim smislom.

Imenica *dar* u prvom značenju označuje *ono što tko komu da, daruje*. Drugo joj je značenje *prirodna sposobnost, nadarenost, talent*. U rječnicima se *dar* objašnjava svojim sinonimom, imenicom *poklon*.

Poklon se nekim svojim značenjima podudara s *darom*, a nekima i ne. Znači i pokret tijelom kojim se iskazuje čast i poštovanje. Kojiput što komu darujemo doista s velikim poštovanjem, pa se u tome *poklon* i *dar* primiču istom značenju.

Kako obje riječi imaju dugu tradiciju u hrvatskom jeziku, ne bi trebalo tek uskogrudnim potezom pera tjerati ni jednu ni drugu. Te su dvije imenice istoznačne u značenju onoga što je komu dano. U drugom značenju riječi *dar* (sposobnost, nadarenost, talent) one se ne podudaraju, jer značenjsko polje riječi *poklon* ne pokriva nadarenost/talent. Ako niste sigurni koju riječ upotrijebiti, sjetite se *poklonstva kraljeva*. Došli su se *pokloniti* djetetu Isusu i donijeti mu *darove*. Tri kralja jahahu ... tri *dara* nošahu.

113. **darivatelj, donator, donor**

Darivanje ljudskih organa u nas još nije uzelo takva maha kao u nekim zemljama tzv. razvijenoga Zapada. No svejedno je bilo onih koji su komu što darovali, ne tražeći za to novčanu ili kakvu drugu nagradu. Takvi su se ljudi zvali: darivatelji, darodavci, dobročinitelji, a po lat. glagolu *dono* – 1. darovati, pokloniti, dati – i imenici *donatio*, darivanje, dar, načinjena je i imenica *donator*. Nju možete naći u svakom našem rječniku stranih riječi. No englesku imenicu *donor*, koja znači također darivatelj, ali poglavito ljudskih organa i sl. (jetra, srce, bubreg, koštana srž, krv, sperma), ni neki noviji rječnici stranih riječi (još) nemaju (nema je npr. ni Anić-Goldstein, 1999.). Postavlja se pitanje zašto smo za takvu osobu uopće uvezli englesku riječ, kad već odavno imamo udomaćenoga *donatora*. Dakako da tako nije trebalo, ali uz *donora* već je uvedena i *donorska kartica*, pa uz posvemašnju naklonost hrvatskoga puka svemu što dolazi iz angloameričkoga svijeta, vjerojatno nema više povratka na „klasične" izvore. Već i *Rječnik hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) ima riječ *donor*, čak u dva značenja: u fizici to je atom u poluvodičima koji otpušta dodatne elektrone, a u medicini darivatelj organa.

114. **Darwin, darvinist, darvinistički**

Nisam ni mislila da bih u hrvatskim novinama mogla naći oblik *darwinist*, no kako sam ga našla, evo objašnjenja da tako ubuduće ne bude. Opće su imenice i pišu se fonetizirano i malim početnim slovom nazivi pripadnika i/ili sljedbenika raznih pokreta (ideoloških, političkih, umjetničkih i sl.), pa i oni izvedeni od vlastitih imena. Tako i *darvinizam, darvinist* (prema Charlesu Darwinu).

➔ *usp.* Aristotel; Oscar

115. **dati na znanje ← dati do znanja**

Dati (primiti, uzeti) *k znanju, do znanja* bolje je reći dati (primiti, uzeti) *na znanje*. Naravno, još je bolje, kad god se može, uzeti glagol koji će precizno izreći našu misao: *upozoriti, obavijestiti.* Dajemo vam *na znanje* da je rok istekao; isto je što i: *Obavješćujemo* vas da je rok istekao; ili: *Upozoravamo* vas da je rok istekao.

116. **datum**

Datumi ili nadnevci iskazuju se sažetim (eliptičnim) izrazima. Kad kažemo da se što dogodilo *dvadesetoga prosinca,* onda smo zapravo izostavili: dvadesetoga dana mjeseca prosinca. U eliptičnim izrazima izostavljaju se imenice *dan* i *mjesec.* No pogrešno bi bilo reći da je danas *dvadeseti listopad.* Danas je *dvadeseti listopada*; dakle: dvadeseti dan mjeseca listopada. Obećali smo posao završiti do *prvog svibnja* (a ne do *prvi* svibnja). Brzo će i *dvadeset peti prosinca* – Božić.

➔ *usp.* Zagreb, 5. rujna 1974.

117. **davati ispite → polagati ispite**

➔ *v.* polagati ispite

118. **decimalni zarez, decimalna točka**

Dugo su nas u matematici učili o pomicanju *decimalnog zareza* udesno ili ulijevo – što je onda mijenjalo i rezultat. Tako ako 150,5 želiš pomnožiti sa 10, samo pomakni decimalni zarez za jedno mjesto udesno i dobit ćeš 1505. Ako pak taj broj želiš podijeliti sa 10, pomakni decimalni zarez ulijevo i dobit ćeš 15,05. Dakle, kad se govorilo o *decimalnim brojevima,* pojam je bio *decimalni zarez.* Danas sve češće nije tako. Pojavila se decimalna *točka,* ne zato što bi sama riječ *zarez* bila loša ili nepoćudna, nego zato što nam tako diktira digitalna industrija. Zna se, ona nije potekla iz nerazvijena svijeta, nego je angloameričko tehnološko, pa onda i jezično, čedo. A sve što izlazi iz te kolijevke Hrvati spremno i bez razmišljanja prihvaćaju. Ja se borim svim silama i gdje god stignem za decimalni *zarez* (i kao znak), jer ne vidim u čemu bi bio gori od točke. Jesu li prijašnji matematički radovi zbog upotrebe decimalnog zareza zato bili manje važni?

119. **defenziva ← defanziva**

I *defenzivu* je snašla ista sudbina kao i *ofenzivu*. Prema fr. izgovoru *défensif* (defansiv) nije se uobičajila *defansiva* nego *defenziva*, pa se i u tom slučaju bolje vratiti izvorniku latinskom: *defendere*. Tako će i pridjev u hrvatskom jeziku glasiti *defenzivan*.

➔ *usp*. ofenziva

120. **definitivno**

Definitivan znači *konačan, neopoziv*; *presudan, odlučan, određen, završan, koji rješava ili privodi kraju neku stvar*. Zašto se onda danas u hrvatskom tako često poseže za riječju *definitivno* kad ona ne znači ništa od nabrojenoga? Recimo: to je *definitivno* najbolja tvoja odluka. Naravno, ta značenja u *engleskom* jeziku pokriva *definite*: određen, jasan, točan, nedvojben. Navedena rečenica mogla se jasnije i bolje izreći ovako: to je *svakako, u svakom slučaju, sigurno, nedvojbeno* tvoja najbolja odluka.

121. **delikt, delinkvent**

Riječi potječu iz istoga vrela, no u nekim se oblicima ipak razlikuju. Naime, ima latinskih glagola koji u prezentskoj osnovi na glagolsku osnovu dodaju (umeću) suglasnik *n* (tako i *delinquere*), a u participu perfekta (često i u perfektu) toga *n* više nema (*delictus*). Zato jezici koji tvore svoje glagole prema latinskoj prezentskoj osnovi čuvaju latinsko *n*. Stoga je u hrvatskom dobro: *delikt*, ali *delinkvent*.

122. **depandansa ← depadansa**

Uz glavne zgrade često se grade i sporedne, ali koje s glavnom zgradom čine cjelinu. Za takve zgrade rabimo izraz koji smo posudili iz francuskog jezika, *dépendance*. I u jeziku izvorniku znači isto, sporednu zgradu, podružnicu, filijalu. Ne treba posebno napominjati kako je i ova posuđenica u opasnosti u Hrvata. Naime, gotovo svi koji javno nastupaju (političari, ali nažalost i novinari, čula sam na vlastite uši) govore, pa i pišu, *depadansa*. Ne znam govore li i *padan* za *pandan*. Vjerojatno (još) ne. Kako bilo da bilo, trebali bi ipak bar katkada poslušati glas struke, kad su svima puna usta hvale kako sve rade u dogovoru sa stručnjacima. Očito, kao i u svemu drugom, ima stručnjaka i „stručnjaka". Stoga poslušajte one prve, prave: treba govoriti i pisati *depandansa*.

123. **depresivan, deprimantan**

Ni jednoj od ovih stranih riječi nemam što prigovoriti – ako se pravilno upotrebljavaju. No često se rabe pogrešno, a pogreška se najčešće očituje u njihovoj zamjeni (kao da znače isto). Do toga ne bi dolazilo kad bi ljudi doista znali što pišu i govore (i kad bi prije nego što će otvoriti usta provjerili riječi koje namjeravaju javno izgovoriti u kojem od rječnika, priručnika itd.). Dakle, *depresivan* znači onaj koji je u depresiji (najkraće rečeno, to je psihičko stanje koje se očituje gubitkom volje i zanimanja za svijet oko sebe, potištenost, klonulost i sl.). *Deprimantan* pak znači onaj koji *izaziva* depresiju, koji deprimira. Vidimo da zamjena ovih riječi nije moguća, da se smisao potpuno gubi, pa se ne ostvaruje ni dobra komunikacija. Možda je najbolje pogledati primjer: Danas sam *depresivan*. Nije čudo, gledao sam *deprimantan* film.

124. **desetine, dese(t)ci**

Čitam rečenicu: Na stadion su došle *desetine* tisuća navijača. Bilo bi veliko zlo da je doista tako (jer bi već bili u dijelovima). Naravno, htjelo se i opet reći nešto drugo, ali se to nije reklo. Zabunu izaziva pogrešna upotreba, tj. nedopustiva zamjena, riječi *desetine* i *dese(t)ci*. Da su imenice u jednini, vjerojatno bi odmah bilo jasno da se one ne mogu zamijeniti a da smisao ostane isti. *Desetina* znači *deseti dio cijeloga* (jedno cijelo ima 10 desetina) ili *jedinicu od deset* (vojnika, učenika i sl.). *Desetak* pak znači *oko deset, približno deset*. Dakle, budući da navijači nisu na stadion došli u dijelovima, trebalo je reći: Na stadion su došli *dese(t)ci* tisuća navijača; ili: Na stadion je došlo na *desetke* tisuća navijača.

125. **desetogodišnjak ← desetgodišnjak**

U tvorbi složenica (riječi koje spajaju dva pojma u jedan) kao poveznica služi samoglasnik *o*. Tako je dječak koji ima *deset godina*: *deset + o + godišnjak*; koji ima *pet godina*: *petogodišnjak*; starac koji ima *sto godina*: *stogodišnjak*. Ženske su osobe te dobi *desetogodišnjakinje, petogodišnjakinje, dvadesetogodišnjakinje, stogodišnjakinje* itd.

➔ *usp.* srednjoeuropski

126. **desiti se, dogoditi se**

Ima mnogo ljudi koji bi vam mogli glavu otkinuti ako kažete da vam se što *desilo*. Znam i neke novinare/novinarke koji me uvijek pitaju što kažem kad čujem da ljudi govore *desiti se*, a ne – kako oni misle da je jedino pravilno – *dogoditi se*. Kao i mnoge druge stvari, oni to čine bez imalo provjeravanja kako zapravo stvari stoje, stoga valjda i jesu tako isključivi i bojovni. I mnogi lektori rado će vam ispraviti svaki *desiti se* u *dogoditi se*, po svoj prilici iz straha da će njima (ili urednicima) tko prigovoriti „da šire srbizme". A evo što će naći u hrvatskim jezičnim priručnicima i rječnicima oni kojima je do dubljega (i provjerenog) znanja: *Rječnik hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) ima glagol *desiti se* bez ikakvih upućivanja na neko drukčije ili bolje rješenje, uz značenja *dogoditi se, zbiti se.* Znači, stoji ravnopravno s ostalim istoznačnicama/bliskoznačnicama. Da glagol *desiti se* stoji (kao srbizam) u kakvoj opreci s hrvatskim zamjenama, svakako bi bio u razlikovnim rječnicima između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika. No takav rječnik Petra Guberine i Krune Krstića iz 1940. godine *nema* glagol *desiti se* na lijevoj (srpskoj) strani, zapravo ga uopće nema u rječniku. *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika* Vladimira Brodnjaka (1991) *desiti se* upućuje na glagole *slučiti se, dogoditi se, zbiti se* (str. 87.), a na 494. str. isti glagol koji se prethodno našao na hrvatskoj strani – *slučiti se* – ovdje se kao nepoželjni rusizam objašnjava (na hrvatskoj strani) glagolima *desiti se, dogoditi se, biti.* Ima još mjesta na kojima se na desnoj, hrvatskoj, strani našao glagol *desiti se*/*dešavati se* kao objašnjenje značenja nekih drugih riječi, npr. na 416. str. *prekodančiti* – događati se, *dešavati se* svaki drugi dan. Kako vidimo, žestoki kritičari glagola *desiti se* nisu se baš trudili pregledati mjerodavne hrvatske lingvističke izvore. No i kad uzmu u ruke npr. Brodnjakov rječnik (koji se u godini svojega objavljivanja često uzimao u ruke poput hrvatske jezikoslovne Biblije), uopće ne čitaju one sitne (a važne) brojke uz mnoge natuknice. Uz *desiti se* stoji br. 7, za koji na koricama piše: srpska odnosno hrvatska riječ ili tuđica uz koju u hrvatskomu postoji i druga stilski neobilježena riječ (*upotreba – uporaba, materija – tvar, legura – slitina*). Isti odnos prema glagolu *desiti se* nalazimo i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (grupe autora) što je (uz pokazane nedorečenosti u Brodnjakovu rječniku) zacijelo kumovalo „legitimnom" zahtjevu narodnih masa da se glagol *desiti se* izbaci iz hrvatskoga standardnog jezika. No kako meni obično uvijek padne na um (i u ruke) ono što mi treba, tako sam se sjetila čime bih mogla odgovoriti na histeriju koja se digla oko ovoga glagola (i jedva da popušta). Neprijeporno je da je Dobriša Cesarić bio *hrvatski* književnik (dodajem, i antologijski pjesnik). A u njegovoj pjesmi „Povratak" ima i ovakav stih: *Još bi nam mogla* desiti se *ljubav, /* Desiti – *velim, / Ali ja ne znam, da li da je želim, / Ili ne želim.* No dobro, reći će oni zajapureniji, to što je *jedan* pjesnik upotrijebio ovaj glagol još ne znači da je on ukorijenjen u hrvatskom leksiku. Njima ću samo reći da to nipošto nije osamljen slučaj. I hrvatski pjesnik (i književni kritičar, i književni povjesničar, a i hrvatski političar, predsjednik Hrvatskoga sabora, a neko vrijeme nakon smrti hrvatskoga predsjednika Franje Tuđmana i predsjednik Republike Hrvatske), Vlatko Pavletić, autor je pjesme koja se upravo i zove „Desi se”. Pjesma je objavljena u zbirci *Četrdesetorica* (ur. D. Cesarić, D. Tadijanović, Š. Vučetić, *Zora*, Zagreb, 1955.), a kako ni spomenuta antologija, pa tako ni ova pjesma, nije lako dostupna, navodim Pavletićevu pjesmu u cijelosti:

Desi se

Desi se da drugi nađe
u dnu nas i dijelić sebe.
Tada smo ko dvije lađe
pristale uz isti greben.

Isti val nas tuče, moči.
Oči mrači ista tuga.
Istim ćemo vjetrom poći
– ko dva druga ...

Pjesmu sam navela i s gramatičkom pogreškom (piše *dijelić,* što je prema svim hrvatskim pravopisima pogrešno, no citat je citat). Teško mogu vjerovati da je Pavletić napisao pjesmu takva naslova jer je tako morao. Očito mu nitko nije držao pištolj na sljepoočici i prijetio da tako *mora* pisati. Svoju je pjesmu (hvala Bogu) pisao kako je znao i htio. Ne kažem da sada pak svi moraju rabiti glagol *desiti se,* no ako ga tko, poglavito u književnom tekstu, upotrijebi, ne bi ga trebalo pošto-poto progoniti (mislim na glagol, ne na autora). Nažalost, upravo je sam Vlatko Pavletić bio taj koji je 1990-ih godina u tekstovima drugih svaki *desiti se* mijenjao u *dogoditi se* (podaci poznati ne samo meni).

127. **dijeliti**

Glagol *dijeliti* dijeli sudbinu ostalih glagola koji u korijenu riječi imaju dugu dvosložnu zamjenu *jata*: *-ije-*. Lako je *dijeliti* tuđe. Ako se braća ne mogu pravedno *podijeliti,* neka jedan *dijeli,* a drugi prvi bira. Bude li se imovina *dijelila* pravedno, nitko neće ostati *izdijeljen* (*bez svoga dijela*).

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

➔ *usp.* jat

128. **dika** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

129. **Dinamo, dinamovac**

I pripadnike ili simpatizere raznih organizacija ili sportskih klubova pišemo *malim* početnim slovom. Tako su navijači *Dinama – dinamovci.*

➔ *usp.* Hajduk; ZET

130. **dio > čȅst**

U hrvatskom jeziku tek kao rudimentarne ostatke imamo riječi tvorene od korijena *čȅst* (to se izgovara kratko). U nekim drugim slavenskim jezicima za *dio* se i danas kaže *čȅst,* pa je uobičajena i tvorba od toga korijena. Ti okamenjeni ostaci u hrvatskom jesu: *čestica* i *pričest.* Ostale izvodimo od osnovne riječi *dio*: *sudjelovati, udio, sudionik, dionice, dioničar, dioništvo* itd.

➔ *usp.* sudjelovati

131. **diskutirati o pitanju ← diskutirati po pitanju**

Prijedlog *po* ima više funkcija, no često se pogrešno upotrebljava umjesto kojega drugog prijedloga. Tako političari diskutiraju *po* pitanju malih poduzetnika, otpuštanja radnika, rada nedjeljom itd. Ako već žele birokratizirani jezik, onda neka barem kažu da diskutiraju *o* pitanju ... No upravo se u ovakvim primjerima vidi kako neke riječi (pitanje, problem, područje i sl.) mogu biti i tzv. prazne riječi, tj. takve koje se mogu i izostaviti, a da rečenica bude i dalje jasna, dapače – sažetija i ljepša. Ako kažemo da su raspravljali *o problemu* školstva, ispada da školstvo i nije drugo nego problem. Da su riječ *problem* jednostavno preskočili (da su raspravljali *o školstvu*), ništa rečenici ne bi nedostajalo. Doduše, i školstvo (kao i svaka druga djelatnost) može imati i ima svoje probleme, no onda tako treba i reći: raspravljali su o *problemima u* školstvu (loša opremljenost škola, neprimjerene školske zgrade itd.).

132. **dizelski motor ← dizel-motor**

Pod utjecajem mahom stranih jezika, i u hrvatskom sve su češći sklopovi dviju imenica, od kojih prva ostaje nesklonjiva. Kad je to moguće, bolje je od prvoga dijela polusloženice izvesti pridjev. U navedenom sklopu to je moguće, stoga je bolje reći *dizelski* motor. Slično se ponaša i *bejzbol-palica, lož-ulje, vaterpolo utakmica* i sl. Dakle, valjalo bi govoriti i pisati *bejzbolska palica* ili *palica za bejzbol, loživo ulje* ili *ulje za loženje.*

➔ *usp.* vaterpolska utakmica

133. **dječji ← dječiji**

U hrvatskom jeziku dolazi u obzir samo oblik *dječji* (kao i *kokošji*). Dakle, *dječja* radost (i bez nekoć svojega dana) i *kokošja* juha (od „prave" kokoši, one koja je kumovala i izreci: stara koka, masna juha).

134. **djedica** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

135. **djelatnik, radnik, namještenik, službenik**

Sama sebi već izgledam kao papiga koliko sam puta u raznim prigodama (još od 1994. godine, dakle čim si je *djelatnik* počeo tražiti mjesto pod suncem) govorila i pisala o nepotrebnom uvođenju te riječi, koja je (sada to možemo tvrditi) istisnula nekoliko drugih riječi, prije svega *radnika, namještenika, službenika, činovnika* i dr. No nema pomoći kad što u svoje ruke zgrabi administracija, potpomognuta neznalačkim i prestrašenim narodom, koji bez pogovora prihvaća više-manje sve što mu koja vlast nametne. Tako se forsiralo i *djelatnika,* koji je trebao zatrti riječ *radnik,* premda ni jedan rječnik hrvatskoga jezika (stariji od 1990. godine) nema imenicu *djelatnik* u sinonimiji s imenicom *radnik.* Starija značenja imenice *djelatnik* jesu: *radni dan* i *aktivist* (prema *djelatan* = aktivan). No pojačanom (i nametnutom) upotrebom, *djelatnik* je danas (u administrativnom jeziku) potpuno istisnuo i *radnika,* i *službenika,* i *namještenika,* i *činovnika,* i koliko god su nekoć svi bili nekakvi *radnici* (prosvjetni radnici, zdravstveni radnici, politički radnici itd.), danas su istu funkciju preuzeli *djelatnici* (prosvjetni djelatnici, sportski ili športski djelatnici itd.). Na stranu što su *takvi* i radnici i djelatnici bili i ostali sasvim nejasni, svakako nejasniji nego kad se umjesto prosvjetni radnik ili djelatnik kaže *učitelj,* umjesto zdravstvenog radnika ili djelatnika *liječnik, laborant, medicinska sestra, bolničar* i sl. Što nam je činiti? Ništa. Kao i dosad, prepustiti se stihiji. *Radnika* su više-manje prognali, premda npr. nije nimalo sumnjiv u knjizi koja s komunističkim predznakom (to radniku najviše zamjeraju upravo oni koji su nekoć i sami bili politički radnici) nema nikakve veze – a to je Biblija. Ondje, naravno, *djelatnika* nema ni jednoga, ali zato se *radnik* spominje 29 puta! Kad sam već spomenula Bibliju, onda i u ovom slučaju vrijedi ona česta Isusova rečenica: „Tko ima uši, neka čuje!" (Mt 11, 15; 13, 9 i na više drugih mjesta).

136. **djevojka za sve, Katica za sve**

➔ *pogledaj pod* Katica za sve

137. **DNA → DNK**

➔ *v.* DNK

138. **dnevno, na dan, svaki dan**

Već neko vrijeme lektori mijenjaju *dnevno* u *na dan* i sl. Treba li tako? Pogledajmo najprije što *dnevni/dnevno* znače, pa će se sve lako razjasniti. Pridjev *dnevni* znači: 1. koji se odnosi na trajanje od 24 sata, 2. koji se odnosi na svijetli dio dana, 3. koji se odnosi na svaki dan. Tako je sasvim dobro reći: *dnevne* novine, *dnevni utržak*, *dnevna* haljina (za razliku od *večernje*), *dnevni* marš (za razliku od *noćnoga*) itd. Budući da prilog *dnevno* može značiti i *na dan, za jedan dan* (raditi više od osam sati *dnevno* ili *na dan*), a može značiti i *svakodnevno*, nema potrebe ovaj pridjev/prilog mijenjati nečim drugim. Dobre su i izvedenice *dnevnik* (školski, brodski, list koji izlazi svaki dan, knjiga u koju se kronološki upisuju dnevni događaji i zapažanja, glavna emisija najvažnijih vijesti o događajima koji su se dogodili toga dana), *dnevnica* (novčani iznos za jednodnevni putni trošak na službenom putu ili iznos koji se plaća fizičkom radniku za cjelodnevni posao) itd.

➔ *usp.* godišnje

139. **DNK ← DNA**

Iz engleskoga jezika prodire more kratica koje ne znamo lako razriješiti (ne znamo ni hrvatske, a kamoli engleske). Jedna je od njih kratica za *de(z)oksiribonukleinsku kiselinu*, koja se u hrvatskom prostoru koleba između oblika *DNA* i *DNK*. Čim sam napisala hrvatsku prilagođenicu, jasno je da kratica *DNK* slijedi nju. Budući da ne rabimo izraz *deoxyribonucleic acid* (koji je u engleskom jeziku dao kraticu *DNA*), ne bismo tu kraticu trebali upotrebljavati ni u hrvatskom jeziku. Primjećujem, ipak, da *DNA* sve više prodire i na „hrvatsko tržište", zaustavljajući *DNK*. Zamjetna je ljubav hrvatskoga puka prema engleskom jeziku te američkim običajima i kulturi, što i jest najveća brana uvođenju ičega što bi se od engleskoga razlikovalo.

140. **dob, doba**

Često dolazi do zamjene ovih dviju imenica, no ne bismo ih smjeli zamjenjivati jer se značenjem razlikuju.

Imenica ženskog roda *dob* znači uzrast, fazu u životu. Ustalila se u hrvatskom jeziku od 16. stoljeća i sklanja se po tzv. *i*-deklinaciji (genitiv *dobi*). Tako kažemo: mladenačka *dob* (izašao je iz mladenačke *dobi*), staračka *dob* (u staračkoj *dobi*), srednja *dob* (čovjek srednje *dobi*).

Imenica *doba* pak jedina je imenica srednjega roda u hrvatskom standardnom jeziku koja završava na *-a* (imenice srednjega roda obično završavaju na *-o* i *-e*). Znači: 1. razdoblje u stvaranju Zemlje, kulture, civilizacije (ledeno doba, željezno doba), 2. dio godine (zimsko doba), 3. dio dana, vrijeme (doba molitve). Redovito se upotrebljava u nominativu i akuzativu, a samo iznimno u ostalim padežima prema sklonidbenoj paradigmi imenica srednjeg roda. Tako je genitiv *doba,* dativ i lokativ *dobu,* instrumental *dobom.* Primjeri: u ledeno *doba,* od ledenog *doba,* s ledenim *dobom* završava ... Rado navodim rečenicu Slavka Pavešića iz njegova *Jezičnog savjetnika* (1971) koja može poslužiti i kao mnemotehničko sredstvo: „U ono *doba* bio sam tvoje *dobi.*" (U ono vrijeme bio sam tvojih godina.)

141. **dobar ← jedan dobar**

Ljudi često rabe *jedan* pod utjecajem nekih stranih jezika, na primjer njemačkoga, francuskoga ili talijanskoga umjesto neodređenoga člana. No u hrvatskom jeziku ta je riječ u tom kontekstu suvišna. Dakle, ne treba govoriti i pisati: on je *jedan dobar* učitelj, bit će dovoljno ako kažemo on je *dobar* učitelj. Znači li to da onda svaki *jedan* treba ispuštati iz rečenice? Ne znači. Kad *jedan* znači npr. *neki, nekakav,* onda ostaje. Došao je *jedan* čovjek i donio nam paket. (Došao je *neki* čovjek i donio nam paket.) Dakle, ondje gdje to znači samo gomilanje riječi, treba *jedan* izostaviti. Postao je *jedan* pravi gnjavator. Dovoljno će biti: postao je *pravi* gnjavator. A možda je takav oduvijek i bio.

142. **dobivati ← dobijati**

Glagol se pogrešno rabi već i u infinitivnom obliku *dobijati,* pa onda i u glagolskim vremenima. Pravilan infinitiv ovoga glagola glasi *dobivati,* pa njega treba sprezati, i to (u prezentu) ovako: ja *dobivam,* ti *dobivaš,* on/ona/ono *dobiva,* mi *dobivamo,* vi *dobivate,* oni/one/ona *dobivaju.* Naravno, i u ostalim glagolskim vremenima bit će: ja sam *dobivao/dobivala,* ja ću *dobivati* itd.

143. **dobro došao, dobrodošao**

Novac bi nam *dobro došao.* Kao pridjev *dobrodošao* se piše kao jedna riječ: On je uvijek *dobrodošao* gost.

144. **dobrovoljac, dragovoljac**

Kad bi postojali pravi sinonimi, rekli bismo da to ove dvije imenice jesu. No čim se pojave takve dvije riječi, ljudi misle da jednu treba zamijeniti drugom, tj. da jednu treba protjerati iz jezika i ostaviti samo onu drugu. Ipak, ove su dvije imenice ravnopravne i samo o nama ovisi koju ćemo kada upotrijebiti. Od 1990-ih godina počela je u vojsci i udrugama poteklima iz Domovinskog rata prevladavati riječ *dragovoljac,* no isto je tako dobar svaki *dobrovoljni* davalac krvi (ne znam zašto su ih „prekrstili" u *darivatelje,* kao da su oni prijašnji davanje svoje krvi potrebnima naplaćivali), član *dobrovoljnoga* vatrogasnog društva i sl. Dobar susjed će vam *drage volje* posuditi ono što niste stigli (ili ste zaboravili) kupiti, kao što o mojoj *dobroj volji* ovisi hoću li se sastati s X. Y.-om ili ne. A već nam je i dobri stari Shakespeare poručio: Kako vam *drago.*

145. **dočekati, pričekati ← sačekati**

Danas Hrvati uglavnom više ne govore ni *pričekati,* ni *počekati,* ni *dočekati* – sve je prekrio glagol *sačekati.* Te *sačekajte* malo (na telefonu), te *sačekat* ću te na kolodvoru, te *sačekaj* još koji dan da ti vratim dug. Taj uljez u hrvatski jezik, koji je počeo istiskivati neke druge dobre hrvatske glagole koji *precizno* izražavaju glagolsku radnju, čini se da tek rijetkima zadaje glavobolju. Ipak, taj nam uvoz u hrvatski leksik doista nije potreban. Ako koga čekate na kolodvoru i on dođe, vi ste ga *dočekali.* Na telefonu ćete *pričekati* da vam se jave. Vjerovnika ćete zamoliti da vas *počeka* još koji dan. *Čeka* (lovačka kućica) još je, hvala Bogu, *čeka,* no *zasjeda* sve je češće *sačekuša,* pa ćemo teško protiv svega nepotrebnoga, a Hrvatima tako miloga.

146. **doći natrag, vratiti se natrag → vratiti se**

➔ *v.* vratiti se

147. **dogoditi se, desiti se**

➔ *pogledaj pod* desiti se

148. **dojam ← utisak**

Prednost u standardnom hrvatskom jeziku valja dati imenici *dojam.* Nju je po uzoru na češki *dojem* stvorio u 19. stoljeću jezični inovator Bogoslav Šulek (a ona se preko tvorbeno srodnih riječi iz hrvatskih govora – *najam, zajam, ujam* – usustavila u hrvatskom leksiku). Imenica *utisak* doslovna je prevedenica (kalk) njemačkoga *Eindruck.* To još i ne bi bila glavna zamjerka (jer imamo i drugih tako stvorenih riječi koje su nam danas vrlo obične, npr. olovka, kolodvor itd.), no imenica *utisak* nema ni glagolske ni pridjevske izvedenice, a *dojam* ima: *dojmiti se, doimati se, dojmljiv.* Zato je i pretegnula nad *utiskom.*

149. **dok**

Veznik *dok* najčešće se javlja u vremenskim rečenicama, no može se javiti i u suprotnima. Na primjer: *Dok* sam na odmoru, ne gledam televiziju (vremenska); Bahate ljude preziremo, *dok* se sa skromnima o svemu možemo dogovoriti (suprotna – a sa skromnima ...). U sporednoj rečenici s veznikom *dok* predikat može biti niječan ako je glavna rečenica i afirmativna. Upravo je ovaj slučaj česta pogreška u tekstovima kuharica i farmaceutskih uputa. Dobro je: Miješajte kremu dok se *ne zgusne*; premda se ljudi boje da se takvom uputom kreme neće zgusnuti, pa pišu i govore: ... *dok* se zgusne. No budite bez brige – ako je sve drugo kako valja, i uz pravilno izražavanje zgusnut će se. Ili: Učim dok ne svladam gradivo!

Ako pak glavna rečenica izriče negaciju, onda iza veznika *dok* svakako treba doći zanijekani predikat: *Nikomu nećemo zla učiniti dok nas tko ne uvrijedi.* Ili: Otopinu ne dirati *dok ne postane* prozirna! Znači: veznik *dok* i njegovu upotrebu lako ćete zapamtiti stihom naše poznate vinske pjesme: *I zato, braćo, pijme ga* / Dok ne *pukne zora*! Ako još kažem da je to stara navada i hrvatskoga naroda i Hrvatskog zagorja (pjevaju se obje varijante), stvar treba naučiti već i iz domoljubnih razloga.

150. **don**

Jedan od svećeničkih naziva jest i ovaj nastao skraćivanjem lat. lika *dominus*. Osim njega, narod rabi i neke starije, npr. *domin, dom, dum, dun* i sl. (Ovo pišem 2008. godine, a to je godina našega *dum* Marina.) Naslov *don* stavlja se u hrvatskom ispred imena svećenika i iza njega ne pišemo nikakav pravopisni znak. Dakle: *don Frane, don Mate.* Naravno, *don* može stajati i uz ime i prezime (arheolog *don Frane Bulić*), no nije dobro ako ga rabimo samo uz prezime (*don Bulić*). Ako nije na početku rečenice, piše se malim početnim slovom. Sklanja se samo ime, a *don* ostaje u svim padežima nepromijenjen.

➔ *usp.* fra

151. **donator, donor, darivatelj**

➔ *pogledaj pod* darivatelj

152. **donesen ← donešen**

Male krojačke radionice često nas obavješćuju da šiju od *donešenog* materijala. To je pogrešno. Treba reći: *donesen.* Naravno, tako će se ponašati i glagolski pridjev trpni *odnesen* i sl.

153. **donor, donator, darivatelj**

➔ *pogledaj pod* darivatelj

154. **dopuna ← nadopuna**

Prefiks *na-* suvišan je. Dovoljna je *dopuna*. Tako onda i glagol – ne treba *nadopuniti*, dovoljno će biti i *dopuniti*.

155. **dopustiti ← dozvoliti**

Rusizam *dozvoliti* nije nam potreban kad imamo dobru riječ *dopustiti*. Glagol *dozvoliti* često se rabio u državnoj upravi, no danas ga ne treba rabiti ni u administrativnom jeziku ni izvan njega. Ne *dopuštam* da me vrijeđate. No moram produžiti *vozačku dozvolu* (kad već ne gradim vilu, pa mi *građevinska dozvola* ne treba).

Dakle, *dozvola* kao dokument (pismeno dopuštenje) ostaje u upotrebi.

156. **doškolovanje ← doškolavanje**

Riječ je o glagolskoj imenici, a takve imenice od svršenih glagola označuju stanje nastalo nakon izvršene radnje, dok se imenice od nesvršenih glagola odnose na radnju koja se izriče osnovom. Dakle, stoga bi bilo bolje takav proces zvati *doškolovanjem*, jer glagol *školavati* ne postoji, pa ni njegov prefigirani oblik *doškolavati*.

157. **dovde ← dovdje**

➔ *pogledaj pod* odavde

158. **dovoziti ← dovažati**

Ovaj lažni parnjak lako je razbiti. Naime, jedna njegova karika – *dovažati* – ne ulazi u hrvatski standardni jezik, jer ne postoji glagol *važati* koji bi prefiksacijom postao *dovažati*. Postoji glagol *voziti*, koji prefigiran glasi *dovoziti* (kao i *odvoziti, navoziti, prevoziti, izvoziti* i sl.). Naravno da onda neće biti dobro napisana ni poruka: Zabranjeno *navažanje* smeća! Pravilni su oblici *dovoženje, odvoženje, navoženje, razvoženje* itd.

159. **dozvoliti → dopustiti**

➔ *v.* dopustiti

160. **drago mi je što si došao > drago mi je da si došao**

Moglo bi i jedno i drugo, no bolje je: Drago mi je *što* si došao. Ili: Sretna sam *što* je moj rad nagrađen. I u jednom i u drugom slučaju rečenice su zapravo odgovori na pitanje: *što* ti je drago? (*to što* si došao); odnosno: *zašto* sam sretna? (*zato što* je moj rad nagrađen).

161. **dragovoljac, dobrovoljac**

➔ *pogledaj pod* dobrovoljac

162. **drška → držak**

➔ *v.* držak

163. **drugačiji, drukčiji**

Ljudi u svojoj nesigurnosti zastaju i kod ovih oblika, pitajući (se) koji je od njih pravilan u hrvatskom standardnom jeziku. Ne bojte se, upotrijebite koji hoćete, oba su dobra.

164. **drveta, drva**

Ako mislimo na *drvo* kada znači *stablo,* genitiv glasi *drveta,* dobro je na tom *drvetu* itd. Ako mislimo na *drvo* kao na građu ili na ogrjev, genitiv glasi *drva* (od drva). Množina imenice *drvo* kada je „živo" (stablo) glasi *drveta,* a zbirni je oblik *drveće* (od šume ne vidi *drveće*). Množina imenice *drvo* kada znači građu glasi *drva* (10 metara *drva* za zimu), a zbirni je oblik *drvlje* (a na nas *drvlje* i kamenje).

165. **drvosječa** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

166. **držak ← drška**

Držak je dio pribora ili oruđa koji se u radu drži u ruci. U hrvatskom je to imenica muškog roda. Do zamjene (kao da je riječ ženskog roda) dolazi najvjerojatnije iz instrumentala jednine, gdje se oba lika u pismu poklapaju – s *drškom* (posuda s *drškom*), što može onda povući za sobom i nesigurnost u nominativu jednine. Dakle, *držak.* Naravno, ženski rod ipak često donosi spas. Može se reći i *ručka.* (*Ručak* je pak nešto sasvim drugo, premda se može kuhati i u posudi s *ručkom.* Malo se šalim, ne dajte se zbuniti!)

167. **držati** (u značenju misliti)

Glagol *držati* ima više značenja (imati u rukama, staviti i ostaviti – držati novac u čarapi, držati podstanare, držati koga u šahu, držati nastavu, držati do koga itd.). Jedno od značenja jest i *misliti* (*držim* da su vaši zaključci pogrešni). Dakle, može se i tako reći (uz: *mislim, smatram, čini mi se* itd.).

168. **držati fige, držati palce/palčeve**

Kad se nekoć komu željela sreća, uspjeh i povoljan ishod neke teške situacije, govorilo se: „Držim ti *fige*" (da, recimo, položiš ispit, budeš promaknut i sl.). No danas nas sportski reporteri svako malo pozivaju da *stisnemo palčeve* (npr. za skijaša Ivicu Kostelića, za atletičarku Blanku Vlašić, za naše nogometaše, rukometaše, tenisače itd.). *Hrvatski frazeološki rječnik* (Menac-Fink-Venturin, 2003.) te *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika* J. Matešića (1982) imaju, naravno, „stariji" oblik (s figama), a Menac-Fink-Venturin ima i noviju verziju, ali u obliku *držati palce*. Imenica *palac, palca* u nominativu množine ima oblik *palci*, a genitiv *palaca* – kad se misli na *prst*. Pa na što bi se drugo i moglo misliti, reći će neupućeni?! Iz nominativa jednine *palac* još se ne zna mislim li na *prst* kao dio tijela, na *dio broda*, na *mjeru za dužinu* (2,634 cm) ili na *šipku/žbicu* (u kotaču). Jer od nominativa jednine *palac* tek nam genitiv jednine može biti putokaz. Genitiv imenice *palac* kad znači *šipku/žbicu* glasit će *paoca*, nominativ množine bit će *paoci*, a genitiv množine također *palaca* (kao da je riječ o prstima). No gramatičari, npr. najpoznatiji autor za tvorbu riječi, Stjepan Babić, nema u svojem pravopisu oblik *palčevi* za nominativ množine, kako ga ima npr. Šonjin rječnik. Ne znam što je komu smetala *figa* (jer je i dalje fraza *s figom u džepu*), premda i u „kreiranju fige" palac ima vrlo važnu ulogu. Ako već trebam, ja ću i dalje držati komu (dobre, stare, pravilne) *fige*.

169. Düsseldorf

Glavni grad njemačke savezne pokrajine Sjeverne Rajne i Vestfalije jest *Düsseldorf*. Tako se piše i u njemačkom i u hrvatskom jeziku, jer se po hrvatskom pravopisu u hrvatskom jeziku vlastita imena pišu etimološki, dakle onako kako se pišu i u jeziku izvorniku. Naravno, to se odnosi na ona imena koja nismo pohrvatili (Leeds, Berchtesgaden, Lyon, Marseille itd.), a ona koja smo već odavno pohrvatili, pišemo kako je uvriježeno – Rim, Budimpešta, Pariz, Prag, Varšava, Bukurešt, Beč itd. S pisanjem grada *Düsseldorfa* nema nikakvih poteškoća, no s izgovorom ima. Čak i mnogi naši ljudi koji u njemu žive kažu da žive u *Dizeldorfu*, kao da nikada nisu čuli da se njemačko dvostruko *ss* izgovara kao *s*, a ne kao *z* (kao da piše jedno *s*). Do pogrešna izgovora možda je došlo i zbog tzv. pučke etimologije, jer mnogi ljudi misle da se ime ovoga grada povezuje s vrlo učestalom riječi *dizel* (gorivo i vrsta motora), kojemu je pak kumovalo prezime njemačkoga izumitelja motora s unutarnjim izgaranjem, Rudolfa Diesela (što se, naravno, čita *dizel*). No grad o kojem je riječ nema veze s njemačkim konstruktorom, nego mu je ime priskrbila rijeka *Düssel* na kojoj leži. Dakle, to je najprije bilo „selo na Düsselu" (njem. *Dorf*, selo), koje je onda preraslo u veliki grad. Ali (i izgovorno) u *diseldorf*.

170. **dva, dvaju, dvama**

Brojevi su promjenljive riječi, pa ih zato treba sklanjati (deklinirati). Broj *dva* uz imenicu muškoga ili srednjega roda (pogotovo ako pred njim *ne stoji* prijedlog) svakako treba sklanjati. No kako? Ovako: nominativ *dva*, genitiv *dvaju*, dativ *dvama* itd. Dakle: predstavnici *dvaju* gradova, sudar *dvaju* nebeskih tijela, pohvale *dvama učenicima*. Ako pred brojem stoji neki prijedlog, broj se može deklinirati, ali i ne mora. Primjer: surađujemo sa *dva* stručna časopisa ili sa *dvama* stručnim časopisima.

➔ *usp.* dvije; tri; četiri; oba

171. **dvadeset (i) jedan ← dvadesetjedan**

Višeznamenkasti brojevi ne pišu se ni kada su glavni (dvadeset jedan) ni kada su redni (dvadeset prvi) kao jedna riječ. Veznik *i* (dvadeset i jedan, dvadeset i prvi) nije nužan.

172. **dvije, dviju, dvjema**

Za ženski se rod ionako kaže da „nije bez grijeha” (kako bi i bio kad mu je Eva pramajka?!). No šalu na stranu: brojevi se kao promjenljive vrste riječi sklanjaju (naime, sklanjaju se neki od njih, i to brojevi: *jedan, dva, tri* i *četiri,* ako uz njih ne stoji prijedlog). Dakle: nominativ glasi *dvije*, genitiv *dviju*, dativ *dvjema* itd. To nije teško naučiti, to više što se tako sklanjaju samo brojevi od dva do četiri, no i to je našim ljudima (pre)teško, pa i muški i ženski rod rabe najčešće baš onako kako ne treba. Dakle: pregovori *dviju* zemalja, približavanje *dvjema* zemljama. Kad broj dva stoji s prijedlogom, i broj i imenica mogu se sklanjati, ali i ne moraju: surađujem sa *dvije* redakcije ili sa *dvjema* redakcijama.

➔ *usp.* dva; tri; četiri; oba

173. **dvojica, dvije, dvoje**

U prvoj vijesti o pogibiji dviju osoba u Zagrebu javljeno je da je poginulo *dvoje* novinara. Svatko je s pravom pomislio da su ubijeni jedan muškarac i jedna žena, jer upravo to znači *dvoje* – dvije jedinke različita spola. Pokazalo se, međutim, da su ubijena *dvojica* – a to znači *dva muškarca.* Kad govorimo o dvjema ženama kažemo *dvije.*

➔ *usp.* trojica; četvorica

174. **đubre (đubriti) → gnoj (gnojiti)**

➔ *v.* gnoj

175. **ekshibicija ← egzibicija**

Česta pojava *egzibicije* pokazuje nedovoljno poznavanje izvorne riječi koja nam je ovu posuđenicu i podarila. To je lat. *exhibitio.* Riječ znači javno pokazivanje, želju za isticanjem, a u sportu znalačko, vješto nastupanje. No u hrvatskom jeziku jedini oblik koji je pravilan jest *ekshibicija.*

176. **eksproprijacija ← esproprijacija**

Da nije sve masovnijega prodora neukih u hrvatski javni informativni prostor, ne bih o ovoj „anomaliji" ni pisala. No kako i u elektroničkim, a nažalost i u pisanim, glasilima čujem/vidim tu novopečenu *esproprijaciju,* ne mogu je prešutjeti. Dakle, trebalo bi biti (izgovoreno i napisano) samo: *eksproprijacija,* što znači oduzimanje ili ograničenje na imovinu na temelju sudske odluke ili aktom državne vlasti; izvlaštenje (lat. *ex,* iz + *proprius,* vlastit). Sramotno je već i to što nitko pogrešan i izgovor i pisanje – *esproprijacija* – više ne smatra sramotnim.

177. **ekstrem, ekstremitet**

Kad bi ljudi znali što govore, ne bi se čule i ovakve rečenice: Nemojmo sada ići u *ekstremitete*! No kako ne znaju, nije zgorega objasniti da su *ekstremi* krajnosti, a *ekstremiteti* udovi (ruke i noge). Hrvatski će izraz, vjerujem, mnogima biti premijera – *okrajine.* Naravno, i neuki vide/čuju da se i u *ekstremima* i u *ekstremitetima* krije nešto slično. No slično još nije i isto, a pogotovo ne takvo da bi se moglo samo tako zamjenjivati kako komu padne na pamet. Obje riječi izviru iz latinskoga *extremus,* što može značiti više toga: krajnji; posljednji; najveći, najviši; najslabiji, najgori, najniži, najopasniji – dakle, koji ima kakvu osobinu u *najvećoj* mjeri. Tako su i *ekstremiteti* (gornji, donji, lijevi i desni) krajnji dijelovi tijela, ruke i noge. U latinskom jeziku *extremus* je superlativ, komparativ je *exterior/exterius,* a pozitiva nema (to su tzv. pridjevi bez pozitiva). S tim u vezi odmah i upozorenje: budući da je *ekstreman* već superlativ, ne valja govoriti i pisati *najekstremniji* i sl. (kao ni *optimalan* (*v.*), od kojega također ne treba tvoriti superlativ superlativa, pa govoriti i pisati *najoptimalniji*). Dakle, ako koga želimo upozoriti da ne ide u *krajnosti* (u *ekstreme*), nemojmo ga slati ni u ruke ni u noge (naravno, ni u druge dijelove tijela), u *ekstremitete.*

178. **Ekvador, ekvator**

Oni koji su me zamolili da napišem ovaj jezični savjet zacijelo ne znaju ni što je *Ekvador* ni što je *ekvator.* Jer da znaju, znali bi da to nije nikakav ni pravopisni ni ini problem, nego je do zamjene moglo doći samo u njihovim neukim glavama. To su oni koji tek jednim uhom što načuju, no ništa ne razumiju niti se trude da razumiju. Dakle, *Ekvador* je država u sjeverozapadnom dijelu Južne Amerike (glavni grad je Quito), a *ekvator* je zamišljena kružnica na jednakoj udaljenosti od obaju polova Zemlje koja ju dijeli na sjevernu i južnu polutku (zato se zove i *polutnik*).

179. **-elan → -alan**

➔ *v.* -alan

180. **elektro-**

Složenice u kojima je prvi dio *elektro-* pišu se s drugom sastavnicom kao jedna riječ: *elektroindustrija, elektrošok, elektroterapija* itd.

➔ *usp.* aero-; anti-; auto-; foto-; kino-; makro-; mikro-; radio-; video-

181. **elektronička pošta, e-mail, mail, mejl**

Danas je to vrlo čest (bolje reći: jedini) način komuniciranja s prijateljima, tvrtkama i poslovnim partnerima. *E-mail* i jest kratica od *elektroničke pošte,* no budući da se izgovara *imejl,* s vremenom će vjerojatno prevagnuti taj fonetski način pisanja ili njegov kraći oblik mail/mejl. Tako se dogodilo s mnogim stranim riječima, što je u procesu prilagodbe riječi iz jednoga jezika u drugi jezik normalno. Naziv *elektronička pošta* dobar je, ali dugačak, a danas je sve izraženija težnja prema skraćivanju. Kao objašnjenje sigurno će o(p)stati, no pitanje je koliko će mladim generacijama uopće trebati što objašnjavati iz te domene. Najslabija, zapravo nepotrebna, varijanta jest *emajl.* Ona je negdje na pola puta: ne slijedi ni strani izgovor ni način pisanja. Zvukovnom sličnošću s riječi *emajl* služi više za šalu. *Emajl* (onaj „pravi") staklasta je poluprozirna ili obojena tvar kojom se ukrašava ili štiti kovina, porculan, keramika, staklo. Hrvatske su riječi *caklina* i *pokost.* Glagol *emajlirati* znači prevlačiti emajlom, pocakliti/pocakljivati. S elektroničkim dopisivanjem, dakle, nema nikakve veze.

182. **elektronski, elektronički**

Kad se pojave dva slična pojma, odmah nastaje zabuna – koji i kada upotrijebiti. Jer čujemo i *elektronski* mediji i *elektronički* mediji, i *elektronska* pošta i *elektronička* pošta itd. To i nije zamršen slučaj, jer se jednostavno može reći: ono što se odnosi na *elektrone* jest *elek-*

tronski (mikroskop, putanja i sl.). Ono pak što se odnosi na *elektroniku* jest *elektroničko*. Pošta (engl. *electronic mail*) jest *elektronička* jer se ne može odaslati bez elektronike. Mediji (radio i televizija) također su *elektronički* jer bez elektronike ne mogu funkcionirati. Pa kad se to zna, zabune više ne bi smjelo biti.

183. e-mail, elektronička pošta, mail, mejl

➔ *pogledaj pod* elektronička pošta

184. Eneja ← Enej

Vergilijev ep zove se u hrvatskom prijevodu *Eneida*, a glavni junak? Čuje se i lik *Enej* i lik *Eneja*. Latinski se taj lik zove *Aeneas* (kao što je *Matija* nastao od *Matthias*, a *Leonida* od *Leonidas*). Po tom uzorku pravilno je *Eneja*. Nije točno objašnjenje koje nudi Pavešićev *Jezični savjetnik s gramatikom* (1971): *Enej* je običnije u zapadnim krajevima (u ono vrijeme govorilo se o *zapadnoj* i *istočnoj* varijanti hrvatskosrpskoga jezika), a *Eneja* u istočnim. I u hrvatskom (razloge sam upravo iznijela) treba biti samo *Eneja* (npr. opera Henryja Purcella *Didona i Eneja*, a ne *Enej*).

185. energetski, energijski

Premda se čini da je svejedno koji ćemo od ovih dvaju pridjeva upotrijebiti, to ipak nije tako, jer oni jesu bliskoznačnice, no nisu istoznačnice. *Energetski* se odnosi na *energetiku*, znanost o energiji i iskorištavanju energetskih izvora ili na industrijsku granu koja se bavi proizvodnjom i distribucijom energije. *Energijski* se pak odnosi na *energiju*. Dobro je govoriti npr. o *energetskom* postrojenju i o *energijskom* udaru.

186. es katedra → ex chatedra

➔ *v.* ex chatedra

187. esproprijacija → eksproprijacija

➔ *v.* eksproprijacija

188. evangelici, evanđelisti, evangelisti, evangelizatori

Naš je narod (deklarativno) silno pobožan, pa valjda zato često rabi „pobožne" psovke sve u šesnaest, dok zapravo o svojoj vjeri ne zna mnogo. O drugim Crkvama, pa i kršćanskima, ne zna uglavnom ništa. Dokazuju to pisanja o *evangelističkoj crkvi* (ne znaju ni pravilo o pisanju velikoga i maloga slova, a ni to da bi trebala biti *Evangelička crkva*), o *evangelističkom* propovjedniku, a zatim osvanu *evanđelisti* u Njemačkoj i sl. Da stvar bude još zapletenija, pojave se i neki *evan-*

gelisti, pa *evangelizatori*, pa *evangelici* (valjda samo zato da unose zabunu u naš pobožni narod). Da unesem bar malo svjetla u taj vrlo mračni religijski tunel, evo nekoliko korisnih objašnjenja.

Evangelici su pripadnici *evangeličke* vjeroispovijedi, protestanti, mahom kalvinisti. Oni, dakako, *imaju* veze s Njemačkom, jer je protestantizam i niknuo u Njemačkoj. Pridjev koji upućuje na *evangelike* glasi *evangelički*. Dakle, i Crkva i njezin propovjednik mogu biti *evangelički*. *Evanđelisti* su bili pisci evanđelja: Matej, Marko, Luka i Ivan. Oni pak s Njemačkom nemaju nikakve veze. Putujući propovjednici evanđelja zovu se *evangelisti* ili *evangelizatori* jer *evangeliziraju*, tj. obraćaju na kršćanstvo, pripadnike drugih nekršćanskih vjera. Njih može biti mnogo, onoliko koliko je pozvanih da se bavi širenjem Dobre (ili Radosne) vijesti, tj. evanđelja.

189. **ex chatedra ← es katedra**

Ovo je jedan od tužnosmiješnih primjera iz suvremene Hrvatske, promidžbeno samoprozvane zemljom znanja. Ovakvi primjeri potvrđuju o kakvu je znanju riječ. Da ovaj primjer nisam čula, ne bih vjerovala. No čula sam, i to više puta, na visokoškolskim ustanovama, fakultetima. Budući da oni koji tako govore ne znaju odakle izraz potječe, evo male dopisne škole (za sve zainteresirane). Najprije, to se ne čita *es katédra* nego *eks kàtedra*. A znači: 1. papine izjave o vjerskim i moralnim pitanjima koje daje vjernicima kao vrhovni poglavar Katoličke crkve (sa stolice – to je ta *chatedra* – sv. Petra, koji je i sam bio namjesnik Božji na zemlji), 2. kasnije su tako nazvane sve izjave i tvrdnje koje su se snagom autoriteta davale s pijedestala, a u prenesenom značenju (govoriti *ex chatedra*) znači *docirati*. U školama i na fakultetima *katedra* je bila malo povišen stol s kojega se profesor obraćao učenicima/studentima. Na fakultetima je *katedra* i osnovna organizacijska jedinica za izvođenje nastave (npr. *Katedra za stariju hrvatsku književnost* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu). Koliko god po današnjim pedagoškim standardima nastava *ex chatedra* bila neprimjerena kao statična i dosadna, ipak bismo trebali barem znati kako se (pa makar i kao povijesna činjenica) pravilno zove – *ex chatedra* (izgovor: *eks kàtedra*).

190. **faktor, čimbenik, činitelj, činilac**

➔ *pogledaj pod* čimbenik

191. **farma**

Otkako se i u Hrvatskoj prikazuju kojekakve uvezene, pa prilagođene, priglupe televizijske emisije „za široke mase" (još mahom na tzv.

komercijalnim televizijama, no u tome zacijelo neće htjeti zaostati za njima ni glavna hrvatska radiotelevizijska kuća), i riječ *farma* dobiva na učestalosti. Naime, upravo se tako (*Farma*) zove jedna od tih emisija. Prije smo imali *seljake, poljodjelce, ratare, zemljoradnike,* a danas i u Ministarstvu poljoprivrede sve češće barataju izrazom *farmeri.* Jasno mi je da tako zovu ljude koji doista i imaju *farme* (svinja, krava i sl.), no zna se koliko to onda životinja mora biti na kupu. U nas se ipak govori o neusporedivo manjem broju grla nego npr. u Americi, Danskoj ili Argentini, pa bi *seosko gospodarstvo, imanje* i sl. bilo za naše prilike sasvim dovoljno. Moda je popularizirala i radnu odjeću američkih stočara i ratara, pa se (prema engl. *farm, farmer*) i hlače od gruba platna, trapera, negdje zovu *farmerke.* U Hrvatskoj su to bile i ostale *traperice* (dakle, lovački je duh prevagnuo nad sjedilačkim poljodjelskim, jer *traperice* dolaze od engl. *trapp,* zamka, klopka, stupica, a tako su lovci – *traperi* – nekoć lovili životinje).

192. **fatamorgana ← Fata morgana, Fata Morgana**

S Fatom je uvijek neki belaj, barem u vicu, gdje stanuje sa svojim Suljom već dobar broj desetljeća. A kad još pristignu i bliski rođaci – Mujo i Haso – bezazlenoj, a dobroj, duhovitoj zabavi nema kraja. No jedna je fata postala i pravopisni problem. Naime, u raznim tekstovima viđala sam napisana sva tri oblika, a ako spominjemo *optičku varku,* dobar će biti samo jedan – *fatamorgana.*

193. **filtar, filtra ← filter, filtera**

Griješi se već u nominativu jednine. On u hrvatskom standardnom jeziku glasi: *filtar.* U genitivu se provodi glasovna promjena nepostojanog *a*: *filtra.* Ostali oblici (*filter, filtera* i sl.) neka ostanu dio *razgovornoga* jezika, no u standardnom govorenom i pisanom jeziku treba biti: *filtar, filtra.*

194. **finalist ← finalista**

➔ *pogledaj pod* internist

195. **fokus, žarište ← žiža** (u značenju središte)

➔ *pogledaj pod* žarište

196. **fotelj, fotelja**

Svi se uglavnom slažu oko toga što sve mora imati ta sjedalica da bi bila to što jest. To je udoban naslonjač koji treba pružiti odmor i umornim rukama (nasloni za ruke), i umornim leđima (dobro ih treba poduprijeti), i umornoj glavi (obično su ti naslonjači visoki, pa se i glava može o njih osloniti). Riječ je francuskoga podrijetla, *fauteuil*, pa je u hrvatski ušla kao *fotelj*. Naravno, prilikom preuzimanja strane riječi iz nekoga jezika ta riječ prolazi kroz razne faze prilagodbe (može promijeniti rod, način pisanja, naglasak itd.), pa se tako ova posuđenica pojavila i u obliku *fotelja*, poglavito u prenesenom značenju (koje riječ također ima i koje još znači što negativno, u najmanju ruku građanski nesimpatično): zasjesti u *fotelju*, klima mu se *fotelja*, samo čuva svoju *fotelju* itd.

197. **foto-**

Sve riječi u kojima je prvi dio složenice *foto-* pišemo sastavljeno (kao jednu riječ): *fotoalbum, fotoreporter, fotoaparat, fotofiniš, fotoamater* i sl.

➔ *usp.* aero-; anti-; auto-; elektro-; kino-; makro-; mikro-; radio-; video-

198. **fra**

Neki redovnici zovu se međusobno braćom. Od lat. *frater* (brat) nastala je i kratica *fra*. I puna riječ *fratar* doživjela je prilagodbu, a potom i glasovnu promjenu (nepostojano *a*, fratra). Ta se kratica piše ispred imena redovnika bez ikakvih pravopisnih znakova iza sebe (odavno sam upozoravala riječju i slikom na pogrešno pisanje Martićeve ulice u Zagrebu – kao ulice *Fra.* Grge Martića – no nitko ništa već godinama ne poduzima). Dobro je reći i pisati: *fra Andrija, fra Petar* i sl. Ne valja kraticu *fra* upotrebljavati samo uz prezime (*fra Anđelović, fra Duda*), no ako treba, može uz ime i prezime: *fra Andrija Kačić Miošić, fra Petar Anđelović, fra Bonaventura Duda*. Ako nije na početku rečenice, piše se malim početnim slovom. Sklanja se samo ime, a *fra* ostaje u svim padežima nepromijenjen.

➔ *usp.* don

199. **frape, šejk**

➔ *pogledaj pod* šejk

200. **free market economy → tržišna ekonomija**

➔ *v.* tržišna ekonomija

201. **fronta ← front**

U hrvatskom jeziku – *fronta*. Potječe od lat. *frons, frontis*, što znači *čelo, pročelje*.

202. **fućkati, zviždati ← svirati** (u zviždaljku)

Koliko ste puta čuli u prijenosu nogometne utakmice da sudac nije *svirao* jedanaesterac? Ne ulazim u sam prekršaj koji zaslužuje takvu kaznu, no pitanje je treba li za takvu kaznu uopće *svirati*. Jer *svirati* znači proizvoditi tonove na nekom glazbalu, reproducirati neku melodiju po notama ili po sluhu. Što od toga radi sudac na terenu? Ništa. On oko vrata ima obješenu *fućkaljku*, u koju *fućne* svaki put kad mu se učini da vidi neki prekršaj. To *sviranje penala* umjesto *fućkanja* namro nam je beogradski sportski reporter Radivoje Marković, jer su se nekoć prijenosi nogometnih utakmica vodili usporedno iz svih jugoslavenskih radijskih stanica. Doduše, i *fućkanjem* se može reproducirati neka melodija, puštajući zrak kroz zaobljene usne, no tada nam za to ne treba *fućkaljka*. Dok još nije bilo takva prometa u gradovima kakav je danas, dok su ulice bile mirnije i tiše, *fućkanjem/zviždanjem* određene dogovorene melodije znali smo se dozivati da se ne deremo preko cijele ulice. Tako je Z. Milčec zauvijek zapamtio *Zvižduk s Bukovca*, a ja zviždukave „lozinke” nas mladih iz stare Tkalčićeve ulice u Zagrebu.

203. **futur I.**

Najčešće vrijeme za izražavanje budućnosti, futur prvi, složeno je glagolsko vrijeme, i to od nenaglašenoga ili enklitičkoga oblika prezenta pomoćnoga glagola *htjeti* (ću, ćeš, će, ćemo, ćete, će) i infinitiva glagola koji sprežemo. U uporabi futura prvog valja pripaziti na položaj te glagolske enklitike (ću, ćeš ...), jer nije svejedno gdje se ona nalazi. A može se nalaziti i ispred infinitiva i iza njega. Ako se nađe *iza* infinitiva (s kojim onda čini jednu naglasnu cjelinu), treba upotrijebiti krnji infinitiv (dakle bez krajnjega *-i*). S gledišta standarda dobro je samo: *bit ću, bit ćemo, pjevat ćeš, plesat ćete* itd. (Pokušavala sam ispraviti mnoge javne natpise koji su prijetili vlasnicima nepropisno parkiranih automobila: Svako vozilo *biti će* uklonjeno ... Uspjeh je polovičan.) Ako se pak enklitički oblik prezenta glagola *htjeti* (ću, ćeš ...) nađe *ispred* infinitiva, infinitiv ostaje potpun, npr. *vozilo će biti uklonjeno, mi ćemo to naučiti*. Dakle, ili *bit će* (znamo kada) ili *će biti* (i to znamo kada). Da je ovo slušni materijal, rekla bih koju i o izgovoru (također često pogrešnom), no kako nije, neka ostane na pravilima pisanoga jezika.

Hrvatski glagoli danas završavaju na *-ti* ili na *-ći*: *pjevati, reći*. Iznesena pravila o tvorbi futura I. s obzirom na položaj glagolske enklitike (nenaglašenih oblika pomoćnoga glagola *htjeti – ću, ćeš, će* itd.) relevantna su samo za glagole koji završavaju na *-ti*. Kod njih se krajnje *-i* iz infinitivnoga nastavka gubi kad se infinitiv glagola nađe ispred glagolske enklitike: *nosit ću, radit ćeš, vidjet ćete* itd. Glagoli koji završavaju na *-ći* ne doživljavaju nikakve promjene ni kad se infinitiv nađe ispred glagolske enklitike ni kad se nađe iza nje. Dakle, *reći ću,* ja *ću reći.*

→ *usp.* biti; htjeti

204. futur u zavisno složenim rečenicama

U upotrebi futura u zavisno složenim rečenicama hrvatski izvorni govornici sve češće griješe govoreći: Ako/kad *ću imati* vremena, *doći ću k tebi.* U ovakvim rečenicama nije dobro upotrijebiti u obje samo *futur I.* Kad se dvije radnje trebaju dogoditi u budućnosti, one se ne događaju istodobno, nego jedna prethodi drugoj (ili čak uvjetuje onu drugu). U navedenom primjeru najprije moram imati vremena, a tek onda mogu doći k tebi. Dakle, u zavisnoj rečenici (koja je ovdje u inverziji – nalazi se ispred glavne) trebalo je upotrijebiti *futur II.*: Ako/kad *budem imala* vremena; a u glavnoj *futur I.*: *doći ću* k tebi. U zavisnoj rečenici može se mjesto futura II. upotrijebiti i prezent svršenoga glagola, no nikako u obje rečenice isto vrijeme, futur I. Dakle: Ako *skupim* novac, *vratit ću* dug.

205. gadljiv, gadan

Primjećujem da se riječi slična izgovora, no različita značenja, sve češće međusobno zamjenjuju, što nije dobro jer dolazi do potresa u značenjskim poljima. Jedna od takvih zamjena jest i *gadljiv/gadan.* U novinama vidim da žohare sve češće proglašavaju *gadljivim* stvorenjima. No slično prolaze i *gadljive* priče. I jedno i drugo trebalo je okarakterizirati pridjevom *gadan.* Jer *gadljiv* znači koji je sklon gađenju, komu se tko ili što gadi. *Gadan* pak znači: 1. onaj koji pobuđuje odvratnost, gađenje, koji je ružan, oduran, 2. vrlo težak, neugodan (npr. gadan položaj, gadan čovjek, gadna bolest itd.). *Gadljiv* može biti čovjek. A žohari? Oni mogu biti komu *gadni* i izazvati gađenje i gadljivost.

206. galaktika, galaksija

Čim za istu pojavu imamo dva naziva, postavlja se pitanje koji od njih odabrati (i zašto je do dvojstva uopće došlo). Ako malo bolje pogledamo u rječnike, vidjet ćemo da se javljaju oba oblika, no da stručnjaci za to područje (astronomi) upućuju u priručnicima opće naravi (enciklopedije i sl.) na riječ *galaktika.* Ima, naravno, rječnika koji imaju ili samo jednu ili samo drugu riječ (bez ikakva upućivanja). Jasno je da su obje riječi tuđice i posuđenice iz grčkoga. Početna riječ je *gála,* što znači mlijeko, genitiv *gálaktos,* a oblik *galaxías* (*kýklos*) znači *Mliječna staza.* I sama Zemlja, kao dio Sunčeva sustava, nalazi se u *galaktici* koja se zove *Kumovska slama* ili *Galaktika.* Po ovome što je dosad rečeno, prevagu bi odnio oblik *galaktika.* No kako danas svemu najviše kumuje engleski jezik, a u njemu se to kaže *galaxy,* nije teško pretpostaviti što će ubuduće odnositi prevagu, odnosno što je već danas prevagnulo – oblik *galaksija.* To više što ga podupire i grčki pridjev (*galaxías kýklos,* Mliječna staza). No ako sami napišete *galaktika,* ne dajte da vam razni „kopači" po tekstu to promijene u *galaksija.* Razloge sam vam upravo iznijela.

207. **garsonijera ← garsonjera**

Riječ je potekla iz francuskoga jezika (fr. *garcon,* mladić, a u ugostiteljstvu konobar), a *garsonijera* (fr. *garconière*) jest malen stan za samca; sastoji se od sobe, predsoblja, kupaonice i čajne kuhinje. I u hrvatskom jeziku treba riječ pisati *garsonijera,* a ne *garsonjera.*

208. **gdje ← gđe**

Vjerojatno je svima jasno da su oblici *gđe, nigđe, negđe* i sl. nestandardni oblici, pa nisu dobrodošli ni u pisanom ni u govorenom standardnom hrvatskom jeziku. Neobrazovani ljudi svaki spoj *d* + *j* pretvaraju u *đ,* no na granici morfema sa starim glasom *jatom* jotacija se ne provodi. Zato i kažemo *djevojka,* a ne (pokrajinski) *đevojka.* Tako onda i: *gdje, nigdje, svagdje* i sl.

➔ *usp.* jat

209. **gdje, kamo, kuda**

Sigurno neću uspjeti iskorijeniti tako zacementiranu pogrešku u hrvatskom *standardnom* jeziku (primijetite, ne ulazim u *razgovorne* oblike toga jezika) kao što je pitanje: *Gdje ideš*? Podršku ima u razgovornom *Di ideš*? *Di ćeš*? U *standardnoj* upotrebi dobra bi bila tek ova druga dva upita: *kamo ideš?* i *kuda ideš*? No oprez: to nije jedno te isto pitanje. Dakle: *gdje* je dobro upotrijebiti za statičnost (*Gdje si bio?*), no ne pristaje uz glagole kretanja. *Kamo* znači odredište, krajnji cilj, a *kuda* kako doći do njega, kojim putem. *Kamo ideš*? Na fakultet. A *kuda*? Savskom pa Vukovarskom ulicom.

210. **gdje god, gdjegod**

Ni ovi izričaji nisu plod nesloge hrvatskih jezikoslovaca (kako se nekima čini, pa savjetuju da se ti jezikoslovni mangupi već jednom konačno dogovore). Tu dogovora zapravo i ne treba jer je i bez njega sve jasno (onima koji štogod znaju). Dakle, *gdje god* znači *bilo gdje*

(gdje god nađeš zgodno mjesto tu drvo posadi). A *gdjegod* znači *negdje* (npr. ako *gdjegod* nađeš zgodno mjesto ...).

→ *usp.* tko god; što god

211. **gđa (gđica) ← gđa. (gđica.)**

U hrvatskom standardnom jeziku, kao i u svim drugim standardiziranim jezicima, služimo se mnogim kraticama da ne bismo morali pisati duge višečlane nazive. No i jednočlane riječi, poglavito one vrlo učestale, često se skraćuju, jer one ni u obliku kratica neće ljude dovesti u nedoumicu. One su, dakle, i kao kratice vrlo razumljive. Takve su riječi česte u pisanom oslovljavanju, npr. skraćuju se *gospodin, gospođa, gospođica.* Ali kako? *Gospodin* se skraćuje ili kao *gosp.* ili kao *g.* (dakle s točkom), a gospođe i gospođice uvijek žele biti nešto posebno, pa tako i u skraćivanju. Kratica za *gospođu* jest *gđa,* a za *gospođicu* je *gđica* (dakle, dame se skraćeno pišu *bez* točke). Ista kratica *g.* može, osim za *gospodina,* biti i za *godinu* (naravno, uz *god.*), pa treba paziti da ne dođe do zabune. Budući da su ostale kratice dovoljno razlikovne (*gosp.* i *god.*), kad njih upotrijebimo, nikad nećemo pogriješiti. Ne znam zašto mi u adresi sve češće pišu pogrešno *gđa.* N. O. A lako je zapamtiti: gospoda *s* točkom, dame *bez* točke iza kratice.

212. **gđe → gdje**

→ *v.* gdje ← gđe

213. **genetski, genetički, genski**

Pridjev *genetički* nije „sumnjiv" ni autorima rječnika hrvatskoga jezika ni pravopisa. On se odnosi na *genetiku* i iz nje se izvodi. No u *Rječniku hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) definicija je malo drukčija: *genetički* se po mišljenju sastavljača toga rječnika odnosi *i* na *genetiku i* na *genezu,* a drugdje (npr. u *Hrvatskom pravopisu* Babića, Finke i Moguša) *genetički* se vezuje samo uz *genezu.* Anić u svojim rječnicima hrvatskoga jezika pridjev *genetički* vezuje uz onoga koji se odnosi na *genetiku,* a *genetski* na onoga koji je uvjetovan *genima,* koji se nasljeđuje genima. Oblik *genetski* Šonjin rječnik uopće nema, kao što Anićevi rječnici i pravopis Babića, Finke i Moguša nemaju pridjeva *genski.* Šonji *genski* znači onaj koji se odnosi na *gene,* pa se vidi da je to zapravo ono značenje koje je u drugim priručnicima pokriveno pridjevom *genetski.* Ako tko napiše jedan ili drugi oblik pridjeva (*genski* ili *genetski*), poglavito ako je stručnjak koji je upućeniji u tajne genetike, mislim da mu nitko ne bi smio to proizvoljno mijenjati u nešto drugo (ili treće) samo zato što se to njemu osobno više sviđa.

214. **genij ← genije**

Opće imenice koje u latinskom jeziku završavaju na *-ius* preuzimaju se u hrvatskom jeziku sa *-j*: *genius, genij.* Dakle, ne: on je *genije*; nego: on je *genij.*

215. **genski, genetski, genetički**

→ *pogledaj pod* genetski

216. **gesta ← gest**

Premda u nekim hrvatskim jezičnim savjetnicima piše da smo ovu riječ preuzeli iz francuskog jezika, ipak je vjerojatnije da nam je došla preko njemačkoga – *Geste.* I u francuskom piše se *geste,* pa neki misle da se imenica ponaša kao i druge s muklim *-e* na kraju, no kako se ne čita *gest* nego *žest,* njemačko podrijetlo čini se vjerojatnijim. I posuđenice iz njemačkoga sa završnim *-e* u hrvatskom dobivaju nastavak *-a* (*Sabine* postaje Sabina itd.). Izvor je lat. *gestus,* držanje, kretnja, a onda pokret osobito rukom kojim se popraćuje govor. Ima i preneseno značenje: postupak, javni čin (gesta dobre volje). U hrvatskom jeziku imenica je ženskog roda – *gesta.*

217. **Gestapo, Gestapoa/Gestapa**

Nije sporno ime njemačke tajne državne policije (od 1933. do 1945.) *Gestapo* (nastalo kraćenjem od *Geheime Staatspolizei*). Nedoumica nastupa u tzv. kosim padežima, genitivu (*Gestapoa* ili *Gestapa*), dativu (*Gestapou* ili *Gestapu*) itd. Rječnici i savjetnici imaju i jedno i drugo – i *Gestapoa* i *Gestapa* (pa sad se ti tu snađi!). Naravno, suvislo objašnjenje može unijeti malo svjetlosti i u taj mračni tunel. Dakle, kao kratica, ona će neko vrijeme još čuvati dijelove od kojih je sastavljena (tako NATO, NATO-a), no čim se počne ponašati kao opća imenica, dobivat će i takve nastavke. Slično se ponašaju i imenice na *o* (ne samo *auto, auta,* nego npr. i *Soweto, Soweta* – izbili su rasni nemiri u *Sowetu,* to je dio južnoafričkoga grada Johannesburga – ili glavni grad Mozambika, *Maputo,* iz *Maputa*). *Soweto* je dobra usporedba, jer je i ta riječ zapravo kratica (*South West Town*), a ne sklanja se nikako drukčije nego *Soweto, Soweta* itd. Dakle, prihvatljiv je i oblik *Gestapa* (razloge zašto je tako upravo sam iznijela). Takvo rješenje preporučuje (kao jedino) i *Hrvatski pravopis* Badurine, Markovića i Mićanovića (MH, 2007.).

218. **glađi ← glatkiji**

Pravilan komparativ pridjeva *gladak* glasi *glađi* (a ne glatkiji).

219. **glasati > glasovati**

Otkako se razni izbori održavaju u samostalnoj Republici Hrvatskoj, počeo se forsirati glagol *glasovati* umjesto *glasati*. „Objašnjenja" zasnovana na pučkoj etimologiji bila su (i ostala) izvan pameti. Reklo nam se da se *glasaju* životinje, a ovdje je, zaboga, riječ o parlamentarnim, lokalnim ili kakvim drugim izborima. Ako ste pozorno pročitali prethodnu rečenicu, vidjeli ste da sam napisala: životinje *se glasaju*, dakle upotrijebila sam povratni glagol *glasati se* (ispuštati iz sebe kakav glas). *Glasati* u značenju *dati svoj glas na izborima za što* čak je i po starijim jezičnim savjetnicima (npr. u Pavešićevu iz 1971.) bolji od glagola *glasovati*, jer je prikladniji za izvođenje drugih riječi, npr. *glasač, glasački, nadglasati, preglasati, izglasati* itd. Kako vidimo, sve su netom nabrojene riječi potekle od glagola *glasati* i nikoga nisu dovele ni u kakvu zabunu (da mu na uho, recimo, urla majmun). No teško ćemo se vratiti na ono što smo iz jezika izgurali, makar bilo i bolje. Politika i političari (svih boja i predznaka) učinili su svoje, a narod – poslušan (zastrašen) kakav već jest – nekritički prima sve što mu takvi nude.

220. **glatkiji → glađi**

➔ *v.* glađi

221. **glavešina** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

222. **glavonja** (sročnost)

pogledaj pod kolega (sročnost)

223. **gnoj (gnojiti) ← đubre (đubriti)**

Začudila sam se kad sam i u tekstovima iz pera jednoga od hrvatskih književnih kritičara (koji se stalno deklarira i kao hrvatski domoljub) našla (ne jednom) riječi *đubre, đubriti, nađubriti* i sl. Ako čovjek već toliko voli hrvatski jezik (u što ne sumnjam), nije li svoju ljubav mogao pokazati boljim poznavanjem hrvatskoga leksika? Jer poznato je da je imenica *đubre* (od tur. *gübre*), koja znači gnoj, smeće, više u upotrebi u istočnim dijelovima bivše države Jugoslavije, koji su bili dulje pod Turcima, nego u zapadnim dijelovima. U hrvatskom jeziku rabi se stara slavenska riječ *gnoj*. Nikad ne bismo rekli da se komu *zađubrio* prst oko nokta, nego da mu se *zagnojio* prst oko nokta; i na njive naš je seljak nekoć stavljao *stajski gnoj*, danas stavlja *umjetno gnojivo*, a ne *đubrivo*. Zemlju treba dobro *pognojiti*, a ne *nađubriti*. Naravno, ovdje ne ulazim u *razgovorni* jezik (ni kad tko koga „časti" kvalifikacijom *đubre jedno* i sl.). U prostotama neka se svatko ravna po vlastitu metru. No u hrvatskom standardnom jeziku u *neutralnoj* upotrebi (beletristika je opet nešto drugo) valja rabiti ono što i ulazi u hrvatski opći leksik – u ovom slučaju *gnoj, gnojiti, gnojivo* i sl.

224. **godišnje, na godinu, svake godine**

Izraz *godišnje*, vrlo raširen u razgovornom jeziku, pandan je njem. *jährlich*, no stariji jezični savjetnici preporučuju kao bolje rješenje priložne izraze *svake godine, na godinu*. Ipak, ne bih bezuvjetno izbacila ni *godišnje*.

➔ *usp.* dnevno

225. **godišnjica, obljetnica**

Imenice *godišnjica* i *obljetnica* upotrebljavaju se ravnopravno u hrvatskom standardnom jeziku. Zbunjuje i pisanje brojki uz te imenice. Pravilno je *50-godišnjica* ili *50. godišnjica/obljetnica*, osim što brojka ne može stajati na početku rečenice. Dakle, slavimo *40-godišnjicu* mature (čita se: *četrdesetogodišnjicu* mature). Ako pišemo redni broj, onda ga tako i čitamo: slavimo *50. godišnjicu* ili *obljetnicu* (čita se *pedesetu* godišnjicu ili obljetnicu ...).

226. **Goranova igra na mreži ← igra Gorana na mreži**

Naravno, ovaj smo primjer slušali dok je tenisač Goran Ivanišević bio na vrhuncu slave. Sportski reporter (podaci poznati meni, a i svima onima koji su pratili tenis na TV ekranima) stalno je govorio o fantastičnoj *igri Gorana na mreži*. Negdje sam napisala da me to podsjetilo na dječju slikovnicu u kojoj je u jednom retku pisalo: „Zar ne čuješ, majko s krova", a tek u idućem: „gugutanje golubova." U djetinjoj svijesti ostala je kao neraskidiva cjelina „majka s krova". Tako i ovdje: *igra Gorana* na mreži. Kao da se Goran popeo na mrežu, a ne da je riječ o *Goranovoj igri* na mreži. Dakle, i ovaj genitiv osobnoga imena morao se pretočiti u posvojni pridjev – igra *Gorana* = *Goranova* igra (na mreži ili s osnovne crte, svejedno). Isto će se ponašati i ubojit servis *Čilića* – ubojit *Čilićev* servis itd.

227. **gori ← gorji**

Komparativ pridjeva *zao* pravilno glasi *gori* (a ne gorji).

➔ *usp.* zao (gori)

228. **gospođi Šuši, gospođi Šuša**

Nazvala me teta Olga i pitala kako treba reći – pišem gospođi *Šuši* ili pišem gospođi *Šuša*. Kad prezimena žena završavaju na suglasnik, ne sklanjamo ih, npr. kupila sam novine gospođi *Horvat*, ovo je stan gospođe *Blažević*, *Škrinjarić* itd. No kad završavaju na *-a*, mogu se sklanjati, ali i ne moraju. Dakle, pišem gospođi *Šuši* i gospođi *Šuša*. Neki čak preporučuju da je takva prezimena bolje sklanjati – u stanu gospođe *Šulente*, paket za kolegicu *Drezgu*, gospođi *Rukavini* poslali smo čestitku.

229. **gotovo, skoro**

➔ *pogledaj pod* skoro

230. **govedski, goveđi**

Kad se što odnosi na *govedinu* (kao *meso* goveda), govorimo i pišemo *goveđi*, kad se što odnosi na *govedo*, pišemo i govorimo *govedski*. Tako će juha od govedine biti *goveđa* juha, a npr. posebna koža za cipele *govedska* (kaže se i *govedski boks*).

231. **govoreći ← govorivši**

➔ *pogledaj pod* prateći

232. **govoriti, pričati**

Pričajte jeftinije! (mame nas novi operateri u svoju mrežu). On tako dobro *priča* engleski (hvale ljudi vješta govornika). Kako vidimo, glagol *pričati* izbacio je i glagol *govoriti* i glagol *razgovarati*. *Pričati* znači usmeno kazivati, opisivati kakav događaj, pripovijedati, razgovarati o čemu, a glagol *govoriti* znači imati *sposobnost* prenošenja poruke govorom, no ta se sposobnost ne mora uvijek i ostvariti. Tako je primjer: On dobro *priča* engleski; zapravo trebalo reći: On dobro *govori* engleski; jer se htjelo reći kako on taj jezik dobro *zna*, može se njime dobro služiti, no ne i da mu taj jezik izlazi iz usta od 0 do 24 sata. Reklama za jeftinije telefoniranje svakako uključuje govornika i slušatelja, dakle oni razmjenom svojih poruka *razgovaraju*, a ne *priča* samo jedan bez kraja i konca, a drugi šuti kao riba. Vidimo da se značenjska polja glagola *pričati*, *govoriti*, *razgovarati* tek djelomično preklapaju, što znači da se jedan glagol ne može uvijek zamijeniti drugim.

I nešto što će vam se možda učiniti paradoksalnim: *govoriti* možete katkada da i ne otvorite usta (on govori engleski, cvijeće govori više od riječi), dok ih za *pričanje* morate uvijek otvoriti.

233. **gradišćanski Hrvati ← Gradišćanski Hrvati**

Hrvatski pravopis (bilo koji) kaže: velikim početnim slovom pišu se imena naroda i pojedinih njihovih pripadnika (Hrvat, Hrvatica, Nijemac, Njemica itd.) te pripadnici država (sastavljenih od više naroda), npr. Švicarac, Amerikanac i sl. Kako onda razumjeti ovakve novinske naslove: U posjetu Gradišćanskim Hrvatima i sl.? Nikako drukčije nego kao da smo tim Hrvatima koji žive izvan matice zemlje odrekli pravo da su isto što i mi (dakle Hrvati) i da su postali nešto drugo. Takvim pisanjem zapravo govorimo da su oni postali nov narod, a ne da samo ne žive više u Hrvatskoj. Hrvata ima i u Americi, Australiji, Njemačkoj, Argentini, Čileu – zapravo diljem svijeta, no i dalje su (ako se tako osjećaju) Hrvati, a ne Američki Hrvati, Njemački Hrvati itd. Dakle, pridjev ispred imenice Hrvat(i) pokazuje samo *mjesto* gdje ti Hrvati žive, a ne nacionalnu posebnost, pa taj pridjev valja pisati *malim* početnim slovom. To nije isto kao npr. *Lužički Srbi,* jer oni čine zaseban narod, pa oba člana imena s pravom i pišemo velikim početnim slovom.

234. **Grad Zagreb, grad Zagreb**

Nova administrativna podjela Hrvatske na županije napravila je stanovitu pomutnju u pisanju *Grada Zagreba* i *grada Zagreba.* Obično na takvim primjerima slušam kako bi se i ti jezikoslovci već jedanput trebali složiti. No ovo nije primjer koji će govoriti o jezikoslovnoj slozi ili neslozi, nego treba znati nešto drugo – samu administrativnu podjelu Republike Hrvatske. Naime, Hrvatska ima 20 županija + Grad Zagreb (s ovlastima županije). Budući da se prva riječ u nazivu županije piše velikim početnim slovom, onda će se i *Grad Zagreb* (kada znači *županiju*) pisati velikim početnim slovom. Kad znači samo *grad,* pisat će se *malim* početnim slovom, npr. U *gradu Zagrebu* voze tramvaji.

235. **guvernerka ← guvernerica**

Na više je primjera dokazano da naš poluučen svijet kao jedini hrvatski nastavak za tvorbu imenica ženskog roda priznaje nastavak *-ica.* Kad od imenica muškog roda tvorimo imenicu ženskog roda (mocijski par), nije nevažno kako završava imenica muškog roda, jer će upravo njezin dočetak diktirati i tvorbu imenice ženskog roda. Ako imenica muškog roda završava dugim završnim *-ēr,* imenica ženskog roda dobiva nastavak *-ka.* A kako ćemo znati je li dočetak u nominativu imenice muškog roda dug? Tako da provjerimo oblikom u genitivu. Naime, tada naglasak skače upravo na taj slog s dužinom. Primjer: *rekòrdēr, rekordéra,* pa tako i *guvèrnēr, guvernéra* (*konduktera, reportera, inženjera* itd.). Imenice ženskog roda glasit će, dakle, *rekorderka, guvernerka, kondukterka, reporterka, inženjerka* (a ne *guvernerica,* kako su se raspisale hrvatske novine kad je jedna takva 2008. godine upala u američku predizbornu kampanju).

Imenice muškog roda s kratkim završnim *-er,* odnosno s genitivnim naglaskom jednakim nominativnom, dobivaju u ženskom rodu nastavak *-ica* (nominativ *trèner,* genitiv *trènera* – ženski rod *trenerica*). Tako onda i: *spiker, spikerica, partner, partnerica* itd.

➔ *usp.* brigadirka; mandatarka; novinarka; premijerka; velikanka

➔ *pogledaj tablicu s mocijskim parovima*

236. Hajduk, hajdukovci

Vrijedi pravilo o pisanju naziva članova ili simpatizera organizacija, klubova i sl. Dakle, simpatizeri *Hajduka* jesu *hajdukovci* (ili prema *Torcidi – torcidaši*).

➔ *usp.* Dinamo; ZET

237. helidrom ← heliodrom

Pogrešan izraz *heliodrom* (za mjesto s kojega uzlijeću i na koje slijeću letjelice zvane *helikopteri*) počeo se širiti kad su se u nedavnom ratu rasplamsale borbe u Mostaru i oko njega. Na jedno takvo mjesto počeli su odvoditi zarobljenike, a novinari koji su o tome izvještavali zasuli su nas *heliodromom.* To što spomenuto mjesto nikako ne asocira na Helija, boga sunca u grčkoj mitologiji (od kojega smo baštinili ime *heliocentričan* sustav, za razliku od *geocentričnoga*), takve umove nije nimalo smetalo. Oni su to uzletište okrstili *heliodromom.* U rječnicima stranih riječi stoji da se ono zove *helidrom.* Helikopter je nastao od grč. *hélix,* što znači *zavinut, zavoj* + *pterón,* krilo, a *helidrom* je posebno uzletište za helikoptere (drugi dio u složenici, *dromos* = trkalište, javlja se i u riječima *aerodrom, hipodrom* i sl.). Prof. Vladimir Vratović čak misli da bi najpravilnije bilo to uzletište zvati *helikodrom,* no onako kako se proširilo u nas – kao *heliodrom* – sasvim je neprimjereno (da ne kažem primitivno). I o tome sam pisala još 1994. godine, dakle odmah kad se prvi put riječ pojavila, no premda se danas, hvala Bogu, *heliodrom* nije proširio na račun *helidroma,* ne bi se trebao u tom pogrešnom obliku uopće pojavljivati.

238. hiljada, tisuća

Premda su i mnogi stari pisci hrvatski (pa tako i nekoć vrlo popularan svećenik i pisac iz 18. stoljeća, Andrija Kačić Miošić, rođen 1704. godine, a umro 1760.) pisali *hiljada/iljada,* što je riječ potekla iz grčkoga jezika, nakon 1990. godine pokušavaju nas (oni koji o starim hrvatskim piscima nemaju pojma) uvjeriti kako je hrvatska riječ *samo* tisuća. No ako gledamo na „čistokrvnost pasmine”, ni *tisuća* nije „čistokrvna” hrvatska riječ, nego je stara slavenska riječ (zajednička mnogim Slavenima, npr. imaju je Česi). Ne tako davno, napumpane vrlo agresivnom propagandom protiv *hiljade,* i kumice na placu uzimale su si pravo da „ispravljaju” zabludjele ovce kako se danas hrvatski kaže samo *tisuća.* Najlakše je neke riječi (valjda i ljude) prokazati tako da im prilijepiš odgovarajuću gadnu etiketu od koje se neće tako brzo ni oprati ni oporaviti. Danas je ostalo uglavnom na tome da je u službenoj uporabi *tisuća,* a *hiljadi* je produženo neko životarenje u nekom funkcionalnom stilu (beletristici i sl.). Kao i *hiljadarki.* No za narod vrijedi ona – u cara Trajana kozje uši: on će kad-tad zdravorazumski reagirati na svako nametanje, pa mi u vezi s *hiljadom* i *tisućom* ništa nije tako dobro poslužilo kao ulični razgovor jednoga oca i sina (u Dalmaciji): Tovaru jedan, ma jesan ti već *iljadu* puta reka da se reče *tisuća*?!

239. **Himalaja ← Himalaji**

U hrvatskom jeziku jedini pravilan oblik imena najvišega planinskog masiva na Zemlji jest *Himalaja,* dakle to je imenica ženskog roda u jednini (genitiv Himalaje, dativ Himalaji, akuzativ Himalaju itd.). Oblik *Himalaji* (dakle imenica muškog roda u množini) tipičan je za srpski jezik. Dakle, u hrvatskom jeziku samo *Himalaja* (ženski rod, jednina).

240. **Holandija** (kao država) **→ Nizozemska**

➔ *v.* Nizozemska

241. **holivudski ← hollywoodski**

Strana vlastita imena pišemo etimološki (onako kako se pišu i u jeziku izvorniku, što je lako ako se i taj jezik služi latinicom kao pismom). Problem je ako se služi nekim drugim pismom koje nije latinica. Oko *Hollywooda* nema zabune kako se izvorno piše, pa tako ostaje i u hrvatskom jeziku. Pa premda hrvatski pravopis dopušta i likove *leipziški* i *lajpciški, münchenski* i *minhenski, newyorški* i *njujorški,* pa tako i *hollywoodski* i *holivudski,* ipak mislim da bi bilo bolje pridjeve na *-ski* pisati fonetski, dakle *holivudski* itd. Naime, imenice i pridjevi od stranih imena kojima se izriču svojstva što ih imaju nosioci tih imena ili kakav drugi opći odnos prema nosiocima tih imena pišu se samo fonetizirano i malim početnim slovom – Darwin, ali *darvinist, darvinizam,* Shakespeare, ali *šekspirski, šekspirolog,* Voltaire, ali *volterovski* itd., čime podupirem netom iznesen stav o fonetiziranom pisanju pridjeva koji je i poslužio kao natuknica.

242. **Hrvat, nehrvat**

Vlastito ime, spojeno s negacijom *ne*, gubi svojstvo vlastita imena, pa se piše *malim* početnim slovom – *nehrvat*. Tako se ponašaju i sraslice: *velikohrvat*, *velikosrbin* i sl.

243. **htjeti**

Da se malo našalim, reći ću vam kao u izvrsnoj TV seriji *Alo, alo*: „Slušajte pažljivo, ovo ću reći samo jedanput!" Naime, kao glagol *htjeti* ponašat će se svi glagoli koji u korijenskom slogu imaju refleks staroga glasa *jata* (*voljeti, boljeti, vidjeti, živjeti* itd.). Zašto se glagolski pridjev radni razlikuje svojim oblikom u muškom rodu prema ženskom i srednjem? Zbog glasovnih promjena koje se provode u hrvatskom *standardnom* jeziku (naglašavam *standardnom*, jer je u dijalektima stanje drukčije). Glagolski pridjev radni (ili aktivni) tvori se od infinitivne osnove i nastavaka (u jednini i množini): *-o, -la, -lo, -li, -le, -la*. Infinitivna osnova glagola *htjeti* glasi *htje-* (dobiva se tako da se odbaci infinitivni nastavak *-ti*). Kad pogledamo nastavke, vidimo da svi imaju *-l*, osim u jednini muškoga roda. I ondje je nekoć bio nastavak *-l*, no prešao je u *-o* glasovnom promjenom prelaženja *-l* u *-o* na kraju riječi i/ili na kraju sloga. Dakle: *htje* + *l* dalo je prijelazni oblik **htjel*, što je dalo najprije **htjeo*, a tada su se ispunili uvjeti za novu glasovnu promjenu: *-je-* + *o* = *io* (*-je-* od glasa *jata* ispred *o* prelazi u *-i-*, ali, ponavljam, u *standardnom* jeziku). Tako je nastao standardni oblik *htio*. U ženskom rodu uvjeta za nabrojene glasovne promjene nema (jer *-l* stoji na početku sloga, a ne na kraju, pa ostaje bez promjene): *htje* + *la* = *htjela*; *htje* + *lo* = *htjelo*. Tako će se ponašati i ostali spomenuti glagoli: *volio, voljela, voljelo*; *bolio, boljela, boljelo*; *vidio, vidjela, vidjelo*; *živio, živjela, živjelo*.

Dakle, oblici glagola *htjeti* glase:

	PREZENT **nesvršeni oblici**		**PREZENT** **svršeni oblici**
	naglašeni oblici	nenaglašeni oblici	
ja	hoću	ću	htjednem
ti	hoćeš	ćeš	htjedneš
on, ona, ono	hoće	će	htjedne
mi	hoćemo	ćemo	htjednemo
vi	hoćete	ćete	htjednete
oni, one, ona	hoće	će	htjednu

Glagol **HTJETI** je pomoćni glagol koji se upotrebljava u tvorbi složenog glagolskog oblika – futura prvog.

	FUTUR PRVI	
	nenaglašeni oblik prezenta glagola htjeti +	infinitiv glagola koji se spreže
ja	ću	pisati
ti	ćeš	pisati
on, ona, ono	će	pisati
mi	ćemo	pisati
vi	ćete	pisati
oni, one, ona	će	pisati

➔ *usp.* biti; jat

244. **hulahupke ← hulahopke**

U prodavaonicama sve teže nalazim prave „klasične" čarape. Prodavačice su mlađe od mene (čudna mi čuda, kad sam u mirovini, a one još moraju gomilati radni staž), pa me sve više gledaju s nevjericom što ja to uopće tražim. Njima su noge u nečem drugom nego meni. Onda im dodam još jedan zbunjujući detalj – to su one „na haltere". Ni *halter* (držač dugih čarapa) nije više dio njihove odjeće. Danas većina žena nosi čarape i gaćice krojene kao cjelinu i to zovu – kako? Danas prevladava izraz *hulahopke,* no trebao bi glasiti *hulahupke.* Naime, 1960-ih godina pojavio se plastični obruč živih boja koji je služio i kao dječja igračka, ali i kao rekvizit za tjelovježbu. Igra se sastoji u tome da se obruč okreće oko struka pokretima tijela, a pobjednik je onaj tko uspije što duže zadržati taj obruč u pokretu oko svoga tijela. Tvorničko ime toga obruča bilo je engl. *Hula Hoop,* što se i čitalo *hula hup.* Po njemu je i cjelina ženskih gaća i čarapa dobila ime *hulahupke.* Zašto onda dolazi do promjene (u *hulahopke*)? Zato što danas rijetki znaju za opisani obruč, a uzvik *hop,* koji potiče na skok ili izriče pad, vrlo je živ i ne podliježe modi kao *hula hup.* Premda je, dakle, oblik *hulahupke* pravilniji, dogodit će se ono što se često događa: dođu divlji (koji ne znaju) pa istjeraju pitome (koji znaju).

245. **hulja** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

246. **humorističan, humoristički**

Iako su ova dva pridjeva slična, ipak se značenjem razlikuju, no to današnji izvorni govornici hrvatskoga jezika sve manje primjećuju. *Humorističan* je onaj koji sadrži humor, pa bi se moglo reći i *humoran*, šaljiv, vedar itd., a *humoristički* se odnosi na *humoristiku*, na takav književni žanr. Smiješne, šaljive i zabavne emisije (ako takvih uopće još ima) zvale bi se, dakle, *humoristične* emisije. Dakle, britanska je serija „Mućke" i *humoristička* (pripada tom žanru) i *humoristična* (jer odiše humorom).

247. **hvala lijepa ← hvala lijepo**

Jasno je da je imenica *hvala* ženskog roda, pa da onda uz nju ide i pridjev u ženskom rodu: *hvala lijepa*. Vjerojatno pod utjecajem izraza uljudnosti koji obično prati netom spomenuti – molim *lijepo* – došlo je do miješanja, pa danas sve češće čujemo *hvala lijepo*. No dok uz *molim* dobro stoji *lijepo* (jer je moliti glagol, a kao dopune glagolima rabimo priloge, a ne pridjeve), uz *hvala* (kao imenicu) trebalo bi ipak voditi računa o njezinim dopunama, a to jesu pridjevi. Osim ovih izraza, pojavio se još jedan, potpuno stran hrvatskom jeziku, a to je *veliko* vam *hvala*. Da se to ne bi uvriježilo, recimo: hvala *lijepa* i molim *lijepo*, pa nećemo griješiti. Još nešto. Ako pristajete na čiju ponudu, npr. ako vas tko pita hoćete li kavu, reći ćete: da, molim; ako pak ne pristajete, odgovorit ćete: ne, hvala. To je već, dakako, stvar bontona.

248. **hvala na > hvala za**

Hvala *na* cvijeću? Ili: Hvala *za* cvijeće? Čuje se i jedno i drugo. No dopuna imenici *hvala* dobra je s prijedlogom *na*: hvala *na* upozorenju, *na* obavijesti, *na* posjetu itd. Premda se često susreće i dopuna s prijedlogom *za*, s gledišta standarda bolje se poslužiti pravilnom dopunom – dakle, *na*.

249. **i ... i ← kako ... tako i**

Ovakve konstrukcije često nalazim u znanstvenim tekstovima, no nisu rijetke ni u novinarskom stilu. Ondje možemo pročitati ovakve rečenice: Svojim rješenjima istaknuli su se *kako* na vlastitu političkom terenu, *tako* i u svijetu. (Nisam previdjela ni pogrešan zarez.) Ili: Na svečanost će doći *kako* studenti *tako i* profesori. I u jednom i u drugom primjeru bolje bi bilo da se reklo: ... istaknuli su se *i* na vlastitu političkom terenu *i* u svijetu; doći će *i* studenti *i* profesori. Naime, *kako* i *tako* su prilozi i ne treba ih stavljati u službu koju oni nemaju.

Zacijelo se nije htjelo reći *kako* će na svečanost studenti i profesori doći (*na jednak način, jednako,* jednakim prijevoznim sredstvom ili putem). Htjelo se reći da će *i* jedni *i* drugi doći. Onda to tako valja i reći.

250. **ići, ići k ← ići kod**

Vrlo se često griješi u upotrebi ovih prijedloga. Naime, uz glagole kretanja nije dobro rabiti prijedloge koji izražavaju statičnost (kod). Zato i nije dobro, premda se čuje više-manje samo tako: Idem *kod* doktora, *kod* bake ... Treba: Idem *doktoru, baki* ... Kako vidimo, prijedlog *k* može u takvim slučajevima i izostati. No dobro je i: Idem *k* Maji itd. Ono što nikako nije dobro jest prijedlog *kod* uz glagole kretanja.

➔ *usp.* biti kod kuće

251. **ići na** + glagolska imenica

Dobro je reći: Idemo na ljetovanje. No *ići na + glagolska imenica* koja traži dopunu nije ni sretno ni spretno rješenje kad imamo mnogo boljih. I u najnovijim danima svjetske krize (a i mi smo dio naprednoga svijeta) iz dana u dan (ja tako već cijeli život) slušamo kako treba *ići na smanjenje* potrošnje, kako moramo *ići na racionaliziranje* troškova, *na stezanje* remena itd. U takvim je slučajevima umjesto glagolske imenice bolje upotrijebiti glagol od kojega je ta imenica i načinjena, dakle: treba *smanjiti* potrošnju, *racionalizirati* troškove, *stegnuti* remen. Hrvatski jezik voli radnju izraziti glagolom.

252. **igra Gorana na mreži → Goranova igra na mreži**

➔ *v.* Goranova igra na mreži

253. **imperij ← imperija**

Ova tuđica potječe iz latinskoga jezika, gdje *imperium* znači zapovijed, propis, naredbu; gospodstvo, vlast, vladu; uredovnu vlast (osobito vojničku); vrhovno zapovjedništvo; državu, carevinu; poglavarstvo i sl. Riječi koje u latinskom završavaju na *-ium* prenosimo u hrvatski jezik sa završnim *-j,* dakle u ovom slučaju kao *imperij.*

➔ *usp.* teritorij

254. **implantacija ← implatacija**

➔ *pogledaj pod* transplantacija

255. **implementirati**

Ovu bih natuknicu najradije prepustila prof. dr. Vladimiru Vratoviću, klasičnom filologu, koji se već petnaest godina bori protiv te riječi (uzaludno, naravno, jer će naš svijet prije prionuti uza sve strano nego uz domaće suvislo objašnjenje). Latinski glagol *implere* znači *ispuniti, napuniti, dopuniti,* no riječ je vjerojatnije došla preko engleskoga (koji ju je i sam preuzeo iz latinskoga), a ne izravno iz latinskoga jezika. Na engleski glagol *implement,* koji znači *staviti u upotrebu, provesti, izvršiti, upotpuniti,* dodan je nastavak *-irati* (čest sufiks tuđicama prema njemačkom jeziku), pa smo dobili *implementirati,* a onda i imenicu *implementacija* (provedba, primjena). Sam kraj prepustit ću prof. Vratoviću: „Stoga ja ne bih izraze *implementirati, implementacija* izbjegavao, nego bih ih – izbacio iz jezika. Imamo za njih pet, šest dobrih i vrlo jasnih hrvatskih riječi."

256. **injekcija ← inekcija**

I ovaj je lažni „par" nastao kao rezultat nepoznavanja izvorne riječi, a to je latinski. Riječ *injekcija* potječe od lat. *iniectio,* a s njom se najčešće susrećemo u medicini/veterini. Znači i dozu lijeka i spravu kojom se u tijelo iglom uštrcava tekućina. No i opet: mora se i vidjeti i čuti kao *injekcija* (*in* + *jekcija*).

257. **instrumental** (društva, sredstva, načina)

S *instrumentalom društva* lako je izaći nakraj. Njega uvijek prati prijedlog *s*(*a*). Kada će se prijedlog javiti u liku *s,* a kada *sa* (vidi *s, sa*), ovisi o riječi koja slijedi – ako počinje suglasnicima *s, š, z, ž, ks, ps,* kojim drugim teško izgovorljivim skupom te uz brojeve dobro je upotrijebiti prijedlog u liku *sa*: *sa* sestrom, *sa* ženom, *sa* Ksenijom, *sa* psom, *sa* 10, *sa* deset ... Također, prijedlog *sa* pisat ćemo kada iza njega ne slijedi riječ, nego samostalno slovo, npr.: riječ počinje *sa* p. Inače se rabi osnovni prijedlog *s*: *s* bratom, *s* majkom, *s* ocem, *s* nama, *s* vama ... (a ne kako na TV i na radiju stalno slušamo: *sa* nama je u studiju ...).

Ni *instrumental sredstva* nije teško naučiti. On se pak uvijek javlja bez prijedloga *s,* pa nije dobro: putujem *s* vlakom, *s* brodom; nego: putujem *vlakom, brodom* ...

Najteže je prepoznati *instrumental načina,* jer on katkada nije tako očit kao instrumental društva i instrumental sredstva. To se vrlo lijepo može pratiti na primjeru (tako čestom u prijenosima atletskih mitinga, europskih i svjetskih prvenstava, olimpijskih igara i sl.). Naši sportski reporteri/komentatori nešto su načuli o prijedlogu *s* u instrumentalu, no po svoj prilici nisu imali živaca slušati do kraja, pa su zaključili da npr. *motka* nije neko društvo, znači da mora biti ono drugo, sredstvo, te redovito (jer o atletici uvijek izvješćuju isti ljudi) govore: *skok motkom*. Bi li ti isti ljudi rekli i da čovjek ulicom hoda *štapom*? No oni su nedodirljivi (i u svojim pogreškama), pa govore kako je X. Y. preskočio tu i tu visinu *lakoćom*. Bi li, i opet, rekli da smo se učenja primili *veseljem*? Naime, u svim nabrojenim slučajevima trebalo je reći: skok *s* motkom, čovjek hoda *sa* štapom, visina je preskočena *s* lakoćom, učenja smo se primili *s* veseljem. No ja *s* nevjericom pišem ovaj savjet. Znam da me takvi zbog kojih ovo i pišem neće poslušati.

258. **internist ← internista**

Najprije su me poslali *internisti*, za zatim i *okulisti*. Takve primjere čujemo vrlo često. Ljudi čak kažu da su im i običniji od pravilnih (jer ovi su u hrvatskom *standardnom* jeziku nepravilni). Zašto je tako? Zato što je riječ o imenicama muškog roda, koje završavaju na suglasnik i tako se onda moraju i sklanjati: nominativ – *internist*, genitiv – *internista*, dativ – *internistu* itd. Jednako tako i *okulist, okulista, okulistu* itd. Takvi se primjeri nisu, naravno, uvukli samo u bolnice. Evo ih i na koncertnom podiju. Dakle, treba reći: svira poznati *violinist* (a ne: poznati violinista); *pijanist* (a ne: pijanista). U tzv. kosim padežima pogreška se još bolje vidi: ... u izvedbi *violiniste, pijaniste*; umjesto, kako je pravilno: u izvedbi *violinista, pijanista* itd. Zašto bi sport u ovome zaostao kad i ondje konje za (u)trku imaju?! *Finalista* teniskoga natjecanja, premda se probio do finala, ipak nije tako dobar kao što je to *finalist*.

259. **ishijas > išijas**

Pravilan je oblik u hrvatskom standardnom jeziku *ishijas*, a oblik *išijas* prodire (već je prodro) iz razgovornoga jezika. No ako želite ostati na terenu biranoga i pravilnoga hrvatskog jezika, priklonite se *ishijasu* i svim njegovim izvedenicama (*ishijatičar, ishijalgija* i sl.).

➔ *usp.* shema; shizofrenija

260. **iskápati, iskopavati**

U jednom društvu (arheologa) rekoh jednom zgodom nešto o *iskapanjima* kod Vukovara, a neki su me diskretno upozorili na to da se ne kaže *iskapanje* nego *iskopavanje*. Jer tako su, rekoše, njih naučili njihovi profesori. Nisam se htjela prepirati, no stvari ipak ne stoje baš tako. Naime, razumijem da neki, pogotovo kad vide samo napisano (a ne čuju izgovor), pomisle na to kako *iskapati* znači isteći kap po kap. No tada je naglasak *ìskapati* (kratkouzlazni na prvom slogu), a kad govorimo o kopanju, onda je naglasak *iskápati* (dugouzlazni u sredini riječi). Naravno, valja znati da i naglasak ima funkciju fonema, dakle razlikovnu, jer svojom promjenom mijenja i značenje riječi. Dakako, može se reći i *iskopavati,* no leksikografi taj glagol objašnjavaju onim koji sam prije spomenula – glagolom *iskapati.* Zašto je uopće došlo do dvojnih oblika? Zato što je riječ o tvorbi nesvršenih glagola od svršenih (*iskopati* je svršen glagol, a nesvršeni se može načiniti ili *prijevojem* – ako ide – ili sufiksacijom, dodavanjem *-ova-, -ava-, -iva-*). Dakle, ne treba pošto-poto ispravljati one koji (pravilno) govore i pišu o arheološkim *iskapanjima,* a ni oderati kožu onima koji govore i pišu o *iskopavanjima.*

261. **ispijati kavu, pijuckati kavu**

➜ *pogledaj pod* pijuckati kavu

262. **ispovijed, ispovijest**

U novije vrijeme primjećujem da ima naznaka kako bi se značenje ovih dviju imenica željelo nekako razgraničiti. To zaključujem po značenjima koja za *ispovijed* i *ispovijest* nalazim u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (1999). Naime, ondje se za *ispovijed* kaže da znači vjernikovo priznanje grijeha svećeniku, a za *ispovijest* da je to otvoreno i iskreno priznanje čega, da to mogu biti i uspomene te priča o vlastitu životu.

No pogled u neki od rječnika teoloških naziva (npr. u *Hrvatsku kršćansku terminologiju* Jeronima Šetke, Split, 1976.) otkriva (ipak) nešto drugo. Jeronim Šetka, i sam svećenik, piše da *ispovijed* potječe od stsl. *ispověd’,* što može biti: 1. javno priznanje, očitovanje vjere, 2. kazivanje grijeha u sakramentu pokore, 3. sakrament pokore uopće, 4. molitva što se moli prije kazivanja grijeha u sakramentu ispovijedi (*Ispovijedam se* ...). Za *ispovijest* kaže da je isto što i *ispovijed.* I ja dajem (zbog postanka same riječi) prednost imenici *ispovijed.*

➜ *usp.* vjeroispovijed

263. **ispravak ← ispravka**

Kad novine netočno prenesu neku informaciju ili izjavu, oštećena strana obično traži da se objavi *ispravak.* No ima i onih koji traže *ispravku.* U hrvatskom jeziku u obzir dolazi samo *ispravak* (dakle imenica muškoga roda).

264. **ispražnjeno mjesto ← upražnjeno mjesto**

Na natječaj za *upražnjeno* mjesto referenta javilo se 30 kandidata. Birokracija vrlo voli ovakve rečenice, no ne znam zašto. Uz samo malo truda mogli bi se i u tom sektoru izražavati ljepše i pravilnije, no tvrde su ondje šije, pa ne žele. Po obliku, *upražnjen* je glagolski pridjev trpni. Glagolski se pridjev tvori, naravno, od glagola. A od čega se tvori ovaj kad osnovnoga glagola *uprazniti* u hrvatskom jeziku nema?! I logično je da ga nema. Prijedlog *u* pokazuje smjer kretanja izvana prema unutra, a kad nešto postaje prazno, lišava se svoga sadržaja iznutra prema van. Dakle, kandidati su se javili na *ispražnjeno* mjesto (što znači da je donedavno bilo popunjeno pa se ispraznilo). Ako dosad na njemu nitko nije radio, mjesto je do prve popune bilo prazno ili slobodno. Naravno, isto je i u tramvaju kad sjedate na već zagrijan, netom ispražnjen, stolac ili kad ga sami prvi zagrijavate dok tramvaj iz remize tek kreće na svoju prvu vožnju, pa su sva mjesta još prazna i slobodna.

265. **ispred** (ne u prostornom značenju) → **uime**

➔ *v.* uime

266. **ispričavati se ← izvinjavati se**

Rusizmi *izviniti se, izvinjavati se* i sl. nisu potrebni u hrvatskom jeziku jer imamo dobre zamjene: *opravdati se, ispričati se*. Dakle, prestanimo se *izvinjavati*, bit će dovoljno da se pristojno *ispričamo*. *Izvinite* može mirne duše ustuknuti pred *oprostite, ispričavam se* i sl. Mogla bih navesti do kakvih smiješnih situacija može dovesti neznanje, no bojim se da čitatelje ne zbunim, pa dalje neka čitaju samo „neustrašivi". Kada tko opomene drugoga zbog nepristojna ponašanja pitanjem: Zašto se nisi *izvinuo*; zapravo ne zna što pita. Jer *izvinuti* znači *iščašiti, uganuti* (izvinuti nogu, zglob, ruku i sl.).

267. **isti** (administrativno)

U administrativnom jeziku vrlo se često upotrebljava neodređena zamjenica *isti, ista, isto* umjesto odgovarajućih zamjenica (*on, ona, ono*; *taj, ta, to*; *ovaj, ova, ovo*; ili nekih drugih izraza: navedeni, spomenuti i sl.). Tada dobivamo ovakve rečenice: Prije izglasavanja proračuna raspravljali smo o *istom*. Željelo se reći da smo raspravljali o *proračunu*, pa umjesto imenice dobro može poslužiti i zamjenica: Prije izglasavanja proračuna raspravljali smo o *njemu*. Ili: Zakon i podzakonski akti koji su iz *istoga* proistekli ... Bolje je reći: Zakon i podzakonski akti koji su iz *njega* proistekli ...

268. **isti, jednak**

Griješimo li kad ove riječi upotrebljavamo kao da su sinonimi? Griješimo, jer one sinonimi nisu. Dakle, bliskoznačnice jesu, ali istoznačnice nisu. Što znači jedna, a što druga? *Isti, ista, isto* znači: 1. koji je istovjetan sa samim sobom, koji nije drugi (npr. to je *isti* čovjek), 2. koji je vrlo sličan komu (on je *isti* otac – za ovo se još kaže i *pljunuti* otac). *Jednak,* pak, znači koji se od nekoga ili nečega drugoga ne razlikuje. Dakle: brat je *isti* djed. Ali: brat i ja smo *jednake* visine.

269. **isticati, istjecati**

Naravno, oba su glagola dobre hrvatske riječi kad ih rabimo u njihovu značenju. No vrlo često dolazi do miješanja, a to nije dobro. Koliko puta npr. čujemo (previše!) kako *rok ističe* do ponoći?! Rok ne *ističe,* nego rok *istječe.* Glagol *isticati* znači stavljati na vidljivo mjesto, naglašavati. Dakle, možemo *isticati* nečije zasluge, a možemo se *isticati* i vlastitima. Glagolska je imenica *isticanje.* Glagol *istjecati* pak znači izlaziti tekući, cureći; približavati se, primicati se tekući; završavati. Glagolska je imenica *istjecanje.* Kako i za vrijeme kažemo da *teče* (pa i leti), dobro je reći da i rok *istječe* (jer se on ničim ne ističe). Dakle, oprez kad rabimo koji glagol!

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

270. **išijas** < **ishijas**

➔ *pogledaj pod* ishijas

271. **ivica** → **rub**

➔ *v.* rub

272. **iza**

Prijedlog *iza* ima mjesno značenje i ne valja ga upotrebljavati u vremenskom značenju. Kao prostorni prijedlog *iza* znači biti sa stražnje strane čega, na drugoj strani: *iza* kuće imamo vrt. To što se u razgovornom jeziku čuje i upotreba ovoga prijedloga u vremenskom značenju ne znači da bi takvu praksu trebalo u standardnom hrvatskom jeziku i ozakoniti. Čuje se: *iza* nastave, *iza* rata i sl.; no u takvim slučajevima valja reći: *poslije* nastave, *poslije/nakon* rata itd. U vremenskom značenju kad nešto slijedi za čim bolje je upotrijebiti *poslije/nakon.* Evo zgodna primjera iz Elektre (a mogla je biti i plinara, pošta, banka ili bilo koja ustanova): Budući da ste došli *poslije/nakon* mene, stanite u repinu *iza* mene.

➔ *usp.* kasnije

273. **izdajica** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

274. **izjednačenje** (rezultata) ← **poravnanje** (rezultata)

Najčešće se čuje u prijenosima nogometnih, rukometnih, košarkaških i/ili vaterpolskih utakmica. Došlo je do *poravnanja*, rezultat je *poravnat*. No glagol *poravnati*, od kojega je spomenuta glagolska imenica i nastala, znači: 1. učiniti *ravnim*, dovesti u ravnu crtu (poravnati redove), 2. učiniti da površina bude ravna (poravnati zemlju). No kada dolazi, po urlanju navijački raspoloženih „objektivnih" reportera, do *poravnanja* rezultata? Kad obje momčadi dadu suparničkoj jednak broj pogodaka, dakle kad *izjednače* rezultat. Stoga hrvatske izvedenice u ovom značenju valja uzimati od osnove *jednak* (a ne ravan). U pravnom jeziku *poravnanju* odgovara riječ *nagodba*. Dakle, u sportu dolazi samo do *izjednačenja* rezultata. *Poravnanje* ostavimo onima koji održavaju travnjak ili odvjetnicima.

275. **izjelica** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

276. **izmijeniti, izmjenjivati, izmjena**

➔ *pogledaj pod* razmijeniti
➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

277. **izmjenjivati, razmjenjivati**

Čini mi se da sve više rabimo glagol *izmjenjivati*, a bez razloga potiskujemo glagol *razmjenjivati*. To je zato što zapravo više ne znamo što znače glagoli *izmjenjivati* i *razmjenjivati*. Tako se i na fakultetima mogu pročitati oglasi o *izmjenjivanju* studenata, iskustava, adresa i sl. *Izmjenjivati* znači: 1. činiti drukčijim, 2. stavljati drugo na mjesto prvoga (npr. električne instalacije), a *razmjenjivati* 1. davati jedno da bi se dobilo drugo približno iste vrijednosti, 2. uzajamno provoditi službenu razmjenu (npr. veleposlanika), 3. iznositi vlastito mišljenje i usporediti ga s tuđim. U svakom slučaju, vidimo da se iskustva, ideje, studenti, adrese, materijalna i duhovna dobra *razmjenjuju*, a ne *izmjenjuju*. Dakle, provodimo *izmjenu* (ili *promjenu*) statuta, ali *razmjenu* studenata.

278. **izmjestiti** → **premjestiti**

➔ *v.* premjestiti

279. **iznajmiti, unajmiti**

Premda dati u najam nije nipošto isto što i uzeti u najam – a to pokazuju i jasna značenja prijedloga *iz-* i *u-* (kao predmetaka) – ipak se ti glagoli upotrebljavaju pogrešno. *Unajmiti* znači *uzeti* u najam npr. stan jer nemam svoj, a *iznajmiti* znači *dati* u najam stan koji mi trenutačno ne treba, koji je slobodan. Dakle, onaj tko traži stan jer nema svoj, on stan želi *unajmiti,* a onaj tko ima stan viška taj će stan *iznajmiti.* Čuje se, naravno, upravo suprotno.

280. **iznenađujući ← iznenađujuć**

Na sjednici se čuo *iznenađujuć* podatak o broju otpuštenih radnika. Ovakve primjere obično lansiraju oni koji misle da su oblici *iznenađujuć, uznemirujuć* i sl. *neodređeni* oblici pridjeva, a *određeni* bi prema tome bili *iznenađujući, uznemirujući* itd. No treba znati od čega su nastali ovi pridjevi (koji izvorno uopće i nisu bili pridjevi). Oni su oblikom zapravo glagolski prilozi sadašnji (kao npr. i *idući*), ali su dobili i funkciju pridjeva (dakle dodatka imenici). No zato ipak nisu izgubili svoj oblik – dakle ono krajnje *-i* mora ostati i u pridjevu. To ujedno znači da se takvi pridjevi dekliniraju samo po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji kao i svi određeni oblici pridjeva (a ima takvih pridjeva koji mogu imati samo jedan oblik, ne moraju nužno imati oba lika, neodređeni i određeni). Dakle: čuo se *iznenađujući* podatak, iz toga *iznenađujućega* podatka itd.

➔ *usp.* začuđujući

281. **iz razloga što → zato što, jer**

➔ *v.* zato što

282. **izvan ← van** (kao prijedlog)

Budući da je u hrvatskom standardnom jeziku dobro reći *izvan,* a ne *van* (to je *izvan* svake pameti, *izvan* dohvata i sl.), to se odnosi i na složenice, pa je bolje *izvanbračni* nego *vanbračni*: *Izvanbračna* zajednica izjednačena je pred zakonom s bračnom. Budući da su ti pojmovi česti u obiteljskom pravu, u negdašnjem zakonodavstvu uvriježili su se oblici *vanbračni* i sl. pod utjecajem srpskoga leksika, koji je između dva svjetska rata prevladavao i u tekstovima zakona. Danas nema razloga da tako bude i dalje.

283. **izvanbračni ← vanbračni**

➔ *pogledaj pod* izvan

284. **izvanbrodski ← vanbrodski**

➔ *pogledaj pod* izvan

285. **izvanredan ← vanredan**

➔ *pogledaj pod* izvan

286. **izvanzemaljac ← vanzemaljac**

➔ *pogledaj pod* izvan

287. **izvinjavati se → ispričavati se**

➔ *v.* ispričavati se

288. **izvješće ← izviješće**

Otkako je ovoj imenici porasla učestalost u Hrvatskoj (nakon 1990. godine), porastao je i broj pogrešaka. Naime, *izvješće* se počelo sve više rabiti umjesto *izvještaja, priopćenja, biltena* i sl. (kao da spomenute riječi više ne pripadaju hrvatskom leksiku), a znači pisano ili usmeno podastiranje podataka komu o čemu. No s takvom se praksom povećao i broj pogrešaka, jer su nevježe često pisale (pa i danas tako pišu) *izviješće*. Kratko i jasno: *izvješće* treba pisati ovako (bez *-ije-*).

289. **izvoziti ← izvažati**

➔ *pogledaj pod* dovoziti

290. **jahati ← jašiti**

Najprije ustanovimo koji je od ovih oblika pravilan u hrvatskom standardnom jeziku. Pravilan je samo *jahati* (a *jašiti* je pokrajinski izraz). No još nismo gotovi s ovim glagolom, jer je pitanje kako mu glasi prezent – *jašem* ili *jašim*. Pravilan je prezent samo *jašem, jašeš* itd. („... konja *jaše* subaša"). Kad već govorim o jahanju, primjećujem sve više engleskih doslovnih prevedenica, pa kad u prijevodima vidim da je netko *sišao s konja*, znam da prevoditelj/prevoditeljica ne zna da u hrvatskom imamo glagol *sjahati* (koji mnogo ekonomičnije opisuje tu situaciju). A znam da oni ne znaju ni uzrečicu: *Sjaši* Kurta da *uzjaši* Murta (u uzrečicama mogu biti i pokrajinski izrazi – *sjaši* i *uzjaši*).

291. **Jamajka**

Nevolje s pisanjem ovoga geografskog pojma počinju već od njegova imena. Naime, u raznim rječnicima i priručnicima hrvatskoga jezika dočekat će vas veliko šarenilo. Neki pišu *Jamaica*, neki *Jamaika*, neki *Jamajka*. Jedni navode pridjeve i etnike, drugi ne navode. Naravno da se u tome onda teško snaći. Tako npr. *Rječnik hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) ima samo ime države (*Jamajka*) i kratko objašnjenje da je to država u Karipskom moru. Nema ni pridjeva ni etnika. *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša (1994) ima pak samo *Jamaica* (otok) i *jamajka rum*. Uopće ne navode da to nije samo otok nego i istoimena država na njemu. Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* (1998) nema ime države kao zasebnu natuknicu, nego samo pridjev *jamaički* i objašnjenje – koji pripada, koji se odnosi na *Jamaiku* (~ *rum*). *Hrvatski opći leksikon* (1996) ima ime države u obliku *Jamajka*, a *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (2002) ima ime države, *Jamajka*, i pridjeve *jamaički* i *jamajački*, no postavlja se pitanje odakle je izveden pridjev *jamaički* ako u tom rječniku nema *Jamaike* (a nema). Etnici su *Jamajčanin, Jamajčanka/Jamajkanac, Jamajkanka*. U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (grupa autora, 1999.) možete naći i etnike – *Jamajčanin, Jamajčanka* uz *Jamajkanac, Jamajkanka* – i ime države, *Jamajka*, dativ *Jamajci*, i pridjev *jamajčki*. Mislim da bi – prema etnicima *Jamajčanin, Jamajkanac* – trebalo dopustiti i tvorbu pridjeva iz njih – *jamajčanski, jamajkanski*. Ne bi to bio jedini primjer da se iz etnika izvodi pridjev koji se odnosi i na zemlju i na ljude. I Italija je (s Talijanima) takav slučaj – pridjev *talijanski* odnosi se i na Talijane i na Italiju. Dakle, izvedenice neka slijede samo one osnovne oblike iz kojih ih i izvodimo. Država se zove *Jamajka*, pa se i sve izvedenice izvode iz tog oblika. Pa tako i: jamajčanski/jamajkanski rum.

292. jašiti → jahati

➔ *v.* jahati

293. jat

Naravno, pisanje o JATU nije izraz moje možebitne jugonostalgije, jer se u mladosti baš i nisam često vozila avionima, pa od bivše države Jugoslavije sigurno ne bih najviše pamtila njezinu zrakoplovnu kompaniju (Jugoslovenski aerotransport). Riječ je o starom glasu *jatu*, koji se u pismu reflektira na više načina: kao *-ije-*, *-je-*, *-e-* i *-i-*. Budući da u pisanju riječi u kojima se pojavljuje refleks toga glasa Hrvati i prečesto griješe, evo nekoliko osnovnih pravila koja mogu smanjiti broj takvih pogrešaka.

Osnovno je pravilo: ondje gdje u jednosložnoj zamjeni izgovaramo dugo *e* ili dugo *i*, u standardnom hrvatskom jeziku (dakle i u pismu) pišemo *-ije-*. Ondje gdje izgovaramo kratko *e* ili *i*, pišemo *-je-*.

Tako će lokalno *mleko/mliko* biti standardno *mlijeko, dete/dite* pisat ćemo *dijete, brig/breg* u pisanom hrvatskom standardu bit će *brijeg, snig/sneg* postaje *snijeg* itd. Kratak izgovor *ded/did* tražit će i standardno pisanje *djed* itd. U pisanju imenica još se držimo kako-tako, no u pisanju glagola sve je više pogrešaka ovoga tipa i u pisanim izvorima. A i za glagole vrijedi isto pravilo. Dakle, *primetiti* bit će na isti način u standardnom pisanom hrvatskom jeziku *primijetiti* pa tako i *primijeniti, zamijetiti, zamijeniti, ocijeniti, dijeliti* itd. (*pogledaj tablicu s glagolima*). Samo u glagolima koji u sebi sadrže *mjeru, mjesto* i *sjesti,* premda ih u izvedenicama izgovaramo dugo, u pismu *ne pišemo* dugu zamjenu *-ije-* (*zamjerati, premještati, zasjedati*). Nevolja je i u tome što početne riječi s dugom zamjenom jata (*-ije-*) skraćuju taj slog iz nekih razloga u izvedenim riječima (u *-je-* ili *-e-*). Evo nekih oblika u kojima se ta promjena događa (najčešće ili uvijek).

1. *Duga i kratka množina imenica muškog roda*

   U dugoj množini (izvedenoj nastavcima *-ovi/-evi*) vrlo često (ipak, *ne* uvijek) dolazi do tzv. kraćenja (korijenskoga sloga s *jatom*) u zamjenu za dobivanje sloga više, pa *cvijet, snijeg, svijet, bijes, brijeg* u nominativu množine glase: *cvjetovi, snjegovi, svjetovi, bjesovi, br(j)egovi.* Neke imenice mogu imati i dugu i kratku množinu (u kratkoj je nastavak samo *-i*), pa u kratkoj množini nema razloga da se išta skraćuje jer se ništa „ekstra" i ne dodaje te one glase: *snijezi, brijezi.* U dugoj množini ne skraćuje se korijenski slog s *jatom* u onih imenica koje u jednini imaju tzv. nepostojan naglasak (nije ista vrsta i isto mjesto). Takvih je imenica malo, pa ako zapamtite ovih nekoliko, „na konju ste": *lijekovi, dijelovi, brijestovi* (i više vam ne treba).

2. *Nejednak broj slogova u nominativu i u genitivu jednine*

   Ako napišem nominativ jednine *dijete* i genitiv jednine *djeteta,* svatko tko nešto misli može me s pravom pitati a gdje je tu nejednak broj slogova: i *dijete* i *djeteta* imaju po tri sloga. To je istina, kad napišemo kako danas pišemo. No ako napišem *jat* znakom kako se nekoć pisao, vidjet ćete da tvrdnja stoji – dakle, *děte, děteta.* U jednosložnoj dugoj zamjeni *ě* (dugo *i* i dugo *e*) također se lijepo vidi (*dite, diteta*; *dete, deteta*). U svim takvim slučajevima (*-ije-*, *-je-*) skraćujemo korijenski slog u kojem je stari glas *jat* u zamjenu za jedan dodani slog (*tijelo, tjelesa*; *ždrijebe, ždr(j)ebeta* i sl.). Isto načelo obuhvaća i vrlo čestu imenicu *vrijeme,* genitiv *vremena.*

3. *Tvorba umanjenica (deminutiva), ali određenim nastavcima*

   Sufiksi koji *uvijek* skraćuju korijenski slog s *jatom* u tvorbi umanjenica:

   - najčešći su za muški rod *-ić, -čić*: *cvijet, cvjetić*; *dio* (on je već dovde pretrpio neke glasovne promjene, *děl*), *djelić*; *vijenac, vjenčić* itd.
   - najčešći su za ženski rod *-ica, -čica*: *zvijezda, zvjezdica*; *cijev, cjevčica* itd.
   - najčešći su za srednji rod *-ašce, -ešce*: *gnijezdo, gnjezdašce*; *tijelo, tjelešce* itd.

   Sufiksi koji u tvorbi umanjenica *ne skraćuju* korijenski slog s *jatom*:

   - za muški rod *-ak*: *cvijet, snijeg, dio – cvijetak, sniježak, dijelak*
   - za ženski rod *-ka*: *cijev, cijevka*
   - za srednji rod *-ce*: *odijelo, odijelce.*

4. *Tvorba uvećanica (augmentativa)*

   mijeh, mješina; *svijet, svjetina*; *zvijezda, zvjezdurina* itd.

5. *Izvođenje imenice iz glagola koji ima -ije- u korijenu*

   ocijeniti, ocjena; *promijeniti, promjena*; *primijetiti, primjedba*; *primijeniti, primjena* itd.

6. *U tvorbi imenica od pridjeva kojima je naglasak na sufiksu -ota, -oća, -ina*

   lijep, ljepota; *slijep, sljepoća*; *bijel, bjelina*

7. *Tvorba pridjeva sufiksima*

   -an: *pješčan* (od *pijesak*); *zvjezdan* (od *zvijezda*)
   -ast: *cjevast* (od *cijev*); *ljevkast* (od *lijevak*)
   -cat: *bijel bjelcat*; *cijel cjelcat*
   -it: *korjenit* (od *korijen*); *rječit* (od *riječ*)
   -iv: *djeljiv* (od *dijeliti*); *izlječiv* (od *izliječiti*); *rješiv* (od *riješiti*)
   -ljiv: *ljepljiv* (od *lijepiti*); *primjetljiv* (od *primijetiti*)

8. *Tvorba svih komparativa i superlativa*

   Svi su komparativi i superlativi (pridjeva i priloga) dosljedno kratke kategorije, znači da će se korijenski slog s jatom uvijek kratiti.

   lijep – ljepši, najljepši; *bijedan – bjedniji, najbjedniji*; *vrijedan – vr(j)edniji, najvr(j)edniji* itd.

9. *Tvorba nesvršenih glagola od svršenih*

   pobijediti – pobjeđivati; primijeniti – primjenjivati; obavijestiti – obavještavati, obavješćivati (*pogledaj tablicu s glagolima*).

   Iznimke su glagoli koji sadrže *mjeru, mjesto, sjesti,* jer u njima i u svršenu i u nesvršenu obliku pišemo uvijek *-je-*: *zamjeriti – zamjerati; premjestiti – premještati; zasjesti – zasjedati.* Tako se ponašaju i njihove izvedenice (*zamjerka, premještaj, zasjedanje* itd.).

10. *Tvorba pridjeva od glagola i glagolskih pridjeva*

    Ako izvodimo opisni pridjev iz glagola koji sadrži u korijenu *-ije-*, u pridjevu će se taj slog skratiti. Primjer: *primijeniti – primjenljiv, primjenjiv; dijeliti – djeljiv* itd.

    Ako pak tvorimo glagolske pridjeve (i radne i trpne), korijenski se slog neće kratiti.

    primijeniti: *primijenio, primijenila, primijenilo; primijenjen, primijenjena, primijenjeno;*
    primijetiti: *primijetio, primijetila, primijetilo; primijećen, primijećena, primijećeno;*
    spriječiti: *spriječio, spriječila, spriječilo; spriječen, spriječena, spriječeno* itd.

Naravno, pravila ima još, no kad bi se i ova znala, pogrešaka ovoga tipa bilo bi kudikamo manje.

294. **jedan dobar → dobar**

➜ *v.* dobar

295. **jedanput ← jedanputa, jedamput, jedan put(a)**

Nije dobro govoriti i pisati *jedanputa* ili *jedamput* nego treba *jedanput.* Danas možda objašnjenje koje ću iznijeti nije potrebno, no ipak neka se nađe onima koji žele znati više. Naime, uz broj *jedan* ne stoji dvojina *puta.* Oblik *puta* upotrebljava se uz brojeve dva, tri, četiri (itd.) i *oba,* npr.: *oba puta* bili su prema nama srdačni. Ne valja ovaj oblik uzimati uz broj *jedan,* uz *redne* brojeve i zamjenice. Dakle, ne: jedan put, jedanputa ni jedamput, treći puta, svaki puta; nego: *jedanput, treći put, svaki put.*

➜ *usp.* put

296. **jednak, isti**

➜ *pogledaj pod* isti, jednak

297. **jednom riječi, jednom riječju ← jednom rječju**

Imenica *riječ* pripada skupini imenica ženskog roda koje završavaju na suglasnik. To nisu nikakve iznimke, samo njihova skupina nije tako brojna kao ona u kojoj su imenice koje završavaju na *-a*. Imenice ženskog roda koje završavaju na suglasnik mogu u instrumentalu jednine imati dva nastavka: *-i* i *-ju*. Ovaj potonji sufiks izazvat će kad se nađe u neposrednom susjedstvu s nekim suglasnikom glasovnu promjenu (jotaciju), npr.: *smrt + ju → smrću*; *mast + ju → mašću*; *bolest + ju → bolešću*; a slijedom glasovnih promjena možda još koju. U konkretnom slučaju, instrumental imenice *riječ* može imati dva oblika: *riječi* i *riječju*. No osnovna se riječ ne skraćuje, mora, dakle, ostati *-ije-*. Kada upotrijebiti koji oblik? Obično se onaj izveden nastavkom *-ju* rabi kad pred imenicom nema nikakvih prijedloga: kruh namazan *mašću*; njezinom *smrću* izgubili smo odanu prijateljicu. Jednom *riječju*, osnovna je jedinica *riječ*, koja se provlači kroz sve padeže.

298. **jednostavno > naprosto**

U hrvatskom standardnom jeziku bolje je *jednostavno*: to *jednostavno* nije istina (a ne: to *naprosto* nije istina). Oblik *naprosto* izveden je od pridjeva *prost*. No on i nije tako jednostavan. Naime, češće se rabi u značenju *grub, neuglađen*, nego u značenju *običan, jednostavan*. U 19. st. došla je riječ *prost* iz ruskoga jezika u značenju *nekompliciran, jednostavan* i dugo se održala u nekim stručnim terminima, npr. *prosta* rečenica. Danas se i za takve rečenice kaže *jednostavna* rečenica. Naravno, nećemo izbaciti riječ *prost* (što u hrvatskom znači i *slobodno*: „Prosto zrakom ptica leti"; hrvatska budnica), no značenje se ustalilo na onom koji je grub, neotesan, nepristojan. Svima je jasno tko su i kakvi su *prostaci*. No ako je tko zapeo za riječ *naprosto* jer mu iz nekih razloga treba baš ona, *prosto mu bilo* (slobodno mu bilo).

299. **jel → jer**

➔ *v*. jer ← jel

300. **je li, da li**

U hrvatskom jezičnom savjetništvu provlači se kao crvena nit pojava zvana *dakanje* i *dalikanje*. Tim izrazima želi se ismijati pretjerana upotreba veznika *da* (*v*.) i upitnoga oblika *da li*. Naš je svijet odmah shvatio da je to nepogrešiv mig – i veznik *da* i oblik *da li* treba smjesta izbaciti iz hrvatskoga jezika. Naravno, ta brzopletost (protiv koje, čini se, nismo cijepljeni) urodila je i mnogim nespretnim izričajima, jer ima slučajeva kad ne možemo izbjeći ni jedno ni drugo (niti se oko toga moramo truditi). Recimo, nekoga želite pitati kako se osjeća nakon naporna rada. Pitate kako? *Da li* si umoran? *Je li* si umoran? *Jesi li* umoran? *Da li* osjećaš umor? *Je li* osjećaš umor? *Osjećaš li* umor? Od svih ponuđenih odgovora preporučila bih samo ove: *Jesi li* umoran? *Osjećaš li* umor? No ima slučajeva kad ni sklop *da li* nećemo moći izbjeći (ponavljam, ne moramo se ni truditi da ga izbacimo). Rečenica: Ne znam *da li* da se smijem ili da plačem; mora ostati ovakva kakva jest. Mislim da ovi primjeri zorno pokazuju kad koji sklop upotrijebiti. Na kraju i primjer dobre upotrebe upita *je li*: *Je li* došao Petar ili Pavao?

301. **jelka → bor, božićno drvce**

➔ *v.* bor

302. **jer ← jel**

Učenici koji zakašnjavaju na nastavu često se opravdavaju: Zakasnio sam *jel* nije bilo tramvaja; Tramvaji nisu vozili *jel* se dogodila prometna nesreća. I jedna i druga rečenica pripadaju uzročnim rečenicama. Uzročne rečenice kazuju uzrok radnje u glavnoj rečenici – dakle, zašto je učenik zakasnio ili zašto tramvaji nisu vozili. Jedan od uzročnih veznika jest i veznik *jer.* U nabrojenim rečenicama nije uopće upotrijebljen veznik, jer *jel* nije nikakav veznik nego razgovorna skraćenica pomoćnoga glagola *biti* i upitne čestice *li* – je li, razgovorno skraćeno *jel'.* Dakle, nije dobro rabiti kao veznik nešto što veznik nije i što funkciju veznika ne obavlja. Veznik *jer* mora se tako i pisati i izgovarati: Doći ću na izložbu *jer* me zanima slikarstvo njemačkog ekspresionizma; Sjednica je otkazana *jer* nije bilo kvoruma.

303. **jer, zato što ← iz razloga što**

➔ *pogledaj pod* zato što

304. **jezgra ← jezgro**

U hrvatskom jeziku upotrebljava se imenica *ženskoga* roda, dakle *jezgra* (atomska jezgra, jezgra društva, jezgra problema itd.).

305. **jezični ← jezički**

U hrvatskom jeziku ova je dvojba suvišna. U ovom slučaju pravilan je odabir samo nastavka *-ni,* dakle *jezični.* Oblik *jezički* pripada srpskom jeziku. Tako se ponašaju npr. i pridjevi *poreski/porezni*; *autobuski/autobusni*; pa će u hrvatskom jeziku biti dobro: *porezni* obveznici, *porezna* osnovica, *porezna* olakšica (a ne *poreski, poreska*), *autobusni* promet (a ne *autobuski*) i sl. Naravno, u hrvatskom jeziku plodan je i nastavak *-ski*, ali ne možemo svakoj imeničkoj osnovi dodati nastavak *-ski* ili *-ni* kako se sjetimo. Tako (dobro) kažemo: *dramski* program, ali *granični* spor; *izborni* zakon, ali *plinsko* grijanje itd. Upotreba jednoga ili drugog nastavka može promijeniti i značenje riječi, pa ako istoj osnovnoj riječi *izvor* dodamo nastavak *-ski* (izvorski), značenje jest koji se odnosi na izvor, npr.: *izvorska* voda; a s nastavkom *-ni* (izvorni) pridjev znači originalni, npr.: *izvorni* znanstveni članak, *izvorna* hrvatska jela itd.

306. **Johnsoni/Johnsonovi, Smithovi, Kovačići/Kovačićevi**

➔ *pogledaj pod* Smithovi

307. **Jupitera ← Jupitra**

Genitivni oblik *Jupitra* od nominativa *Jupiter* nije dobar oblik, jer lat. *e* nije pomičan glas. Treba: *Jupiter, Jupitera.*

308. **Jure, Juri ← Jurea, Jureu**

➔ *pogledaj pod* Ante

309. **Jurja ← Juraja**

Imenica *Juraj* u kosim se padežima (genitiv, dativ itd.) vrlo često rabi u pogrešnom obliku – kao *Juraja, Juraju* itd. Pravilno je samo *Jurja, Jurju* itd. Sve izvedenice imena Juraj dosljedno gube u kosim padežima nepostojano *a*. Dakle: govorimo o Josipu *Jurju* Strossmayeru; zauzimanjem biskupa *Jurja* Haulika osnovana je bolnica u Zagrebu; s *Jurjem* Kolarićem itd.

➔ *usp.* nepostojano a

310. **k, ka**

Osnovni je prijedlog *k*, kao što je i *s* (*v.*), a upotreba oblika *ka*, kao i *sa*, ovisi o rečeničnom okruženju. Značenje prijedloga *k/ka* jest kretanje usmjereno prema onome što znači imenica, npr.: idem *k* liječniku. Pred riječima koje počinju suglasnicima *k, g, h* ovaj se prijedlog javlja u liku *ka*: na putu *ka* Krapini, *ka* Hercegovini, *ka* Garešnici. Pogrešno je: ići *ka* obali (treba: *k* obali); kao što je pogrešno i: *k* hramu (treba: *ka* hramu).

311. **kabao, kabli/kablovi**

Kabao je posuda za vodu i pranje (ima dva drška ili uha). Sklanja se ovako: genitiv jednine *kabla*, nominativ množine *kabli* (kratka množina) i *kablovi* (duga množina), genitiv množine *kabala* i *kablova* itd.

Obično se miješa s deklinacijom imenice *kabel* (v.), genitiv *kabela*, u značenju izoliranoga električnog vodiča. Uz malo opreza pogreška se lako može izbjeći. Može pomoći već i pomisao na kišu koja pljušti *kao iz kabla*.

312. **kabel, kabeli**

Riječ *kabel* došla nam je preko njemačkoga jezika iz engleskoga, gdje glasi *cable*. U hrvatskom jeziku ona glasi *kabel*, genitiv *kabela*. Množina glasi *kabeli*, pa se tako ponašaju i izvedenice, npr. *kabelska* televizija (a ne *kablovska* televizija kao da dolazi od *kabao*).

313. **kadulja, žalfija**

To je ista biljka (*Salvia*), za koju ima više izraza: *kuš, slavulja, kadulja, žalfija*. Ljekovita je, ugodna mirisa i raste na sredozemnim kamenjarima. U *žalfiji* se lijepo vidi da je izvedena iz svojega latinskog imena.

314. **kako ... tako i → i ... i**

➔ *v.* i ... i

315. **kamo, gdje, kuda**

➔ *pogledaj pod* gdje, kamo, kuda

316. **kaseta ← kazeta**

Pogrešan se izgovor uvukao i teško ga je iskorijeniti. Govorim o izgovoru *kazeta* umjesto *kaseta*. Ne zanima me *razgovorni jezik* (ondje se čuje i *apateka, i gramafon, i beciklo* i sl.). Zanima me *standardni* izgovor. A on bi trebao glasiti *kaseta*. Evo i zašto. Riječ smo najvjerojatnije primili iz romanskih jezika, francuskoga i talijanskoga, a ondje se piše *cassette*, dakle sa dva *s*, što se onda izgovara *s*, a ne *z*. Tako bi trebale glasiti i izvedenice, znači i *kasetofon*. Izrazi kao *kazetofon*, pa i *kazić*, ne ulaze u hrvatski standardni jezik nego pripadaju razgovornom jeziku.

317. **kasnije, poslije, nakon**

Onaj koji u vremenskom značenju dolazi *nakon* koga, taj dolazi po vremenu *poslije* koga (dođi *poslije*, sada nemam vremena), a često se razgovorno rabi umjesto *nakon*: *poslije/nakon* večere raspremamo stol. *Kasnije* znači nakon uobičajenog ili određenog vremena: ustati *kasnije* nego radnim danom; sastat ćemo se *kasnije* itd. *Poslije* i *kasnije* nisu potpuno zamjenjive riječi. Ne može se reći: ustati *poslije* nego radnim danom; ali može: dođi *poslije/kasnije*.

➔ *usp.* iza

318. **Katica za sve, djevojka za sve**

U ovom primjeru ima razloga da ime ostane napisano velikim početnim slovom (riječ je doista o osobi ženskoga spola), a sve više prodire i neutralno *djevojka za sve* (spretna i okretna osoba koja brzo obavlja mnoge poslove u kući, uredu i sl.). To nije isto kao npr. cvijet *lijepa kata* (*v.*) ili policijsko vozilo *crna marica* (*v.*).

319. **kavopija** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

320. **kazeta → kaseta**

➔ *v.* kaseta

321. **kći, kćer**

Novine svaki dan donose slike novorođenčadi (s ponosnim roditeljima, bakama, tetkama i ostalom rodbinom) kad cijela ta svita napušta rodilište. Uz sliku je i kratka notica: to im je već treća *kćer*, došli su po drugu *kći*. Naravno, kao što kod nas često biva, stvar je upravo obratna: to im je već treća *kći*, došli su po drugu *kćer*. Nekoć su se i imenica *mati* i imenica *kći* deklinirale po istoj *r*-deklinaciji: *mati – matere, dšti – dštere*. Naravno da su imenice ženskog roda koje u nominativu završavaju na *-i* bile rijetkost, a sve što je u jeziku rijetko, potpada pod utjecaj onoga što je brojnije i češće, pa su tako oblici iz tzv. kosih padeža (genitiv, dativ itd.) počeli prevladavati i u nominativu. Konkretno, došlo je do toga da se akuzativni oblik *kćer, mater* počeo sve češće prenositi i u nominativ jednine. Potporu oblicima **kćer* i **mater* u nominativu jednine davale su i imenice ženskog roda koje u nominativu jednine završavaju na suglasnik, kojima je to, dakle, bio sasvim običan lik (npr. *stvar*). Jezični se sustav u takvim slučajevima brani i tako da stvori nove oblike imenica koji će se uklopiti u koju brojniju skupinu, o čemu svjedoče oblici *majka* i *kćerka*. Dakle, trebalo bi oblike *mater* i *kćer* upotrebljavati u akuzativu jednine, a ne u nominativu jednine: Ovo je moja *kći* (*mati*), dobili smo *kćer* (posjetili *mater*), uz: Ovo je moja *kćerka/majka*.

322. **kičma → kralješnica/kralježnica**

➔ *v.* kralješnica/kralježnica

323. **Kikladi → Cikladi**

➔ *v.* Cikladi

324. **kimati, klimati**

Pogledajmo najprije što piše uz glagol *kimati*: micati glavom gore-dolje u znak slaganja; odobravati, povlađivati (Kimnuo mu je). I *klimati* znači – činiti pokrete glavom gore-dolje u znak odobravanja; *u prenesenom značenju* odobravati svaku riječ nadređenoga (to su ti poznati *klimavci*). No glagol *klimati* može biti i povratan (*klimati se*). Tada znači biti labavo usađen u neku podlogu (klima mi se zub), a ima i preneseno značenje (*klima mu se stolac*, znači da mu je nesigurno radno mjesto ili položaj). *Kimati* znači uvijek *klimati* glavom, a *klimati* se može i što drugo i čime drugim. Dakle, riječi su bliskoznačnice. Svaki *klima* čime ima.

325. **Kineska nova godina**

Lektorska služba jednoga auditivnog medija pitala me kako bi trebalo pisati *Kinesku novu godinu*. Nema, naravno, nikakvih poteškoća kad se to izgovori, jer tada pisanje velikoga ili maloga slova nije sporno, no kad to treba napisati, javljaju se sumnje i nedoumice. Mislim da ih ne bi trebalo biti ako znamo o čemu govorimo i/ili pišemo. Ako u hrvatskom jeziku imamo pravopisno pravilo o pisanju blagdana i praznika, a Kineska nova godina *jest* Kinezima blagdan, onda se to pravilo odnosi i na one sintagme koje opisuju *sadržaj* nekoga pojma (kad tako i tako ne znamo kako se ta svetkovina zove na kineskom jeziku). Budući da taj blagdan ne zovemo drukčije nego uvijek *Kineska nova godina* (jer se razlikuje od kalendarske Nove godine kako je prihvaćena u svijetu), treba naziv pisati ovako.

326. **kino-**

Kao prvi član složenice piše se s drugim dijelom sastavljeno, kao jedna riječ: *kinoprojektor, kinodvorana, kinopredstava.*

➔ *usp.* aero-; anti-; auto-; elektro-; foto-; makro-; mikro-; radio-; video-

327. **Kipar → Cipar**

➔ *v.* Cipar

328. **klimati, kimati**

➔ *pogledaj pod* kimati

329. **klizati, klizati se, sklizati se**

Stariji jezični savjetnici izbjegavali su izvedenicu sa *s*-, no noviji rječnici nisu tako strogi prema njima. Isto tako, starija preporuka bila je da glagol *klizati* (kao nesvršen i neprijelazan)-nije dobar, nego treba rabiti povratni glagol *klizati se*, od kojega je prezent *klizam se* i *kližem se*. Moram reći da ni ovaj prezent *klizam se* danas više nije u prometu, nego samo *kližem se*. Danas u rječnicima stoji i glagol *klizati* (kližem), kretati se po ledu ili nekoj glatkoj površini uz svladavanje trenja, i glagol *klizati se* (kretati se po ledu klizaljkama ili bez njih). Sport se zove *klizanje* – umjetničko, brzinsko i sl. No noviji rječnici hrvatskoga jezika navode i izvedenice sa *s*: *sklizati se* (gibati se kližući), *sklizaljka, sklizalište, skliznuti, sklizač, sklizačica, sklizak* itd.

330. **knjigoveža** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

331. **knjigovođa** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

332. **kocka, kvadrat**

Ove natuknice ne bi ni bilo da svaki put kad u kojem sportu nastupa hrvatska reprezentacija ne slušam kako su *kockice* preplavile grad. Tako mogu govoriti oni koji zapravo ne znaju što govore – ne znaju, naime, što je *kocka*, a što je *kvadrat*. Kako se matematika, pa valjda i geometrija, u našim školama kao „težak" predmet sve više učenicima „olakšava" tako da se sve „teško" izbacuje iz programa, nije ni čudo što to (mahom mlađi ljudi) ne razlikuju. *Kocka* je *geometrijsko tijelo* omeđeno sa šest *kvadrata* (kubus, heksaedar). *Kocka*, tj. *kockanje*, hazardna je igra (ili, ovisno o gledištu, bolest). *Kvadrat* je, za razliku od kocke, *geometrijski lik*, paralelogram s međusobno okomitim stranicama jednake dužine. Na dresovima naših navijača nalaze se, dakle, *kvadrati*, a ne *kocke*. Ovu natuknicu pišem na molbu jednoga (općim neznanjem već pomalo rezigniranog) matematičara. Obećano – učinjeno.

333. **koji, kojega** (uz akuzativ muškoga roda)

Imenice muškoga roda koje znače što neživo podudaraju se oblikom u nominativu i akuzativu, npr. nominativ stol, akuzativ (vidim) stol. Tako se onda ponašaju i njihovi dodaci (pridjevi i neke zamjenice), pa bi za neživo i u nominativu i u akuzativu trebalo upotrijebiti *koji*. Stoga treba reći i napisati: To je sporazum *koji* su u Lisabonu potpisale ili *što su ga* potpisale članice; a ne: sporazum *kojega* su potpisale članice ...

Kojega se u akuzativu uz muški rod upotrebljava samo kad govorimo o čemu živome: To je ranjenik *kojega* su upravo dovezli u bolnicu. Dakle: film, roman, crtež *koji* nam se svidio; prijatelj, susjed *kojega* poznajem od djetinjstva.

334. **kokošji ← kokošiji**
➔ *pogledaj pod* dječji

335. **kolega** (sročnost)
Među imenicama koje završavaju na *-a* ima onih koje u *jednini*, i kad se odnose na muške i kad se odnose na ženske osobe, imaju *muškorodnu*, a u množini i *muškorodnu* i *ženskorodnu* sročnost. Takva je i imenica *kolega* – nominativ jednine *moj kolega*, nominativ množine *moji kolege* i *moje kolege*, npr.: *kolege* su *došli*; *kolege* su *došle*. No ima i onih koji su isključivi, pa i govore i pišu: „Takve su imenice u jednini jednorodne, u množini kao da su dvorodne. Kojemu gramatičkom rodu dati prednost? Budući da su one u jednini muškoga roda, valja da taj rod zadrže i u množini, dakle: *ovi moji* kolege, *ovi* vojvode, *moji* pristaše...” Tako je još 1992. govorila i pisala Jasenka Ružić, lektorica na HRT-u (bila je tada, ne znam je li i sada, 2009. godine). Takvo rješenje ne odgovara istini, no kako je objavljeno u knjizi jezičnih savjeta *Govorimo hrvatski* (izdavač *Hrvatski radio* i *Naklada Naprijed*, Zagreb, 1997.), dopunit ću ga nešto širim tumačenjem. Među spomenute imenice ulaze i druge nesložene imenice domaćega i stranoga podrijetla, npr.: *papa, sluga, vođa, barba, tata, gazda, lama, vladika, starješina* i sl. Kolegicu Ružić samo bih upozorila na stihove Ivana Mažuranića iz *Smrti Smail-age Čengića* (Agovanje):

„Ajte amo, *sluge moje*”, „*Hitre sluge* poslušaše”, „Mûkom muče *ropske sluge*” itd. Kad bi vrijedilo samo ono što je ona napisala, ispalo bi da je Mažuranić pogriješio – a nije. Pogriješila je ona.

Drugi tip ovakvih imenica jesu složene imenice domaćega podrijetla: *drvosječa, kavopija, kolovođa, mladoženja* itd. I one se u sročnosti ponašaju kao i imenica *kolega*.

Zatim su tu i imenice nastale od glagola koje završavaju na *-ša*: *radiša, štediša, pristaša* i sl.; pejorativi na *-onja*: *glavonja, žderonja, rogonja, mlakonja*; te umanjenice i hipokoristici na *-ica* koji označuju mušku osobu: *čičica, djedica, tatica*. Prednost se u takvih imenica u množini, izrazita ili blaža, daje *muškorodnoj* sročnosti, no nije pogrešno ni drukčije: *ti žderonje* sve su nam *pojeli*; *te žderonje* sve su nam *pojele*. Tako se ponašaju i imenice: *varalica, izjelica, propalica,* *izdajica, pijanica, kukavica* i sl. U imenica koje su uvećanice i pejorativi: *glavešina, lopuža, ljudeskara, ljudina, magarčina, pijandura, prostačina, starkelja* i sl.; te u imenica kao što su *baraba, sotona, budala* i sl. i u jednini i u množini češća je *ženskorodna* sročnost i kad se odnose na muške osobe.

Imenice koje i u jednini i u množini imaju isključivo *ženskorodnu* sročnost jesu: *luda, hulja, protuha, dika* i sl. On je *prava hulja, luda, protuha,* ali je i *Katina dika.*

336. **kolnik, kolovoz**

Budući da ove dvije riječi nipošto nisu sinonimi, nije ih dobro upotrebljavati kao da jesu. Zamjena jedne drugom vrlo je česta, no samo u jednom smjeru, što dodatno dokazuje da se one ne mogu niti smiju zamjenjivati. Ako čujemo da je *kolovoz* vrlo oštećen nakon poplave, zapravo ne znamo što da mislimo. Htjelo se reći da je *kolnik* vrlo oštećen od poplave. Naravno, i kolovoz je dobra hrvatska riječ, ali kao ime osmoga mjeseca u godini. Nikomu (valjda) ne bi palo na pamet reći da mu je rođendan u *kolniku.* Dakle: *kolnik* je dio ceste ili ulice predviđen za vožnju vozilima, a *kolovoz* je osmi mjesec u godini.

337. **kolovođa** (sročnost)

➜ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

338. **kolovoz, kolnik**

➜ *pogledaj pod* kolnik

339. **komet ← kometa**

➜ *pogledaj pod* planet

340. **komparativ, superlativ** (deklinacija)

Stupnjevati se mogu neki pridjevi i prilozi. Važno je reći da svi oblici komparativa, pa onda i superlativa, pridjeva pripadaju određenim oblicima pridjeva, a to znači da se sklanjaju po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji. Zato nije dobro kad čujemo ili vidimo: uči od *starija* brata, od *najbolja* rezultata dijelile su nas desetinke sekunde; nego bi trebalo biti: od *starijeg*(*a*) brata, od *najboljeg*(*a*) rezultata. Superlativi se tvore od komparativa i predmetka *naj-*, pa se deklinacijski i oni ponašaju kao i komparativi. Dakle: od *najboljeg*(*a*) rezultata dijelile su nas desetinke sekundi; ugledao se u *najstarijeg*(*a*) brata.

➜ *usp.* naj-

341. **komunicirati s kim ← komunicirati koga, komunicirati komu**

Glagol *komunicirati* nije od jučer u hrvatskom standardnom jeziku. Značenja su mu proizašla iz lat. *communicare*, priopćiti, dijeliti što s kim, biti u vezi s kim, ophoditi se, uspostavljati i održavati komunikaciju, saobraćati, porazgovoriti se, savjetovati se. No kako onda u svjetlu ovih značenja razumjeti ovakve rečenice iz hrvatskoga tiska (nažalost, sve češće): Nije *komunicirao* svoje šefove o tome? Krajnje je vrijeme da im to (*is*)*komunicira*. Očito piscima ovakvih rečenica glagol *komunicirati* znači nešto drugo, na što je utjecalo sve češće zavirivanje u engleske izvore na kojekakvim portalima i puko prepisivanje. U *engleskom* jeziku *communicate*, uz *priopćiti, saobraćati, održavati vezu* znači i *obavijestiti, prenijeti/prenositi* (poruke, ali može i bolest), no u hrvatskom to (još) *ne znači*. Ipak, kako je počelo, ne bih se čudila da me i prije izlaska ove knjige iz tiska praksa u Hrvatskoj demantira, pa da ono čemu se ja čudim postane uobičajeno.

➔ *usp.* kontaktirati s kim

342. **koncentrirati se ← skoncentrirati se**

Mnogi se ljudi žale da imaju slabu *koncentraciju*, no zašto onda ne kažu da se ne mogu *koncentrirati* nego kažu *skoncentrirati*? Pravilno je reći samo da se ne mogu *koncentrirati*. Razumijem kako je došlo do dodavanja početnoga *s-*. Ljudi misle da je *koncentrirati se* nesvršen glagol, pa dodavanjem ovoga prefiksa misle da će izvesti svršen glagol. No glagol *koncentrirati se* već je ionako dvovidan – dakle po glagolskom vidu i svršen i nesvršen – pa mu ne treba dodavati nikakav prefiks da postane svršen. Naravno, mogao se upotrijebiti i koji hrvatski glagol, npr. *sabrati se, usredotočiti se* (Ne mogu *se usredotočiti* na gradivo.). Ako pak želimo tuđicu, onda samo oblik *koncentrirati se.*

➔ *usp.* krahirati

343. **konsenzus ← koncenzus**

Uz učestale izravne prijenose sjednica iz Sabora, svjedoci smo i sve učestalijih pogrešaka koje izviru iz neznalačke uporabe tuđica poteklih iz latinskoga jezika. Jedna od njih jest i imenica *konsenzus*, koju tako često čujemo i u pogrešnu liku *koncenzus*. Oni koji tako govore pokazuju i dokazuju svoje neznanje, no istodobno i nikakav sram što govore pogrešno. Mogla bih reći čak i da ne znaju što govore, jer ne znaju što riječ *konsenzus* znači. Potječe iz latinskoga jezika od glagola *consentire*, koji je sastavljen od lat. *con*, s(a), skupa + *sentire*, čuti, misliti, osjećati; *consensus* znači podudaranje, sklad, odobrenje, pristanak, suglasnost, slogu, jednoglasnost, jednodušnost. U starijim rječnicima stranih riječi, npr. u Klaićevu iz 1962. godine, nalazimo i oblik *konsens,* potpuno u skladu s pravilom da se dočetak latinskih riječi prilikom prenošenja u hrvatski gubi (npr. Brutus – Brut, studium – studij i sl.). Vjerojatno je zabuni kumovala i riječ *cenzus* (lat. *census*), popis, procjena imovine i sl. Naime, u zemljama tzv. zapadne demokracije postoje razni *cenzusi* (imovinski, obrazovni, prebivališni, popis proizvodnje, industrije, stanovništva itd.). Upravo zato treba znati podrijetlo i značenje tuđica (i njihovih sastavnih dijelova) da ne dolazi do ovakvih neznalačkih zamjena, a onda i pogrešaka.

344. **konsultirati se (konsultacije) → konzultirati se (konzultacije)**

➔ *v.* konzultirati se

345. **kontaktirati s kim ← kontaktirati koga**

Pravne stručnjake nismo još *kontaktirali. Kontaktirali* smo razrednika i pedagoga. Danas su se ovakve rečenice toliko proširile da su potpuno zasjenile one pravilne. A pravilne bi bile jedino one koje glagol *kontaktirati* rabe s instrumentalom, a ne s genitivom, dakle, *kontaktirati s kim*: Kontaktirali smo *s pravnim stručnjacima*; *s razrednikom*; *s pedagogom.* Mislim da je pogrešnoj rekciji kumovao i ovaj put engleski jezik, u kojem vladaju drukčija pravila. No mi smo ovaj europeizam (koji u sebi već tako i tako ima *kon* od *con,* što i znači *s*), primili u hrvatski jezik mnogo prije nego što se engleski razmahao kao globalni jezik, pa nema razloga da to sada mijenjamo pod utjecajem jezika koji je ovu riječ također posudio iz latinskoga. Latinske posuđenice primali smo bez engleskoga kao jezika posrednika.

➔ *usp.* komunicirati s kim

346. **kontingent ← kontigent**

Vrlo česta pogreška gutanja onih samoglasnika i/ili suglasnika bez kojih je riječ smiješna. No kad čujem kako je izgovaraju ozbiljni ljudi, po „papiru" visokoobrazovani, onda ipak neće biti zgorega napisati kako glasi pravilan oblik. Dakle, riječ potječe iz latinskoga jezika (*contingere,* dosegnuti, domoći se), a znači: 1. određena ili ugovorena količina robe (za uvoz, izvoz, prodaju itd.) ili pak količina čega drugoga (npr. vojnika). Dakle, treba reći *kontingent.*

347. **konzistentan, konzekventan**

Ni ovaj „par" ne bi trebalo posebno objašnjavati kad bi ljudi znali što znače riječi kojima se služe. No kako to sve manje znaju, a ipak se stranim riječima služe, neka barem na brzu ruku nauče što koja od ovih riječi znači (pa će valjda uvidjeti kakve besmislice govore). Primjeri poput ovoga: Vi uopće niste *konzistentni* u svojim istupima; (upućeniji mogu odmah odgonetnuti u kojoj visokoj državnoj ustanovi taj povjetarac popuhuje) mogu one koji još nešto znaju samo gorko nasmijati. Jer riječ *konzistentan* u ovaj kontekst ne pristaje. *Konzistentan* (lat. *consistere*, postaviti se, stati, držati se, ustrajati) znači: čvrst, gust, postojan, trajan, stalan. Razne smjese (i kreme) moraju se npr. miješati tako dugo dok ne postanu *konzistentne* (određene gustoće). No u gornjem primjeru jedni „učeni" htjeli su predbaciti drugima „učenima" da nisu *konzekventni*, dosljedni u svojim istupima. *Konzekventan* potječe također iz latinskoga jezika (*consequi*, pratiti, slijediti) i znači: dosljedan, koji svoja načela slijedi u praksi. Dakako, u oba primjera mogla se upotrijebiti i hrvatska riječ: miješajte kremu dok se ne *zgusne*; dok ne dostigne određenu *gustoću*; a zastupnici neka se ponašaju *dosljedno* (što im osobito teško pada).

348. **konzultirati se (konzultacije) ← konsultirati se (konsultacije)**

Rječnici hrvatskoga jezika (npr. Šonjin, Anićev) ili stranih riječi (Anić-Goldsteinov) riječi *konzultirati se, konzultacija* navode kao jedino rješenje ili upućuju na njega, a nekoć su oba lika (i sa *s* i sa *z*) ulazila u književni jezik (npr. Pavešić). No danas kao pravilne rabimo samo *konzultirati se, konzultacija*. Još nešto. Danas Šonje dopušta upotrebu glagola *konzultirati* kao da je prijelazan glagol (*konzultirati* šefa i sl.). Stariji savjetnici (npr. već spomenuti Pavešićev iz 1971.) izričito navode da glagol *konzultirati* ne valja upotrebljavati kao prijelazni, jer je on *uzajamno povratan*. Dakle, ne *konzultirati* koga nego *konzultirati se* s kim. Unatoč praksi koja se po Hrvatskoj širi pod utjecajem nekih stranih jezika, a koju Hrvati uvijek zdušno prihvaćaju lakše i spremnije nego ako ih se upozorava na što pravilno, trebalo bi ovaj glagol rabiti samo u povratnom obliku s dodatkom u instrumentalu – *konzultirati se s kim.*

349. **kooperant ← koperant**

Ljudi bez velikih škola (a danas, nažalost, i s najvišim školama) obično iskrive strane riječi koje ne znaju, pa ih po nekoj svojoj „pučkoj etimologiji" prilagode onomu što im je najbliže. U riječi *kooperant, kooperacija* i sl. nije im jasno zašto bi se pisala i izgovarala dva *o*. A evo zašto dva *o* moraju biti: riječi potječu iz latinskog jezika (*co* + *operor*), u kojem se sastoje od prijedloga (prefiksa) *co* (od *con*, *com*), što znači sa, skupa, zajedno, i glagola (*operor* 1). Dakle, razlozi za dva *o* stoje i u jezicima koji su ovakve riječi posudili iz latinskoga (romanski jezici, njemački, engleski), pa to vrijedi i za hrvatski.

350. **koordinacija (koordinate) ← kordinacija (kordinate)**

Nabrojene riječi preuzeli smo iz latinskog jezika i prilagodili ih hrvatskom jeziku. No prilagodbe se odnose na nastavke, a ne na korijen riječi ili na spoj prefiksalnoga i korijenskoga morfema. Budući da je prvi dio i latinskih složenica prijedlog *co* (*con, com = s, skupa, zajedno*), a iza njega riječ počinje vokalom *o* (*ordinare*), ta dva *o* moraju ostati i u složenicama u hrvatskom, dakle: *koordinacija, koordinate, koordinirati.*

351. **koperant → kooperant**

➔ *v.* kooperant

352. **korespondencija (korespondent) ← korespodencija (korespodent)**

Korespondencija (lat. *co* ... + *respondere*, odgovoriti) znači *dopisivanje* među osobama ili ustanovama, a znači i sve poštanske otpravke, pisma. *Korespondent* (i on mora sadržavati *n*) jest činovnik koji vodi dopisivanje uime ustanove, poduzeća i sl. ili općenito osoba koja se s nekim stalno i dugo dopisuje. I članovi neke ugledne ustanove, kakva je npr. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, može imati stalne i dopisne članove. *Član korespondent* upravo je takav dopisni član.

353. **koristiti se, koristiti** (komu/čemu)

Glagol *koristiti* ne mora biti samo povratan (*koristiti se čime*: upotrebljavati); on može biti i *nesvršen neprijelazan* (*koristiti komu/čemu*). Tada znači *biti komu na korist, od koristi*; *služiti, pomagati komu.* Primjeri: Ništa mu sada ne *koristi* plakanje; *Koristim se* sapunom koji mi *koristi.*

354. **koštati, stajati**

Nedavno me pitao jedan znanac je li *stajati* u vezi s cijenom dobro rabiti. Njemu se činilo da je to zastarjelo, a da bi trebalo pisati i govoriti *koštati.* Premda se posuđenica *koštati* već sasvim udomaćila u hrvatskom jeziku, u hrvatskom književnom, *standardnom* jeziku ipak (još) osjećamo da je „došljakinja”. Istini za volju treba reći i to da *stajati* u ovom značenju nije nikakva zastarjelica. Pogrešno je glagol *stajati* shvaćati samo u *jednom* njegovom značenju kad ih ima više. Evo ih! *Stajati* (prezent *stajem* itd.) kao nesvršeni neprijelazni glagol može značiti *zaustavljati se, prestajati se kretati*; na znak STOP uvijek *stajem*. No glagol *stajati* (prezent *stojim, stojiš, stoji* itd.), također nesvršen i neprijelazan, može značiti i: 1. biti u uspravnom položaju ne mičući se sa stajališta, 2. biti na jednom mjestu, ne kretati se, 3. biti izvan pogona, mirovati, 4. pristajati (ovo ti dobro *stoji*), 5. ovisiti (sve *stoji* do tebe), 6. držati se čvrsto na položaju, na svom mjestu: on kod šefa *stoji* dobro, 7. koštati (to *stoji* 20 kuna). Dakle, koliko god glagol *koštati* i stekao pravo građanstva u hrvatskom jeziku, ne treba olako odustati ni od onoga što je u hrvatskom jeziku starije (a i pravilno). To, naravno, ne znači protjerivanje glagola *koštati* iz hrvatskoga jezika, poglavito u „labavijim" stilovima: pa makar *koštalo k'o svetoga Petra kajgana.*

355. **koštovnik → cjenik**

➜ *v.* cjenik

356. **koštuničavo voće ← koštunjavo voće**

Kako se zove voće koje u plodu ima košticu s jezgrom? Koštunjavo ili koštuničavo? Budući da se čuje i jedno i drugo – a riječi su i zvukovno slične – dobro će biti objasniti što koja od njih znači. *Koštuničav* je onaj koji ima u plodu košticu s jezgrom (a *koštunica* je sočan plod s tvrdom košticom koja štiti sjemenku). *Koštunjav* pak ne odnosi se na voće nego na čovjeka. To znači *koščat* (koji ima izrazite kosti – lica, ruku). I za čovjeka kojemu se već na prvi pogled vide kosti, koji je mršav, kaže se da je *koštunjav.* Dakle, voće je *koštuničavo,* a čovjek može biti *koštunjav.*

357. **Kovačići/Kovačićevi, Johnsoni/Johnsonovi, Smithovi**

➜ *pogledaj pod* Smithovi

358. **krahirati ← skrahirati**

Danas nije ništa čudno ako propadnu poduzeća, banke, fondovi. I prije je toga, naravno, bilo, pa premda imamo hrvatsku riječ *slom,* uvezli smo i germanizam *krah* (njem. *Krach*). Po njemu je načinjen i glagol *krahirati* – doživjeti slom, slomiti se, propasti. Kako su glagoli ovoga tipa dvovidni (i svršeni i nesvršeni), ne treba dodavati nikakav prefiks da bi se od nesvršenoga glagola napravio svršeni (kao npr. *pjevati – spjevati*). Dakle, za banke koje su doživjele slom, koje su propale, ne treba govoriti da su *skrahirale* nego da su *krahirale.*

➜ *usp.* koncentrirati se

359. **kralješnica/kralježnica ← kičma**

Kičma je obična riječ na područjima koja su bila pod Turcima, pa se tako udomaćila i u srpskom jeziku. Hrvatske su imenice *hrptenjača, hrptenica, hrbat,* no njih rjeđe upotrebljavamo. Najčešća je imenica *kralježnica* ili *kralješnica.* Postavlja se logično pitanje: *kralješnica* ili *kralježnica.* Prije nego što vas prepustim zaključku, iznijet ću rješenja iz više izvora, pa se opredijelite sami. *Rječnik hrvatskoga jezika* V. Anića (^{3}1998) ima *kralješak, kralješnica.* Oblik *kralježnica* navodi kao razgovorni. Takvo rješenje podastire još *Hrvatski opći leksikon* (1996): *kralješnjaci* (*Vertebrata*), *kralješnica, kralješnička moždina,* i *Jezični savjetnik* (ur. S. Pavešić, 1971.): *kralješak,* prsten u hrptenjači, upotrebljava se (kako se onomad moralo pisati i govoriti s gledišta jezičnih varijanata) u zapadnim krajevima, a u istočnim se krajevima kaže *pršljen.* Također, u zapadnim krajevima upotrebljava se *kralješnica* kao termin u zoologiji (zato se i stariji zoolozi priklanjaju ovom rješenju), no ima i onih koji ne misle tako (vidi dalje u tekstu). *Kralješnjak* ovi autori izvode iz dubrovačke riječi *kraliješ,* koja znači brojanice, jer je hrptenjača sastavljena od nanizanih kostiju onako kao što su u brojanicama (krunicama) nanizana zrnca. Da može i ovako i onako, potvrđuje *Rječnik dviju matica* (MH i MS, 1967.): *kralješak* i *kralješnjaci,* ali i *kralježnica* (Franjo Dolenec i Ante Lui, *Udžbenik nauke o čovjeku za više razrede srednjih škola,* Zagreb, 1954.), *kralježnjaci* (Vjenceslav Novak), *kralježnjački* (Miroslav Krleža). Takvo rješenje zastupa i najnoviji Matičin pravopis (2007): *kralješak* i *kralježak*; *kralješnica* i *kralježnica* itd. Ostali izvori imaju samo *kralježnicu* (i izvedenice). Tako od novijih izvora u *Rječniku hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) piše: *kralježak, kralježnica, kralježnjaci, kralježnički,* a tako piše i u *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (grupe autora).

Od starijih izvora izdvajam: D. Parčić (1874) – *kralježnjaci, kralježak, kraljež* (*spina dorsale*), ali ima i *kičmu, kičmenicu, kičmenjaču.* M. Deanović (*Talijansko-hrvatski rječnik,* 1942.) pod *vertebra/vertebrale* ima *kralježak i kralješak,* prsten, ali ostale oblike samo u liku *kralježni, kralježnica, hrptenica, kičma.* Autori opsegom male, ali vrlo utjecajne, knjižice – *Razlike između hrvatskog i srpskog jezika* – Petar Guberina i Kruno Krstić (1940) imaju samo oblik *kralježnjaci* (za *kičmenjake*), pa je istim smjerom pošao i V. Brodnjak u svojem *Razlikovnom rječniku između srpskog i hrvatskog jezika* (1991). *Kičma* je ostala na srpskoj strani, a na hrvatskoj (desnoj) smjestila se *kralježnica* s *kralježnjacima.* Autor *Etimologijskoga rječnika* (od 1971. do 1974.), Petar Skok, piše *kralježnjaci* i izvodi ih od *krliješ/krališ/kra-*

lješ, što znači brojanica ili krunica. Metaforom (vidi gore) nastali su i *kralješci.* U školskom nazivlju neobilježen je zoološki termin *kralježnjaci* (za *kičmenjake*), premda se neki zoolozi (mahom stariji, iz već navedenih razloga) zauzimaju, suprotno tome, za *kralješnjake.* Bilo kako bilo, mislim da prevagu i u starijim i novijim priručnicima ipak odnosi *kralježnica* sa svojim izvedenicama. Naravno, ako tko iz stilskih ili kojih drugih razloga želi i *kralješnicu* i *kičmu,* od volje mu. A moj najprije profesor, pa potom i kolega, Kruno Pranjić, pišući o istaknutom hrvatskom filologu Stjepanu Ivšiću, nazvao ga je (mudro i lukavo) jezikoslovcem *s vertebrom.* Tomu se nema što prigovoriti, jer taj se nije još rodio tko bi učenom latinskom prigovorio.

360. **kraljević/kraljevna, princ/princeza**

→ *pogledaj pod* princ/princeza

361. **kratice**

U skladu s profilom ovoga praktičnog jezičnog savjetnika, neće nas zanimati sve o kraticama nego samo jedna vrsta kratica – one složene. Složene kratice (akronimi) nastaju najčešće skraćivanjem višečlanih imena na početna slova (katkada i slogova) osnovnog imena: HNK (Hrvatsko narodno kazalište), MH (Matica hrvatska), HAZU (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti), SAD (Sjedinjene Američke Države), INA (Industrija nafte) itd. Obično se pišu velikim početnim slovima i bez točke među njima. Čitaju se ili prema nazivima slova (npr. RH, čitaj er-ha), ili kao osamostaljene leksičke jedinice (npr. MUP, čitaj mup). U složenim se kraticama prijedlozi i veznici načelno izostavljaju (npr. MUO, Muzej za umjetnost i obrt), no iznimka je BiH (Bosna i Hercegovina).

Rod složene kratice određuje se prema izgovoru same kratice.

Muškoga su roda:

– kratice koje *izgovorno* završavaju na suglasnik: MORH (Ministarstvo obrane Republike Hrvatske), UN (Ujedinjeni narodi), HAK (Hrvatski autoklub) i sl.

– kratice koje *izgovorno* završavaju samoglasnicima *e, i, o, u*:

HNB (ha-en-be; Hrvatska narodna banka), NATO (nato), HAZU (hazu) itd.

– kratice koje *izgovorno* završavaju naglašenim *a* (*ha, ka*):

HNK (ha-en-ka), MH (em-ha) itd. Kratice RH, MH i HAZU mogu imati i atribut ženskoga roda i tada su obično nesklonjive (tajnik slavne HAZU).

Ženskoga su roda kratice koje izgovorno završavaju nenaglašenim *a*: CIA (ci-ja), INA (ina), NASA (nasa) itd.

U deklinaciji kratice se ponašaju ili kao imenice muškoga roda ili kao imenice ženskoga roda, tj. primaju nastavke tipične za pojedinu deklinaciju:

HSU (Hrvatska stranka umirovljenika), genitiv HSU-a, posvojni pridjev HSU-ov itd.

NATO, genitiv NATO-a, pridjev NATO-ov. Ljudi pitaju zašto se udvostručuje *o* u primjeru NATO, UNESCO (tj. zašto nije dovoljno pisati UNESCO-v) i sl. Nije dovoljno zato što je nastavak za tvorbu posvojnih pridjeva muškog roda (*-ov*/*-ev*), pa se to treba vidjeti i u izvedenicama.

U kraticama ženskoga roda nominativno se -A u kosim padežima i u izvedenicama ne izgovara: INA, genitiv INA-e (čitaj ine), INA-in (inin). Naravno, kratice ženskoga roda u tvorbi posvojnih pridjeva dobivaju tipičan nastavak *-in*.

Ako pak kratica preraste u samostalnu imenicu, za nju prestaju vrijediti pravila o pisanju kratica. Tako će se *Hina* (ovako pisana) deklinirati *Hine*, *Hini* itd. Za *Namu* danas mnogi više i ne znaju da je zapravo nekoć bila kratica (*Na-ma*, narodni magazin). Jasno je da će se sklanjati *Name*, *Nami* itd.

Danas kada ima vrlo mnogo kratica i kada one nastaju vrlo brzo, sve im je teže ući u trag odakle potječu i što znače. Zato ću u natuknici o kraticama spomenuti kao dobrodošlu pomoć i u pisanju, a još više u razumijevanju što koja kratica znači, *Rječnik kratica* što su ga sastavili Stjepan Babić (kroatist) i Milena Žic-Fuchs (anglistica).

362. **kreće** (školska godina) → **počinje** (školska godina)

➔ *v.* počinje (školska godina)

363. **krimpolicija, krimmilje**

Kako raste kriminal, tako su i snage reda koje se s njima hvataju ukoštac sve češće u medijima. No problem se pojavio kad je trebalo napisati složenice u kojima je *krim* (ostatak od *kriminalni*, *kriminalistički*) prvi član kompozita. Ovaj put i rječnici hrvatskoga jezika (pa i stranih riječi) i jezični savjetnici o tome šute kao ribe. Ponašaju se kao da se to nas nimalo ne tiče. Imaju, naravno, *kriminalni* i *kriminalistički* kao *pune* riječi, no nisu od velike pomoći kad treba napisati prvi dio kompozita kraticom. A upravo je takav oblik sve češći u praksi. Jedini koji je reagirao i na taj (pravopisni) problem jest *Hrvatski pravopis* L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića

(MH, 2007.). Oni su, analogijom prema *foto* (*fotorobot, fotomodel* i sl.), načinili oblike *krimmilje, krimobrada, krimpolicija, krimpolicijski, krimvještačenje* što se sve piše kao jedna riječ.

364. **krivac ← vinovnik**

Naši pozorni „čuvari" hrvatskoga jezika ni da okom trepnu na *vinovnika,* imenicu o kojoj je još prof. Ljudevit Jonke 1960-ih godina pisao kao o nepotrebnoj u hrvatskom jeziku. Ona se i dalje može vidjeti u crnim kronikama, obično kad se govori o prometnim nesrećama. Za sudar, naime, netko mora biti kriv, netko je, dakle, *krivac,* no takav se u hrvatskom tisku – valjda kao „otmjeniji" – češće javlja upravo kao *vinovnik.* Vinovnik je crkvenoslavenska riječ koja nam je došla iz ruskoga jezika, a preko srpskoga. Nije nam potrebna zato što za to značenje imamo dobru riječ *krivac.* Još samo da je upotrijebimo ...

365. **križ, krst**

Nije dobro (a ljude svakako i zbunjuje) kad se svaki *krst* upućuje na *križ,* kao da jedna od ovih riječi nije hrvatska. Većina ljudi danas upravo to i misli, smatrajući *križ* hrvatskom riječju, a *krst* (samo) srpskom. Istina je ipak malo drukčija nego što je zainteresirani mogu naći u današnjim rječnicima hrvatskoga jezika. *Križ* ima više značenja: 1. simbol i predmet kršćanske religije u obliku dužega okomitoga i kraćega vodoravnoga kraka koji se sijeku pod pravim kutom, 2. molitveni znak kršćana desnom rukom u opisanom obliku križa, 3. vrsta odlikovanja (Željezni križ), 4. životno iskušenje, muka, briga, patnja (svatko nosi svoj *križ*) itd. Riječ *križ* poznata je i u drugim slavenskim jezicima, npr. stsl. *križь*, češ. *kříž.* No u stsl. jeziku oblik *križ* ne susrećemo u najstarijim spomenicima, nego mjesto njega nalazimo *kr'st.* Zato je danas u pravoslavlju (u kojem se jedan oblik stsl. jezika zadržao duže) običnije reći *krst,* a u katoličanstvu *križ.* U 7. ili 8. st. *križ* je preuzet iz nekoga romanskog predloška, koji se razvio iz lat. *crux.* Lat. *crux* značio je kolac, stup, križ, savijeno brvno, greda (što je izvedeno iz indoeuropske baze **kreu̯-k-*, kriviti se). Taj najrašireniji simbol kršćanstva zapravo je prvotno bio sprava za mučenje na kojoj je Krist nakon mučenja i umro te tako postao Spasiteljem čovječanstva, a time je i *križ* od znaka poniženja i sramote postao znakom i simbolom slave. U *tom* značenju dobro je u hrvatskom jeziku rabiti imenicu *križ* (tal. *croce,* fr. *croix,* šp. *cruz*).

A sada riječ-dvije o *krstu.* Vidjeli smo da je on čak stariji oblik od *križa. Krst* je i *Krist* (od grč. *Christós,* preko lat. *Christus,* stsl. *Krьst*) i prvi sakrament (*krštenje*) i *kršćanstvo* (borba *Krsta* i *polumjeseca* –

borba kršćana i muslimana). Od njega je postao i *kršćanin* (*krstjanin*), jer se *krstio*, dakle sakramentom *krštenja* primio je *Krista*. Nakon samoga obreda krštenja dijete je dobilo *krsno ime* (ime *na krstu*), ima svoga *krsnoga kuma* ili *kumu*, pa *krstitke* mogu početi. U *tom* smislu, dakle, ne smijemo zazirati od imenice *krst*. Da znamo bolje djela vlastite, hrvatske, književnosti, sjetili bismo se remek-djela Ivana Mažuranića *Smrt Smail-age Čengića*, u kojem se *krst* (u značenju *kršćanina/kršćana*) javlja na više mjesta. Evo nekih: Ajte, *krsti*, dijeliti dare, / Štono sam vi Turčin pripravio (Agovanje); Ajte, rajo, na noge se, / Na noge se, *krsti*, pseta! (Harač); Čekaj, *krstu*, dokle s neba / Noć večeras pane tiha, / Pečenja ću mješte hljeba! (Harač); A pak grabi sad *krste*, sad Turke (Harač). I na kraju još jedan literarni spoj: na Matoševu *Cvijetu sa raskršća* (*sa* je u izvornom naslovu novele) ima mjesta i za jedan *križ*.

366. **križanje, čvorište, raskršće, raskrsnica, raskrižje**

➜ *pogledaj pod* raskršće

367. **krst, križ**

➜ *pogledaj pod* križ

368. **kuda, gdje, kamo**

➜ *pogledaj pod* gdje, kamo, kuda

369. **kukavica** (sročnost)

➜ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

370. **ku-ku, kuku-lele**

Tko se ozbiljan još bavi i ovakvim jezičnim problemima! No kao česti izrazi, zavrijedili su pozornost jezičnih stručnjaka, koji se ne bi trebali baviti samo tzv. „ozbiljnim" jezičnim temama. *Ku-ku* jest onomatopejski uzvik koji izriče: glasanje kukavice ili pak javljanje u dječjoj igri skrivača. *Kuku lele* pak izražava bol, žalost ili zapomaganje (jao meni, jadan/jadna li sam, ajme meni), no već bilježenje te žalosti nije baš samo po sebi razumljivo (jer se moglo pisati, slično kukavičjem glasanju, i *kuku-lele*). *Idi mi, dođi mi* (kad se želi reći da je što besmisleno, nikakvo) našla sam i u obliku *idi-mi-dođi-mi*, što je pandan i potporu vjerojatno pronašlo u obliku *mile-lale, cile-mile* i sl. Što bi se tek dogodilo da se u priču ubacila i koja *cici mici na šibici*? Naravno, „ozbiljni" i mudri jezikoslovci takvim se tricama i kučinama ne bave. To velikodušno prepuštaju nama „neozbiljnima"

– i svima kojima pisanje takvih izraza može biti velik problem kad takve riječi moraju napisati, a ne znaju kako. Mislim da u svim takvim slučajevima mogu primijeniti model *cile-mile* i neće pogriješiti: *ku-ku, kuku-lele, idi-mi-dođi-mi.* Tako i tako nemaju se za što čvrsto uhvatiti.

371. **kupac ← kupitelj**

U vremenima zdravije pameti (jer bilo je i toga), imali smo u prodavaonicama, na tržnicama i sl. *kupce* i *prodavače.* Već im se iz imena vidjelo što rade i čime se bave – jedni kupuju, a drugi prodaju. Vidjelo se još nešto – da *prodavači* u prodavaonicama ne prodaju *svoju* robu (npr. teško je vjerovati da je kabel u prodavaonici električnoga materijala u isti mah i djelo čovjeka koji ga prodaje), nego mahom tuđu. Ako se pak želi naglasiti da čovjek prodaje nešto što je zaista njegovo (automobil, kuću, stan, zemljište), on je u pravnom nazivlju *prodavatelj.* No onaj koji kupuje – i na tržnici (voće, povrće) i na tržištu nekretnina – nije ništa drugo nego *kupac.* Ipak, uvijek ima onih koji su „papskiji od pape" (u hrvatskom jeziku takvima ne oskudijevamo), pa smisliše *kupitelja.* Samo da ne bude kao što je donedavno bilo. Koliko god se komu taj „argument" činio smiješnim, ne treba ga zanemariti. Takve novotvorine počinju se sve brže množiti (da ne kažem razmnožavati).

372. **kupaonica ← kupaona**

Imenice koje označuju prostoriju u kojoj se obavlja neka radnja ili djelatnost tvorimo, između ostaloga, i sufiksom *-onica*: *kupaonica, predavaonica, prodavaonica, čitaonica, radionica, blagovaonica, čekaonica* itd. U *razgovornom* jeziku (koji nije normiran) može se reći i drukčije (*kupaona, radiona* itd.), no to može biti samo pričuva pravilnim oblicima.

➔ *usp.* cvjećarnica

373. **kupina, kupinov**

➔ *pogledaj pod* maslina

374. **kupitelj → kupac**

➔ *v.* kupac

375. **kut, ugao**

U hrvatskom jeziku *kut* je naziv za površinu između dva pravca koja se sijeku ili unutrašnji dio prostora između dvije ili tri ravnine koje se sijeku. Važno je naglasiti *unutrašnji*. Nekoć je jedna od kazni za dijete koje je štogod zgriješilo bila stajanje u *kutu* (sobe, učionice). *Kut* ima i preneseno značenje: skriveni prostor, skrovište, sklonište, zabitni kraj, npr.: *dječji kutak*. Kako se u srpskom jeziku i za opisanu unutrašnju površinu upotrebljava riječ *ugao*, počela se nakon 1990-ih godina riječ *ugao* općenito potiskivati iz hrvatskoga jezika kao da mu ne pripada. A pripada. U hrvatskom jeziku ona znači *vanjski* dio sjecišta dviju ili triju ravnina (i kuća na uglu dviju ulica zove se *uglovnica*). Dakle: *kut* unutra, *ugao* vani. Uz imenicu *ugao* dobro je upotrijebiti prijedlog *na*, a ne *u*: kiosk *na uglu* ulice; sastanak *na uglu* Gundulićeve ulice i Ilice.

376. **kutovi ← kutevi**

Hrvatski jezik ima *kratku* i *dugu* množinu u sklonidbi imenica muškog roda. Pritom neke imenice mogu imati i dugu i kratku množinu, a neke samo kratku. Dugu množinu karakterizira nastavak *-ovi*/*-evi*, a kratku nastavak *-i*. Kada će imenica dobiti nastavak *-ovi*, a kada *-evi*, ovisi o osnovi kojoj se taj nastavak pridaje. Ako osnova završava na nepalatal (ako je „tvrda"), i nastavak će biti nepalatalan (*-ovi*), a ako na palatal („meka"), nastavak će biti *-evi*. Da vam bude lakše, ovdje ću nabrojiti današnje palatalne suglasnike: *č, ć, dž, đ, j, lj, nj, š, ž*. Kažem današnje, jer je nekoć i *r* mogao biti palatal, ali se depatalizirao. Dodavanje palatalnoga/nepalatalnoga nastavka vidi se i u instrumentalu jednine imenica muškog roda (*-om*/*-em*). Ostatke palatalnosti suglasnika *r* vidimo između ostalog u dvojakim oblicima instrumentala jednine: *gospodarom*/*gospodarem*, *carom*/*carem*. U dugoj množini imenica *car* ponaša se kao da je osnova palatalna: *carevi*. No imenice *kut, nos, mraz* i sl. ne završavaju na palatal (ni sadašnji ni bivši), pa nema razloga da nastavak u instrumentalu jednine bude *-em*: *kutem, nosem, mrazem*; već treba biti *-om*: *kutom, nosom, mrazom*. Također, nema razloga da u nominativu množine navlače na sebe palatalni nastavak *-evi*. Dakle, treba biti *kutovi, nosovi, mrazovi* itd.

➔ *usp.* putovi

377. **kvadrat, kocka**

➔ *pogledaj pod* kocka

378. **kvaliteta ← kvalitet**

➔ *pogledaj pod* metoda

379. **laboratorij ← labaratorij**

Prvi put kad sam čula jednoga voditelja Dnevnika, središnje informativne emisije Hrvatske televizije, da govori *labaratorij*, pomislila sam da nisam dobro čula. Zato i nisam reagirala. No *labaratorij* se čulo u više navrata, pa sam upozorila Službu za jezik i govor Hrvatske televizije na pogrešku. A onda su mi u toj službi rekli da i oni za to znaju, no da toga voditelja (i ne samo njega) „ne mogu krstiti" da nauči pravilno – *laboratorij* (od srlat. *laboratorium*, radionica; *laborare*, raditi). Teško će i moj savjet pomoći kad tako tvrdoglavi (a slaba znanja) mogu na javnoj televiziji raditi što hoće i kako hoće.

➜ *usp.* blagovaonica

380. **lagati komu ← lagati koga**

Dokle ćeš *mi* lagati? Ili dokle ćeš *me* lagati? Sumnje nema. U hrvatskom jeziku dopuna je u *dativu* – lagati komu. U srpskom je dopuna u akuzativu, a upravo je taj oblik i uletio u refren jednoga zabavnog pjesmuljka: „Laži, laži, laži *me* / Ti to radiš najbolje" i proširio se s hrvatske estrade u opći jezik jezično ionako poljuljanoga hrvatskog puka. Ako je i zbog (loše) rime – previše je (i potpuno nepotrebno). Dakle: nemoj *mi* lagati (i pritom me još gledati u oči)!

➜ *usp.* pljunuti komu; smetati komu

381. **Latinska Amerika (latinskoamerički) ← Latinoamerika (latinoamerički)**

Latinska Amerika obuhvaća zemlje u Južnoj, Srednjoj i dijelovima Sjeverne Amerike koje su od kraja 15. stoljeća zaposjeli Španjolci i Portugalci, pa se u njima govori španjolskim i portugalskim jezikom. Složeni pridjev koji spaja ta dva pojma u jedan glasi *latinskoamerički* (plesovi, temperament, karneval itd.).

382. **lažac, lažljivac ← lažov**

U jednoj televizijskoj reklami dva jezika (personificirana, naravno) piju popularni američki bezalkoholni napitak („s nula šećera") i razgovaraju s nekim neprepoznatljivim bićem, koje ih pita što oni to piju. Jezici mu odgovaraju da je „debeli lažov". Na tu se reklamu ne bih uopće osvrtala da se u njoj ne spominje jedna riječ koja ne pripada hrvatskom leksičkom fondu. To je riječ *lažov*. Ne znam zašto ju je pisac teksta ove reklame uopće uveo, jer mu nije trebala ni za eventualnu lokalnu (koja bi to bila?) boju, a ni zbog eventualne rime. Dakle, hrvatski se za čovjeka koji ne govori istinu, koji laže, kaže da je *lažac* ili *lažljivac.* Imenica ženskog roda tvori se od imenice muškog roda u obliku *lažljivac* i glasi *lažljivica.*

383. **Lea, Lee**

➜ *pogledaj pod* Andrea

384. **lice, ličnost, osoba**

Donedavno su *lica* bila svuda oko nas. Doduše, to mogu biti i sada, no treba znati što *lice* znači, pa će i upotreba biti jasnija. I danas, naravno, imenica *lice* u hrvatskom jeziku znači *prednja strana glave,* ali i *vanjska strana tkanine. Lica* su bila i za *likove* u drami. Protiv toga nitko se ne buni. No bilo je i *vojnih lica, civilnih lica, kriminalnih lica,* što je izazvalo promjenu, koja se protegnula i na imenicu *ličnost.* Sada se i *lice* i *ličnost* zamjenjuju *osobom* ili *osobnošću.* Vrlo često riječ *osoba* može biti *čovjek, ljudsko biće,* kad ne ističemo ništa od crta njegove *ličnosti.* Riječ *ličnost* rabi se za *intelektualno i moralno izgrađenu osobu,* pa npr. psihologija niti hoće niti može odustati od imenice *ličnost. Ličnost* je kao riječ važna i za sociologiju (ugledna, utjecajna, vrlo poznata osoba, *persona*). Dakle, ne valja protjerivati riječi samo zato što su se rabile i prije 1990. godine. Radije naučimo njihova prava značenja.

385. **ličilac ← ličioc**

Kad su u množini, s tim obrtnicima nema problema: Dolaze nam *ličioci.* No nesigurnost se javlja kad nam dođe samo jedan: *Ličioc* treba stići svaki čas. Ili možda: *Ličilac* treba stići svaki čas? Mnoge imenice muškoga roda koje u nominativu jednine završavaju na *-lac* zahvaća u kosim padežima (genitiv, dativ itd.) glasovna promjena poznata kao prelaženje *l* u *o* na kraju sloga (ili na kraju riječi, što je i kraj sloga). Naravno, treba naglasiti da je ova glasovna promjena svojstvena *književnom* ili *standardnom* hrvatskom jeziku. U dijalektima je stanje drukčije (pa neka tako i ostane). Pravilan oblik ove imenice u nominativu jednine glasi *ličilac,* no u genitivu jednine **ličilca* (li-čil-ca) vidimo da je ispunjen upravo netom izrečen uvjet (prijelaza *l* u *o,* kraj sloga), uz glasovnu promjenu nepostojanoga *a,* pa je pravilan genitiv jednine *ličioca,* dativ *ličiocu* itd. U genitivu množine vraća se ono privremeno izgubljeno *a,* pa oblik glasi *ličilaca.* Kako vidimo, nepravilan oblik za nominativ jednine *ličioc* izveden je upravo potpomognut oblicima iz kosih padeža, pa premda nam može biti jasno kako je i zašto do njega došlo, to još ne znači da taj oblik treba proglasiti pravilnim (usprkos našem rasprostranjenom običaju „da tako svi govore”). Kad bi ti „svi” malo više učili hrvatski standardni jezik, ne bismo uvijek trebali podlijegati preglasavanju većine (makar i neuke). Isto se ponašaju imenice: *ronilac, ranoranilac, naručilac, nosilac*; a imenica *talac* više se i ne čuje u ovom svom pravilnom obliku, nego gotovo uvijek kao *taoc.*

386. **ličiti na** (koga/što) → **sličiti, nalikovati na, biti nalik na**

➔ *v.* sličiti

387. **ličnost, lice, osoba**

➔ *pogledaj pod* lice

388. **lijepa kata** ← **Lijepa Kata**

Riječ je o cvijetu, jednogodišnjoj ukrasnoj biljci (*Callistephus chinensis*) iz Kine/Japana. Oba dijela imena treba pisati malim početnim slovima.

389. **lijevati, natočiti** ← **sipati** (uz tekućine)

➔ *pogledaj pod* natočiti

390. **linija, crta**

U svojem *doslovnom* (prvom) značenju, *linija* i *crta* jesu sinonimi. Dakle, samo u *tom* značenju mogu se po želji zamjenjivati: ravna *linija,* kosa *linija*: ravna *crta,* kosa *crta*). U svim drugim (prenesenim) značenjima ta zamjena više nije moguća. *Linija* je u tome mnogo razgranatija od *crte,* npr.: *telefonska linija* (nikako ne može biti *crta*); *politička linija*; *autobusna, tramvajska linija*; očeva i/ili majčina *linija* (srodstvo); *paziti na liniju* (vitkost tijela); *crvena linija* (krajnja granica); ići *linijom manjeg otpora* (izbjegavati poteškoće i napor u radu); u *krajnjoj liniji* (napokon, na kraju, konačno) itd.

391. **lipa, lipov**

➔ *pogledaj pod* maslina

392. **logičan, logički**

Premda se i jedan i drugi pridjev vrte oko *logike,* među njima ipak ima razlike, pa ih ne bi trebalo upotrebljavati kao da su sinonimi (jer nisu). Ako dobro znamo što znači jedan, a što drugi, zamjene i pogrešne upotrebe neće biti.

Dakle, *logičan* je onaj *koji je u skladu s logikom,* koji je *razuman, uman,* koji proizlazi iz čega, npr.: to je jedini *logičan* zaključak; *logična* posljedica takva ponašanja jest ...; a znači i: *razumljiv sam po* *sebi*; *normalan*, *prirodan*. Isto vrijedi i za prilog *logično* (razmišljati, govoriti i sl.).

Logički se pak odnosi na *logiku* (*logička* pravila). Dakle, možda se komu *logička* pravila ne čine *logičnima*, no ona su takva kakva jesu.

393. **lopuža** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

394. **loš (lošiji), zao (gori)**

➔ *pogledaj pod* zao (gori)

395. **loše za nas ← loše po nas**

Uz pridjeve koji znače korist ili štetu dopuna je s prijedlogom *za*, a ne s prijedlogom *po*. Dakle, ne: loše *po* nas; nego: loše *za* nas. Taj je ugovor *za nas štetan/loš.*

396. **luda** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

397. **ljubazan > ljubezan**

Pavešićev *Jezični savjetnik* (Matica hrvatska, 1971.) kaže da je od rusizma *ljubezan* narodni oblik *ljubazan*. Taj je oblik u pisanom standardnom jeziku prevladao, pa se i preporučuje. Oblik *ljubezan*, također vrlo čest, neka ostane u ionako opuštenijoj razgovornoj komunikaciji.

398. **ljubimac, ljubitelj**

Naravno, ni jednoj od ovih riječi nemam što prigovoriti, ali imam onima koji ih rabe kao da su sinonimi, što one nisu. Čujem, nažalost, i ovakve rečenice: On je veliki *ljubimac* umjetnosti. Jadne li umjetnosti kad ima *ljubimce*! Što znači imenica *ljubimac*? Znači onoga tko je omilio, tko je (čiji) *miljenik*. Dakle, *njih* voli netko drugi. Najlakše ih je zapamtiti po *kućnim ljubimcima* (koje njihovi gospodari obožavaju). *Ljubitelj/ljubiteljica* jest poklonik, obožavatelj, osoba koja voli ili ljubi *koga/što* – to može biti priroda, klasična glazba, opera, umjetnost, a mogu biti žene/muškarci i sl. Dakle, netko je pravi *ljubitelj* umjetnosti, a netko pak *ljubimac* publike.

399. **ljudeskara** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

400. **Machiavelli, makijavelizam, makijavelist, makijavelistički**

➔ *pogledaj pod* Aristotel; Darwin; Oscar

401. **magarčina** (sročnost)

pogledaj pod kolega (sročnost)

402. **mail, mejl, elektronička pošta, e-mail**

➔ *pogledaj pod* elektronička pošta

403. **majca → majica**

➔ *v.* majica

404. **majčina dušica, timijan**

Začinska ljekovita biljka timijan (latinskog imena *Thymus vulgaris*), poznata je u nas i pod svojim narodnim imenom – *majčina dušica.* Dobro je i jedno i drugo ime, a o korisniku ovisi želi li upotrijebiti hrvatsko narodno ime ili ono proizašlo iz latinskoga.

405. **majica ← majca**

Nemam pojma kada je, kako i zašto stigla k nama *majca,* no stigla je. To što se tako čuje, još nekako (razgovorni me jezik u ovom slučaju ne zanima jer se ovdje bavim hrvatskim standardnim jezikom), ali što tako i *piše* – to već otkriva dublje neznanje. Već i po sufiksu vidi se da je riječ umanjenica (*-ica*), dakle osnovna je riječ *maja* (fr. *maillot,* tal. *maglia*) – potkošulja ili komad odjeće koji se nosi umjesto košulje. Od nje se umanjenica najjednostavnije tvori nastavkom *-ica,* što daje *majica.* Ne znam majci odakle *majca.* Ne znam pa ne znam.

406. **makijavelizam, makijavelist, makijavelistički, Machiavelli**

pogledaj pod Aristotel; Darwin; Oscar

407. **makro-**

Složenice u kojima je prvi dio *makro-* (od grč. *makrós* što znači dugačak, velik) pišu se sastavljeno, kao jedna riječ: *makroprostor, makrobiotika, makroekonomija* i sl.

usp. aero-; anti-; auto-; elektro-; foto-; kino-; mikro-; radio-; video-

408. **malina, malinov**

➔ *pogledaj pod* maslina

409. **maloprodaja i veleprodaja ← malo- i veleprodaja**

Ako se glavnoj riječi (u ovom slučaju to je *prodaja*) što dodaje, ne valja to pisati nikakvim spojnicama s glavnom riječi, a pogotovo spojnicom iza koje ništa ne slijedi, nego treba napisati punu novu riječ – dakle: *maloprodaja* i *veleprodaja* (nikako *malo- i vele-prodaja* ili *malo- i veleprodaja*); *mikroprostor* i *makroprostor*; *jednogodišnje i dvogodišnje* dijete; *vanjskopolitički* i *unutarnjopolitički* komentator itd.

410. **mandatar, mandator**

U parlamentarnim demokracijama vlade se često izmjenjuju, pa kad jedna ode (padne ili njezin predsjednik preda ostavku), netko dobiva *mandat* da sastavi novu vladu. On postaje *mandatar*, dakle osoba koja je *dobila* mandat, punomoć, ovlast, povjerenje da sastavi novu vladu. Ima priručnika u kojima piše da ova riječ obuhvaća i osobu muškoga i osobu ženskoga spola. Danas, u vrijeme kad se ženama želi i gramatički (nazivom) potvrditi njihova ravnopravnost, tvorba mocijskih imenica vrlo je plodna, premda nailazi i na poteškoće koji bi sufiks bio najprikladniji (*pogledaj tablicu s mocijskim parovima*).

Osim *mandatara* (onoga tko *dobiva* mandat, opunomoćenika), postoji i osoba koja *daje* mandat, koja je opunomoćitelj. Ona se zove *mandator*. Budući da je zvučna sličnost s *mandatarom* velika, valja pripaziti kako koju zovemo, to više što obje sudjeluju u istom postupku, samo svaka na drugoj strani.

411. **mandatarka ← mandatarica**

Znam da bi kod nas mnogi sve imenice ženskog roda voljeli tvoriti samo jednim nastavkom, *-ica*. No u hrvatskom standardnom jeziku za to služi arsenal od 4 nastavka. To su: *-a, -ka, -ica, -inja*. U tvorbi riječi postoje pravila kada se kojoj imenici dodaje koji nastavak (važan je naglasak, broj slogova, završetak imenice muškog roda od koje se izvodi njegov mocijski par, dakle imenica ženskog roda), o čemu je jasno pisala (nažalost već pokojna) kolegica Eugenija Barić. Tako su se i u političkoj situaciji kada se u Hrvatskoj takva služba povjerava jednoj ženi (u srpnju 2009. Jadranki Kosor) odmah požurili (nažalost i oni koji sjede na položajima gdje bi čovjek očekivao stručnjake) tu gospođu proglasiti *mandataricom*. Sasvim nepotrebno, jer je pravilan oblik – prema muškom rodu *mandatar* – *mandatarka*. Da se htjelo, moglo se provjeriti u korpusu hrvatskoga jezika (*Hrvatska jezična riznica*), gdje *mandatarice* kao oblika nema, i u jezičnim savjetnicima, no tomu pribjegavaju vrlo rijetki. Čak i na internetu *mandatarka* ima 41 800 potvrda (prema 53 za *mandataricu*, mahom novijega datuma iz novina, što se može pripisati neupućenosti i nagađanju).

➔ *usp.* brigadirka; guvernerka; novinarka; premijerka; velikanka
➔ *pogledaj tablicu s mocijskim parovima*

412. **Maričin ← Maricin**

Kako glasi posvojni pridjev od imenica ženskoga roda koje završavaju na *-ica*? U pisanom standardnom hrvatskom jeziku trebalo bi uvijek biti: *Maričin* (od Marica), *Ankičin* (od Ankica), *Ljubičin* (od Ljubica), *Miličin* (od Milica), *Slavičin* (od Slavica), *Neličin* (od Nelica), *Nadičin* (od Nadica) itd.

413. **Marx, marksizam, marksist, marksistički**

➔ *pogledaj pod* Aristotel; Darwin; Oscar

414. **maslina, maslinov**

Ovdje me zanimaju pridjevi izvedeni od imenica kad se odnose na biljke. Pitalo me više ljudi kako to da su i *maslina* i *lipa* (kao i mnoge druge) imenice *ženskoga* roda, a pridjevi im nisu izvedeni nastavkom *-in*, tipičnim za tvorbu posvojnih pridjeva ženskoga roda. Zašto se od imenice *maslina* kaže (i je li to dobro) *maslinovo ulje*, a ne *maslinino*? Zašto se, s druge strane, kaže *bučino* ulje? Je li i to dobro? Imenice za oznaku biljaka dobivaju u pravilu sufiks *-ov* bez obzira na sklonidbeni tip i završni glas osnove, pa tako kažemo: *brezova* metla; *lipov* čaj (naravno, i *lipov svetac*); *malinov* sirup (nekoć popularno dječje bezalkoholno piće *malinovac*, mješavina malinova sirupa i obične vode, a neki su više voljeli muzirajući napitak, pa su sirupu dodavali mineralnu vodu); *jelova* daska; *smrekova* građa; *kupinovo* vino itd. No javljaju se i dvostrukosti, pa i trostrukosti, npr.: *šljivov* i *šljivin* (pekmez); *palmova* i *palmina* grančica; *trešnjev* i *trešnjin* cvijet itd. Osnove na *-kv-* odbacuju ispred *-ov/-ev* i *-in*, nastavaka za tvorbu posvojnih pridjeva, ono *-v-*, pa pridjevi od imenica *breskva, bukva, smokva* glase: *breskov, bukov, smokov* (ovo potonje danas je običnije u liku *smokvin*, npr. list); no pića: *trešnjevača, višnjevača, smokovača*; zorno dokazuju stariju tvorbu. Od osnova na *c, č, ć* nema pridjeva na *-ov* (ima samo na *-ev* i *-in*): jaglačev, kamiličin, bučin i sl. Dakle, i *maslinovo* i *bučino* ulje jezično su dobro načinjena. Ako u ovoj kategoriji imamo izbor između više mogućnosti, i prof. S. Babić, stručnjak za tvorbu riječi, preporučuje da prednost dademo sufiksu *-ov* (no i pravilo o sufiksu *-ev* iza palatala također je s vremenom već učinilo svoje).

415. **Mate, Mati ← Mátea, Máteu**

➔ *pogledaj pod* Ante

416. **Matèa, Matèe**

➔ *pogledaj pod* Andrea

417. **materijal ← matrijal**

Ova natuknica bila bi nepotrebna da ne čujemo pogrešan izgovor (a kojiput i pisanje) – *matrijal, matrijalno* i sl. U birokratskom jeziku stalno šalju neke *matrijale* za sjednice, pa se pogreška proširila i u opći jezik. Naravno, do nje ne bi došlo da ljudi općenito više znaju i paze na svoje izražavanje. *Materijal* dolazi od latinske riječi *materia* i znači: ono od čega je što napravljeno; tkanina, građa, gradivo, sirovina i ono što služi kao izvor, osnova za proučavanje. Svakako valja razgovijetno izgovoriti *materijal, materijali, materijalno,* a ne izbacivati samoglasnik *-e-* i time skraćivati navedene riječi za jedan slog. Dakle: kupili smo *materijal* za presvlačenje namještaja, *materijal* za odijelo i sl.

418. **materinski, materinji ← maternji**

Nećete pogriješiti ako u svojem leksičkom fondu zadržite samo pridjev *materinski.* Evo zašto. Oblik *maternji* pripada samo srpskom leksiku, no oblik *materinji,* moguć u hrvatskom jeziku, vrlo se malo razlikuje od oblika *maternji,* što bi vas moglo zbunjivati. A čim između dva vrlo slična rješenja morate izabrati jedno (pravo), lako ćete pogriješiti i odabrati baš ono pogrešno. Stoga govorite i pišite *materinski,* pa se ne bojte pogreške!

419. **mati, mater**

➔ *pogledaj pod* kći

420. **Matica hrvatska ← matica Hrvatska**

Ako mislimo na uglednu kulturnu ustanovu, onda se ona treba pisati *Matica hrvatska.* Do interferencije i zabune dolazi zato što se i država zove *Hrvatska,* kada se, naravno, piše velikim početnim slovom. No pridjevi se u načelu pišu malim početnim slovom, ako nisu prva riječ nekoga vlastitog imena. Tada se pišu velikim početnim slovom. Zabune neće biti ako napišemo ime slične ustanove u susjednoj zemlji, iz kojega će se jasno vidjeti da je riječ o pridjevu: *Matica srpska* (npr. *Rječnik dviju matica – Matice hrvatske* iz Zagreba i *Matice srpske* iz Novog Sada). Kratica je MH (ali ne zato što se ustanova dugo pisala Matica Hrvatska, nego zato što se tako skraćuju i drugi višečlani nazivi, npr. UN, HNK i sl.). Na primjer, HAZU je kratica za Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, u kojoj se samo prva riječ piše velikim početnim slovom, pa je ipak kratica takva kakva jest – HAZU.

421. **matrijal → materijal**

➔ *v.* materijal

422. **McDonald's, McDonald'su**

Ime toga međunarodnog lanca restorana tzv. brze prehrane glasi *McDonald's.* U kosim padežima (genitiv, dativ itd.) nastavci se dodaju onom obliku koji tretiramo kao nominativ. Dakle, bili smo u *McDonald'su,* vraćamo se iz *McDonald'sa* itd. Pridjev se u hrvatskom jeziku već počeo pisati i fonetski – *mekdonaldski.*

423. **međutim, no**

➔ *pogledaj pod* no

424. **mejl, mail, e-mail, elektronička pošta**

➔ *pogledaj pod* elektronička pošta

425. **menta, metvica**

➔ *pogledaj pod* metvica

426. **mesožderi > mesojedi**

Postali smo vrlo profinjeni, pa smo 1990-ih godina sve češće prestajali *žderati,* a sve više počinjali *jesti.* Naravno, govorim o *lingvističkim* značenjima riječi, a ne o lijepu ponašanju za stolom i oko njega (naši su domjenci prava slika naše „finoće" – gurni me, povuci ga, muni ga pod rebra, jekni ga po bubrezima, a sve to balansirajući s krcatim tanjurom u ruci). Malo se šalim, no mislim na promjenu imena određenih životinjskih vrsta koje se hrane mesom. U udžbenicima iz zoologije sjećam se da smo ih zvali *mesožderima.* No to se očito nekima učinilo previše barbarskim, pa se počeo javljati oblik *mesojedi.* Kao da i te životinje (npr. zvijeri) počinju jesti u skladu s građanskom etiketom (s nožem u desnoj, a vilicom u lijevoj ruci). Ne znam komu je pala na um tako „genijalna" ideja, jer već i *Rječnik hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje) počinje novopečene *mesojede* upućivati (opet) prema *mesožderima.* Oni koji su počeli uvoditi lik *mesojed* trebali su znati da je nastavak *-jed* kao drugi dio složenica koje znače onoga tko jede ono što znači prvi dio složenice (biljke, meso) u zoološkom nazivlju tipičniji za *srpski* leksik, a *-žder* za hrvatski. No to takvi „krojači" novih „fazona" u jeziku ne znaju (niti znaju gdje bi to mogli naučiti, kad bi im i bilo do učenja).

➔ *usp.* biljožderi

427. **metoda ← metod**

Svi hvale njegov *metod* rada. Možda i jest najbolji, no ja ću mu uputiti pohvale tek kada bude i pravilan s gledišta hrvatske standardološke norme. A ona kaže: u hrvatskom jeziku imenica *metoda* ženskoga je roda, pa se tako treba i sklanjati (metoda, metode, metodi itd.). Isto vrijedi i za imenice *minuta, sekunda, kvaliteta, kvantiteta* i sl. Nije dobro (premda često čujemo): Igra se zadnji *minut* utakmice. Samo su nas *sekundi* dijelili od pobjede. *Kvalitet* ovih namirnica nije upitan. *Kvantitet* im je važniji od *kvaliteta*; nego treba reći: Igra se zadnja *minuta* utakmice. Samo su nas *sekunde* dijelile od pobjede. *Kvaliteta* ovih namirnica nije upitna. *Kvantiteta* im je važnija od *kvalitete*. Rod imenica traži, naravno, i pravilno slaganje s predikatom.

428. **metvica, menta**

U hrvatskom jeziku bolje je reći *metvica* – u starijim rječnicima nalazili smo i oblike *metva* i *meta*, a upravo su one bile polazište za današnju *metvicu*. To bi trebali znati i u hrvatskoj prehrambenoj industriji (npr. u proizvodnji čajeva), gdje je latinizam *menta* već dobrano nadjačao domaću *metvicu*.

429. **mi dva ... (mi dvojica ...) → nas dva ... (nas dvojica ...)**

➔ *v.* nas dva ...

430. **mijenjati, zamjenjivati**

Premda su oba glagola u hrvatskom jeziku dobra, ipak ne znače isto, pa ih ne smijemo ni upotrebljavati kao da su sinonimi. Glagol *mijenjati* znači činiti drukčijim od onoga što je sada: mijenjati situaciju iz sata u sat; mijenjati datum polaska; mijenja se i čovjek s godinama. *Zamjenjivati* pak znači davati u zamjenu za što, obavljati što mjesto koga. Kad se to zna (ili, bolje reći, ako se to zna), nećemo pribjeći ovakvim rečenicama: Tko danas *mijenja* Katicu na porti? Jasno je da se Katica u tih nekoliko sati neće promijeniti kao osoba, nego da će netko mjesto nje dežurati nekoliko sati na porti. Dakle, netko će Katicu *zamijeniti*. No pogreška se već toliko razmahala, da je mnogima običnije upravo ovo pogrešno (Tko danas *mijenja* kolegicu?)

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

431. **miješana** (salata) ← **mješana** (salata)

Naravno, ovu bi natuknicu trebalo obraditi uz mnoge druge među refleksima staroga glasa *jata*, no dok biste to tražili po gramatici (bez koje, znam, uopće ne izlazite iz kuće), i pizza i meso već bi bili hladni. Zato, samo usput (dok vi mirno žvačete gledajući u pogrešno napisan jelovnik ispred sebe), treba pisati: *miješana* pizza (kao i *miješana* salata, *miješano* meso i sl.). Zašto? Jednostavno. Osnovni je glagol *miješati* (dakle s dugom zamjenom *jata -ije-*). U glagolskim pridjevima (radnom i trpnom) ne skraćuje se korijenski slog s dugim *jatom*, dakle: *miješao, miješala, miješalo*; *miješan, miješana, miješano.*

➔ *usp.* jat

432. **mikro-**

Složenice u kojima je prvi dio *mikro-* (od grč. *mikrós* što znači malen, sitan) pišu se sastavljeno, kao jedna riječ: *mikroorganizam, mikroskop, mikrobiologija* i sl.

➔ *usp.* aero-; anti-; auto-; elektro-; foto-; kino-; makro-; radio-; video-

433. (pet) **milijardi,** (pet) **milijarda**

Ima imenica koje u genitivu množine mogu imati dvostruke, pa i trostruke oblike, a svi su s gledišta norme pravilni. U elektroničkim medijima, međutim, dosljedno istjeruju sve oblike koji ne završavaju na *-a* u tom padežu, pa govore isključivo *pet milijarda*, što je moguće, no nije pogrešno ni *pet milijardi*, pa kad može ravnopravno i jedno i drugo, ne bi trebalo istjerivati iz upotrebe ni jedno ni drugo. Tako Šonjin rječnik ima jedno i drugo, a Anićev ima samo oblik *milijardi.* U *Hrvatskom jezičnom savjetniku* (grupe autora, 1999.) uz imenicu *milijarda* nastavci za genitiv množine nabrojeni su ovim redom: *-i* i *-a*, koji redoslijed zorno pokazuje čemu se daje prednost (onomu što stoji na prvom mjestu, to više što *a*, kao prvo slovo abecede, nije stavljeno na prvo mjesto). I autori *Gramatike hrvatskoga jezika* (dr. Stjepko Težak i dr. Stjepan Babić, ^{11}1996.) pišu da je nastavak *-i* sve češći u genitivu množine, navodeći mnoge primjere, npr.: *varijabla, varijabli*; *lopta, lopti*; *tajna, tajni*; *sekunda, sekundi*; *bomba, bombi*; *funta, funti* itd. Dakle, ako imam na nešto pravo (u ovom slučaju na izbor nastavka između više pravilnih opcija), zašto bih dopustila da mi to pravo uskrati „nepoznat netko" samo zato što se njemu tako više sviđa ili što mu je (još nepoznatiji i neukiji „netko") tako zapovjedio?!

434. **milijun** ← **milion**

U hrvatskom standardnom jeziku pravilan je oblik samo *milijun* (od tal. *millione*). Kako će se i što će se rabiti u *razgovornom* jeziku (mali *milion*/*miljon*/*miljun* razloga), nije relevantno za knjigu koja se bavi hrvatskim standardnim jezikom (tako dugo dok *razgovorni* oblici ne prekriju one književne). To, naravno, ne znači da se u *beletristici* ne može upotrijebiti bilo koji razgovorni oblik koji autoru iz nekog razloga treba. No predmet moje knjige jest *standardni hrvatski jezik* u općoj (javnoj) upotrebi, a ne u šatrovačkim ostvarenjima.

435. **minimalan ← najminimalniji**

➔ *pogledaj pod* optimalan

436. **minuta ← minut**

➔ *pogledaj pod* metoda

437. **mirisati ← mirišiti**

Kod ovoga glagola griješi se i u infinitivu i u prezentu (u prezentu češće). Infinitiv se pogrešno rabi u liku *mirišati, mirišiti,* umjesto *mirisati,* a prezent u liku *mirišim, mirišiš, miriši* itd. umjesto *mirišem, mirišeš, miriše* ... Griješi se i u dodacima. Pravilno je: *mirisati na što* (a ne: *po čemu*). Ne kažem ništa za razgovorni jezik, no u standardnom jeziku treba *mirisati na što,* npr.: *miriše na proljeće, snijeg* itd.

438. **mislim, smatram ← po meni** (u smislu izricanja mišljenja, stava)

Danas se vrlo proširio izraz *po meni* kad se želi izreći neko mišljenje o određenoj temi. Brzinom munje proširio se i u znanstvene tekstove: *po* našim ekonomskim stručnjacima, rast BDP-a bio je ... Umjesto još jedne pogrešne upotrebe prijedloga *po,* bolje je u takvim situacijama upotrijebiti glagol *misliti, smatrati* ili izraz *po mojem mišljenju* i sl. Dakle, umjesto *po meni* bolje je reći: *mislim, smatram* da ... Ako već želite upotrijebiti prijedlog *po,* onda barem recite *po mojem mišljenju.*

439. **mišljenje ← mnijenje, mnjenje**

Ima tvrtki koje se bave opipavanjem pulsa nacije (što ljudi misle npr. o nekim potezima vlade i kako se prema njima odnose). Ne znam zašto se uvriježilo i *mnijenje* i *mnjenje,* što je glagolska imenica glagola koji, kao zastarjelicu, više ne upotrebljavamo – *mniti.* Sjećam se toga glagola npr. iz Zajčeve opere *Nikola Šubić Zrinjski* (kada u III. činu turski car Sulejman razgovara sa svojim liječnikom Levijem: „Levi, zar ti *mniješ* da pravi junak teško umire ..."). Stoga bi i pokrajinski izraz *mnijenje* i zastarjelicu *mnjenje* trebalo zamijeniti *mišljenjem* (glagol *misliti* čest je, sasvim običan i svima razumljiv). Dakle, istražujemo/ispitujemo kakvo je *javno mišljenje* (što narod misli o ...).

440. **Mjesec, mjesec**

Imena nebeskih tijela pišemo velikim početnim slovom, pa tako pišemo i *Mjesec* kad mislimo na Zemljin prirodni satelit. Dvanaesti dio kalendarske godine zovemo *mjesec*, a tako zovemo i razdoblje koje može imati 28, 30 ili 31 dan. Naravno, tada *mjesec* pišemo malim početnim slovom, kao i *mjesečinu.*

➔ *usp.* Zemlja; Sunce

441. **mjesečno, na mjesec, svaki mjesec**

➔ *pogledaj pod* dnevno; godišnje

442. **mješana** (salata) → **miješana** (salata)

➔ *v.* miješana (salata)

443. **mladoženja** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

444. **mlakonja** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

445. **mnijenje, mnjenje** → **mišljenje**

➔ *v.* mišljenje

446. **mnogo, puno**

Ako se za oba priloga navode ista značenja, onda nema razloga ikoji od njih potiskivati, odnosno onaj drugi forsirati. *Mnogo* znači u velikoj količini, u velikom broju; puno (npr. jedemo *mnogo* povrća), a isto se tako objašnjava i prilog *puno* – u velikoj količini, u velikom broju; mnogo (on *puno* troši).

447. **mnogo bliže** ← **daleko bliže**

Sintagma nije rijetka, poglavito u administrativnom jeziku, no već je duboko prodrla i u opći jezik. Tako slušamo da je takav proračun *daleko bliži* našim mogućnostima i sl. No riječi *daleko* i *bliže* smisleno se sukobljuju. Stoga je bolje reći da je takav proračun *mnogo bliži* našim mogućnostima.

448. **mnogo bolje** ← **daleko bolje**

Prilog *daleko* uz komparative upotrebljava se prema latinskom i njemačkom. Umjesto toga, bolje je reći: *mnogo* bolje, *kudikamo* bolje.

449. **mnjenje, mnijenje** → **mišljenje**

➔ *v.* mišljenje

450. **moderna**

Smjer u književnosti s kraja 19. i početka 20. stoljeća zove se *moderna*. Budući da imamo i pridjev *moderan, moderna, moderno* (i ime ovoga smjera poteklo je od pridjeva), neki su me pitali kako se ona sklanja, kao pridjev (po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji) ili kao imenica. Sklanja se kao imenica, dakle: genitiv *moderne*, dativ *moderni* itd.

451. **molba, zamolba**

Premda su i stariji jezični savjetnici (npr. Pavešićev iz 1971.) preporučivali da je bolje reći *molba* nego *zamolba*, teror državne uprave učinio je svoje. Čujem iz prve ruke (kolegica je Poljakinja) da joj nisu htjeli primiti spis na policiji jer je napisala da predaje *molbu*. Oni znaju samo za *zamolbu*. A da znaju malo više, dalje i dublje, znali bi i to da se *molba* i *zamolba* ni značenjski baš sasvim ne podudaraju. Kad što službeno *molite*, onda molite tako dugo dok se tomu ne udovolji (znamo da to može potrajati – ako na molbu uopće i odgovore). Dakle, dobro je upotrijebiti *nesvršen* glagol, pa onda i od njega načinjenu imenicu. Ako koga želite *zamoliti* za neku malu uslugu, zamolba bi se mogla odnositi na to. No u administrativnom postupku nitko nikoga ne moli za malu uslugu, nego vrlo često za nešto na što građanin ima pravo i želi to ozakoniti. Naravno, mogla bih navesti mnoge hrvatske književnike koji su uredno pisali *molba* (npr. Andrija Milčinović, kojim sam se dublje bavila), no znam da državnoj upravi ni jezični savjetnici ni taj gospodin ne znače ništa. Ona će i dalje po svom.

452. **mrazovi ← mrazevi**

➔ *pogledaj pod* kutovi

453. **mužev ← muževljev**

➔ *pogledaj pod* bratov

454. **načelo, princip**

Kad ljudi baš i ne razumiju riječi kojima se služe (ili, bolje, razmeću), onda im se događaju propusti poput ovog: Dati su *načelni principi* istraživanja. Naime, *princip* (od lat. *principium*, prvi, glavni) i jest *osnova, temelj, polazište, počelo, izvor, prapočetak, načelo*, pa mu ne treba dodavati onu riječ koju on već tako i tako u sebi ima. Dakle, u riječi *princip* sadržana je *načelnost*, pa je ne treba isticati posebnim pridjevom *načelni*. To se inače zove tautologija (izricanje već izrečenoga).

455. **na dan, svaki dan, dnevno**

➔ *pogledaj pod* dnevno

456. **nadohvat ← na dohvat**

Ovaj sklop ulazi među prijedloge i piše se sastavljeno, kao jedna riječ: *nadohvat.* Znači vrlo blizu, tako da se može dohvatiti rukom. Zanimljivo je i slaganje s imenicom. Trebalo bi reći *nadohvat ruci.* Postoji i izraz *na dohvatu* kojeg pišemo kao dvije odvojene riječi, u značenju: biti na dometu, dosegu, domašaju čega (biti *na dohvatu* puške).

457. **nadopuna → dopuna**

➔ *v.* dopuna

458. **na godinu, godišnje, svake godine**

➔ *pogledaj pod* godišnje

459. **naj-**

Ako se kao prvi dio riječi *naj-* doda drugom stupnju pridjeva (komparativu), tako se tvori treći stupanj, superlativ: *naj + bolji, najbolji*; *naj + poznatiji, najpoznatiji* itd. Kako vidimo, formant *naj-* ne javlja se u hrvatskom standardnom jeziku kao samostalan element. No u današnje vrijeme sve se više počinje ponašati kao da jest samostalan. Počelo je to u nekim šlagerima i reklamama (*Ti si meni uvijek bila naj, naj, naj*). Svi razumijemo da *naj* znači *najveću mjeru* onoga što izražava pozitiv, no kada ga nema, upravo netom izložen primjer pokazuje svu nedorečenost uporabe formanta *naj* kao samostalnoga. Ne znamo, naime, je li opjevana osoba bila pjevaču najbolja, najgora, najodurnija, najdosadnija, najblesavija itd. To je zato što se misli da *naj* mora značiti samo najviše u pozitivnom smislu. No superlativi lijepo pokazuju da to može biti i u negativnom. Danas se taj formant dodaje ne samo pridjevima u komparativu (jer je stupnjevanje ipak najčešće u domeni pridjeva i nekih priloga) nego i pridjevima u pozitivu (*naj + gornji, naj + donji,* npr. *najgornja polica, najdonja polica*) pa i *imenicama.* Tako nas danas u novinama i na TV ekranima vabe da izaberemo *najdomaćicu, najgol, najmodel* i sl. Premda je takva tvorba u domeni razgovornoga jezika, nisam (pre)sigurna da vrlo brzo neće istisnuti *najbolju domaćicu, najljepši gol, najelegantniji model* itd. Hrvatski standardni jezik ionako već ubrzano izlazi iz službene uporabe, a na njegovo se mjesto spretno ubacuju oni idiomi koje govornici ne moraju učiti (žargonizmi, šatrovački izrazi, podzemni jezici i sl.).

➔ *usp.* komparativ

460. **najminimalniji → minimalan**

➔ *pogledaj pod* optimalan

461. **najoptimalniji → optimalan**

➔ *v.* optimalan

462. **nakon, kasnije, poslije**

➔ *pogledaj pod* kasnije

463. **nakostrušiti se, nakostriješiti se**

Zanimljiv je ovo glagol. Premda i stariji jezični savjetnici priznaju da se oblik *nakostrušiti se* upotrebljava i u književnom jeziku, ipak upućuju na glagol *nakostriješiti se* kao na pravilnije načinjen oblik. Noviji pak izvori imaju oba lika, s tim da glagol *nakostrušiti se* objašnjavaju glagolom *nakostriješiti se*. Oba glagola znače: uzdignuti dlaku, čekinje, perje, bodlje kao izraz suprotstavljanja opasnosti ili suprotstavljanja onomu tko ugrožava sigurnost i mir; a u prenesenom značenju: spremiti se na borbu, postaviti se u borbeni stav.

464. **nalikovati na, biti nalik na, sličiti ← ličiti na** (koga/što)

➔ *pogledaj pod* sličiti

465. **namjestiti, namještati, namještaj**

U hrvatskom standardnom jeziku mora se pisati ovako kako sam navela.

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

466. **namještenik, djelatnik, radnik, službenik**

➔ *pogledaj pod* djelatnik

467. **na način** (da) **→ tako** (da)

➔ *v.* tako (da)

468. **na nikoji → ni na koji**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

469. **na pamet, napamet**

Do zabune dolazi zato što se oba izraza izgovaraju kao jedna naglasna cjelina. No oni ne znače isto. Upravo mi pada *na pamet,* što ti pada *na pamet* i slična značenja pišu se rastavljeno. No u rečenicama poput: Naučite pjesmicu *napamet*; ili: Neki mogu naučiti *napamet* sva ispitna pitanja; *napamet* kao prilog treba pisati kao jednu riječ.

➔ *usp.* od oka

470. **naposljetku ← na posljetku**

Ni ovaj prilog nije te sreće da ga uvijek pišemo kako pravopis propisuje. Treba ga pisati kao jednu riječ – *naposljetku*. Znači: na kraju, na koncu, napokon, konačno; kad se sve zbroji, uostalom, zapravo: *Naposljetku*, sad vidim da se nisam trebala toliko bojati.

471. **napraviti, učiniti ← uraditi**

Danas smo mnogo toga *uradili*. Ova je rečenica sasvim obična u srpskom jeziku. U hrvatskom je običnije reći: danas smo mnogo toga *učinili* ili *napravili*. I pitanje: što si to *uradio* od sebe; bolje je reći: što si to *učinio* ili *napravio* od sebe?

472. **naprosto < jednostavno**

➔ *pogledaj pod* jednostavno

473. **naputak, uputa ← uputstvo**

➔ *pogledaj pod* uputa

474. **naranča (narančast) ← narandža (narandžast)**

U hrvatskom jeziku *naranča, narančast*.

475. **naručilac ← naručioc**

➔ *pogledaj pod* ličilac

476. **naručiti** (jelo) **← poručiti** (jelo)

Oba su glagola u hrvatskom jeziku dobra, ali uz jelo i uz piće dobro je upotrijebljen samo jedan. Koji i kada? Najprije doznajmo što svaki od njih znači. Glagol *poručiti* znači: javiti komu što po nekom drugom, poslati poruku. Glagol *naručiti* znači: pismeno ili usmeno javiti komu da nam što napravi, donese, pošalje. U restoranu jelo i piće nećemo *poručiti*, nego ćemo *naručiti*. Nitko se neće zabuniti i reći da će izabrati neko od jela na *porudžbi*. Svatko će reći *jela po narudžbi*. Kuhinju ili namještaj po mjeri nećemo *poručiti*, nego ćemo ih *naručiti*. Dakle, opreza nikad dovoljno!

477. **nas dva ... (nas dvojica ...) ← mi dva ... (mi dvojica ...)**

Uz brojeve dva, tri, četiri itd. ne valja upotrebljavati ličnu zamjenicu u nominativu (dakle, ne: *mi, vi, oni* dva, tri, četiri itd.), nego treba upotrebljavati ličnu zamjenicu u genitivu: *nas, vas, njih* dva, tri, četiri itd.

Isti je slučaj i kod brojevnih imenica, pa tako treba pisati: *nas, vas, njih* dvojica/dvije/dvoje, trojica/tri/troje, četvorica/četiri/četvero itd. Primjeri: Mogli smo i bez *njih dvije*; snaći ćemo se i bez *vas dvojice*, a bez *njih trojice* pogotovo itd.

478. **nasuprot komu/čemu ← nasuprot koga/čega**

➔ *pogledaj pod* usprkos komu/čemu

479. **na telefonu ← pri telefonu**

U ne tako davnoj prošlosti jedan je izraz nukao ljude da ispravljaju sve one koji se nisu priklonili „novom, današnjem hrvatskom", u kojem je – tako nevježe objašnjavaju – pravilno reći samo biti *pri* telefonu (s obveznim smiješnim dodatkom: ako kažeš da si *na* telefonu, onda znači da si zajahao na slušalicu). Takvi veseljaci, naravno, pojma nemaju što sve prijedlog *na* može značiti, jer se drže samo *jednoga* njegovog značenja, biti s gornje strane čega, npr.: knjiga je *na* stolu. Moram reći da je na udaru bio samo prijedlog *na* u izrazu *biti na telefonu*. U mnogim drugim izrazima ostao je nepromijenjen (čak i u ustima onih „logičara" koji se nisu maknuli dalje od jahanja na telefonskoj slušalici). Njima nema smisla govoriti da npr. u Akademijinu *Rječniku* prijedlog *na* ima 23 stupca značenja, jer oni se tako i tako neće odmaknuti od onih na prvoj stranici. Nije im, s druge strane, ništa čudno kad idemo *na razgovor, na pivo, na kolače, na kavu*; kad radimo *na sudu, na školi, na željeznici, na fakultetu* itd. Znači li to da poziv *na* kolače znači da ćemo sjesti u tu slatku masu, da će nam *na kavi* izgorjeti tur jer ćemo sjesti u vruću kavu, da ćemo, radeći *na* željeznici, lepršati na lokomotivi, a da rad *na* fakultetu ili *na* sudu znači barem osmosatni boravak na krovu? Naravno, to je vulgarizacija značenja ovoga prijedloga i neshvaćanje da jedan te isti prijedlog može značiti (i znači) uspostavu raznoraznih odnosa, jer prijedlozi i jesu nepromjenljiva vrsta riječi koja određuje odnose među bićima, pojavama i predmetima. Dakle, izraz *pri telefonu* nepotreban je. Ostanite mirne duše *na* telefonu, kao što telefonirate i *na* drugoj liniji, kao što idete *na* čašicu razgovora, *na* kavu, *na* čaj, *na* piće, *na* večeru, *na* koncert, *na* utakmicu ili *na* ispovijed. Prijedlog *na* ima vrlo široko značenjsko polje – kao što vidite, od poroka i grijeha do pročišćenja. Ne bojte ga se!

480. **natočiti, lijevati ← sipati** (uz tekućine)

Sipaj još malo kave! Ima onih koji će odmah skočiti na ovu blagu molbu (ili zapovijed) kao na nešto vrlo pogrešno. No bez konteksta ne bih istrčavala s odgovorom je li rečenica pravilna ili nije. Naime, kava se doista može i sipati i lijevati – ovisno o tome u kojem je obliku i agregatnom stanju. Ako mljevenu kavu želite presuti u dozu, onda doista sipate sipku tvar – kao što možete *sipati, rasipati, nasipati, prosipati* i brašno, pijesak, šećer i sl. Tekućine pak možete *lijevati, ulijevati, razlijevati, prelijevati, prolijevati,* pa ako ste kavu već skuhali, onda ona više nije sipka nego je tekuća. U tom slučaju nije dobro reći: *Sipaj* mi kavu!; nego: *Ulij* mi, *nalij* mi ili *natoči* mi kavu! (Dakako, neće škoditi ni *molim*.) Isto će biti s vodom, mlijekom, vinom, ukratko sa svakom tekućinom.

Dakle, za početnu rečenicu: *Sipaj* još malo kave; ne možemo *a priori* reći da je pogrešna. No jest pogrešna ako želite da se neka uslužna ruka pomakne mjesto vas do džezve (još pijem „tursku") i posluži vas vašim prvim jutarnjim napitkom. Čim je riječ o napitku, *sipanje* ne dolazi u obzir.

481. navezak

Na kraju nekih riječi dolaze samoglasnici bez kojih dotična riječ može biti, a da se nimalo ne mijenja njezino značenje. Takav samoglasnik zove se *navezak* ili *pokretni samoglasnik*. Navesci mogu biti samoglasnici *-a, -e* i *-u*. Koje riječi mogu imati navezak?

1. Zavisni (kosi) padeži pridjeva: *lijepog – lijepoga*; *lijepom – lijepomu – lijepome* itd.
2. Zavisni (kosi) padeži nekih zamjenica: *mojeg – mojega*; *njim – njime* itd.
3. Prilozi: *tad – tada, sad – sada, kad – kada* itd.
4. Prijedlozi: *s – sa, k – ka, nad – nada* (mnom) itd.

Obično su prijepori oko navezaka *-u* i *-e* u dativu i lokativu pridjeva. Donedavno je među kultiviranim govornicima hrvatskoga jezika bilo uvriježeno mišljenje da je distribucija spomenutih navezaka ovakva: u sklonidbi određenih pridjeva muškog i srednjeg roda u dativu jednine dolazi navezak *-u*: Avion se približava *crnomu* oblaku; a u lokativu jednine navezak *-e*: Dojahao je na *bijelome* konju. No danas je i taj uzus toliko narušen da malo ljudi za njega uopće i zna. Uzus je bio i takav da se navezak rabio za prvi pridjev ako se više pridjeva našlo jedan do drugoga (npr. Putovima *hrvatskoga književnog* jezika). Danas je i taj uzus poljuljan, jer je (uvijek taj „nepoznat netko") forsirao naveske na kraju svakoga pridjeva i/ili zamjenice u kosim padežima. Budući da je navezak ipak *neobvezan*, trebalo bi svakom autoru dopustiti da se njime služi po vlastitoj volji. Ja obično autore upozorim da je, zbog blagoglasja, dobro upotrijebiti navezak ondje gdje je bez njih izgovor teži, npr.: iz *našeg grada*; savjetujem: *iz našega grada* (dakle ako nastaje teško izgovorljiva suglasnička skupina *gg, gk, gp* i sl.). Podržala bih sve uzuse dobra pisanja u hrvatskoj tradiciji (razlikovanje dativnih nastavaka od lokativnih, pisanje naveska u prvom pridjevu u višečlanom nizanju pridjeva, vođenje računa o blagoglasju), no ponavljam: navezak *nije* nigdje obvezan, pa ga ne treba niti kalemiti onima koji ga ne pišu, a niti izbacivati onima koji ga pišu. Dakako, odabranoga principa valjalo bi se u tekstu dosljedno i držati.

482. **navoziti ← navažati**

➜ *pogledaj pod* dovoziti

483. **nazočan, prisutan**

➜ *pogledaj pod* prisutan

484. **nazreti ← nazrijeti**

Ljudi česte griješe u pisanju infinitiva ovoga glagola, misleći da je lik *nazreti* ekavski (srpski), a da je lik *nazrijeti* hrvatski. No u hrvatskom jeziku pravilan je lik *nazreti*. Prezent ovoga svršenoga glagola glasi: *nazrem, nazreš* itd.; glagolski prilog prošli: *nazrev* ili *nazrevši*; glagolski pridjev radni: *nazreo, nazrela, nazrelo*; a glagolski pridjev trpni: *nazret, nazreta, nazreto.*

➜ *pogledaj tablicu s glagolima*

485. **ne** + pridjev

Primjećujem (npr. u ambulantama – to je trenutačno moja svakodnevica) kako vrlo često griješe u sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi. Tako piše da ne primaju *ne ovjerene* zdravstvene (*v.*) iskaznice umjesto *neovjerene* itd. (gdjegdje su još „avangardniji", pa pišu *zdrastvene* iskaznice). Dakle, česticu *ne + pridjev* valja pisati kao jednu riječ – *neovjeren, nepotpisan, neplaćen.*

486. **nedaleko od Zagreba ← nedaleko Zagreba**

Još je prof. Ljudevit Jonke davnih 1960-ih godina pisao i kumio novinare da ne govore i ne pišu: *nedaleko Zagreba*; nego: nedaleko *od* Zagreba; no nisu ga čuli ni tadašnji ni sadašnji. Svako malo u novinama i općenito u sredstvima javnoga priopćavanja čujemo i vidimo ovaj nepravilno upotrijebljen sklop. Zanimljivo, ako je što daleko, prijedlog *od* nikada, naravno, ne izostaje: daleko *od* očiju, daleko *od* srca; jer bi bez prijedloga izričaj bio besmislen. Zašto onda za isti odnos, samo zanijekan, ne vrijede ista pravila? Naravno da vrijede, samo to još nije svima ušlo u glavu. Dakle, kao što govorimo i pišemo: *daleko od* Zagreba; treba govoriti i pisati i: *nedaleko od* Zagreba (ili bilo kojega drugog mjesta).

487. **nehrvat, Hrvat**

➔ *pogledaj pod* Hrvat

488. **nekoliko, nekolicina**

Kaže jedna novinarka: „Ostala je još samo *nekolicina* pitanja ... *nekolicina izraza*" itd. Kad bi barem znala što govori! No nije ona jedina (koja ne zna). Tako govore i pišu mnogi. A ne znaju ni što pišu ni što govore. Naime, pobrkali su (opet jednom) riječi. Ovaj put u loncu su se našle riječi *nekoliko* i *nekolicina*. Pitanja, točaka dnevnog reda i sl. ne može biti *nekolicina*, jer *nekolicina* znači *nekoliko muškaraca* (općenito, osoba muškoga spola – dakle može i *nekolicina dječaka*). Dobro je: prijedlog je poduprla tek *nekolicina* zastupnika. *Nekoliko* znači neodređen broj čega (ljudi, godina, litara, kilograma itd.). Dakle: *nekoliko* godina ljetovali smo u Njivicama; Ivan ima *nekoliko kilograma* previše; ostalo je još *nekoliko pitanja* na koja nismo dobili odgovore; nikako da nauči tih *nekoliko* izraza itd.

489. **ne mareći ← ne marivši**

➔ *pogledaj pod* prateći

490. **neodlučan, neodlučen**

Neodlučan rezultat utakmice značio bi ispadanje našega kluba iz natjecanja. Ovakvu rečenicu ljudi shvaćaju valjda jedino kao nacionalnu, a ne jezičnu tragediju (kako se u Hrvatskoj i doživljava sve što je povezano s nogometom), ne primjećujući uopće što je njome rečeno. Usporedimo: *neodlučan rezultat*; i ovakvu rečenicu: On o vašem prijedlogu još razmišlja; još je *neodlučan*. Upotrijebljen je isti pridjev, *neodlučan*. No u jednom primjeru pogrešno. U kojem? U onom sportskom. Naime, *neodlučan* je onaj koji teško i sporo donosi odluke, koji je nesiguran. Onaj pak koji još nije odlučen jest *neodlučen*. Treba: *neodlučen* rezultat.

491. **nepostojano *a***

Ova glasovna promjena odnosi se u hrvatskom standardnom jeziku i na opće imenice (*vrabac, vrapca* i sl.). Opisana je u svakoj gramatici, no ovdje ću upozoriti na one pogrešne likove koje čujem i čitam u medijima. Nominativ je *Kastav*, no genitiv nije (iz) *Kastava* nego (iz) *Kastva*. Nominativ je *Juraj*, a genitiv nije *Juraja* (nažalost, sve češće) nego *Jurja*. Nominativ je *Beram*, a genitiv nije (iz) *Berama* nego (iz) *Berma*. Nominativ je *Punat*, a genitiv nije (iz) *Punata* nego (iz) *Punta*; *Merag*, genitiv nije (iz) *Meraga* nego (iz) *Merga*; *Porat*, genitiv nije (iz) *Porata* nego (iz) *Porta* itd.

492. **nepostojano *e***

Osim tzv. nepostojanog *a*, u hrvatskom imamo i nepostojano *e*. Budući da stalno govorim o hrvatskom standardnom jeziku, ova se pojava odnosi poglavito na kajkavska vlastita imena. Tako će od prezimena *Putanec* genitiv glasiti *Putanca* (a ne: *Putaneca*); od *Belostenec, Belostenca*; od *Padovec, Padovca* itd. Tako i *Čakovec, Čakovca*; *Beletinec, Beletinca*; *Klanjec, Klanjca*; *Kumrovec, Kumrovca* itd. A zašto onda pišemo i govorimo *Nemec, Nemeca*; *Brabec, Brabeca*; *Čegec, Čegeca*; *Krklec, Krkleca* itd.? Zato što su svi navedeni nominativi najprije dvosložni, no (još važnije) naglašeni je slog *kratak*. Tada *e* ostaje. Kako će se onda sklanjati *Vramec*? Genitiv glasi *Vramca* (jer je naglašeni slog *dug*) – *Vrámec*.

493. **nepotreban ← bespotreban**

Pridjev *nepotreban* u opreci je prema *potreban*, pa tako treba i reći. Opreka se često izriče negacijom, pa kad se ona može tako postići, neka se i postigne. Tako i: *svijest – nesvijest*; *briga – nebriga*; *primjeren – neprimjeren* itd. *Bespotreban* je nepotreban.

494. **nerazmjer ← nesrazmjer**

Primjećujem (i u izvornim znanstvenim radovima) da autori brkaju *nerazmjer* i *nesrazmjer*. I kako to u nas obično biva, češće pišu *nesrazmjer* nego *nerazmjer*. Naravno da je to pogrešno. U hrvatskom jeziku kaže se *nerazmjer*, što znači odnos u kojem stvari nisu u razmjeru; nesklad, neujednačenost. *Razmjer* i *nerazmjer* jesu i matematičke kategorije za odnos u kojem vrijednosti jesu ili nisu razmjerne.

495. **nesnošljiv, nesnosan**

I jedan i drugi pridjev dobri su u hrvatskom jeziku, no oni se ne smiju zamjenjivati kako se tko sjeti jer nisu sinonimi. Kad bismo rekli da je ljetos temperatura znala biti i viša od *nesnošljivih* 35 stupnjeva, pogriješili bismo. Naime, *nesnošljiv* znači koji ne podnosi tuđe mišljenje, druge narode, rase, vjere, koji je *netolerantan*. A stupnjevi (vrućina) ne mogu biti *nesnošljivi* (*netolerantni*), nego mogu biti *nesnosni*. *Nesnosan* i znači teško podnošljiv, neizdrživ, nepodnošljiv. Dakle, vrućine mogu biti *nesnosne*, a i dosadni ljudi. No *nesnošljivi* su samo oni *netolerantni*.

496. **nesrazmjer → nerazmjer**

➔ *v.* nerazmjer

497. **neumjestan ← neumjesan**

Oba lika ovoga pridjeva trebala bi se odnositi na njegov neodređeni lik. No tada se postavlja pitanje trebaju li nam za to dva lika ili je jedan od navedenih (ipak) pogrešan. Dakako, pogrešan je, i to oblik *neumjesan*. Kao neodređeni oblik ovoga pridjeva pravilan je samo *neumjestan* (za muški rod). U ženskom rodu situacija se mijenja, jer na taj oblik – *neumjesna* – djeluje glasovna promjena koja se zove gubljenje suglasnika (*st* ispred *n* daje *sn*, pa je tako od *mjesto* pridjev *mjesni*, a ne **mjestni*, od *kazalište kazališni*, a ne **kazalištni* itd.). Naravno, to se pravilo proteže na sve one oblike gdje bi se pojavila suglasnička skupina *stn* (npr. *umjestan*). Dakle, određeni oblik ovoga pridjeva glasit će: *neumjesni*, *neumjesna*, *neumjesno*. Naravno, umjesto njega mogu se upotrijebiti i pridjevi *neprikladan*, *neprilіčan*, koji sadržajno više-manje pokrivaju isto značenjsko polje.

498. **Newyorčanin/Newyorčanka → Njujorčanin/Njujorčanka**

➔ *v.* Njujorčanin/Njujorčanka

499. **newyorški → njujorški**

➔ *pogledaj pod* holivudski

500. **ni ... ni, niti ... niti**

Sastavni veznik *ni* udvojeno (*ni – ni*) povezuje imenske riječi, niječući njihov sadržaj: ona nema *ni* kučeta *ni* mačeta; dakle nikoga svog, a veznik *niti* (udvojeno *niti – niti*) povezuje niječne rečenice, dakle stoji uz glagole: *niti* imam vremena *niti* se mislim baviti takvim tekstovima.

501. **Nietzsche, ničeanizam, ničeanac**

➔ *pogledaj pod* Aristotel; Darwin; Oscar

502. **nigdje ← nigđe**

➔ *pogledaj pod* gdje ← gđe

503. **Niger, Nigeranin/Nigeranka, nigerski**

Sramotno je kako Hrvati (stanovnici samoprozvane „zemlje znanja") malo znaju o današnjem svijetu. U Africi su dvije države slična imena (Niger i Nigerija), no to ne znaju ni naši novinari (a zašto bi bili bolji od ostatka populacije?), pa miješaju i imena njihovih stanovnika i pridjeve izvedene iz njihovih imena. Dakle, *Niger* je država u zapadnoj Africi, njezin se stanovnik zove *Nigeranin*, a stanovnica *Nigeranka*. Pridjev je *nigerski*.

504. **Nigerija, Nigerijac/Nigerijka, nigerijski**

Evo i drugoga kamena smutnje: *Nigerije*. To je također država u zapadnoj Africi, ali na obali Gvinejskoga zaljeva. Njezin je stanovnik *Nigerijac*, stanovnica *Nigerijka*, a pridjev *nigerijski*.

505. **ni jedan, nijedan**

U ovome griješe mnogi, zapravo je vrlo teško naći tekst u kojem je ovo pravilno napisano. Dapače, oni koji ova dva izraza miješaju uopće nisu svjesni toga da ne znaju ni što oni znače. Kad pročitate ovakvu rečenicu: *nijedan* podatak nisu provjerili; što mislite da rečenica znači? Zacijelo da *ni jedan* podatak nije prošao provjeru. Zašto tako nije i pisalo? To je već teže pitanje. Ljudi kao da se boje rastavljenoga pisanja nekih izraza, ne znajući da upravo sastavljeno i rastavljeno pisanje znači i promjenu značenja. Malo ih je koji znaju da *nijedan* znači *nikakav, loš*: lijenčino *nijedna*. Dakle: ne smije se preuzeti *ni jedan* (a ne: *nijedan*) dio knjige bez dopuštenja vlasnika autorskih prava.

506. **ni na koji ← na nikoji**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

507. **ni od čijeg ← od ničijeg**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

508. **ni o kome ← o nikome**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

509. **ništica, nula**

➔ *pogledaj pod* nula

510. **niti ... niti, ni ... ni**

➔ *pogledaj pod* ni ... ni

511. **ni za što ← za ništa**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

512. **ni zbog čega ← zbog ničeg**

U ovim i sličnim primjerima prijedlozi se stavljaju između *ni* i zamjenice. Dakle, ne: *za ništa, zbog ničega, s nikim, za nikoga, o nikome, na nikoji, o ničemu, od ničijeg*; nego treba reći: *ni za što, ni zbog čega (koga), ni s kim, ni za koga, ni o kome, ni na koji, ni o čemu, ni od čijeg* ... *Ni za koga* neću moliti uslugu; *ni s kim* se više ne viđam itd.

513. **Nizozemska ← Holandija** (kao država)

Kad bismo bolje znali zemljopis, znali bismo da to nije jedno te isto. No kako ga znamo sve manje, često miješamo i ono što ne bismo trebali. Naime, u hrvatskom jeziku prijevod njemačkoga naziva za tu zemlju (*Niederlande*), engleskoga (*Netherlands*), francuskoga (*Pays-Bas*) ili talijanskoga (*Peasi Bassi*) glasi *Nizozemska*. U srpskom se za cijelu ovu zemlju govori *Holandija*. Nevolja je u tome što se dio Nizozemske zove upravo *Holandija* (Holland), pa su u nekim jezicima cijelu zemlju poistovjetili s jednom njezinom pokrajinom. Zato kada mislimo na cijelu ovu zemlju, treba reći: *Nizozemska, Nizozemac, Nizozemka, nizozemski*; a ako mislimo na pokrajinu *Holandiju* (slažem se da kad kažemo *Holandija* rjeđe mislimo samo na pokrajinu, a češće na cijelu zemlju), onda ćemo reći: *Holanđanin, Holanđanka, holandski*; kao da kažemo *Ličanin, Ličanka, lički,* što nipošto ne isključuje njihovu nacionalnu pripadnost (kao Hrvata ili Hrvatica) u Republici Hrvatskoj. Spominjanjem i *Holandije* i *Holanđana/Holanđanki* ne znači da želim uvesti srpski izraz u hrvatski jezik. Želim samo stvari nazvati pravim imenom. Dakle, cijela zemlja zove se *Nizozemska*, a *jedna njezina pokrajina Holandija*.

514. **no, međutim**

I u ovom primjeru govorimo o nepotrebnu gomilanju riječi istoga (ili vrlo sličnoga) značenja. *No* je suprotni veznik, a i prilog *međutim* upotrebljava se kao veznik u suprotnim rečenicama. Dakle, ili jedno ili drugo, a ne i jedno i drugo. Primjer: Natrpala sam u košaru svega i svačega, *no međutim* kad sam došla do blagajne, vidjela sam da neću imati dovoljno novca. Ista se rečenica može mirne duše izreći ili veznikom *no* ili *međutim*: ... *no* kad sam došla do blagajne ... / ... *međutim* kad sam došla do blagajne ... Ne treba umnožavati ove veznike, jer su i jedan i drugi sasvim jasni i dovoljni. Dakle, ne treba se ravnati po onoj „Dao Bog veći kup!"

515. **nosilac ← nosioc**

➔ *pogledaj pod* ličilac

516. **nosovi ← nosevi**

➔ *pogledaj pod* kutovi

517. **nȍvina → nȍvine**

➔ *v.* nȍvine

518. **novìna, novost**

Imenica *novìna* (s kratkouzlaznim naglaskom u sredini riječi) dolazi od latinske riječi *novitas* i ima više značenja. Osnovno joj je značenje: štogod novo, promjena, nova uredba, nova ljetina, zemlja koja se prvi put ore, a prije je bila neobrađena itd. Cijeloj porodici riječi zajednički je korijen *nov*. Dakle, u značenju svih ovih srodnih riječi krije se nešto novo, neka novost. *Novìna* i *novost* vrlo su bliske, no o autoru ovisi koja mu u kojem kontekstu više odgovara. Neće moći npr. reći za zemlju koja se prvi put ore da je *novost* (nego je *novìna*). No može reći da su to modne *novìne* ili modne *novosti* (*noviteti*).

519. **novinarka ← novinarica**

O ovoj imenici pisala sam već više puta i na više mjesta, pa ću ovdje reći samo krajnje rješenje: *novinarka*.

➔ *usp.* brigadirka; guvernerka; mandatarka; premijerka; velikanka

➔ *pogledaj tablicu s mocijskim parovima*

520. **nȍvine ← nȍvina**

Iako po mnogočemu slična s imenicama *novìna* i *novost*, ova se imenica (s kratkosilaznim naglaskom na prvom slogu), *nȍvine*, od njih razlikuje po tome što znači *list* u kojem se objavljuju vijesti o novim događajima. U tom značenju dobro ju je upotrijebiti samo u množini. Dakle, ne: *novina je skupa*; nego: *novine su skupe*; ne: *ova novina ne izlazi* nedjeljom; nego: *ove novine ne izlaze* nedjeljom; ne: *ovo je dobra novina*; nego: *ovo su dobre novine*; premda govorimo o *jednom* listu.

521. **novost, novìna**

➔ *pogledaj pod* novìna

522. **nula, ništica**

Neću kao iz topa reći da je dobra samo jedna od ovih riječi. Reći ću da im se značenje sasvim ne podudara. Osnovna je razlika u tome što *nula* jest broj, a *ništica* nije. Pa kad tko barata brojevima, što često čujemo u vremenskoj prognozi, onda nije dobro reći da je temperatura bila *ništica* stupnjeva, nego treba reći *nula* stupnjeva. *Ništica* označuje nepostojanje neke količine (kao i nula), ali *ništica* nije broj, a *nula* jest.

523. **Njujorčanin/Njujorčanka ← Newyorčanin/Newyorčanka**

Da u novinama nisam vidjela i oblik *Newyorčanin*, mislila bih da o tome ne treba pisati. No kako sam ga našla, mislim da ipak treba.

Premda jezični savjetnici imaju samo oblik *Njujorčanin, Njujorčanka*, šteta što ime stanovnika te američke savezne države i grada ne možete naći ni u *Hrvatskom pravopisu* Babića, Finke i Moguša, a ni u *Rječniku hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje). U Šonjinu rječniku ima samo *New York* (što, naravno, nije sporno). Inače taj rječnik bilježi imena stanovnika država i gradova (npr. ima *Novozelanđanin/Novozelanđanka, Lisabonac/Lisabonka, Kamerunac/Kamerunka, Provansalac/Provansalka* itd.). Zabuna je stvorena dopuštanjem da se pridjevi od tih imena (ktetici) pišu dvojako: i etimološki (s hrvatskim nastavkom, pa onda i uz glasovne promjene koje oni mogu izazvati) i fonetizirano, dakle i *newyorški* i *njujorški*. No to za imena stanovnika (etnici) ne vrijedi, pa bi bilo bolje da se svi takvi nazivi pišu fonetizirano. Dakle: *Njujorčanin, Njujorčanka*.

524. **njujorški ← newyorški**

➔ *pogledaj pod* holivudski

525. **oba, obje**

Najslavniji sretni poklik iz Domovinskog rata zacijelo je onaj šibenski: „Obadva, obadva, *oba* su pala." *Oba* znači *i jedan i drugi* (samim time dva), pa je stoga oblik *obadva* reduplikacija. Riječ je, naravno, o letjelicama JNA (budući da ne znam točan tip letjelice, rabim široku opću imenicu letjelica). No ono što me ovdje više zanima jest deklinacija brojeva *oba* i *obje*. Nominativ (za muški i srednji rod) glasi: *oba*, genitiv *obaju*, dativ *obama* itd. Ženski rod: nominativ *obje*, genitiv *obiju*, dativ *objema* itd. Dakle: *oba* aviona; pad *obaju* aviona; pristup *obama* avionima itd. *Obje* letjelice; pad *obiju* letjelica; pristup *objema* letjelicama itd.

➔ *usp.* dva; dvije

526. **obavijestiti, obavještavati, obavješćivati, obavještenje**

U hrvatskom standardnom jeziku mora se pisati ovako kako sam navela.

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

527. **obitelj, porodica**

Prije nekih 40-ak godina na takva su pitanja odgovarali jezikoslovci u *Jeziku*, časopisu za kulturu hrvatskoga književnog jezika. Jasno su rekli da je *obitelj* osnovna ćelija koju čine roditelji i djeca, a da je *porodica* ili *rod* ona tzv. šira obitelj, koja uključuje djedove, bake, tetke, stričeve, ujake, sestrične, bratiće – dakle sve one koji su nekom krvnom srodstvu, a nisu roditelji i djeca. *Porodica* se, dakle, odnosi na potomstvo zajedničkih daljih i bližih predaka, ali i na podjele u kategorizaciji biljnoga i životinjskoga svijeta: *porodica* ruža, pasa itd. U novije vrijeme porodicu čini skup proizvoda nastalih u jednom proizvodnom programu, a u lingvistici skupinu genetski srodnih jezika: romanska, germanska, slavenska jezična *porodica* itd. Kako vidimo, *obitelj* i *porodica* nisu sinonimi, pa ih ne valja ni međusobno zamjenjivati (ako se koja od ovih riječi izbacuje, obično se izbacuje *porodica* na račun *obitelji* – nepotrebno, dakako).

528. **objasniti, razjasniti ← pojasniti**

Ne znam zašto nisu bili dovoljno dobri glagoli koje već odavno imamo (*razjasniti, objasniti*), nego je nepoznat netko počeo (ne tako davno) sve češće upotrebljavati glagol *pojasniti/pojašnjavati*, što je naš narod odmah prihvatio (bez ikakve provjere, naravno). Ako tomu dodamo sve učestaliju upotrebu ovoga glagola u političko-administrativnom jeziku, jasno je zašto je i u medijima postao tako popularan. Što su značili glagoli od kojih smo (čini mi se) odustali? *Objasniti* i *razjasniti* znače uglavnom isto: učiniti komu što *jasnijim, razumljivim, rastumačiti, protumačiti.* Sami prefiksi (*ob-*, *raz-*) govore upravo o sveobuhvatnosti objašnjenja. Prefiks *po-* navodi na obavljanje radnje u manjem opsegu: *popričati, postajkivati, pogledavati* i sl.; pa ne znam je li cilj glagola *pojasniti* bio učiniti puku nešto tek malo jasnijim, a ne potpuno jasnim. S obzirom na to komu političari upućuju svoja tumačenja (i kakva su ona), već mi je jasnija potreba uvođenja ovoga glagola (inače, normalnim ljudima, sasvim nepotrebnoga). Jer ako je što valjano *razjašnjeno, objašnjeno, protumačeno,* može li biti jasnije od toga?

529. **obje, oba**

➔ *pogledaj pod* oba

530. **obljetnica, godišnjica**

➔ *pogledaj pod* godišnjica

531. **obzirom na → s obzirom na**

➔ *v.* s obzirom na

532. **ocijeniti, ocjenjivati, ocjena**

U hrvatskom standardnom jeziku mora se pisati ovako kako sam navela.

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

533. **očevid, uviđaj**

U rječnicima hrvatskoga jezika (npr. u Šonjinu) situacija s ovim imenicama malko je čudna. Naime, *očevid* se kao pravni termin tumači ovako: promatranje kojim pravosudno ili upravno tijelo utvrđuje relevantne činjenice, uviđaj na licu mjesta; uviđaj. A natuknicu *uviđaj* tretira kao manje poželjnu ili nepoželjnu riječ, upućujući čitatelja na *očevid*. Ako je imenica *uviđaj* bila dobra kao objašnjenje značenja imenice *očevid* (čak dvaput!), onda ne vidim razloga da se imenica *uviđaj* (kada stoji samostalno) ne objasni i na tom mjestu (kakva je inače praksa). Istina, riječ *uviđaj* (izvid na mjestu događaja) napravljena je (prema njem. *Einschein*) od glagola *uviđati,* koji nema značenje *izviđanja,* ali se – potvrđuje i S. Pavešić u svojem *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (1971) – riječ uobičajila u pravnom nazivlju. Češćom upotrebom riječi *očevid* vjerojatno će ona s vremenom prevagnuti.

534. **očevidan, očigledan, očit**

Ima ih koji se boje nekoga od ovih pridjeva, a kad nisu sigurni, uvijek jedan nepravedno izbacuju na račun ostalih. Evo koje riječi stoje u Pavešićevu *Jezičnom savjetniku* (1971): *očit* – očevidan, bjelodan, javan, nedvojben, nesumnjiv, jasan, siguran, poznat i sl.; uz napomenu da je *očit* stara riječ (potvrđena od 15. stoljeća) te i danas česta i sasvim obična u upotrebi. I pridjev *očevidan* ima „pravo građanstva" u rječnicima hrvatskoga jezika: *očevidan* – očit, bjelodan. Jedino uz pridjev *očigledan* u Šonjinu rječniku stoji strelica prema pridjevu *očit,* pa kad bismo zaključivali samo po tom rječniku, moglo bi se pomisliti kako pridjev *očigledan* ne pripada korpusu hrvatskoga jezika. S druge strane, u Anićevim rječnicima blaga je preferencija na strani *očiglednog* i *očitog,* jer pridjev *očevidan* upućuje na njih. Jedan od starijih rječnika, Parčićev *Slovinsko-talijanski iz* 1874., *očigledan* upućuje na *očevidan,* ali zato ima imenicu *očigled* (tal. *vista*) i prilog *naočigled* (*evidentemente*). Brodnjak u svojem razlikovniku *očigledno* upućuje na *bjelodano,* no zato pridjev *očigledan* – samo u značenju *očigledna obuka* – upućuje na hrv. *zorna nastava,* a za ostala značenja kaže: kao u hrvatskom. Po tome se vidi da riječ postoji i u hrvatskom jeziku. Kad sve tri riječi ne bi bile dio hrvatskoga jezičnog korpusa, bi li ih tvorci *Hrvatskoga pravopisa* Babić, Finka i Moguš (1994) uvrstili u svoj pravopisni rječnik? *Hrvatski jezični savjetnik* (1999) ravnopravno tretira sve tri riječi, a to je i najpametnije rješenje. Ni rječnici hrvatskoga jezika ne „izbacuju" uvijek istu riječ, pa se takav „kriterij" može ozbiljno dovesti u pitanje.

535. **od 1990-ih godina ← od 1990-tih godina**

Spojnica se piše između dvaju dijelova riječi izvedenih s kojim brojem kad se prvi dio piše brojkom, a drugi dio slovima, npr.: *od 1990-ih godina, 20-ih godina 20. stoljeća* itd. Budući da je *t* već u osnovi (devedeset, dvadeset itd.), dodaje se samo *-ih.*

536. **od 2008. godine ← od 2008.-e godine**

I u službenim dopisima i u hrvatskim javnim glasilima može se vidjeti šarenilo u pisanju rednih brojeva. Budući da se pišu s točkom, već to nedvojbeno znači da su redni, pa nikakve dodatke (padežne nastavke) ne treba iza njih pisati. Dakle, ne: *u 2008.-oj godini, od 2008.-e godine*; nego: *u 2008. godini, od 2008. godine* itd.

537. **odavde ← odavdje**

U strahu su velike oči, a u neznanju još veće. Refleks staroga glasa *jata* jedan je od razlikovnih elemenata između hrvatskoga i srpskoga jezika, pa su ljudi u sve riječi koje su im se učinile sumnjivima, nedovoljno hrvatskima, počeli trpati *-ije-/-je-*. U spomenutim prilozima nema nikakve potrebe takvo nazovipohrvaćivanje, jer se i u hrvatskom jeziku (dobro) kaže: *odavde* i *dovde.* Pogrešku često primjećujem u sportskim prijenosima, no kako je to vrlo slušan i gledan program, oblici *odavdje* i *dovdje* lako se šire i u opći jezik.

➔ *usp.* jat

538. **odgoditi, odložiti**

I jedan i drugi glagol imaju svoje mjesto u hrvatskom jeziku, no ne valja ih rabiti u značenju koje im ne pripada. U njihovoj upotrebi najčešće dolazi do pogrešne zamjene, što se može lako izbjeći ako znamo što koji glagol znači. Glagol *odgoditi* znači pomicati u vremenu, a glagol *odložiti* u prostoru. Zašto se to ne poštuje, ne znam, pa premda je stvar vrlo jasna, svaki dan i dalje slušamo: Sjednicu smo morali *odložiti*; premda smo je mogli samo *odgoditi. Odložiti* možemo kaput, kišobran, šešir, torbu, knjigu, zdjelu i sl., a *odgoditi* putovanje, ispit i sve što traži promjenu termina.

539. **odlaganje otpada ← zbrinjavanje otpada**

S otpadom je vrag. Ima ga sve više jer ima i sve više ljudi na Zemlji. Ponestaje mjesta koja bi bila prikladna da se na njih dovezu tone i tone svakovrsnoga smeća, pa i vrlo opasnoga. Zato se svaka lokalna zajednica bori rukama i nogama da ne postane mjesto – čega? *Zbrinjavanja* ili *odlaganja* otpada? Pogledajmo što znače glagoli od kojih su načinjene ove glagolske imenica i odmah će biti jasno koja bolje pristaje. Glagol *zbrinuti/zbrinjavati* znači osigurati ili pružiti nekomu ono što mu je potrebno za život. Odmah vidimo da se to odnosi na živa bića (ljude i životinje). Zar i otpadu tepamo kao kućnom ljubimcu? Zasad (još) ne. Onda ga ne treba ni zbrinjavati. Treba ga na odgovarajuća mjesta *dovesti, odložiti,* otpad se može i *prikupljati* i *prerađivati.* Još nešto. Mjesta na kojima se otpad odlaže zovu se *odlagališta* (dok riječi *zbrinjavalište* srećom – još – nema).

540. **odložiti, odgoditi**

➜ *pogledaj pod* odgoditi

541. **odmoriti, odmoriti se**

Ljudi sve češće povratnim glagolima oduzimaju povratnu zamjenicu (se) i počinju ih upotrebljavati kao da nikad povratni glagoli nisu ni bili. Spomenuti glagol gotovo se danas češće čuje samo kao prijelazni, a ne i kao povratni. Evo primjera: Tenisač Marin Čilić *odmara* zbog kiše. Ili: Sada će Srna malo *odmoriti.* Budući da se ne kaže što će ovi sportaši odmarati/odmoriti, trebalo je upotrijebiti povratni glagol *odmoriti se*: Čilić će *se odmarati* zbog kiše; Srna će *se* malo *odmoriti.* Ako glagol *odmoriti/odmarati* rabimo kao prijelazan, on mora imati objekt u akuzativu (tzv. bliži objekt): *odmarati* (koga ili što?) *noge, ruke, oči, glavu, dušu* itd. Ako toga bližeg objekta nema, ako se odmaranje proteže na cijelu osobu, valja upotrijebiti povratni glagol – *odmarati se/odmoriti se.* U tom slučaju povratna zamjenica *se* i jest objekt u akuzativu (*odmaram sebe ili se*), pa glagol *odmarati se/odmoriti se* pripada tzv. pravim povratnim glagolima.

542. **od ničijeg → ni od čijeg**

➜ *pogledaj pod* ni zbog čega

543. **od oka, odoka**

Pravilno može biti i jedno i drugo, ali ne u svim slučajevima. Ako govorimo o vezi prijedloga i imenice, onda to pišemo rastavljeno (kao dvije riječi), npr.: Boli me sve *od oka* do uha. Kad pak mislimo na prilog, onda to pišemo kao jednu riječ, *odoka.* Ona znači procijenjeno okom, bez mjerenja, dakle otprilike.

➜ *usp.* na pamet

544. **odraditi**

Naravno, nemam ništa protiv samoga glagola *odraditi,* poglavito kad se rabi u značenju: 1. radeći neki drugi dan nadoknaditi neradni dan, 2. radom platiti (odraditi dug). Glagol *odraditi* znači i završiti posao, obaviti rad, i upravo je u tom značenju počeo istiskivati mnoge druge dobre hrvatske glagole. Čak je tom prečestom upotrebom postao i pomalo pogrdan – jer počinje značiti da je posao obavljen tek toliko da se kaže, da je napravljen samo formalno, nesolidno: glavno da smo mi to *odradili*, a kako – nije važno. Tako se sve češće govori kako smo *odradili neku temu*, umjesto da smo je *obradili* i sl. Valjalo bi zadržati i ona suptilnija značenja: *učiniti, napraviti, raditi, obaviti* itd., a ne jednim glagolom prekriti (a to znači i istisnuti) nekoliko ostalih.

545. **odsutnost ← odsustvo**

Umjesto *odsustva*, bolje je reći *dopust, odsutnost, izbivanje, nepostojanje* i sl. *Odsutnost* je pravilno izvedena imenica prema pridjevu *odsutan*. Isto je i s imenicom *prisustvo*. Bolje je *prisutnost*.

546. **odvoziti ← odvažati**

➔ *pogledaj pod* dovoziti

547. **ofenziva ← ofanziva**

Premda je riječ preuzeta iz francuskog jezika (fr. *offensif*), nije se s tim izgovorom (ofansiv) u hrvatskom jeziku uobičajila. Stoga je bolje upotrebljavati oblik *ofenziva* prema lat. *offendere*. Uostalom, i francuskim je takvim riječima kumovao latinski. Tako će onda i pridjev u hrvatskom glasiti *ofenzivan*.

➔ *usp.* defenziva

548. **ogledalo, zrcalo**

I jedna i druga riječ pripadaju hrvatskom leksiku. No budući da je glagol *zrcaliti (se)*, načinjen prema imenici zrcalo, mnogo jači od glagola *ogledati se*, intimnu prednost dajem i *zrcalu*. Naravno, moja intima i inače nikoga ne obvezuje (pa nije mogla ni Frana Galovića dok je pisao *Začarano ogledalo*, jer je poginuo 1914. godine, kad se moja mama tek rodila).

549. **oklada ← opklada**

U hrvatskom jeziku (usprkos nekim starijim jezičnim savjetnicima) dobra je samo *oklada*. Tako onda i glagol – *okladiti se*.

550. **oko, cirka**

➔ *pogledaj pod* cirka

551. **oko, okolo**

➜ *pogledaj pod* okolo

552. **okolina, okolica, okoliš**

Ove su tri riječi slične, no ipak nisu istoznačnice, pa ih ne bismo smjeli upotrebljavati kao da je svejedno koju ćemo odabrati. *Okolina* je društvo u kojem netko živi i radi (to je u prvom redu društvena kategorija). *Okolica* je pak šire područje oko čega (dakle, to je prije svega *fizički* prostor), npr.: to se mjesto nalazi u *okolici* Siska (u blizini Siska). *Okoliš* se pak najčešće odnosi na prirodu i uži okolni prostor. Učestalost mu je naglo porasla uvođenjem ekologije kao nove discipline: zaštita *okoliša*, onečišćenje *okoliša* itd.

553. **okolišna politika → politika okoliša**

➜ *v.* politika okoliša

554. **okolo, oko**

Ne treba poistovjećivati ove dvije riječi. Kao prilog, *okolo* ne traži nikakvu dopunu, pa ga je pogrešno rabiti kao da je prijedlog: vucara se tu negdje *okolo/uokolo/naokolo*; ali ako želimo izraziti približnost (u vremenu i prostoru), reći ćemo: *oko* kuće, *oko* podne (a ne: *okolo* kuće i sl.).

555. **okulist ← okulista**

➜ *pogledaj pod* internist

556. **okus, ukus**

➜ *pogledaj pod* ukus

557. **onaj, ovaj, taj**

➜ *pogledaj pod* ovaj

558. **onaj tko ← onaj koji**

Ovaj savjet možda je već debelo zakasnio, jer se pogrešna praksa već uvelike razmahala. Ipak, neka se nađe (dalekim nekim pojedincima koji će se htjeti služiti biranim hrvatskim književnim jezikom). Na čuđenje današnjega općinstva, nije dobro u muškom rodu uz pokaznu zamjenicu *onaj* rabiti zamjenicu *koji* umjesto *tko*. S gledišta norme nije dobro: onaj *koji* se ne drži propisa, nego bi trebalo biti: onaj *tko* se ne drži propisa. No ukorijenjena praksa gazi sve konvencije, pa tako i ovu.

559. **onamo, ovamo, tamo**

➔ *pogledaj pod* ovamo

560. **ondje, ovdje, tu**

➔ *pogledaj pod* ovdje

561. **o nikome → ni o kome**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

562. **opasan za ← opasan po**

Prijedlog *po* ima više funkcija, no često se rabi pogrešno mjesto kojega drugog prijedloga. Uz pridjeve koji znače korist ili štetu dopuna bi trebala biti prijedlog *za*, a ne *po*: opasan *za* zdravlje (a ne: *po* zdravlje). Zaraza u dječjoj bolnici sramota je *za* cijelo zdravstvo (a ne: *po* cijelo zdravstvo).

➔ *usp.* važan za

563. **opatica, redovnica, časna sestra**

➔ *pogledaj pod* redovnica

564. **opeklina ← opekotina**

Kad nam što sprži kožu (visoka temperatura, kemikalije, struja, jako sunce, zračenje), kako se zove trag toga djelovanja na našoj koži? Pitanje nije izlišno, jer upravo naziv za ove ozljede može mnoge ljude zbuniti. U hrvatskom jeziku valjalo bi reći *opekline*, pa tako onda i *otekline* kad vam koji dio tijela *otekne*.

565. **operater, operator**

Ovo zapravo i nije prava dvojba, jer pravo značenje imenice *operator* vjerojatno malo ljudi zna. No mnogi misle da su to dvije imenice od kojih je jedna pravilnija od one druge. A nije. Naime, i opet, treba znati što koja od njih znači.

Operater može biti liječnik koji izvodi operacije; kirurg, a može biti i onaj koji izvodi neke tehničke operacije, koji upravlja nekim tehničkim uređajima (npr. *kinooperater* projicira filmove). Noviji rječnici stranih riječi navode i burzovnog mešetara koji operira velikim transakcijama. Premda riječ *operater* potječe od lat. *operator, operari*, raditi, obavljati, umiješao se jezik posrednik (čak dva takva jezika) – francuski *operateur*, koji je i u njemačkom jeziku (iz kojega smo rado posuđivali) dao isti oblik *Operateur*. Francuski je izgovor prevladao, pa tako *operater* obuhvaća sve navedene slučajeve.

Operator pak, kao matematički naziv, više se držao izvornoga latinskog, a znači simbolom označen propis koji mijenja neku veličinu, koji pridružuje dvije matematičke veličine ili više njih.

566. **opklada → oklada**

➔ *v.* oklada

567. **opozicija, pozicija**

Opreka *opozicija – pozicija* nije dobra. U opreci stoje *vlast* i *opozicija/oporba*. Sama riječ *pozicija* ima mnogo značenja (mjesto na kojem se što nalazi s obzirom na nešto drugo, smještaj u prostoru; mjesto koje tko ima u društvu, službi, rang; utvrđen raspored vojnih snaga, figura u šahu, prstiju na žicama gudačkih instrumenata, položaj natjecatelja ili momčadi u ukupnom poretku natjecanja itd.). Kako vidimo, *ni jedno* se ne odnosi na politiku. *Opozicija* pak znači oprečno ili drukčije mišljenje, protivljenje, opiranje, a u političkom smislu to je skupina stranaka ili stranka koja istupa protiv mišljenja ili djelovanja *vlasti*, dakle *oporba*. U politici opozicija ili oporba stoje u opreci prema *vlasti*, a ne prema nekoj izmišljenoj *poziciji*. Dakle: *vlast* nasuprot *opoziciji/oporbi*.

568. **opticaj → optjecaj**

➔ *v.* optjecaj

569. **optimalan ← najoptimalniji**

Ovaj pridjev, kao ni drugi slični preuzeti iz latinskoga jezika, npr. *minimalan*, *maksimalan*, *minoran*, *esencijalan*, *idealan* i sl., ne može imati komparaciju. On već u obliku koji podsjeća na naš pozitiv nosi u sebi najviši stupanj što ga sam pridjev izražava: najpovoljniji, koji najbolje odgovara, najbolji. Dakle, ako se već služimo tuđicama, onda bismo najprije trebali znati što one znače. Ovaj pridjev (i prilog načinjen od njega) ne komparira se ni u (njegovanom) hrvatskom.

570. **optjecaj ← opticaj**

U hrvatskom jeziku pravilan je samo *optjecaj* (kao *utjecaj* i sl.). To je u vezi s glagolima koji u korijenu imaju refleks staroga glasa *jata*. Kojiput takvi glagolski parnjaci mijenjaju značenje (npr. *uticati* i *utjecati*). *Uticati* (nesvršeni oblik glagola *utaknuti*) znači *zabadati* što u zemlju, zid i sl. (utičnica), a *utjecati* znači *uvirati* u što: Sava *utječe* u Dunav; ili svojim nastojanjem mijenjati što: *utjecati* na cijene.

Slično je i sa parnjakom *isticati* i *istjecati* (*v.*). *Optjecaj* može značiti i *promet* (novca) ili *kolanje,* no to valja promatrati u kontekstu.

➔ *usp.* jat

571. **originalno ← orginalno**

Ovdje dvojbe nema: *orginalno* ne samo što je pogrešno nego je i odraz primitivizma. Tako govore oni pokondireni pojedinci koji se pošto-poto žele prikazati učenijima nego što jesu. Od lat. *origo, originis* (izvor) ne može biti drukčije nego *originalno.* Naravno, tako se ponaša i imenica *original,* koja se može reći i hrvatski: *izvornik.*

572. **orijentacija ← orjentacija**

O ovome ne bi trebalo uopće pisati da ljudi, ako već sami ne znaju, pogledaju u koji od rječnika pa da to nauče. No kako nemaju takvu naviku zagledanja u priručnike (u što se svaki dan možemo uvjeriti čitajući dnevni tisak) i kako su oblici *orjentacija, orjentirati se* sve češći, ne mogu drugo nego otkriti „toplu vodu" – pravilno je samo *orijentacija, orijentirati se.* Dakle: natjecanja u *orijentaciji*; ima ljudi koji se slabo *orijentiraju* i tome slično. Još jedna napomena, koja mislim da neće biti suvišna. Naime, sve češće čujemo *orijentacija na što, orijentirati se na što.* Bolja dopuna bila bi: *prema čemu.*

573. **Oscar, oskarovac/oskarovka**

Najuglednija nagrada u svijetu filma zove se *Oscar.* Tako ga, etimološki, i pišemo. No nije dobro dobitnike te nagrade pisati *oscarovac, Oscarovac, oscarovka* (kako, nažalost, svaki put kad se nagrade dodjeljuju vidim u hrvatskom tisku). Dobitnike te nagrade pišemo *oskarovac* i *oskarovka* – dakle, malim početnim slovom i fonetski.

➔ *usp.* Aristotel; Darwin

574. **osebujan**

Ovaj pridjev navodim samo zato što je počeo interferirati (miješati se) s pridjevima *osoban* (*v.*) i *osoben* (*v.*). *Osebujan* znači koji se odlikuje *posebnim, neponovljivim svojstvima,* koji *nije serijski* (osebujan čovjek, pisac, umjetnik i sl.).

575. **osjetan, osjetljiv**

I ovaj par dokazuje da sve više gubimo dobre hrvatske riječi, i to zato što sve manje znamo što one znače. Tada dolazi do zamjene jedne riječi drugom kao da su sinonimi, a nisu, što je već ozbiljno počelo narušavati/mijenjati i javnu komunikaciju. Provjerimo što znači *osjetan,* a što *osjetljiv. Osjetan* znači koji se može osjetiti, uočljiv; znatan, npr.: već se suočavamo s *osjetnim* padom životnoga standarda u Hrvatskoj. *Osjetljiv* znači koji se lako uzbudi, koji je tankoćutan, ali i uvredljiv, sklon bolestima, koji brzo reagira na podražaj. Tako razlikujemo *osjetljiva čovjeka*, ali i vrlo *osjetljive mjerne instrumente*. Kako vidimo, samo nemarni ljudi koji ne drže ni do sebe ni do svojega jezika mogu zamjenjivati nešto što se zamijeniti ne može i ne smije.

576. **oskarovac/oskarovka, Oscar**

➔ *pogledaj pod* Aristotel; Darwin; Oscar

577. **osmijeh/osmjeh**

Ima jedan trgovački lanac koji nas poziva da kupujemo s ...? Čime? Najprije je pisalo *s osmjehom*, a odnedavno piše *s osmijehom*. Kako onda treba? Kako to u nas često biva, u *Hrvatskom pravopisu* Babića, Finke i Moguša (1994., to je ono izdanje koje jedino dosad, a 2009. je godina, ima službeno dopuštenje za upotrebu u školama) naći ćete da je moguće (i dobro) i jedno i drugo. No je li baš tako? Jesu li oba lika u skladu s pravilima kojih se ni oni koji ih donose ne drže? Naime, pravilo u hrvatskom standardnom jeziku kaže da se skraćuju dugi slogovi nastali od refleksa staroga glasa *jata* samo ako se takav slog nađe *ispred* naglaska (dakle, u suvremenom hrvatskom standardnom jeziku nema prednaglasnih dužina). No ako se takav slog nađe pod naglaskom ili iza naglaska, on se ne skraćuje. Kako je u riječi *osmijeh* naglasak na prvom slogu, nema razloga da se dugi refleks staroga *jata* iza naglašenoga sloga skrati. Dakle, koliko god pravopis dopuštao oba oblika kao pravilna, tvorbeni i akcenatski razlozi govore u prilog *osmijehu*. Toga su se držali i rječnici hrvatskoga jezika i *Hrvatski jezični savjetnik* (grupe autora, 1999.), a i *Hrvatski pravopis* nastao u okrilju Matice hrvatske (2007). No kako bilo da bilo, spomenuti (nereklamirani) trgovački lanac propagirao je – uz blagoslov navedenoga pravopisa – i jedan i drugi lik, čemu se ne može prigovoriti. Ipak, kao kupac, bila bih mnogo sretnija da su prodavači/prodavačice u tom trgovačkom lancu bar malo ljubazniji (no znam da ovo neće pročitati ni gazda ni zaposlenici – pa mirna Bosna, ili nikom ništa).

➔ *usp.* jat

578. **osnova, temelj ← osnov**

Hrvatskom leksičkom fondu pripada imenica *osnova*, a ne *osnov*, pa nije dobro reći *na osnovu* (čega?), nego *na osnovi* (čega?). Može se, naravno, reći i *na temelju* (čega?). Dakle: na *osnovi* toga zaključujemo ...

579. **osnova za puštanje ← osnova za puštanjem**

Ako nema podloge, osnove, temelja da se osumnjičenik pusti iz pritvora, kažemo da nema osnove za njegovo *puštanje*. Zašto u medijima često čujem kako nema osnove za *puštanjem* pritvorenih, ne znam, no oni koji tako govore i pišu očito ne znaju postaviti dobro pitanje: ima li ili nema osnove *za što*? Takvo pitanje traži odgovor u akuzativu, a ne u instrumentalu, jer se i ne pita ima li osnove *za čim*, nego *za što*. Dakle, nema osnove za *puštanje* pritvorenika, osumnjičenika itd.

580. **osoba, lice, ličnost**

➔ *pogledaj pod* lice

581. **osoban**

Osoban znači onaj u kojem se *prepoznaje osoba*, koji *pripada osobi*, koji je *svojstven osobi*. Ako vrijedi maksima da je stil čovjek, onda se stil nekih osoba toliko prepoznaje kao samo njihov da on postaje *osoban stil*. Takav je upravo zato što je *osobit, poseban*. U putnički avion smijemo unijeti samo manju ručnu ili *osobnu prtljagu* (vlastitu, privatnu i sl.).

582. **osoben**

Ovaj je pridjev u hrvatskom jeziku nepotreban kad imamo dobre riječi *osobit, poseban* i *osoban*. Ako nam ne treba osnovna riječ, neće nam trebati ni imenica *osobenjak* i sl. kao izvedenica. Takvu osobu – koja se ističe neuobičajenim ponašanjem – zovemo jednostavno *čudakom*.

583. **osobno, pojedinačno, sam ← ponaosob**

Ne znam zašto se prilog *ponaosob* toliko razmahao u hrvatskom jezičnom prostoru, i to baš nakon uspostave samostalne Republike Hrvatske, kad ga i stariji rječnici i jezični savjetnici nedvosmisleno pripisuju srpskom jeziku. No u to je vrijeme i inače bilo popularno govoriti i pisati upravo onako kako se prije nije govorilo i pisalo, pa valjda i *ponaosob* ulazi u takve primjere. Nepotrebnost takva uvoza pokazat ću primjerima: Svatko se mora *ponaosob* javiti u kadrovsku službu. – Svatko se mora *osobno, sam* ili *pojedinačno* javiti u kadrovsku službu.

584. **otočki, otočni**

Bez konteksta ne bih mogla reći koji je od ovih oblika pridjeva pogrešan, a koji je pravilan. No kad se upotrijebe u rečenici, lako je otkriti pogrešku. Oblik *otočni* dobar je kad se misli na *bilo koji* otok: *otočne* ceste, *otočno* stanovništvo itd. Oblik *otočki* odnosi se samo na mjesto koje se zove Otok, a takvih u Hrvatskoj ima više (Otok kraj Zagreba, kraj Vinkovaca itd.). Naravno, i *otočke* ceste (ceste u Otoku) mogu biti loše, no barem su pravilno napisane, kao što je dobro napisano i *otočko* stanovništvo kad se misli na određeno mjesto (neki od Otoka).

585. **ovaj, taj, onaj**

Tko je *ovaj* čovjek? Tko je *taj* čovjek? Tko je *onaj* čovjek? Sva su pitanja točno postavljena, no ne znače isto. *Ovaj* znači bliži govorniku; *taj* sugovorniku, a *onaj* je dalje i od govornika i od sugovornika. Dakle, možemo precizno izraziti što želimo, no najprije moramo znati što doista želimo reći. *Ovaj* čovjek bliži je meni, *taj* čovjek bliži je tebi, a *onaj* čovjek komu trećemu.

586. **ovamo, tamo, onamo**

Već je jasno na što će se odnositi ovi prilozi (nešto je bliže govorniku (ovamo), nešto sugovorniku (tamo), a nešto trećoj osobi (onamo), no valja upozoriti na pogrešnu uporabu priloga za oznaku mjesta *ovdje* kad dolazi uz glagole kretanja. Često čujemo: Dođite *ovdje*! To je pogrešno, jer uz glagole kretanja valja upotrijebiti ili *ovamo*, ili *tamo*, ili *onamo*, a nikako *ovdje* i sl. Dakle: dođite *ovamo*, idite *tamo* ili *onamo*.

587. **ovdje, tu, ondje**

Slične prostorne odnose kao i u pokaznih zamjenica *ovaj, taj, onaj* izražavaju i prilozi *ovdje, tu, ondje*. Pritom *ovdje* znači pokraj mene, dakle bliže govorniku, *tu* znači pokraj tebe, dakle bliže sugovorniku, a *ondje* je udaljeno i od govornika i od sugovornika. Kišobran npr. može biti i ovdje, i tu, i ondje, no nije nevažno tko izriče rečenicu. Ako kažem da je kišobran *ovdje*, znači da je pokraj mene, ako kažem da je *tu*, onda je pokraj tebe, a ako kažem da je *ondje*, bit će daleko i od mene i od tebe.

588. **ovisiti o, zavisiti od**

Često se griješi u prijedlozima koji dolaze kao dopune ovim glagolima (ili izvedenim riječima, npr. pridjevima, imenicama itd.). Uz glagol *ovisiti* dobre su dopune *o komu* ili *o čemu*, pa treba reći: Ovisimo *o inozemnoj pomoći*; *o rezultatima natječaja*; on je ovisan *o alkoholu, drogi, duhanu, kavi, hrani* itd. Uz glagol *zavisiti* treba upotrijebiti prijedlog *od koga* ili *čega*: zavise *od roditelja*. Koji ne zavisi *ni od koga*, taj je *nezavisan*.

589. **ozlijediti, povrijediti**

Svaki dan u dnevnim novinama čitamo o nekoj prometnoj nesreći i, nažalost, o ranjenima i poginulima. No je li točno kad piše da je u nesreći *povrijeđeno* više od sto putnika? Nije, jer je trebalo pisati da ih je toliko *ozlijeđeno* ili *ranjeno*. Glagol *povrijediti* znači uvrijediti koga riječju ili postupkom. Može značiti i prekršiti zakon ili propis. *Ozlijediti* znači *raniti*. Dakle: u nesreći je *ozlijeđeno* ili *ranjeno* više od sto putnika. Ružnim postupkom *povrijedila* sam i *uvrijedila* staroga prijatelja. No ako mu se ispričam, on će mi sigurno oprostiti.

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

590. **oženiti, oženiti se**

Premda ima onih čistunaca koji će skočiti već na prvu loptu i izraz *oženiti koga* odmah proglasiti neodrživim u hrvatskom jeziku, treba najprije smiriti loptu i reći da je i taj sklop u hrvatskom jeziku moguć, no valja znati što točno znači. A znači: *naći komu ženu i prirediti mu svadbu*. Otac tako može *oženiti sina*. Naravno da se pritom ne misli da je sin postao ocu žena. No upravo u tom grmu leži zec. Ako je riječ o zakonitom udruživanju muškarca i žene (oprostite mi, još sam tradicionalna) u bračnu zajednicu, glagol *ženiti se/oženiti se* ima u standardnom jeziku samo dopunu u instrumentalu, i to bez prijedloga. Dakle, nije dobro: *oženio se sa svojom* starom znanicom; nego: *oženio se svojom* starom znanicom.

591. **oživiti** (koga/što), **oživjeti**

Dobar je i glagol *oživiti* i glagol *oživjeti*. Pravilna upotreba ovisi o značenju što ga zahtijeva kontekst. Naime, *oživiti* znači *učiniti koga živim*, a *oživjeti – postati živ*. Nakon rata *oživjela* je trgovina (postala je živa). Vladine proturecesijske mjere nisu uspjele *oživiti* gospodarstvo (nisu ga učinile živim).

➔ *usp.* uskrisiti (koga/što)

592. **pakiranje, pakovanje**

Naravno, danas će se mnogi ustobočiti već na samu ideju da uopće pišem o ovim riječima. Jer, zaboga, zna se da se hrvatski kaže samo *pakiranje*. Pišem upravo zato što se (i opet) stvari ne znaju do kraja i pošteno. U hrvatskom jeziku ima glagola koji završavaju na *-irati* (delegirati, bojkotirati, reagirati i sl.), pa tako imamo i *pakirati*. Imali smo i glagol *pakovati* (načinjen sufiksom *-ovati/-evati*, kao kupovati, radovati (se), mudrovati, putovati, božićevati, prijateljevati itd.), premda ga danas i neki leksikografi žele zatrti (već je i zatrt). No da je bilo više pameti, mogli smo imati dvije dobre riječi: jedna bi izražavala sam *proces* kojim se što *pakira* – bilo bi to *pakiranje* (božićnih darova, udžbenika koje treba poslati školama itd.) – a druga, *pakovanje*, mogla je značiti (što je značila i prije nasilnih promjena u leksiku) *omot* u kojem je više *istovrsnih* predmeta (npr. obiteljsko *pakovanje* nekih jestvina, sladoleda, 10 kutija šibica, cigareta itd.). Za divno čudo, i oni koji izbacuju glagol *pakovati* iz hrvatskog jezika, ipak se njime služe (znaju li to?) u objašnjenjima; npr. kad u rječniku objašnjavaju što je to *pakovina* (*tehnol.*). Evo što kažu: ono u što se *pakuje* roba, omot ili kutija od papira, tkanine, drva, plastike, lima. Ako su izbacili glagol *pakovati*, odakle im *prezent pakuje* (prezent glagola *pakovati* glasi *pakujem, pakuješ, pakuje* itd. kao *kupujem, putujem* itd.)? Jer da su se držali reda koji su sami uspostavili, trebali su napisati: u što se *pakira* ... Naime, prezent glagola *pakirati* glasi *pakiram, pakiraš, pakira* ... A imperativ, naravno, *pakuj* (*se*) – odlazi!

593. **palma, palmov, palmin**

➔ *pogledaj pod* maslina

594. **papa** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

595. **papirologija, papir**

Svi se žale na *papirologiju* jer im ona zagorčava život. Na nju se žale nogometni klubovi jer im prigovaraju da im *papirologija* nije transparentna, građevinski poduzetnici, branitelji koji se godinama natežu s raznim ustanovama da ostvare svoja prava, zdravstveni osiguranici, umirovljenici itd. Zbog „ogromne papirologije", kako piše u našem tisku, nitko više ne želi ni životinje iz Hrvatske, pa i trgovci muku muče s tom nesretnom *papirologijom*. No nitko tko ovako upotrebljava riječ *papirologija* ne zna što ta riječ znači – od običnoga građevinskog radnika do ministara. Jer svi oni muku muče sa skupljanjem *dokumenata* bez kojih ne mogu ishoditi ono što im treba, a kako su oni najčešće u obliku *papira, listina, potvrda* i sl., misle da *papirologija* obuhvaća sve što oni mukotrpno skupljaju.

Što je, dakle, „prava" papirologija? Već i sam dočetak *-logija* pokazuje da je to neka znanost (grč. *logos*, govor, znanje, raspravljanje o čemu). Doista, papirologija je pomoćna povijesna znanost koja se bavi proučavanjem sastava, podrijetla, starosti, izradbe i vrsta papira. Nekoć se pisalo na listovima *papirusa*, izrađenima od srčike močvarne biljke *Cyperus papyrus* (Egipat, Grčka, Rim), a tako su se zvale i stare listine (svitak toga materijala) na kojima je bio tekst. Premda se danas papir izrađuje od drugih materijala (drvo, krpe), riječ *papir* prešla je s papirusa i na materijal današnje izradbe.

U razgovornom jeziku papir poprima i druga značenja; tako *pokaži papire* znači *pokaži osobne dokumente*, a *ne možeš dobiti taj posao bez papira* znači *bez svjedodžbe* i sl. *Baciti na papir* znači napisati. U akademskim krugovima sve se češće (i opet pod utjecajem engleskoga, *paper*) govori: na simpoziju je imao *papir* o ... To bi trebalo značiti *referat, izlaganje*. Ne znam zašto tako (referat, izlaganje) nije moglo i ostati.

596. **parket** ← **parter** (kao dio gledališta)

Nedavno su me snimatelji na Hrvatskoj televiziji u neformalnom razgovoru pitali kako se hrvatski kaže: treći red *parketa* ili treći red *partera*. Naime, na televiziji se spremaju emitirati nešto pod sličnim naslovom. Zanimljivo, to su me pitali snimatelji (slike i tona), dakle tehničko osoblje, dok nikomu od urednika nije palo na pamet da išta pita ili da u što uopće posumnja. Stoga evo kratke priče o *parketu* i o *parteru*.

Naravno, *parket* je pod prekriven glatkim daščicama s užlijebljenim rubom, a tako se zovu i same daščice (*hrastov parket* i sl.) kojima se prekriva podna ploha. *Parket* je i donje, prizemno gledalište u kazalištu, kinu ili koncertnoj dvorani (fr. *parquet*, njem. *Parkett*). Riječ je nastala od *parc*, ograđeno mjesto, a *parket* je umanjenica – malo ograđeno mjesto, gdje se npr. u Francuskoj skupljaju suci. Između *parketa* i *partera* u hrvatskom kazališnom žargonu značenjski uglavnom nema razlike, a prvi redovi toga prizemnog prostora u kazalištu zvali su se i *serkl* (*cercle*). U engleskom jeziku *parterre* odgovara samo zadnjim redovima hrvatskoga parketa, gdje je nekoć u Zagrebu bio tzv. *đački parter* bez sjedala (za stajanje). Budući da je postojao u vrijeme Kraljevine Jugoslavije, nije nikakvo čudo što je nazivlje bilo bliže srpskom nego hrvatskom jeziku. *Parter*, naravno, nije prvotno bio pod pokriven daščicama (ili danas laminatom), on se, kako smo vidjeli, djelomično preklapa s *parketom* (prizemni prostor u kazalištu, kinu itd.), no ima i drugih značenja kojih *parket* nema (npr. gimnastičke vježbe na tlu negdje kažu i u *parteru*, zatim *razizemlje, međukat, mezanin*). Fr. *par terre* znači *pri zemlji* i *zemlja* se kao zajednički dio provlači kroz sve složenice – npr. *prizemlje*, *razizemlje* i sl. Zanimljivo, naši noviji rječnici (i hrvatskoga jezika i stranih riječi) ne navode još jedno značenje koje se čuje u razgovornom jeziku: *biti parter*, što znači *biti u lošem stanju, potišten, nujan, neraspoložen, na dnu* (da bolje razumijete, objasnit ću vam engleskim izrazom – *down*). Što se kulturnih ustanova tiče (kazališta, kina, koncertnih dvorana), otkako ih ja posjećujem (a tomu je barem 55 godina), u Zagrebu se uvijek govorilo *parket* (uz lože i balkon). U Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu još i danas (2009. je godina) na ulazu u desno i lijevo gledalište u prizemlju piše *sjedala u parquetu* (lijevo) i *sjedala u parquetu* (desno). Koliko znam, u srpskom jeziku riječ *parter* u tom je značenju uobičajena. Kakve smo sreće, uz obilnu pomoć naših elektroničkih medija, uobičajit će se i u hrvatskom.

597. **patetičan**

I ova je riječ primjer kako danas tuđice koje su već odavno ušle u hrvatski književni jezik ne znače nužno ono što su dosad značile. Svakom školovanijem čovjeku *patetičan* znači (ili je barem do početka 21. stoljeća značio) pun patosa, koji je nabijen patetikom, potresan, zanosan, dirljiv, uzbudljiv (lat. *patheticus*, od grč. *pathētikós*, osjetljiv). *Patetika* pak znači uzbudljiv ton, zanos, strastveno oduševljenje; poticanje nekih osjećaja, ali na neprirodan, usiljen način. *Patos* (od grč. *páthos*, nesreća, zlo, nevolja, trpljenje, patnja, strast, uzbuđenje) znači strastveno oduševljenje, zanos, žar, uzbuđenost, polet, uzvišenost, silnu osjećajnost (sve to kao odlika tzv. plemenitoga patosa), no pretjeran, neprikladan patos smatra se napuhanošću i lažnim, neiskrenim osjećajem (kakav susrećemo u pretjerano uzvišenu recitiranju, glumljenju i sl.); znači i snažan te svečan osjećaj koji se postiže posebnim sredstvima (velikim riječima, snagom tona u glazbi itd.). Sve su to riječi *patos, patetika, patetičan* značile donedavno. A danas? Kako razumjeti rečenicu (kao prijevod američkoga filma): Baš si *patetičan* s tim svojim stalnim izmotavanjima? Teško, ako imamo na umu navedena značenja. No u *engleskom* jeziku *pathetic* znači i nešto drugo – jadan, bijedan, koji izaziva samilost; dirljiv, svečan, osjećajan (uz *patetičan* što znači i nama). Dakle, danas se kao općepoznatom činjenicom barata *engleskim* značenjem ove riječi, a ne odavno uvriježene strane riječi. Treba li to onda značiti da današnji vrli novi svijet poznatu 6. simfoniju Petra Iljiča Čajkovskog, znanu i kao *Patetična*, smatra jadnom, bijednom, mizernom, a ne uzvišenom, punom patnje i zanosa? No dvojba je, očito, samo na mojoj strani – većinu naših (hrvatskih) suvremenika slabo zanima klasična glazbu, a u njezino nepoznavanje osobno sam se uvjerila kad je dio koncertno neodgojene zagrebačke publike počeo pljeskati upravo u spomenutoj simfoniji najprije nakon prvoga stavka, a potom prije završnoga, misleći da je pretposljednji stavak ujedno i posljednji. Kako se čini, uskoro bi takvi i u našim koncertnim dvoranama mogli postati većina. A ja mogu dosadašnja pravila ponašanja na koncertima klasične glazbe objesiti mačku o rep. Valjda kao i jezične savjete.

598. **patike**

Mnoge su generacije školaraca morale u školu nositi posebnu (udobniju) obuću da ne budu cijeli dan u cipelama, a i da bar donekle olakšaju život čistačicama. Mogle su to biti neke papuče, ali i sportska obuća, npr. razne vrste gumenih i/ili platnenih tenisica. Pitanje koje se često postavljalo na početku nastave bilo je: tko nema šlape? I tjelovježba se nekoć izvodila u posebnim crnim šlapama (s elastičnom gumom oko rista), u kojima se moglo sjediti i na nastavi. Svu tu udobniju obuću mnogi su (od neupućenih učitelja do učenika) zvali *patike*. No još su P. Guberina i K. Krstić davne 1940. godine u svojim *Razlikama između hrvatskog i srpskog jezika* upozoravali na to da je *patika* riječ običnija u srpskom jeziku, kojoj u hrvatskom odgovara *papuča* (tenisice još nisu bile tako rasprostranjene kao danas). Riječ *patika* potječe od tur. *patik*, što znači dječja cipela. U eri kopiranja (zapravo krivotvorenja) poznatih marki, šverceri na našim tržnicama nudili su na sav glas *Nike patike*, što su tako i izgovarali. Naravno da u općem hrvatskom jeziku (osim ako tko kojom riječju ne želi proizvesti poseban stilski efekt) *patike* nisu potrebne.

599. **pazikuća** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

600. **pažnja, pozornost**

I *pažnja* i *pozornost* dobre su riječi, rasprostranjene i u nekim drugim slavenskim jezicima. Od 1990. lijepo možemo pratiti razne oblike straha od hrvatskoga jezika među Hrvatima, pa je tako i riječ *pažnja* doživjela tih godina pravu hajku. Svaka se *pažnja* pretvarala u pozornost. S pravom? Naravno, ne. Ima primjera kad se sintagma *skrenuti pažnju* može zamijeniti sintagmom *skrenuti pozornost* (na koga, što), no između imenice *pažnja* i imenice *pozornost* ipak postoji značenjska razlika. *Pozornost* je dobro upotrijebiti u značenju *usredotočenost, usmjerenost, koncentriranost* (na što), no *pažnja* znači i *obzir, susretljivost*, pa ćemo je dobro upotrijebiti u rečenicama poput ove: Svojim je roditeljima poklanjala mnogo ljubavi i *pažnje*. Dakle, ta je osoba bila prema svojim roditeljima vrlo *pažljiva* (vidite da zamjena „bila je vrlo *pozorna*" ne dolazi u obzir).

601. **pekarnica ← pekarna**

➔ *pogledaj pod* cvjećarnica

602. **pelud** (rod)

Baveći se lektorskim poslom, kroz ruke su mi prolazili (i još prolaze, premda, srećom, usporenije i manje) razni tekstovi. O biljkama, životinjama, svemiru, morima, rijekama, barama, planinama, narodima i jezicima ... Tako sam dobila i tekst u kojem se imenica *pelud* sklanjala kao imenica ženskog roda (nominativ *pelud*, genitiv *peludi*, itd.). No ako pogledate u rječnike hrvatskoga jezika i u jezične savjetnike, vidjet ćete da se pelud navodi kao imenica muškoga roda koju sklanjamo ovako: nominativ *pelud*, genitiv *peluda*, dativ *peludu*, akuzativ *pelud*... Dakle: govorimo o *peludu*; oprašivanje *peludom*; cvijet pun *peluda* itd.

603. **pica, pizza**

➔ *pogledaj pod* pizza

604. **pijandura** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

605. **pijanica** (sročnost)

pogledaj pod kolega (sročnost)

606. **pijanist ← pijanista**

➔ *pogledaj pod* internist

607. **pijuckati kavu, ispijati kavu**

Naravno, kava, taj (i meni drag) napitak, može se piti na razne načine. Ako vam se žuri, popit ćete je nadušak, naiskap, u jednom dahu. Za takvo vam svetogrdno pijenje kave u Bosni možda i ne naplate, uz objašnjenje: „Ajde, bona, kad je ne znaš popit', ne moraš je ni platit'." Naravno, kavu bi trebalo piti polako, za užitak, zadovoljstvo, naslađu, za gušt i merak. Tada kažemo da *pijuckamo* kavu (pijemo je u malim gutljajima). Ne znam zašto je nekima glagol *pijuckati* zazoran, pa i za kave koje na „*in*" lokacijama u gradu traju satima sve se češće počinje rabiti glagol *ispijati* (kavu). No glagol *ispijati* nije primjeren takvu pijenju, jer znači – piti do dna, piti mnogo (čašu za čašom). Glagolska imenica glasi *ispijanje*. Premda se može reći da neki ljudi *ispijaju* kave kao što neki drugi *ispijaju* vino ili pale cigaretu na cigaretu, dobro je znati što koji glagol znači, pa onda u skladu s njegovim značenjem i opisati željenu radnju.

608. **pivo ← piva**

Izbor ne bi trebao biti težak – u hrvatskom jeziku samo *pivo* (dakle imenica je srednjeg roda). Budući da su ovo piće prigrlili kao svoj zaštitni znak mnogi nogometni navijači (kojima je jedno od njih i „zakon"), riječ je vrlo česta, no ne rabi se uvijek u tom liku, nego se čuje (i u televizijskim i radijskim reklamama za to piće) i kao imenica ženskog roda, *piva* („Što ćemo? Imamo samo *dvije pive*. Ima li još *pive?*). Imenica *pivo* pripada onim malobrojnim imenicama srednjeg roda koje završavaju na *-ivo* (*pecivo, šilo, ognjilo, štivo, gnojivo, streljivo, ljepilo,* pa tako i *pivo*). Isprva se odnosila na *ono što se pije* (piće), pa se to značenje iz *pića* prelilo u *pivo*. Na samom početku emitiranja jezičnih savjeta u radijskoj emisiji *Govorimo hrvatski* kolegica Zrinka Jelaska nezaboravno nas je poučila kako ćemo lakše zapamtiti kako treba govoriti i pisati (otpjevavši u studiju): Pijem *pivo*, fućka mi se živo.

609. **pizza, pica**

Budući da bi popularno jelo od tijesta i raznih dodataka napisano fonetski (*pica*) prizivalo nešto sasvim drugo (razgovorni oblik ženskoga spolovila i sl.), zadržavamo izvorno (talijansko) pisanje. Slično se ponaša i *pizzeria*, premda se u tom obliku već vidi i *picerija*, a u tvrdih štokavaca i čuje *picèrija*. To je dokaz da je proces prilagodbe otpočeo.

610. **planet ← planeta**

Prema grč. *planētēs* (lutalac), što znači nebesko tijelo koje dobiva svjetlo i toplinu od Sunca i kreće se oko njega, u hrvatskom jeziku to je imenica muškoga roda: *planet* i tako se onda i deklinira: genitiv *planeta*, dativ *planetu*, lokativ *na planetu* (a ne; *na planeti*). Slavimo Dan *planeta* Zemlje (a ne: planete). Tako se ponaša i imenica *komet* (prema grč. *komētēs*, dugokos), što je nebesko tijelo koje ima oblik maglovite zvijezde repatice. Dakle, *planet* i *komet*.

611. **pljunuti komu ← pljunuti koga**

Glagoli *pljunuti* (svršeni) i *pljuvati* (nesvršeni) češće su neprijelazni nego prijelazni. To znači da češće nemaju nego što imaju tzv. bliži objekt (objekt u akuzativu bez prijedloga). Pogrešno je (a tako se i vidi i čuje): *on* me *pljunuo*. U takvim slučajevima trebalo bi biti: *on* mi *je pljunuo*. Naravno, nakon toga dativa može biti raznih kombinacija: pljunuti *komu* na glavu, u lice, istinu u lice, u zube, u obraz, u bradu, u oči itd. Većina ovih izraza ima i frazemsko značenje (*pljunuti komu u lice* = osramotiti koga, uvrijediti koga; *pljujemo sami sebi u obraz* = sami sebe javno sramotimo; *pljunuti komu u bradu, u oči* = osramotiti koga, uvrijediti koga; *pljunuti na zadanu riječ* = besramno pogaziti obećanje itd.). Možemo i *pljuvati po komu*, napadati koga riječima, prikazivati ga u vrlo lošem svjetlu, klevetati koga, ogovarati koga i sl.

Evo i primjera kada glagol *pljuvati* može biti prijelazan: *pljuvati krv*, izbacivati krv na usta.

➜ *usp.* lagati komu; smetati komu

612. **poanta** → **poenta**

➜ *v.* poenta

613. **pobuda, poticaj** ← **podstrek**

U hrvatskom jeziku bolje je rabiti imenice *pobuda* i *poticaj*. To se odnosi i na druge izvedene imenice te na glagole – dakle, ne: *podstrekivač, podstrekavati, podstrekavanje, podstreknuti*; nego: *pobuđivati, poticati, podbadati, nagovarati, huškati, huškanje, podjarivati, podjarivanje* itd.

614. **počinje** (školska godina) ← **kreće** (školska godina)

U nas se već dugo *kreće* i ono što ne ide uz glagole kretanja, što se, dakle, fizički ne miče. Tako nam *kreće emisija, prodaja školskih knjiga, školska godina, otkup ambalaže, javna rasprava* i što sve ne. U svim ovim slučajevima bolje je upotrijebiti glagol *početi/počinjati*: *počinje* nova emisija; *počela* je prodaja školskih knjiga jer će za koji dan *početi* i nova školska godina; *počela* je javna rasprava (ili: *otvorili* smo javnu raspravu). Umjesto *krenuo* otkup ambalaže može se reći i *otkupljujemo* ambalažu i sl.

615. **podijeliti, podijeljen, podjela**

U hrvatskom standardnom jeziku mora se pisati ovako kako sam navela.

➜ *pogledaj tablicu s glagolima*

616. **podrijetlo, porijeklo**

Gotovo svaki lektor hrvatskoga jezika ispravit će vam svako *porijeklo* u *podrijetlo*. „Argument" kojim opravdavaju svoju intervenciju u tekstu jest onaj najčešći (koji zapravo i nije nikakav argument): to se sada tako piše (ili kaže). Nemam ništa protiv toga da se ustali samo jedan oblik, no uvijek sam za to da najprije ustanovimo kako stvari zapravo stoje. A stoje ovako: stsl. *poreklo* bilo je starije i značilo je *izvor*, ali i *prezime*. Prezime je nastalo iz prijedložne veze **po reklě*, ono što je pokraj imena. Zato u starom ruskom jeziku susrećemo oblik *réklo*, što znači *ime* (od *reći*, kako se komu *kaže*, *govori*). Značenje *izvor* temelji se na činjenici da se izvor, rod nekoga čovjeka, prepoznaje po njegovu *prezimenu* (što se npr. u češkom i kaže *příjmení*, ono što je uz ime).

Promjenom prefiksa *podreklo*/*podriklo* te križanjem s dubrovačkim *rijeti* nastao je oblik *podrijetlo*. Ova južnoslavenska izvedenica na *-lo* dovodi se u vezu s prefiksalnim složenicama *poreći*, *poricati* (stsl. *porešti*). Promjena prefiksa izazvana je promjenom značenja toga glagola u *nijekati* (poricati zločin – nijekati zločin). Prefiks *pod-* izražava pak *potajnost* (npr. podmititi), a tako (tajno, da oni izvan uske zajednice to ne znaju) daju se i nadimci. Upravo u bugarskom *porekló* znači prezime, ali i nadimak. Iako S. Pavešić u svojem *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (1971) piše da obje riječi – i *porijeklo* i *podrijetlo* – ulaze u književni jezik, napomena da se „u istočnim krajevima" (tada se još govorilo o *istočnoj* i o *zapadnoj varijanti* zajedničkoga književnog jezika) rabi samo oblik *poreklo* upućenijima govori dovoljno. Naime, upravo se po tome vidi da je oblik *porijeklo* tzv. pseudojekavizam ili hiperjekavizam, tek jekavizirani oblik imenice *poreklo*. Zato (a ne zato što se sada tako mora) prednost u pisanom hrvatskom standardnom jeziku možemo dati obliku *podrijetlo*. U razgovornom jeziku rabe se još oba lika, pa u toj sferi govornik može sam odabrati koju će riječ upotrijebiti. No neka prije toga pročita i ovo objašnjenje.

617. **podsjetnica → posjetnica**

➜ *v.* posjetnica

618. **podstrek → pobuda, poticaj**

➜ *v.* pobuda

619. **podtekst**

U ovom primjeru ne provodi se jednačenje suglasnika po zvučnosti, premda su *d* i *t* različiti po zvučnosti, pa bi se u pravilu trebali izjednačiti (*d* kao zvučni trebao bi prijeći u svoj bezvučni parnjak *t*). No ovom glasovnom promjenom dobili bismo dva *t* (*tt*), što bi pak izazvalo novu glasovnu promjenu – gubljenje suglasnika (kad se dva jednaka nađu jedan do drugoga), pa bi rezultat bio *potekst.* On bi bio nerazumljiv, pa zbog jasnoće oblik *podtekst* ostaje kao pravilan.

➔ *usp.* subpolaran

620. **poenta ← poanta**

Čuje se i jedno i drugo. Izgovor *poanta* čak se čuje i češće nego *poenta.* Glagol se, međutim, čuje samo kao *poentirati.* Kako to da se izgovor imenice koleba? Riječ smo primili iz francuskog jezika (*pointe*), pa bi prema izvornom izgovoru bolja bila *poenta,* to više što je i glagol samo *poentirati,* a smjer u likovnoj umjetnosti *poentilizam* (ne *pointilizam,* jer ne kažemo ni *pointa*).

621. **pogreb, sprovod ← sahrana**

➔ *pogledaj pod* sprovod

622. **pojasniti → razjasniti, objasniti**

➔ *v.* objasniti

623. **pojedinačno, osobno, sam ← ponaosob**

➔ *pogledaj pod* osobno

624. **pojednostavniti (pojednostavnjivati) ← pojednostaviti (pojednostavljivati)**

S gledišta hrvatskoga standarda, praviln(ij)i su oblici *pojednostavniti, pojednostavnjivati* nego *pojednostaviti, pojednostavljivati. Pojednostavniti* znači *učiniti jednostavnim,* pa se oba *n* moraju i vidjeti i čuti. Naravno, takva situacija ostaje i u izvedenicama, npr. u glagolskoj imenici *pojednostavnjenje* i sl.

625. **poklon, dar**

➔ *pogledaj pod* dar

626. **polagati ispite ← davati ispite**

Upozorio me jedan umirovljeni sveučilišni profesor da se danas i u akademskim krugovima sve češće čuje kako studenti *daju* ispite, a – kaže on – još donedavno studenti su *polagali* ispite, a profesori su bili ti koji su im *davali* ocjene za pokazano znanje. Naravno, ova bi se natuknica mogla komu činiti poput traženja dlake u jajetu, no ipak je trebalo upozoriti i na taj očit utjecaj razgovornoga jezika. Naime, i prilikom promocije, kad završeni studenti postaju akademski građani s fakultetskim diplomama, ne kaže se: „Sada kada ste *dali* sve propisane ispite ...”, nego „Sada kada ste *položili* sve propisane ispite ...”. U administrativnom jeziku akademske zajednice ipak su još živi izričaji: ispit je *položen* iz drugog pokušaja (a ne: ispit je dan iz drugog pokušaja i sl.); nakon hospitacija student može pristupiti *polaganju* ispita (a ne: davanju ispita) itd.

627. **politika okoliša ← okolišna politika**

Kako već podosta getoizirani, no još ipak koliko-toliko normalni Hrvati sve više moraju odgonetavati što im to današnji „pisci” žele reć i, tako svako malo moraju zastati u čitanju. Jer kako prijeći preko nečega što ne razumiješ? Praviti se da razumiješ? U jednom znanstvenom tekstu susrela sam se s izrazom *okolišna politika*. U hrvatskom jeziku imamo glagol *okolišati*, koji znači: ne govoriti odmah o predmetu, obilaziti oko teme, ne ulaziti u bit. Imamo i pridjev *okolišan* – onaj koji okoliša, zaobilazan, neizravan. Je li nam baš takva kolebljiva politika uzor? No i glagol *okolišati* i pridjev *okolišan* odveo bi nas na pogrešan put. Riječ je, naime, bila o *okolišu*. No u već više puta spomenutom strahu od genitiva ljudi počinju izmišljati sve samo da ne upotrijebe normalan sklop dviju imenica: *problematika okoliša*; *politika okoliša*. Isti je um stvorio i *stišnu strukturu*, samo da ne bi bilo normalno i svima razumljivo: *struktura stiha*.

628. **po meni** (u smislu izricanja mišljenja, stava) → **mislim, smatram**

➔ *v.* mislim

629. **pomicati ← pomjerati**

Hrvatskom leksičkom fondu pripada samo glagol *pomicati*. To je po glagolskom aspektu ili vidu nesvršen glagol, a njegov svršeni parnjak jest glagol *pomaknuti*. Dakle, u hrvatskom jeziku ni *pomjeriti*, ni *pomjerati*, nego *pomicati* i *pomaknuti*.

630. **ponajprije, prije svega, u prvom redu ← prvenstveno** (kao prilog)

➔ *pogledaj pod* prije svega

631. **ponaosob → osobno, pojedinačno, sam**

➔ *v.* osobno

632. **ponositi se** (kim/čim), **biti ponosan na** (koga/što)

Dobro je i jedno i drugo. Dakle: roditelji se *ponose* svojom djecom (ako ona to zaslužuju); ili: roditelji su *ponosni na* svoju djecu.

633. **ponovno, ponovo**

Ako govorimo o prilozima (pritom *ponovo* drugo ne može ni biti, a *ponovno* može), onda su oba lika dobra i pravilna. No treba znati kako su nastali. Rekla sam da je po vrsti riječi *ponovo* samo prilog, a da *ponovno* može biti i nešto drugo. Može biti i *pridjev*, i to pridjev u srednjem rodu – u muškom rodu taj pridjev glasi *ponovan*, u ženskom *ponovna*, a u srednjem *ponovno*. Upravo taj srednji rod pridjeva često oblikom može postati prilog (npr. *dobar* čovjek, *dobra* žena, *dobro* dijete – ali *dobro* me slušaj), pa je tako i s oblikom *ponovno* (*ponovno* suđenje – *ponovno* smo se vidjeli nakon 10 godina). Dakle, u *priložnoj* funkciji oba su lika dobra.

634. **popeti se ← popeti se gore**

➔ *pogledaj pod* sići; vratiti se

635. **popravak ← popravka**

Nekoć u izboru pravilne imenice u hrvatskom jeziku (popravak ili popravka) ne bi pogriješili ni najgori đaci, oni koji su se zbog slaba znanja upućivali na kraju školske godine na *popravak*. Ni najnespremniji među njima nije nikada rekao *popravka*. No što nisu govorili negdašnji đaci, govore i pišu današnji novinari. U hrvatskom jeziku dobra je samo imenica *popravak* (dakle u muškom rodu): *popravak* kuće, krova, cipela, auta.

636. **poprimiti, zaprimiti**

➔ *pogledaj pod* zaprimiti

637. **po prvi put(a) → prvi put**

➔ *v.* prvi put

638. **porabiti, uporabiti, upotrijebiti**

➔ *pogledaj pod* uporabiti

639. **poravnanje** (rezultata) → **izjednačenje** (rezultata)

➔ *v.* izjednačenje (rezultata)

640. **porijeklo, podrijetlo**

➔ *pogledaj pod* podrijetlo

641. **porodica, obitelj**

➔ *pogledaj pod* obitelj

642. **poručiti** (jelo) → **naručiti** (jelo)

➔ *v.* naručiti (jelo)

643. **posjet** ← **posjeta**

Kojega je roda ova imenica – muškoga ili ženskoga? Naime, čut ćete i jedan i drugi oblik, a u takvim se situacijama pitamo koji je u standardnom hrvatskom jeziku pravilan. Pravilan je muški rod, dakle – *posjet*. Do zabune dolazi vjerojatno i zato što se ova imenica često rabi u množini – idemo u *posjete*, a taj akuzativ glasi jednako i za muški i za ženski rod. No ako želimo izbjeći nedoumicu, sjetimo se drame *Posjet stare dame* švicarskoga dramatičara Friedricha Dürrenmatta i uvijek ćemo znati pravilan rod ove imenice u hrvatskom standardnom jeziku. Dakle: *posjeti* su u bolnicama od 16 do 17 sati; državnik je stigao u prijateljski *posjet*; liječnik dolazi u kućni *posjet* bolesniku itd.

644. **posjetnica** ← **podsjetnica**

Dok su se ljudi još nastojali ponašati u skladu s društvenim pravilima, imali su omanji kartončić s otisnutim imenom i prezimenom kojim su najavljivali svoj posjet (kasnije je dodana adresa, telefonski broj i zanimanje, a još kasnije broj telefaksa, mobitela i adresa elektroničke pošte). Karticu bi osoba koja je među poslugom bila zadužena za najavljivanje posjetitelja odnosila gospodinu, gospođi ili gospođici. Ako je ovaj bio/bila kod kuće, voljan/voljna primiti najavljenoga, posjetitelj je bivao odveden u sobu za primanje posjeta, tj. u gostinsku sobu ili salon. Ako pak tražene osobe nije bilo kod kuće, kartončić je, eventualno s kratkom porukom, ostajao kao dokaz posjetiteljeva dolaska.

Papirić o kojem je riječ rabio se dosad u obliku tuđice – *vizitkarta*, po njemačkom, a iz latinskoga – i u obliku hrvatske riječi, *posjetnica*. Kažem dosad, jer se odsad javlja nova riječ koja s posjetom nema nikakve veze. Kad sam je prvi put čula u „novom" obliku, pomislih da dobro ne čujem, no otvorih uši i zaista: ljudi počeše govoriti *podsjetnica*. U tom obliku riječ sve češće rabe novopečeni stanovnici grada koji su je čuli, ali ne i razumjeli. Usprkos vrlo jasnoj tvorbi (posjetiti, posjetnica), ne vide nikakva razloga *posjećivati* adresata, nego su riječ po zvučnoj sličnosti prilagodili svojim potrebama: *podsjetiti* adresata na to da oni, eto, postoje. Zanimljivo, isti oni koji govore *podsjetnica* reći će za taj predmet i *vizitka*, ne shvaćajući kako *podsjećanje* i *posjećivanje* ne znače isto, pa se ne mogu zajedno naći ni u nazivu za isti predmet. *Vizitka*, koliko god bila razgovorni izraz, ipak je sačuvala osnovno značenje riječi *vizita*, a to je *posjet*. Kad se posjetnica našla u rukama onih koji su je prigrlili kao žaba koja je vidjela gdje se konj potkiva pa i ona digla nogu, nije čudo što je taj kartončić – osim svoje namjene – izgubio i svoje pravo ime.

Dakle, podsjećam da se kartončić kojim se komu predstavljamo ili najavljujemo zove *posjetnica*, a ne *podsjetnica*.

645. **poslije, nakon, kasnije**

➜ *pogledaj pod* kasnije

646. **posljednji, zadnji, stražnji**

➜ *pogledaj pod* zadnji

647. **postaja, stajalište, stanica**

Je li dobro reći: tramvajska stanica, tramvajska postaja ili tramvajsko stajalište? Da bismo odgovorili na postavljeno pitanje, moramo najprije znati što svaka od navedenih riječi znači. *Stanica* je najmanja jedinica bilo kojega sustava (živoga i neživoga), pa tako npr. neka živa bića imaju *krvne stanice, moždane stanice, koštane stanice* itd., a bolesne kućne ljubimce vodimo pak u *veterinarske stanice*. *Postaja* pretpostavlja uređen prostor (nadstrešnica, klupa i sl.) gdje ćete *postajati* (malo stajati i čekati vozilo javnoga prometa), a *stajalište* označuje mjesto na kojem se zaustavljaju vozila javnoga prometa da bi se putnici iskrcali i ukrcali, no to mjesto nije posebno uređeno. Stajalište autobusa, vlaka i sl. može biti tek mjesto zaustavljanja i na otvorenoj cesti, obilježeno samo prometnim znakom. Dakle, vraćamo se na početak. U hrvatskom standardnom jeziku dobro je reći tramvajska, autobusna, željeznička *postaja* (ako udovoljava opisanim „standardima"), odnosno *stajalište* (ako je mjesto čekanja javnoga prometala „manje komforno"). Nepotrebno je bilo *policijske stanice* prekrstiti u *policijske postaje*, kao i *radijske stanice* (ili *radiostanice*) u *radijske postaje*. U razgovornom pak jeziku sve je uglavnom pokriveno *stanicom* (tramvajskom, autobusnom itd.), tako dugo dok se u priču ne uplete i *kolodvor* (autobusni, željeznički), kao *postaja svih postaja*.

648. **postav, postava**

Ove dvije imenice ljudi počinju u upotrebi zamjenjivati, premda se značenjski razlikuju. *Postav* znači izbor izložaka u muzeju ili galeriji, pa se govori o *novom postavu* izložbe, što neki žele promijeniti (pa i mijenjaju) u *nova postava* izložbe. Kad je riječ o muzejskim i/ili galerijskim izlošcima, imenica *postav* treba biti u muškom rodu (stalni postav i sl.), pa se tako treba i sklanjati: *iz stalnog(a) postava* Muzeja za umjetnost i obrt; u novom *postavu* Strossmayerove galerije starih majstora itd.

Imenica *postava* također je dobra hrvatska riječ, no znači nešto drugo – raspored uloga u izvedbi nekoga djela ili sastav igrača u nekoj sportskoj momčadi. Dakle: još večeras u izvedbi Verdijeva *Rigoletta* nastupa *premijerna postava* pjevača; ili: u današnjem derbiju nastupa *standardna postava* NK Zagreba.

649. **postuman ← posthuman**

U ovom slučaju u latinski se umiješala pučka etimologija, koja je ono što ne razumije nastojala svesti na prvo slično što joj se čini da razumije. Naime, u latinskom jeziku *postumus* znači *dijete rođeno nakon očeve smrti, posmrče,* pa i hrvatski pridjev izveden iz latinskoga, *postuman,* koji također znači koji se događa nakon nečije smrti, *posmrtan,* treba ostati u obliku *postuman.* To ni s *humusom* ni s *humanosti* nema nikakve veze.

650. **postupati s kim/čim ← postupati kim/čim**

Pravilno je samo *postupati s kim/s čim* ili *prema komu/čemu,* a ne *postupati kim/čim.* Dakle: muž ne postupa dobro *sa svojom ženom*; ili: ... *prema svojoj ženi.*

651. **posvojiti, usvojiti**

Ovi su glagoli naoko slični, no ipak ne znače isto. Glagol *usvojiti* upotrebljava se npr. za ovladavanje nekim gradivom (načelo postupnosti u usvajanju školskoga gradiva), a *posvojiti* znači nešto tuđe učiniti svojim (milom ili silom). Takvu nasilnu radnju (otimanja i sl.) dobro izražava i glagol *prisvojiti* (npr. nečiju imovinu). Glagol *posvojiti* dobro je upotrijebiti i kad prihvaćamo, uzimamo tuđe dijete kao svoje – posiniti ili pokćeriti koga. Takvo je dijete *posvojče* (posvojenik ili posvojenica, pokćerka ili posinak).

652. **pošto** (kao uzročni veznik) → **budući da**

➜ *v.* budući da ← pošto (kao uzročni veznik)

653. **poštovati, štovati**

pogledaj pod štovati

654. **poticaj, pobuda ← podstrek**

pogledaj pod pobuda

655. **potkrovlje, tavan**

➔ *pogledaj pod* tavan

656. **potreban, potrebit**

Valjda po onoj „Okrenimo sve naglavce!” (pa nemojmo govoriti i pisati kako se u bivšoj federativnoj državi govorilo i pisalo, premda smo tada dobro znali što je hrvatski, a što nije), mnogi ljudi (govorim o službenoj upotrebi, privatna me ovdje ne zanima) ondje gdje bi trebalo upotrijebiti pridjev *potreban* (i prilog *potrebno*) govore *potrebit* i *potrebito*. No ta se dva pridjeva značenjski silno razlikuju. *Potrebit* znači koji potrebuje materijalna sredstva, siromašan, bijedan, koji živi u oskudici, koji nema. *Potreban* znači koji mora biti da se može ostvariti ono drugo, nužan. Ne valja upotrebljavati pridjev *potrebit* umjesto *potreban*. Pogrešno je: *Potrebito* je provesti temeljitu reformu pravosuđa. Dobro je: *Potrebno* je provesti temeljitu reformu pravosuđa. Ili: *Treba* provesti temeljitu reformu pravosuđa. Za dobru uporabu pridjeva *potrebit* neka posluži pjesma „Junak iz Like”: ... Nek’ sam siromah, nek’ sam *potrebit* ...

657. **potvrda, uvjerenje**

➔ *pogledaj pod* uvjerenje

658. **povodom, u povodu**

Imenicu *povod* nalazimo u više slavenskih jezika (npr. u ruskom, u češkom – *původ*). Premda se nema što prigovoriti izrazu *u povodu*, Pavešićev jezični savjetnik (1971) kaže da se rabi i instrumental *povodom* kao prijedlog s genitivom (*povodom* neke svetkovine i sl.). Dakle, ne moramo biti isključivi.

659. **povrijediti, ozlijediti**

➔ *pogledaj pod* ozlijediti

660. **pozicija, opozicija**

➔ *pogledaj pod* opozicija

661. **pozornost, pažnja**

➔ *pogledaj pod* pažnja

662. **požarište**

Među mnogim pitanjima koja mi ljudi upućuju ima i potpuno zbunjujućih. Jedno od njih jest i pitanje zašto se ne smije/ne može reći *požarište.* To su me pitali ljudi koji rade na Hrvatskoj radioteleviziji jer su u nas požari česti, pa je i riječ *požarište* vrlo frekventna. Ne mogu im drugo odgovoriti nego – ne znam zašto se ne bi mogla/smjela rabiti. Riječ je i tvorbeno dobra, a da su oni koji je zabranjuju samo zavirili, recimo, u bilo koji rječnik hrvatskoga jezika, našli bi je (i vidjeli što znači). A znači mjesto na kojem je harao požar, zgarište.

663. **prakticirati, baviti se ← upražnjavati**

➔ *pogledaj pod* baviti se

664. **prateći ← prativši**

Koliko god je glagolski aspekt ili vid odlika i hrvatskoga jezika (zapravo slavenskih jezika) koja se u materinskom jeziku nauči spontano, u tome mogu pogriješiti i izvorni hrvatski govornici. To dokazuju primjeri poput ovoga: *prativši* sportske rezultate ...; *govorivši* da zbog izborne šutnje ...; *ne marivši* za bol, hrabro su nastavili regatu. Po obliku se vidi da je u sva tri slučaja upotrijebljen glagolski prilog prošli, no glagoli *pratiti, govoriti, mariti* po vidu su nesvršeni, a glagolski prilozi prošli tvore se pretežno od *svršenih* glagola. Od *nesvršenih* glagola dobro se tvore glagolski prilozi sadašnji, pa je trebalo reći: *prateći* sportske rezultate ...; *govoreći* da zbog izborne šutnje ...; *ne mareći* za bol itd.

665. **praznik, blagdan**

➔ *pogledaj pod* blagdan

666. **prečac, prečica**

U hrvatskom jeziku čujemo i jednu i drugu riječ. Ipak, prednost bih dala imenici *prečac.* Kako „sve što meni treba ja dobivam s neba", tako i za ovo imam primjer iz djetinjstva. Naime, dvije sam godine svaki dan išla u školu i iz škole kroz jedan takav *prečac,* pa sam ga dobro zapamtila. To je uličica bez ijednoga kućnog broja, zove se *Dvoranski prečac* (jer mu jedan bok čini znamenita Ilirska dvorana) i spaja Vrazovo šetalište s Opatičkom ulicom. Jedna od škola koju sam pohađala bila je i ona Augusta Šenoe u Opatičkoj ulici na Gornjem gradu (gdje je u Popovu tornju i stara zvjezdarnica).

667. **predodžba, predstava**

Naravno da nemam ništa protiv kazališnih *predstava* (i sama sam na njih vodila gomile studenata). No imam kad se ne misli na glumu nego na *predočivanje, zamišljanje.* Ne valja reći: On nema o tome nikakvu *predstavu.* Treba: ... nema *predodžbu.*

668. **predstavljač ← predstavitelj**

Mnoge me ustanove pozivaju na predstavljanje svojih knjiga. Te knjige ili izdanja publici s nekoliko riječi nastoje približiti ljudi koji su za to i pozvani – obično oni koji su se intenzivno družili s tekstom dok je tek nastajao, a kraću riječ imaju i izdavači te autori. Djelo, dakle, najprije publici približi *predstavljač/predstavljačica,* a onda autor/autorica. No sve češće dobivam pozive na takve priredbe u kojima me organizatori izvješćuju da će *predstavitelj* biti X. Y. Zašto predstavitelj? I u tom obliku nazirem već odavno uočen (i opisan) strah Hrvata od vlastita jezika. Naime, već sam u više navrata pisala o tome kako taj strah zahvaća i sufikse, pa su neki „hrvatskiji" od drugih, a *-telj* je proglašen najhrvatskijim. Ne znam što manjka *predstavljačima,* to više što i za njih vrijedi onaj isti argument koji često potežu gorljivi poklonici *-telja*: da se tim sufiksom može tvoriti mocijska imenica (istu radnju obavlja biće ženskoga roda, npr. učitelj/učiteljica i sl.). I *predstavljač* ima svoju ravnopravnu partnericu u *predstavljačici.* Ne znam zašto *predstavljače* u zapećak guraju *predstavitelji.* A još više zašto bi se ovi prvi dali izgurati.

669. **predstavljati** (u značenju biti)

Glagol *predstavljati* može značiti i *glumiti,* ali i *biti,* pa bez konteksta moramo odgonetavati smisao iskaza. No preciznim izražavanjem tomu se može doskočiti. Rečenice poput: to za nas *predstavlja* problem; bolje je reći: to nam *je* problem. Rečenica: Odluka o puštanju osumnjičenika iz pritvora *predstavlja* vrhunac nečije nesposobnosti; neće izgubiti ništa na pravednu zgražanju ako kažemo: Odluka o puštanju osumnjičenika iz pritvora vrhunac *je* nečije nesposobnosti.

670. **predvidjeti, previdjeti**

Pregledavajući račune, *predvidjeli* su pogrešku. Da su je *predvidjeli,* do nje po svoj prilici ne bi ni došlo. Vjerojatnije je da su pogrešku *previdjeli.* Ovi primjeri pokazuju kako hrvatski izvorni govornici već pomalo brkaju glagole *predvidjeti* i *previdjeti.* No i opet, valja znati što koji od njih znači, pa će i rečenice biti razumljive i jednoznačne. Po glagolskom vidu svršeni glagol *predvidjeti* (nesvršeni je oblik *predviđati*) znači: vidjeti prije nego što se dogodi; naslutiti, predosjetiti (predvidjeti gospodarsku krizu), unaprijed utvrditi, odrediti (predvidjeti povećanu potrošnju plina). Svršeni glagol *previdjeti* (nesvršeni je oblik *previđati*) znači upravo suprotno: ne vidjeti, ne primijetiti ono što je trebalo vidjeti (previdjeti pogrešku), najvjerojatnije vlastitom krivnjom.

671. **preko** (čega), **čime** ← **putem** (čega)

O rezultatima natječaja obavijestit ćemo vas *putem pošte*. Sva radna mjesta popunjavamo *putem javnoga natječaja*. I u jednom i u drugom primjeru (i u sličnim takvim primjerima) bolje je izostaviti prijedložni izraz *putem* i upotrijebiti imenicu u *instrumentalu*. Dakle: ... obavijestit ćemo vas *poštom*; ... mjesta popunjavamo *javnim natječajem*. U nedavnoj prošlosti bilo je mnogo nestalih osoba (i još ih ima) koje su njihovi rođaci tražili uz pomoć nekih ustanova. Pitanje je: *putem* Crvenoga križa ili *preko* Crvenoga križa? Kad je riječ o ustanovama, nije dobro uzimati *putem*, nego treba reći *preko*. Dakle: tražili su nestale osobe *preko* Crvenoga križa.

672. **premijerka** ← **premijerica**

Već sam u više navrata spominjala (u vezi s pojavom straha hrvatskih izvornih govornika od hrvatskoga standardnog jezika) i nastojanje neupućenih ljudi da sve tzv. mocijske imenice izvode nastavkom *-ica* (smatrajući ga valjda jedinim pravim hrvatskim nastavkom). No pravilna mocijska tvorba može se izvoditi i ostalim sufiksima za tvorbu imenica ženskoga roda, pa je tako i u ovom slučaju. Prema muškom rodu *premijer*, ako tu funkciju obnaša žena, ona se pravilno zove *premijerka*.

➲ *usp.* brigadirka; guvernerka; mandatarka; novinarka; velikanka

➲ *pogledaj tablicu s mocijskim parovima*

673. **premjestiti** ← **izmjestiti**

Glagol *izmjestiti* pojavio se 1990-ih godina u vezi s vojskom. Naime, trebalo je *premjestiti* streljivo iz vojarni JNA na hrvatsku stranu, nekako doći do oružja. Glagol *izmjestiti* bio je (valjda i ostao) u srpskoj vojsci, koja je i inače bila dominantna sastavnica bivše vojske sastavljene od naših naroda i narodnosti po davno viđenom „pravednom" ključu. No taj glagol nisu donosili ni oni neosviješteni dijelovi hrvatskih vojnika koji su nakon povratka iz JNA počeli usred 100% hrvatskih krajeva govoriti *uopšte* i *operisan*. *Izmjestiti* se nije nalijepio na njih. No u komešanju zapovjednoga kadra, kad su na hrvatsku stranu prešli i oni koji su cijeli svoj dotadašnji radni vijek proveli u JNA, s njima je stigao i dobar dio leksika njihove službe (pa su tako i neki generali koje smo slavili kao utemeljitelje Hrvatske vojske govorili *dejstvo* i slične riječi koje nikada nisu bile dio hrvatskoga leksika). Što bi značio taj glagol? Ako što treba pomaknuti s jednoga mjesta na drugo, za to služi glagol *premjestiti*. I glagol *prenijeti* s jednoga mjesta na drugo može poslužiti, ovisno o tome kako se ta operacija izvodi. Dakle, glagol *izmjestiti* i njegov nesvršeni parnjak *izmještati* nisu u hrvatskom jeziku ni potrebni ni poželjni.

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

674. **prepletati ← preplitati**

Svršeni oblik ovoga glagola glasi *preplesti* (pletenjem povezati jednu nit s drugom, rasplesti pa ponovno uplesti). Nesvršeni oblik toga glagola glasi *prepletati*, a ne preplitati. Prezent svršenoga glagola glasi *prepletem, prepleteš* ..., a nesvršenoga *preplećem, preplećeš* ... Tako će onda biti i s drugim prefigiranim glagolima od osnovnoga glagola *plesti* (upletati, upletanje; isprepletati, isprepletanje, isprepletenost itd.).

675. **preporučujem ← preporučam**

Lako je odgovoriti na pitanje koji je od ovih oblika u hrvatskom standardnom jeziku pravilan, a koji nije. Budući da je glagol *preporučiti* prefigiran glagol (načinjen dodavanjem predmetka *pre-* osnovnom glagolu *poručiti*), tako ga valja i sprezati. Dakle, nitko vjerojatno ne bi rekao da nam što *poruča*, nego nam *poručuje*, pa tako valja rabiti i glagol *preporučiti* – preporučujem, preporučuješ itd. Dakle: *preporučujem* (specijalitet kuće); *isporučujem* hitne pošiljke i sl.

676. **previdjeti, predvidjeti**

➔ *pogledaj pod* predvidjeti

677. **prevoziti ← prevažati**

➔ *pogledaj pod* dovoziti

678. **prhut** (rod)

Kojega je roda imenica *prhut* – muškoga ili ženskoga? Mogla bi biti i jednoga i drugoga, ali ne znači isto kad je u muškom i kad je u ženskom rodu.

Ako se odnosi na ljuske izumrlih dijelova površinske kože, osobito na glavi, onda je to imenica ženskog roda, pa genitiv jednine glasi *prhuti*. Dakle, kad proizvođači reklamiraju sredstva protiv tih izumrlih dijelova kože, neka nas ti preparati, ako je moguće, obrane od *prhuti*. Ljuštenje takve kože izražavamo glagolom *prhutati se*: *prhuta* mi se glava, čelo i sl.

No imenica *prhut* može biti i *muškoga* roda, ali se ne odnosi na kožu. To znači *lepet*, npr. ptičjih krila.

679. **prianjati ← prijanjati**

U pisanju svršenoga oblika ovoga glagola vjerojatno ljudi ne bi pogriješili – *prionuti* (na učenje, rad itd.). No možda sam zaključila brzopleto, možda bi se mogao pojaviti i pogrešan oblik *prioniti*. Dakle, da najprije kažemo jasno i glasno: *prionuti*. Nesvršeni oblik toga glagola također je zavodnik – čovjek ne zna na čemu je: *prianjati* ili *prijanjati*. U ovoj riječi javlja se *hijat* ili *zijev* (pojava kad se u istoj riječi nađu dva samoglasnika jedan do drugoga, npr. *htio, bio*), pa ljudi često pišu onako kako i govore. No pravilno je samo *prianjati* (priljubljivati se uza što, prilјepljivati se).

680. **pričati, govoriti**

➔ *pogledaj pod* govoriti

681. **pričekati, dočekati ← sačekati**

➔ *pogledaj pod* dočekati

682. **pričiniti** (štetu) → **učiniti** (štetu)

➔ *v.* učiniti (štetu)

683. **prigoda, prilika**

I ljudi koji mi se obraćaju pitanjima uočili su da se riječ *prilika* u medijima svjesno izbjegava na račun *prigode*. To je, dakako, nepotrebno. I *prilika* i *prigoda* dobre su riječi, no nisu istoznačnice nego bliskoznačnice, što znači da se jednim dijelom značenjskoga polja prekrivaju, ali se ne mogu zamjenjivati.

Dobro je reći: sad je *prilika*, stvoriti *priliku*, iskoristiti *priliku*, pruža mi se *prilika*; kad nastupi povoljan trenutak za to. Kaže se i: *prilika* čini lopova. Ako pak ne iskoristimo povoljan trenutak, kažemo da smo *propustili priliku*. Prilika može značiti i *lik, obličje, obris*: u hodniku se šuljala tajanstvena *prilika*. Prilika je i dio frazeologije: biti na čiju *sliku i priliku*; *po prilici* (približno); *po svoj prilici, sva je prilika* (čini se, vrlo je vjerojatno, reklo bi se); *silom prilika* (pod nepovoljnim okolnostima, prisilno); *drugom prilikom* (drugi put). U množini *prilike* znače okolnosti u kojima se živi ili se što zbiva: društvene *prilike*; teške *prilike*; političke *prilike* i sl.

Prigoda može značiti i povoljan stjecaj okolnosti za što i zgodu. Upravo su to značenja koja stoje i uz *prigodu* i uz *priliku*. U tome se, dakle – uvjetno rečeno – preklapaju, premda stopostotnih sinonima nema. *Prigoda* znači i neki događaj, često svečan. Zanimljivo je da se upravo uz *to* značenje vezuje *prigodni program, prigodničarske pje-*

sme, prigodničari i sl. Kako vidimo, u tom se značenju *prigoda* i *prilika* ne mogu zamijeniti. I još za umirenje onima koji strahuju od toga da je riječ *prilika* srbizam. Rječnici hrvatskoga jezika imaju obje riječi, a u *Razlikama između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* P. Guberine i K. Krstića (1940) nema ni jedne. Jer i ne stoje u opreci ili/ili.

684. **prijam, primanje ← prijem**

Naravno, nitko se neće zabuniti oko uporabe riječi *primanje*, nego nedoumicu izazivaju *prijam* i *prijem*. Mnogi su se ljudi navikli na *prijem* (dugo su nam željeli dobar *prijem* radijskih emisija, priredili su *prijem* za članove mirovnih misija, a među radioamaterima se kraj svake poruke završavao riječju *prijem*). Sada se proširila vijest da to nije dobro i da treba govoriti i pisati *prijam* (i sve takve izvedenice prilagoditi tome: *prijamnik, prijamnica, prijamni*). Naravno, u nekim slučajevima može se reći i *primanje* (svečano *primanje* za neke sretnike koji vole parade itd.). Koliko god riječ *prijam* (zbog dugogodišnje uporabe rusizma *prijem*) bila mnogima čudna, ima toliko drugih riječi, načinjenih po istom modelu kao i *prijam*, koje im nisu nimalo čudne i koje rabe kao svoje rođene svaki dan. Takve su *zajam, najam, ujam, dojam* itd. (*zajam* je najfrekventniji, *ujam* je već mnogima nepoznanica). Bez zabune ne prolazi ni množina imenice *prijam* – ljudi se dvoume između *prijmi* i *prijmovi*. No ako pred očima kao model imate *zajam*, lako ćete se snaći – *prijmovi* kao *zajmovi*. Tvorac riječi poput *dojam, prijam* i sl. bio je Bogoslav Šulek u 19. stoljeću, kojemu su za tvorbu takvih riječi poslužile slične riječi u češkom jeziku (npr. *dojem*). Dakle, u standardnom jeziku pravilno je *prijam*, a oblik *prijem* neka posluži kao zaliha u stilskom spremištu.

685. **prijanjati → prianjati**

➲ *v.* prianjati

686. **prije, ranije**

Prije može biti prilog i prijedlog. Kao prilog upotrebljava se u vremenskom značenju za onoga koji ili ono što dolazi prije drugih: to *prije* nisam znala itd. Kao prijedlog izriče neodređenu prošlost prema nekoj radnji, zbivanju ili stanju: *prije* večere, *prije* zore. *Ranije* znači doći prije početka čega: Ivan dolazi na posao *ranije* od ostalih. U tom se značenju često zamjenjuje sa značenjem *prije* (kao priloga).

687. **prijem → prijam, primanje**

➲ *v.* prijam

688. **prije svega, u prvom redu, ponajprije ← prvenstveno** (kao prilog)
U tekstovima koji su mi dolazili (ili dolaze) na lekturu oblik *prvenstveno* zamjenjujem sklopovima riječi *prije svega, u prvom redu, ponajprije* i sl. Razlog je jednostavan (no mnogi ga ljudi više ne dokučuju). Naime, sve se više gubi (ili se već dobrano izgubilo) izvorno značenje pridjeva *prvenstveni* (od kojega je prilog *prvenstveno* i postao). Pridjev *prvenstveni* (to još nije sporno) odnosi se na *prvenstvo* (sportsko natjecanje za prvo mjesto, npr. *prvenstvena utakmica*). Prilog *prvenstveno* znači ono što sam već opisala. Ne bi to trebalo brkati, no kako se urušava svekoliko znanje, tako se urušava i znanje o značenju riječi, dakle njihova semantika.

689. **prilika, prigoda**
➔ *pogledaj pod* prigoda

690. **prilog > privitak**
Hrvati, pogotovo u godinama nakon osamostaljenja Republike Hrvatske, pokazuju sklonost mijenjanju svega i svačega, samo da ne bude kako je bilo do 1990. godine. Katkada imaju pravo, no češće nemaju. Tako se u administrativnom jeziku (a njega, uvjeravam se, kroje vrlo neznalačke škare) počela širiti sintagma *u privitku* (šaljemo vam ...). Naravno, kad je osvanuo jedan *privitak*, nitko od – što bi rekao Matoš – tih uskih i šupljih glava nije htio zaostati, pa su odmah prionuli uz nešto što baš i nije trebalo. *Privitak* je dobio zadaću da smijeni dotadašnji *prilog* (npr. molbi, no i sama *molba* (*v.*) postala je sumnjiva, pa ju je na zagovor takvih smijenila *zamolba*). Da to nije trebalo činiti, pokazat će značenja imenica *prilog* i *privitak*.

Prilog može biti sastavni sporedni dio koji se prilaže kao dopuna ili potvrda glavnom dijelu; može biti i tekst objavljen u novinama i časopisima kao dodatak glavnim tekstovima: književni *prilog*; a može biti i lingvistička kategorija – vrsta nepromjenljive riječi, dodatak drugim riječima kao oznaka radnje (kako se što radi), adverb: *prilozi* mjesta, vremena, načina itd. Naravno, i u kulinarstvu govorimo o *prilozima* glavnim jelima: Što ćete kao prilog pečenju? Krumpir, tijesto, rižu?; a svako malo skupljamo i dobrovoljne *priloge* (obično za siromašne, unesrećene itd.).

Privitak dolazi od glagola *priviti/privijati*, što znači: 1. savijati prema sebi, 2. stiskati u zagrljaj (*privijati* koga na prsa), a kao povratni glagol (*priviti, privijati se*) znači priljubiti se/*priljubljivati se* (uz koga), npr.: bršljan se *privija* uz stablo. Kako vidimo, *privitak* je ono što je *privinuto* uza što, što zahtijeva *fizičko* približavanje, a *prilog* ima dovoljno široko značenjsko polje da odgovara *svakom dodatku.* Stoga današnje administrativno pisanje: *u privitku* vam dostavljamo ...; nije potrebno, to više što današnji dodaci internetskim pošiljkama isključuju svaku mogućnost fizičkoga *privijanja* (bilo na prsa ili na rane i sl.). Predlažem stoga da ostanemo pri zdravoj pameti i *prilogu.*

691. **primanje, prijam ← prijem**

➜ *pogledaj pod* prijam

692. **primijeniti, primjenjivati, primijenjen, primjena**

Jedna se škola zove *škola primijenjene umjetnosti.* Dakle, glagolski pridjev trpni mora glasiti *primijenjena* umjetnost. Netko će možda pitati zašto sam školu napisala malim početnim slovom. Zato što nisam napisala na koju školu konkretno mislim. Da sam mislila na onu u Zagrebu, napisala bih *Škola primijenjene umjetnosti* u Zagrebu. Ovako, kad toga podatka nema, riječ je o jednoj vrsti škole, kao npr. o gimnaziji ili ekonomskoj školi.

➜ *pogledaj tablicu s glagolima*

693. **primijetiti, primjećivati, primjedba**

Još jedan glagol s dugom zamjenom *jata* u korijenu. Razlozi skraćivanja ili neskraćivanja ovoga sloga objašnjeni su u natuknici o *jatu.*

➜ *pogledaj tablicu s glagolima*
➜ *usp.* jat

694. **primjer, primjerak**

Ako tko ove dvije riječi zamjenjuje i rabi kao da su sinonimi (a nisu), onda vjerojatno ne zna ni što točno znači jedna, a ni druga. *Primjer* je uzorak kojim se potkrepljuje tvrdnja ili teorija, istinitost pravila: navedite *primjer* druge palatalizacije; potkrijepite to još kojim *primjerom. Primjer* može značiti i ponašanje koje se ističe kao uzor drugima: On svima služi *za primjer.*

Primjerak je pak jedan od više jednakih predmeta, npr.: najnoviji *primjerak knjige*; ugovor smo sastavili u *tri primjerka* i sl.

695. **princ/princeza, kraljević/kraljevna**

Imenice *princ/princeza* i *kraljević/kraljevna* nisu istoznačnice. *Princ/ princeza* potječe od lat. *princeps,* što znači *prvi, najodličniji, vladar* (što je nastalo od *primus,* prvi, i *capere,* zgrabiti, uzeti), dakle to je onaj tko zauzima prvo mjesto. Tako je i Machiavellijevo glasovito djelo *Princeps* dobro prevedeno kao *Vladar*. I *Mali princ* A. de Saint-Exupéryja dobro je nazvan *princom* jer je također jedini vladar na svojem planetu. Njega se stoga ne može nazvati *kraljevićem*, premda mnogi misle da može, jer da je *kraljević* samo hrvatska zamjena za tuđicu *princ*. No *kraljević* (pa tako i *kraljevna*) prvotno je kraljev potomak (sin, kći), kao što su i *carević/carevna* potomci cara. No svi oni, ali i kneževi (npr. od Monaka) i drugi neki pripadnici plemstva ujedno su i prinčevi/princeze: *princ* Albert; *princeza* Carolina.

696. **princip, načelo**

➔ *pogledaj pod* načelo

697. **prioritet**

Što je prioritet i koliko ih može biti? Takva nam pitanja nameću razmetljivi političari, koji svojim slapovitim stilom (puno riječi, malo smisla) zasipaju naciju više-manje zato da ova ne dođe do daha i ne postavi neka logična pitanja. Jedno bi bilo upravo ovo moje iz prve rečenice. Naravno, njihov (slapovit) odgovor naslućujem, no jasnoće ne bi bilo ni u njemu. Zato, draga nacijo (jer samo tebe volim, oj Kroacijo), stvari stoje ovako – *najvećih* ili *prvih* prioriteta *nema*. Riječ *prioritet* dolazi od lat. *prior*, a znači *prvi po redu i po vremenu, prednji, izvrsniji od koga*. Dakle, prioritet je *prednost, pravo* prvoga. Zato ne može biti *više* prioriteta. On može biti samo jedan. Kao i sportsko prvenstvo. U njemu nema više pobjednika, nego je samo jedan prvak. Kad se komu/čemu daje *prioritet, prednost* pred drugima, onda je to samo jednomu.

698. **pristalica, pristaša**

Ima ljudi koji će vam kao iz topa reći da je u hrvatskom jeziku pravilnije reći *pristaša*. Nikakvo čudo kad i u *Rječniku hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje) *pristalicu* upućuju na *pristašu*, gdje se riječ i objašnjava: čovjek koji pristaje uz čiji nauk i slijedi svoj uzor u javnom djelovanju; privrženik (filozofije, ideologije, stranke itd.). No istina je da su obje imenice dobre i podjednako stare, a označuju osobu koja pristaje uz koga ili uza što. Imenica *pristalica* (može biti i muškoga i ženskoga roda – *ovaj* pristalica i *ova* pristalica) napravljena je kao i *lutalica, neznalica, propalica, svađalica, varalica* i sl. Imenica *pristaša* samo je muškoga roda (*ovaj* pristaša), kao *platiša, radiša, hvališa*. Imenici *pristaša* širom je otvorila vrata tek *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*, 1986., 1992., t. 588, Stjepana Babića, gdje je imenica *pristaša* dobila oznaku „običnije".

699. **pristati, biti u skladu s, složiti se ← suglasiti se, biti suglasan**

➔ *pogledaj pod* biti u skladu s

700. **prisustvo → prisutnost**

➔ *pogledaj pod* odsutnost

701. **prisutan, nazočan**

Pridjevi *prisutan* i *nazočan* znače „koji je gdje” kao i glagol *biti*, pa kad kažemo (a stalno govorimo) *biti prisutan* ili (mnogima „hrvatskije”) *biti nazočan*, zapravo govorimo ono što smo već izrekli glagolom *biti*. No i u takvim sklopovima javlja se dvojba treba li izraz popratiti prijedlogom *na*. Kaže li se: *biti nazočan* izložbi; ili: *biti nazočan na* izložbi. Bilo bi dovoljno reći: *biti na* izložbi. Ima li razlike u upotrebi ovih dvaju pridjeva? Trebalo bi biti. Naime, pridjev *prisutan* pripada rječotvornoj porodici s korijenom glagola *biti*, a pridjev *nazočan* onoj s korijenom *oko*. Prema tome, *nazočan* (koji je komu kao na očima) može biti samo čovjek, pa taj pridjev ne valja upotrebljavati uz pojave. Kad je riječ o pojavama, bolje odgovara *prisutan*, premda se i on može zamijeniti kojim drugim glagolom: u mokraći su *prisutne* bakterije – u mokraći su *otkrivene* bakterije.

702. **prisutnost ← prisustvo**

➔ *pogledaj pod* odsutnost

703. **pri telefonu → na telefonu**

➔ *v.* na telefonu

704. **pritok ← pritoka**

Hrvatski je oblik *pritok*, množina *pritoci*.

705. **privitak < prilog**

➔ *pogledaj pod* prilog

706. **procesirati, procesuirati**

Ni na ovaj par glagola ne treba primijeniti protjerivanje. Naime, oba su na mjestu, samo valja znati što koji od njih znači i upotrijebiti ga u skladu s njegovim značenjem. Dakle, *procesirati* znači obaviti radnju na kompjutoru kako bi se dobio neki rezultat. *Procesuirati* je pravni termin i znači: učiniti da što postane proces, otvoriti proces, podvrgnuti pravnom postupku (zločin je *procesuiran*).

707. **promijeniti, promijenjen, promjena**

U hrvatskom standardnom jeziku mora se pisati ovako kako sam navela.

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

708. **promjenljiv, promjenjiv**

Hrvatski pravopis dopušta oba lika. Ipak, u nekim značenjima došlo je do polarizacije, pa se ustalio ili jedan ili drugi lik. Tako npr. u lingvistici razlikujemo *promjenjive* i *nepromjenjive* vrste riječi. S gledišta tvorbe riječi, ne bi bilo pogrešno ni da se rabi lik *promjenljiv*, jer upravo dočetak *-ljiv* služi za tvorbu pridjeva koji kazuju da tko ili što ima mnogo onoga što znači osnovna riječ ili da to često i lako čini: *crvljiv, svrabljiv, vidljiv, lažljiv, gadljiv* itd. Premda isto značenje ima i sufiks *-iv*, čini se da je sufiks *-ljiv* danas produktivniji.

➔ *usp.* topiv

709. **propalica** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

710. **prostačina** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

711. **protuha** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

712. **provesti, sprovesti**

➔ *pogledaj pod* sprovesti

713. **prvenstveno** (kao prilog) → **prije svega, u prvom redu, ponajprije**

➔ *v.* prije svega

714. **prvi put** ← **po prvi put(a)**

Budući da *po* upućuje na ponavljanje neke radnje (*poskidati, postajkivati* itd.), nije ga dobro upotrijebiti za radnju koja se ne ponavlja, nego se izvodi prvi put. Tako treba i reći: *prvi put.* U Osijeku još nismo bili, ovo nam je *prvi put.*

715. **psihički, psihološki**

Vrlo se često miješaju riječi sličnoga značenja kao da su istoznačnice, a nisu. Zamjena obično uvijek ispadne pogrešna. I *psihički* i *psihološki* dobre su riječi, no valja znati što znače da bismo ih pravilno upotrijebili. *Psihički* se tiče čovjekova *duševnog* života, njegove *psihe*. *Psihološki* se odnosi na *psihologiju* i na *psihologe*. Ima ljudi koji pate od *psihičkih* (a ne *psiholoških*) poremećaja. Pročitala sam dobar *psihološki* roman.

716. **puno, mnogo**

➔ *pogledaj pod* mnogo

717. **put, puta**

Ako želimo izreći veći stupanj ponavljanja glagolske radnje drugim sredstvima, koristimo izraz *put/puta*. *Put* je dobro upotrijebiti uz redne brojeve, zamjenice i uz izraz jedan jedini: *prvi put, stoti put, svaki put, jedan jedini put*. Uz brojeve jedan, dva, tri i sto možemo ga pisati kao jednu riječ: *jedanput, dvaput, triput, stoput*. Ni u jednom ovom izričaju ne bi bilo dobro upotrijebiti *puta* (npr. *jedanputa, dvaputa, triputa, stoputa*). Uz ostale glavne brojeve dobro je reći *puta*: *četiri puta, osam puta, deset puta, tisuću puta*, kao i uz izraze *više puta, mnogo puta*. *Sto puta* može imati i ovakav lik, no tada ga pišemo kao dvije riječi.

➔ *usp.* često; jedanput

718. **putem, putom**

Riječ-dvije o instrumentalu imenice *put*. On glasi *putom/putem*. Kad se odnosi na stvarni put, stazu, dobar je oblik *putom*: Za onim *putom* nalazi se koliba. Za imenicu *put* u značenju način, sredstvo, mogućnost da se dođe do čega, instrumental glasi *putem*: Svatko ide svojim *putem*.

719. **putem** (čega) → **preko** (čega), **čime**

➔ *v.* preko (čega)

720. **putovi** ← **putevi**

Imenica *put* ne završava na palatalni suglasnik, pa nema razloga da i u tzv. dugoj množini dobije palatalni nastavak *-evi*. Nepalatalne osnove u pravilu dobivaju nepalatalne nastavke, u ovom slučaju *-ovi*. Dakle, kad se misli na put, stazu (u pravom i u prenesenom značenju), nominativ množine u standardnom jeziku glasi *putovi*: Nedokučivi su *putovi* Gospodnji. Dragocjena monografija o hrvatskom jeziku u 19. stoljeću, što ju je napisao prof. Zlatko Vince, zove se *Putovima hrvatskoga književnog jezika*.

➔ *usp.* kutovi

721. **radi, zbog**

➔ *pogledaj pod* zbog

722. **radije ← rađe**

U razgovornom jeziku oblik *rađe* vrlo je čest. No s gledišta standardnoga jezika, on je pogrešan. Pravilan je oblik *radije*. On je i u skladu s tvorbom komparativa. Naime, većina jednosložnih pridjeva s kratkosilaznim naglaskom u pozitivu (npr. stȁr, pa tako i rȁd) tvori komparativ nastavkom *-iji*. Kako se stupnjevati, osim pridjeva, mogu i neki prilozi, komparativni oblik priloga *rado* pravilno će glasiti *radije*.

723. **radio-**

Kao prvi dio složenice piše se sastavljeno s drugim dijelom složenice, kao jedna riječ: *radioamater, radiostanica, radiolog, radiologija, radioprogram*. Naravno, može se reći i *radijski* program.

➔ *usp.* aero-; anti-; auto-; elektro-; foto-; kino-; makro-; mikro-; video-

724. **radi se o, riječ je o**

I jedan i drugi izraz može se rabiti u značenju: *govori se, raspravlja se, tiče se čega* i sl. Mnogi ljudi misle da je bezlični izraz *radi se o* germanizam, no Pavešić u svojem *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (1971) navodi da to nije točno, jer su takvi izrazi potvrđeni u starim hrvatskim rječnicima i djelima pisaca od 17. stoljeća: *radi se o tvojoj koristi, radi se o miru*. I lektori se danas više priklanjaju izrazu *riječ je o*, čemu se nema što prigovoriti, no ni izraz *radi se o* nije pogrešan.

725. **radnik, djelatnik, namještenik, službenik**

➔ *pogledaj pod* djelatnik

726. **rađe → radije**

➔ *v.* radije

727. **ranije, prije**

➔ *pogledaj pod* prije

728. **ranoranilac ← ranoranioc**

➔ *pogledaj pod* ličilac

729. **raskršće, raskrsnica, raskrižje, križanje, čvorište**

Ove imenice kao da služe za uveseljavanje i leksikografa i publike. Naime, njihova je sudbina u raznim priručnicima vrlo neizvjesna.

Tako neki rječnici izbacuju *raskršće* i *raskrsnicu*, a pravo građanstva daju samo *raskrižju, križanju* i/ili *čvorištu* (neki imaju i *križopuće*, no pitajte nasumce ljude što to znači, pa ćete dobiti odgovor koji sam i ja dobila – ne znaju). No ako zavirimo u *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika* (P. Guberina i K. Krstić, MH, 1940.), vidjet ćemo da ove autore imenica *raskršće* uopće nije smetala „kao srbizam", jer je nisu uvrstili u svoj rječnik (kao ni raskrsnicu). A dobro je poznato da je Matoš davno prije izlaska njihova djela objavio svoju novelu *Cvijet sa raskršća* (1902). Dobro, i jezikoslovci priznaju da književnici imaju određenu slobodu, pa Matošev naslov ne bi trebao biti arbitraran (i nije), no da je *opća* imenica *raskršće* toliko grebla po uhu i Guberinu i Krstića, sigurno bi je uvrstili na lijevu (srpsku) stranu. Ipak, što nisu učinili oni, jest V. Brodnjak (*Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*, 1991.); on i *raskršće* i *raskrsnicu* upućuje na hrvatske izraze *raskrižje, križanje, čvorište, križopuće*. Urednik J. Šonje i suradnici u *Rječniku hrvatskoga jezika* (2000) zanemarili su *križopuće* (nisu ga uopće uvrstili u svoj rječnik niti su na nj upućivali), *raskršće* su uputili na *raskrižje*, a *raskrsnicu* na *raskrižje* (gdje se jedinica i objašnjava) te na *čvorište* (prometno). *Hrvatski jezični savjetnik* (1999) postupa slično, samo što i *raskršće* i *raskrsnicu* upućuje i na *raskrižje* i na *križanje*. Zanimljiv je u tom pogledu i *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša (1994), koji ima i *raskršće*, i *raskrižje*, i *raskrsnicu* bez ikakvih ograda i/ili upućivanja na nešto drugo. Zaključak bi bio da su danas „poželjnije" riječi *raskrižje* i *križanje* (jer je tako odlučio „nepoznat netko"), no kako sam pisala o imenicama *križ* i *krst* u hrvatskom jeziku, ne bih olako izbacila ni *raskršće*, makar kao stilogenu zalihu. Laka srca lišila bih se *raskrsnice*, davši prednost *prometnom čvorištu* (ili samo *čvorištu*).

➔ *usp.* križ

730. **raspra, rasprava**

I *raspra* i *rasprava* dobre su riječi u hrvatskom jeziku. Vrlo su uske bliskoznačnice. Tako *raspra* znači: 1. razmirica, prepirka, svađa, sukob, 2. parnica, 3. javno iznošenje suprotstavljenih mišljenja; polemika, a *rasprava*: 1. usmeno raspravljanje o zadanoj temi, diskusija (npr. *rasprava o državnoj maturi*), 2. pismena znanstvena obradba neke teme; studija (*znanstvena rasprava*), 3. prepirka, svađa, 4. sudski postupak kojemu prisustvuju stranke, ročište (*glavna rasprava*).

731. **razjasniti, objasniti ← pojasniti**

➔ *pogledaj pod* objasniti

732. **različiti, razni**

➔ *pogledaj pod* razni

733. **razmijeniti, razmjenjivati, razmjena**

Skupina glagola kojima je u korijenu duga zamjena staroga glasa *jata* (*-ije-*) često je vrelo pravopisnih pogrešaka u hrvatskih izvornih govornika. Da ne bude tako, ne treba uložiti osobit napor, nego tek uvidjeti određenu pravilnost. Dakle, ako je jednosložni izgovor staroga *jata* bio dug (kao dugo *e* ili dugo *i* – *razméniti, razmíniti*), onda pišemo *-ije-*: *razmijeniti.* Po vidu ili aspektu, to je svršen glagol. Njegov nesvršen parnjak jest *razmjenjivati.* Zašto se korijenski slog ovdje skratio u *-je-*? Zato što se taj slog našao ispred naglaska, a u suvremenom hrvatskom standardnom jeziku nemamo više prednaglasnih dužina (dug slog ispred naglaska mora se skratiti). Imenice koje se tvore od ovakvih glagola imaju kratak *jat* – *razmjena.* No u tvorbi glagolskih pridjeva (i radnih i trpnih) duga zamjena *jata* (*-ije-*) ostaje; dakle, glagolski pridjev radni: *razmijenio, razmijenila, razmijenilo*; a trpni: *razmijenjen, razmijenjena, razmijenjeno.*

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

➔ *usp.* jat

734. **razmjenjivati, izmjenjivati**

➔ *pogledaj pod* izmjenjivati

735. **razni, različiti**

Kad pročitam (a stalno tako čitam) da je predloženo npr. nekoliko *različitih* verzija zakona, pitam se što uopće razumiju oni koji takvo što predlažu. Naime, nelogično bi bilo da predlože nekoliko *jednakih* verzija bilo čega, pa ne znam čemu je trebalo isticati da su verzije *različite.* Očito se više ne zna razlika između *razni* i *različiti.* Pa što znači jedno, a što drugo? *Razni* je 1. neodređen broj nečega, više neodređenih predmeta ili pojmova (razne prilike, razni spisi), 2. s prizvukom omalovažavanja, znači i skupljeni s raznih strana, kojekakvi (razni iscjelitelji i sl.). *Različiti* su oni 1. koji sadrže razliku, koji se od drugoga razlikuju drugačijim svojstvima, koji nisu jednaki, koji su drugačiji. Dakle, i jedna i druga riječ ima svoje mjesto u hrvatskom jeziku, no valja znati što koja od njih znači i tako ih onda i rabiti. Primjer: Premda su blizanci, vrlo su *različiti.* Stol mu je bio neuredan, prepun *raznih* spisa.

736. **razočaranje ← razočarenje**

U hrvatskom jeziku često se tvrdokorno zadržavaju očite pogreške bez ikakva pokrića. Jedna je od njih i pogreška vezana uz glagolsku imenicu *razočaranje*. Tako bi uvijek trebala glasiti, no javlja se prečesto i u obliku *razočarenje*. Budući da se glagolske imenice ovoga tipa tvore od glagolskoga pridjeva trpnog, a od glagola *razočarati* (*se*) on glasi samo *razočaran*, ni glagolska imenica ne može glasiti nikako drukčije nego *razočaranje*.

737. **razvoziti ← razvažati**

➔ *pogledaj pod* dovoziti

738. **recimo ← ajmo reć**

U razgovornom jeziku vrlo je česta postala poštapalica *ajmo reć*. Naravno, kad se što proširi u razgovornom jeziku, odmah stiže i u službena javna glasila, jer u njima je standardni jezik gotovo getoiziran. Tako ovu poštapalicu slušamo i od ministara kad štogod tumače narodu i od novinara koji se tako obraćaju svojim gostima u kontaktnim emisijama ili gdje drugdje. Ako je već oblik *ajmo* imperativ, zašto se odmah ne upotrijebi imperativni oblik glagola *reći* – *recimo*? Zašto zazirati od oblika: *recimo* to jasno i glasno?! Ili: To je, *recimo*, trećina proračuna općine ... (umjesto: To je, *ajmo reć*, trećina proračuna ...); *Recimo* da vam takav dogovor ne odgovara (umjesto *Ajmo reć* da vam takav dogovor ne odgovara).

739. **red, redak**

Imenica *red* ima više značenja, no ovdje nas zanima osnovno značenje, a to je: niz onoga što dolazi jedno iza drugoga ili pak jedno do drugoga. Najviše vremena provodim u kuhinji, pa evo primjera iz „moje" domene: stavite *red* krumpira, *red* mesa, *red* riže, a može i *red* sira. U (beskrajnom) *redu* stojimo i kad plaćamo račune.

Redak pak susrećemo u tiskarstvu i znači: niz pisanih ili tiskanih slova, odnosno riječi u jednoj crti. Jedna kartica (stranica) ima 30 *redaka* (a ne: redova). Zato, ne čitajte između *redova* nego između *redaka*. U koncertnoj dvorani sjedim u petnaestom *redu*. To možete pročitati na trećoj stranici u desetom *retku*.

740. **redatelj, režiser ← reditelj**

Osoba koja organizacijski i stvaralački postavlja neko djelo na pozornicu ili ga filmski, radijski ili televizijski oblikuje zove se – kako? Možemo ga zvati tuđicom: *režiser*; a možemo i domaćom riječju: *redatelj*. Na *režisera* kao na tuđicu (kao na sve tuđice) mnogi se bacaju kao lavica na plijen (da ne bude zabune i spolne diskriminacije: u lavljem svijetu lavice su te koje love, a ne lavovi), smatrajući da to ne ulazi u hrvatski jezik. No *režisera* ne treba pošto-poto izbacivati iz hrvatskoga jezika, jer potječe od riječi koju ne možemo dobro zamijeniti drugom domaćom riječju, a to je *režija*. Obično se događa da oni koji uporno izbacuju *režisera* upadnu u pogrešku te ga zamjenjuju *rediteljem*, a upravo tu riječ u hrvatskom jeziku ne trebamo. Dakle, ili *redatelj* ili *režiser*.

741. **redovnica, časna sestra, opatica**

U statistički visokopostotnoj katoličkoj zemlji kakva je Hrvatska vlada poprilićan nerazmjer između deklarativnog izjašnjavanja (vjernicima) i znanja o vlastitoj vjeri. Svaku *časnu sestru*, pripadnicu nekoga crkvenog reda (nerijetko izgovaramo ili samo prvi dio: to nam je dala *časna*; ili samo drugi dio: pitaj *sestru* tko danas drži sat vjeronauka), ljudi u sjevernoj Hrvatskoj često (premda pogrešno) zovu i *opatica*. Svaka časna sestra *nije* opatica, a svaka opatica *jest* časna sestra (koliko god narod – i opet pogrešno – govorio da je X. Y. otišla u *opatice*). *Opatica* je samo *glavarica* nekih ženskih samostana, npr. benediktinki ili klarisa. Od imenice muškog roda *redovnik* načinjena je mocijska imenica *redovnica*. Redovnik je pripadnik crkvenoga reda koji živi u samostanu (misli se obično na katoličke redove), ali se imenica rabi i za takve pripadnike drugih religija (npr. budistički redovnici). Dakle, svaka časna sestra ujedno je i *redovnica* jer pripada nekom redu i živi u samostanu. U južnoj Hrvatskoj za sve se časne sestre rabe nazivi *koludrica* i *švora* (od lat. *soror*, sestra) ili *duvna*, *dumna*, što dolazi od lat. *domina*, gospođa. Tako su se zvale one žene koje su nekoć živjele u samostanima (znamo da su se mogle zarediti i kao udovice i majke). *Nona/nuna* izvodi se iz francuskoga (*nonne*), a *picokara/picukara*, što se i danas čuje po Dalmaciji, bila je pobožna žena koja je imala zavjet čistoće i živjela je izvan samostana, „u svijetu". Dolazi od talijanske riječi *bizzocche*, *bizzocchera*, što znači *bogomoljka* (žena).

742. **rendgen, rentgen ← rengen**

Ova se imenica javljala (i javlja) u sva tri lika, pa se u takvim slučajevima uvijek pitamo jesu li nam baš sva tri potrebna kad se odnose na istu spravu – za snimanje i promatranje tijela x-zrakama. Aparat je prozvan po njemačkom fizičaru W. K. Röntgenu (1845-1923) koji je otkrio x-zrake. *Rendgen* je i stara jedinica za rendgensko zračenje. Kad se što zove po izumitelju, takva riječ uvijek prolazi kroz neke faze prilagodbe, npr. i predmet i jedinica pišu se malim početnim slovom, a često se priklanjamo i izgovoru (a ne izvornom pisanju). To se dogodilo i s ovom riječi – *rentgen*. Provedena je glasovna promjena (jednačenje suglasnika po zvučnosti), stoga je dobro pisati *rendgen* (i izvedenice: *rendgenolog, rendgenologinja, rendgenologija, rendgenski, rendgenogram*). Oblik *rengen* (koji je, ne znam zašto, propagirao *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša, 1994.) ne bi trebalo rabiti. On je od ponuđenih riječi najgore rješenje.

743. **reskirati → riskirati**

➔ *v.* riskirati

744. **redatelj, režiser ← reditelj**

➔ *pogledaj pod* redatelj

745. **Riječanin ← Riječan**

➔ *pogledaj pod* Šibenčanin

746. **riječ je o, radi se o**

➔ *pogledaj pod* radi se o

747. **riskantan, rizičan**

Koji je od ovih pridjeva bolji? Ili su dobra oba? Jesu li baš potpune istoznačnice? Vrijedi razmisliti. Naime, oblik *rizičan* nastao je od imenice *rizik* (a ona pak od fr. *risque*, tal. *rischio*). Rizičan je onaj koji je pun rizika, opasan. Sve je to i pridjev *riskantan*, samo što on potječe od pridjevskoga oblika, fr. *risquant*, što je i u njemačkom dalo *riskant*. I *riskantan* znači onaj koji sadrži rizik, opasan, smion. Pa ipak, živimo u svijetu u kojem se sve više govori o skupinama ljudi koje su izloženije nekim bolestima od drugih, no ne zovemo ih *riskantne skupine* nego *rizične skupine*. Mislim da bi u tom smjeru mogla poći najprije blaga, a s vremenom sve izraženija, polarizacija, pa će se uz određenu sferu vezati samo jedan od ovih pridjeva i tako će se sintagma ustaliti.

748. **riskirati ← reskirati**

Naši mešetari vrlo vole krilaticu: *tko reskira, profitira*. Oni je mahom tako i izgovaraju. No pravilan oblik ove tuđice glasi *riskirati* (fr. *risquer*), a znači stavljati što na kocku, izložiti se opasnosti. Dakle, treba: tko *riskira*, profitira.

749. **rizičan, riskantan**

➔ *pogledaj pod* riskantan

750. **rogonja** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

751. **romanca, romansa**

„Službeni" oblik u hrvatskom standardnom jeziku jest *romanca* (fr. *romance*). Značenja ima više: 1. epsko-lirska ljubavna pjesma vedra završetka, 2. vokalna skladba na tradiciji španjolske romance (15. – 18. st.), 3. instrumentalni stavak pjevnog i lirskog ugođaja, 4. kraća solistička romantična skladba za glasovir i/ili violinu, 5. *razgovorno* sentimentalan ljubavni doživljaj ili veza. U potonjem (petom) značenju, budući da je riječ o razgovornom jeziku, češći je izraz *romansa*: imao je s njom kratku *romansu*.

752. **ronilac ← ronioc**

➔ *pogledaj pod* ličilac

753. **roza ← rozi/rozo**

Ovaj je pridjev indeklinabilan i glasi za sva tri roda *roza*. Pogrešno je (premda sve češće) *rozi* šešir, *rozo* odijelo. Treba uvijek reći *roza*: Skupo sam platila novi *roza* šešir, *roza* cipele, *roza* odijelo. Naravno, hrvatska je zamjena *ružičast*.

754. **rub ← ivica**

U hrvatskom jeziku *Ivica* (pisano velikim početnim slovom) može biti samo vlastito ime – i za muškarca i za ženu (npr. književni lik Ivica Kičmanović, redateljica Ivica Boban). Kao opća imenica, *ivica*, u hrvatskom jeziku nije potrebna. Mi to kažemo *rub*, a u kontekstu može i *brid, porub, kraj* i sl. (*rub* pločnika, *brid* kocke, *porub* košulje, *kraj/rub* ravnine). *Rub* može imati i preneseno značenje: biti na *rubu* strpljenja, živaca, pa i pameti.

755. **s, sa**

Danas je u hrvatskom jeziku, vidjeli smo, uglavnom sve naopako. Ondje gdje bi trebalo reći jedno, možete se kladiti da ćete naći ono drugo. Jasno je pravilo kada se upotrebljava prijedlog u obliku *s*, a kada u obliku *sa*. *Repetitio est mater studiorum*, pa ponovimo. Prijedlog se upotrebljava u obliku *sa* kada riječ koja slijedi počinje kojim od ovih suglasnika: s, š, z, ž; suglasničkim skupinama teška izgovora: ks, ps, pč, pš; uz brojeve ili kada iza prijedloga *sa* ne slijedi riječ, nego samostalno slovo. Dakle, valja reći: *sa* sestrom, *sa* Šimom, *sa* zetom, *sa* ženom; *sa* Ksenijom, *sa* Ksaverom, *sa* psom, *sa* psihijatrom, *sa* pčelom, *sa* pšenicom; *sa* 10, *sa* deset; *sa* p, *sa* t itd. No premda ovo pravilo nije nikakva tajna, u medijskom prostoru, a onda i u svakodnevnoj upotrebi, čini se kao da toga pravila uopće nema. U televizijskim i radijskim emisijama češći su pogrešni oblici (*sa nama* i *sa vama*) nego: *s nama* i *s vama*; a o psu da i ne govorimo. Češće smo *s psom* od pravilnoga *sa psom*.

➔ *usp.* instrumental

756. **sa- → su-**

➔ *v.* su-

757. **sačekati → dočekati, pričekati**

➔ *v.* dočekati

758. **sag, tepih, ćilim**

S. Pavešić u svojem *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (1971) navodi da su i *tepih* i *sag* i *ćilim* imenice stranoga podrijetla, pa ih ne valja međusobno zamjenjivati. Imenice *prostirač*, *prostirka* i *pokrivač* imaju šire značenje i traže dopunu (za pod, za krevet i sl.). *Tepih* je europeizam koji nam je došao preko njemačkoga jezika. Stariji jezični savjetnici navode kako ga ne treba zamjenjivati ni imenicom *sag* ni imenicom *ćilim*, jer su obje također stranoga podrijetla. Ipak, *sag* se nametnuo kao najprihvatljivija neutralna riječ, no ni od *tepiha* ne treba bježati kao vrag od tamjana. Onaj leteći svakako će biti leteći *ćilim*, neugodne činjenice i dalje guramo pod *tepih*, a pitanja koja valja raspraviti stavljamo na *tapet*.

759. **sahrana → pogreb, sprovod**

➔ *v.* sprovod

760. **sa ili bez šlaga → sa šlagom ili bez šlaga / bez njega**

➔ *v.* sa šlagom ili bez šlaga / bez njega

761. **sam, pojedinačno, osobno ← ponaosob**

➔ *pogledaj pod* osobno

762. **sa mnom ← samnom**

Da me o ovome nije pitala gospođa s kojom idem na gimnastiku, mislila bih da o tome uopće ne treba ni razmišljati ni pisati. No pokazuje se da ipak treba (jer ste vi to tražili). Dakle, ovo treba pisati kao dvije riječi – *sa mnom*. Naglasak neka vas ne zbunjuje. I ostale slične sklopove izgovaramo kao jednu naglasnu cjelinu, a ipak ih pišemo rastavljeno: s nama, s vama, s njima, s tobom itd. I ovaj instrumental ide u isti red: prijedlog + zamjenica. Instrumental zamjenice *ja* glasi *mnome,* a kad se nađe s prijedlogom, ponaša se, kako rekoh, kao i ostali takvi sklopovi.

763. **sasma, sasvim**

➔ *pogledaj pod* sasvim

764. **sastojati se od ← sastojati se iz**

U ovom sklopu dobro je upotrijebiti samo prijedlog *od*: Upitnik se sastoji *od* 20 rubrika.

765. **sasvim, sasma**

I hrvatski jezični savjetnici i rječnici hrvatskoga jezika navode da su i jedan i drugi lik u hrvatskom jeziku dobri. Jedan se objašnjava drugim. I *sasvim* i *sasma* znače *posve, potpuno.* Neki hrvatski govornici osjećaju da je oblik *sasma* pomalo lokalni, no jezikoslovni priručnici govore da nije. Naravno, svakom je ostavljeno na volju da se posluži onim oblikom koji smatra primjerenijim svojem iskazu. (Neka ostane bar negdje zabilježeno: omiljena uzrečica, pa i poštapalica, akademika Rudolfa Filipovića, kojega javnost vjerojatno najviše pamti po mnogim izdanjima englesko-hrvatskoga rječnika, bila je upravo „sasma naravno". Kako je po prirodi bio optimist koji je mnoge poteškoće rješavao začudno lako, taj mu je „zaštitni znak" često prelazio preko usana.)

766. **sa šlagom ili bez šlaga / bez njega ← sa ili bez šlaga**

Želite li kavu *sa* ili *bez šlaga*? Pitanje je vrlo često, ali ipak pogrešno (premda na kavu rado pristajem). U ovakvim primjerima na djelu je nešto nespojivo, a to su dva prijedloga koja se ne slažu s istim padežom. *Sa šlagom* je instrumental imenice šlag, a *bez šlaga* genitiv te imenice. Kako će pod istu (prijedložnu) kapu stati i instrumental i genitiv? Trebalo je razdvojiti pitanje: Želite li kavu *sa šlagom* ili *bez šlaga*? I ovo se ponavljanje može elegantno izbjeći upotrebom zamjenice (kojoj i jest dužnost da zamjenjuje imenicu): Želite li kavu *sa šlagom* ili *bez njega*?

I situacija u hotelu malo škripi, pa makar posadili i cvijeće *u* i *oko hotela.* U *hotelu* je lokativ, a *oko hotela* genitiv, pa je i ovdje trebalo reći: Posadili smo cvijeće *u hotelu* i *oko hotela*; ili: ... *oko njega.* Naravno, pohvalno je što smo uopće posadili cvijeće, no krasotu će mnogostruko povećati i gramatička pravilnost.

767. **saznanje, spoznaja**

Obično nas glasnogovornice (začudo, to su mahom žene) raznih policijskih uprava izvješćuje kako policija ima *nova saznanja* o ubojstvu, razbojstvu, umorstvu, premlaćivanju i sličnim nedjelima i zlodjelima. Vjerojatno nema lektora koji, naježen na riječ *saznanje*, neće to automatski promijeniti u *spoznaju*, što je pogrešno.

Rječnici hrvatskoga jezika definiraju *spoznaju* kao „rezultat misaone djelatnosti čovjekove svijesti u poimanju objektivne stvarnosti pomoću vlastita iskustva, mišljenja i osjećaja." I bez naprezanja razumijemo da je u tom značenju *spoznaja* filozofski pojam. Spoznajom otkrivamo istinu, svijet oko sebe. U tom, filozofskom, značenju riječ *spoznaja* ne možemo zamijeniti riječju *saznanje*.

Saznanje kao riječ također postoji u hrvatskom jeziku, no znači (ipak) nešto drugo, dakle nije zamjenjiva riječju *spoznaja*. U glagolskoj imenici *saznanje* krije se glagol *saznati*, koji znači „steći obavijest o čemu, doznati novost". Vidimo da pritom ne treba nužno upregnuti vlastiti mozak, dovoljno je otvoriti uši. Glagol *saznati* može se zamijeniti i glagolom *doznati* (*saznajem* mnoge tajne / *doznajem* mnoge tajne). Dakle, u hrvatskom jeziku ne može se svako *saznanje* automatski pretvarati u *spoznaju* (filozofski pojam). Nije točno ni da imenica *saznanje* ne pripada i hrvatskom leksičkom fondu; pripada, samo treba znati što točno znači. Uostalom, mnoga policijska *saznanja* mogu se reći i kao *podaci* – policija ima *nove podatke* o slučaju ...

768. **s desne strane, zdesna**

➔ *pogledaj pod* zdesna

769. **seksepilan ← seksipilan**

Danas se o seksu govori na svakom koraku, raspreda o njemu u novinama (gubi se razlika između „ozbiljnih" dnevnih listova i tzv. žute štampe), raspravlja o tome treba li to biti zaseban školski predmet i sl. Imenica *seks* (u nas, pomodnih, naravno sve češće pogrešno, kao *sex*) potječe iz latinskoga *sexus*, što znači *spol* (evo, imamo i hrvatsku riječ). No ljudi uz spominjanje *seksa* češće pomišljaju na *spolni odnos, spolno općenje* (zato i jesu česta pitanja: kakav ti je *seks*?). Onda su nas u okretanju prema Zapadu pogodile razne *seks-bombe*, obično glumice i/ili manekenke, žene koje svojom izazovnom vanjštinom pobuđuju interes javnosti (treba li posebno podsjećati na tobože sramežljivo zadržavanje haljine M. Monroe u pristojnim okvirima kad se već vidjelo sve što se trebalo vidjeti?). *Seks-bomba* se ponašila u rodu nastavkom *-a*, tipičnim za imenice ženskog roda, i postala je od engl. *sex bomb* naša *seks-bomba.* No kad je jednom udarila, ta više ne pušta. Počela je oko sebe širiti *seksepil,* svojstvo onoga koji je fizički privlačan i seksualno poželjan pripadnicima suprotnoga spola (engl. *sex appeal,* seks smo već obradili + engl. *appeal,* privlačnost), pa smo za takve *gerle* počeli govoriti da su *seksepilne.* No što rekoh – počeli smo govoriti; kamo sreće da smo se zadržali na takvu izgovoru, no najčešće nismo, pa i u novinama naši izvjestitelji o glamuru pišu i *seksepil,* ali i *seksipil.* Jezično to mogu razumjeti. Došlo je do miješanja dvaju sličnih pojmova – naime, u igru se umiješao *seksi* (engl. *sexy*), onaj koji je erotski privlačan, spolno uzbudljiv – pa su oni manje vješti engleskom (ima li u nas uopće takvih, ako je suditi po javnim natpisima?) pomislili da *seksepilan* potječe upravo od pridjeva *seksi* i da ga treba pisati *seksipilan.* No kako u nas sve češće kvantiteta kroji kapu kvaliteti, ne bih se čudila da nepravilan oblik prevlada. Ovo i pišem za one koji još nešto drže do pravilnosti i hrvatskih riječi i stranih riječi koje su se udomaćile u hrvatskom jeziku. Dakle, da ne bude nikakve zabune: *seksepil, seksepilan* (razumije se i *seksepilna, seksepilno*), *seksepilnost.*

770. **sekunda ← sekund**

➔ *pogledaj pod* metoda

771. **seliti, seliti se**

Sutra *selim.* Nakon ovakve izjave nije suvišno pitanje: *što seliš?* Pa premda će ljude zbuniti više ovo pitanje nego izjava prije njega, izjavi ipak nešto nedostaje – a to je objekt. Naime, glagol *seliti* prijelazan je glagol, što znači da ima objekt u akuzativu (tzv. bliži objekt), npr.: selim *ured* na viši kat. Glagol može biti i povratan – *seliti se* – i tada je upravo ova povratna zamjenica *sebe/se* taj objekt u akuzativu (selim *sebe*). Dakle: sutra *se selim* iz roditeljske kuće.

772. **Sesvete, Sisvete, Svisveti, Svi sveti**

➔ *pogledaj pod* Sisvete

773. **Shakespeare, šekspirolog, šekspirski**

pogledaj pod Aristotel; Darwin; Oscar

774. **shema ← šema**

Imenica *shema* potječe iz grčkoga jezika, gdje *skhema, skhematos* znači lik, oblik, držanje. Potpomognut njemačkim izgovorom *Schema* (šema), i u nas se proširio izgovor *šema.* No za njega nema valjana razloga, jer u preuzimanju tuđica bolje se osloniti na jezik izvornik nego na jezik posrednik. Dakle, sve takve riječi zadržavaju u hrvatskom standardnom jeziku početni suglasnički skup *sh-*: *shematski, shematizam*, pa tako i *shema*.

➔ *usp.* ishijas; shizofrenija

775. **shizofrenija > šizofrenija**

Kako nas uči najnoviji pravopis hrvatskoga jezika (onaj što ga je izdala Matica hrvatska 2007. godine), dopuštena su oba oblika. No moram reći da je oblik *šizofrenija* ušao na mala vrata preko *razgovornog* jezika, koju oznaku takvi primjeri i dalje imaju i u rječnicima hrvatskoga jezika, i u rječnicima stranih riječi, i u jezičnim savjetnicima. Dogodit će se najvjerojatnije to da će nepravilniji oblik istisnuti onaj pravilan. Zato, ako ne želite podleći (uglavnom neznalačkoj) većini, držite se pravilna oblika *shizofrenija, shizofrenik* i sl., a razne *šizike* ostavite razgovornom jeziku.

➔ *usp.* ishijas; shema

776. **sići ← sići dolje**

U izrazima *sići dolje* i *popeti se gore* riječi *dolje* i *gore* sasvim su suvišne, jer je glagolu *sići/silaziti* svojstven smjer kretanja, kao i glagolu *penjati se/popeti se.* Silaziti i znači *ići dolje*, a *penjati se* ići gore. Ovakvi su dijelovi zalihosni (redundantni), tj. već su ugrađeni u osnovne glagole, pa ih ne treba dodavati. *Siđi* već jednom! Radije se vi *popnite* k meni!

➔ *usp.* vratiti se

777. **sinkrono ← sinhrono**

Grčko slovo x (latinicom pisano *ch*) prenosi se u nekim riječima (uglavnom onima koje su do nas došle dosta davno preko zapadnoeuropskih jezika) kao *k*: *karakteristika, orkestar, karta.* Ima i onih u kojima prevladava *h*: *malahit, psiha, tehnika, arhipelag, monarhija* itd. Neke su se riječi u hrvatskom uobičajile sa *k*, a u srpskom sa *h*: *kemija/hemija, kronika/hronika, Krist/Hrist, kaos/haos* itd. Zato treba ovakve slučajeve rješavati pojedinačno (premda se vidi i sustav). Za riječi iz ove natuknice dobar je oblik: *sinkrono* (npr. plivanje); *sinkronija* (pa tako i: *dijakronija*); *sinkronizirati* (crtani film) itd.

778. **sinov ← sinovljev**

➔ *pogledaj pod* bratov

779. **sipati** (uz tekućine) → **natočiti, lijevati**

➔ *v.* natočiti

780. **Sisvete, Sesvete, Svisveti, Svi sveti**

Ovaj blagdan i praznik, koji se obilježava 1. studenog, regionalno ljudi zovu u skladu sa svojim zavičajnim govorom. Standardno mu je ime *Svi sveti*. Ono je nastalo od starijeg oblika zamjeničkoga pridjeva (koji se svrstava u neodređene zamjenice) *sav, sva, sve* – koji je prvotno glasio *vas, vse* (ti se oblici i danas vide u oblicima *vazda, povazdan* i sl.), a teško izgovorljive suglasničke skupine nastoje tu poteškoću nekako ublažiti, pa tako u kajkavskom nalazimo i oblik *se*, a *v* jednostavno ispada. Upravo su to razlozi nastanka raznih imena spomenutoga blagdana: *Sisvete* (od *vsi sveti*) i *Sesvete* (od *vse svete*) gubitkom ovoga *v*. I nominativi se razlikuju, pa kad kažemo da su danas *Sisvete*, izrekli smo nominativ množine (*Sisvete*), kojem je obliku kumovao akuzativ množine: Za *Sisvete* (akuzativ množine) idemo na groblja. Mjesto pokraj Zagreba, budući da leži na kajkavskom području, zove se (u skladu s kajkavskim „regulama") *Sesvete* (kako neki zovu i sam blagdan).

781. **sjeći, siječem, sječa**

Glagol *sjeći* izaziva mnoge nedoumice s obzirom na pisanje refleksa staroga glasa *jata* (jer je u nekim oblicima refleks *-ije-*, a u nekima *-je-*), pa ću zato navesti sve njegove oblike da pogrešaka bude što manje. Dakle, prezent glasi: *siječem, siječeš, siječe, siječemo, siječete, sijeku*; glagolski pridjev radni: *sjekao, sjekla, sjeklo*; glagolski pridjev trpni: *sječen, sječena, sječeno* (pa će i građa biti *sječena*, a meso *sječeno*); glagolski prilog sadašnji: *sijekući* (*sijekući* drva, porezala sam se); imperfekt: *sijecijah, sijecijaše* ...; imperativ: *sijeci*, neka *siječe, sijecimo, sijecite*, neka *sijeku*. Glagolska je imenica *sječenje*, a „obična" imenica *sječa* (npr. nekontrolirana *sječa* prašuma i sl.).

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

➔ *usp.* jat

782. **sjedalo, sjedište**

Koliko ova koncertna dvorana ima *sjedišta*? Ili ipak: koliko ima *sjedala*? Ovo potonje. A evo i zašto. *Sjedalo* je čvrsta naprava za sjedenje u dvorani ili u prijevoznom sredstvu (vlaku, autobusu, avionu i sl.): *sjedalo* do prozora; *sjedalo* do prolaza; pomoćno *sjedalo* itd. *Sjedište* pak može biti dio klupe na kojem je dosad pristojan svijet obično sjedio (dok huligani nisu onamo smjestili svoje blatne cokule, a sami sjede na naslonu klupe). *Sjedište* može biti i mjesto gdje se nalazi središnjica, uprava nekoga društva ili ustanove, npr.: *sjedište* Hrvatskoga nogometnog saveza; *sjedište* Vlade Republike Hrvatske itd. Dakle, koncertne dvorane, kina, stadioni, autobusi i sl. imaju *sjedala* (a ne *sjedišta*).

➔ *usp.* stolac

783. **sklizati se, klizati, klizati se**

➔ *pogledaj pod* klizati

784. **skoncentrirati se → koncentrirati se**

➔ *v.* koncentrirati se

785. **skoro, gotovo**

Poprilična zbrka uvukla se u uporabu ovih priloga (možete se kladiti da će uvijek biti suprotno onomu kako treba biti). A treba samo naučiti kada se koji od njih rabi. *Skoro* je dobro upotrijebiti u vremenskom značenju: Čekam već *skoro* dva sata; *Skoro* će i prvi snijeg. Za izricanje približno potpune mjere čega upotrebljava se prilog *gotovo*: Prepisao je *gotovo* od riječi do riječi tuđu zadaću.

786. **skrahirati → krahirati**

➔ *v.* krahirati

787. **sličiti, biti nalik na, nalikovati na ← ličiti na** (koga/što)

Ona *liči* na majku. Koliko je pogrešaka u ovoj rečenici? Netko će reći – ni jedna, netko možda jedna, a netko dvije. O čemu je riječ? U hrvatskom standardnom jeziku u ovom značenju (sličnosti) dobro je upotrijebiti glagol *sličiti*, a ne *ličiti*. I glagol *ličiti* dobar je hrvatski glagol, no znači nešto drugo: premazivati što bojom (ličiti hodnik; bojiti ogradu); razgovorno: farbati ili maljati. Glagol *sličiti* traži dopunu u dativu: *sličiti* ocu, majci, djedu, baki. Sličnost se može izreći i glagolom *nalikovati*, no njegova je dopuna *na koga/što*. Dakle: *nalikuje na* majku, to mi *nalikuje na* ucjenu. Može se upotrijebiti i izraz *biti nalik*, također uz dopunu *na koga/što*: *nalik je na* sestru, brata itd.

788. **slijedeći, sljedeći**

Oblik *slijedeći* jest glagolski prilog sadašnji. Ako kažemo da ćemo, *slijedeći* tramvajsku prugu, stići na glavni gradski trg, onda smo glagolskom prilogu sadašnjem pridali i njegovo značenje: dok slijedimo, ako slijedimo tramvajsku prugu, stići ćemo na odredište. No glagolski prilozi (i sadašnji i prošli) mogu postati i pridjevi te se tako i ponašati. Tko još u pridjevu *bivši* (bivša žena, bivši muž) prepoznaje glagolski prilog prošli glagola *biti*?! Ako glagolski prilog postaje pridjev, a u korijenu ima refleks staroga glasa *jata*, dolazi do promjene *-ije-* u *-je-* (uz promjenu naglaska). Na primjer: *sljedeći* put budite pažljiviji; *sljedeća* točka dnevnog reda; *sljedeći* tjedan. Dakle: *slijedeći* ako izražavamo glagolski prilog sadašnji; *sljedeći* ako je riječ o pridjevu.

Samo usput, i glagolski prilog sadašnji *idući* može se upotrijebiti i u funkciji glagolskog priloga i u funkciji pridjeva: *Idući* od jedne znamenitosti do druge, dobro su nas zaboljele noge. (*Dok smo išli* od jedne znamenitosti do druge ...); *Idući* ispitni rok bit će tek za mjesec dana.

➜ *usp.* jat

789. **slijev ← sliv**

Budući da u hrvatski standardni jezik ne ulazi glagol *slivati*, nego je pravilno *slijevati*, ni imenica izvedena iz glagola neće slijediti infinitiv koji je regionalan (*slivati*), nego će se držati pravilnoga standardnog glagola (*slijevati*) i glasit će *slijev*. Množina će biti *sljevovi*.

790. **slijeva, s lijeve strane**

Kao prilog, ono što se nalazi *s lijeve strane* pišemo *slijeva*.

➜ *usp.* zdesna

791. **sliv → slijev**

➜ *v.* slijev

792. **složiti se, biti u skladu s, pristati ← biti suglasan, suglasiti se**

➜ *pogledaj pod* biti u skladu s

793. **sluga** (sročnost)

➜ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

794. **službenik, djelatnik, namještenik, radnik**

➜ *pogledaj pod* djelatnik

795. **službeno ← zvanično**

U administrativnom stilu hrvatskoga jezika uočava se još dosta natruha iz srpskoga jezika, nekoć dominantnoga u državnoj upravi. Odatle su i u opći jezik ušle neke riječi koje se mogu i trebaju zamijeniti u hrvatskom standardnom jeziku hrvatskim riječima. Takve su i riječi *zvaničan, zvanično.* U hrvatskom standardnom jeziku valja ih zamijeniti pridjevom *služben,* odnosno prilogom *službeno.* Kad će i hoće li uopće početi *zvanični* pregovori između predstavnika Hrvatske vlade i Stranke umirovljenika, ne znamo. No dok na njih strpljivo čekamo, bolje da se zovu *službeni* pregovori. U hrvatskom jeziku samo: *služben, službeno.*

796. **sljedeći, slijedeći**

➔ *pogledaj pod* slijedeći

797. **sljepoočica ← sljepoočnica**

Dosad su u krimićima pištolj primicali *sljepoočici,* a ne sljepoočnici. U Šonjinu rječniku piše da *sljepoočicu* čine postrani dijelovi glave između oka i uha, a *sljepoočnica* mu je dio lubanje između uha i čeone kosti, što je zapravo isto. Hrvatski se govori i piše *sljepoočica* (dva *o*!), kako ima i Brodnjak u svojem *Razlikovnom rječniku* (uz srpsku natuknicu *slepočica – sljepoočica*). Ne vidim razloga da se u tome išta mijenja (i unosi zbrka).

798. **smatram, mislim ← po meni** (u smislu izricanja mišljenja, stava)

➔ *pogledaj pod* mislim

799. **smetati komu ← smetati koga**

U skladu s hrvatskom jezičnom normom, u hrvatskom standardnom jeziku pravilna je dopuna samo u dativu: smeta *mi* (bez obzira na to što se često čuje i u akuzativu: smeta *me*). Tako se ponaša i izvedeni glagol *zasmetati.* Dakle: zasmetalo *mi* je njihovo ponašanje.

➔ *usp.* lagati komu; pljunuti komu

800. **smiješak ← smješak**

Ako imenice muškoga roda tvore umanjenice (deminutive) nastavkom *-ak,* ne skraćuju korijenski dugi slog s *jatom* iz osnovne riječi. Naravno, neki drugi nastavci ponašat će se drukčije i tražit će skraćivanje toga sloga, no, ponavljam, sufiks *-ak* to ne traži. Dakle, osnovna je imenica *smijeh,* pa će i umanjenica glasiti *smiješak*; osnovna je imenica *cvijet,* pa će umanjenica izvedena ovim sufiksom glasiti *cvijetak, dio – dijelak*; *snijeg – sniježak* (*prši svakom stablu golom / rad bi natk'o košuljicu bijelu* – oprostite na mojem malom izletu u hrvatsko pjesništvo, danas već zaboravljeno, jer tko se još sjeća romantičara Đure Arnolda?!) itd.

➔ *usp.* jat; zvijerka

801. **Smithovi, Johnsoni/Johnsonovi, Kovačići/Kovačićevi**

Pitanje je postavljeno na temelju jednoga prijevoda književnoga teksta s engleskoga na hrvatski – je li dobro reći *Smithovi* i *Johnsonovi* ili može i *Johnsoni*? Zanimljivo, ali nisu pitali može li i *Smithi*. To im se odmah učinilo nepriličnim, a ovo drugo (i treće) moglo je biti i ovako i onako. Budući da o tome nigdje izričito ne piše, spekulacije su uvijek moguće, pa tako i razna rješenja i obrazloženja. No razmišljajući o ovom problemu, upravo me primjer *Smith, Smithovi* potaknuo na to da rješenje problema potražim (a mislim da sam ga i našla) u tzv. *dugoj* i *kratkoj množini*. Dugu množinu najčešće imaju jednosložne riječi, a dvosložne i/ili višesložne mogu je imati, ali i ne moraju (pa je tako dobro npr. i *galebi* i *galebovi*; *labudi* i *labudovi* i sl.). Tako se onda ponašaju i *Johnsoni*/*Johnsonovi*, što vrijedi, naravno, i za domaće *Kovačiće* i sve ostale. Ako se pak tko zove *Štrk* ili *Smuđ*, reći ćemo da su došli *Štrkovi* i *Smuđevi*, a ne *Štrki* i *Smuđi*.

802. **smješak → smiješak**

➜ *v.* smiješak

803. **smokva, smokov, smokvin**

➜ *pogledaj pod* maslina

804. **smrznuta hrana → zamrznuta hrana**

➜ *v.* zamrznuta hrana

805. **s obzirom na ← obzirom na**

Budući da instrumental imenice *obzir* izriče i način, nije dobro reći samo *obzirom na*, nego treba reći: *s obzirom na*. Isto tako nije dobro vezu *bez obzira na to što* krnjiti u *bez obzira što* (npr. *Bez obzira što* se niste javili ...; treba: *Bez obzira na to što* se niste javili ...). Govorim, dakako, o pisanom standardnom jeziku u neutralnoj upotrebi.

806. **somnambulizam ← somnabulizam**

Da nisam vidjela u (štoviše, znanstvenom) tekstu da piše *somnabula, somnabulizam*, mislila bih da tako govore i pišu samo neobrazovani ljudi. Ovako, vidim da su se takve pogreške već uvukle i u tekstove koji već po svojoj definiciji trebali biti precizni. No nisu. Pa da ne budu i dalje (premda su to autori i dosad mogli provjeriti u rječnicima), reći ću, treba pisati i izgovarati: *somnambul* (onaj koji hoda spavajući; mjesečar); *somnambula* (mjesečarka); *somnambulizam* (hodanje u snu; mjesečarenje); *somnambulno* (na način mjesečara; *pren.* vrlo nejasno, maglovito – javno predavanje, formulacije i sl.).

807. **Sotona** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

808. **splav** (rod)

Ovo plovilo za vožnju po rijeci, spojeno trupcima ili sastavljeno od međusobno povezanih plutala (bačava ili manjih plovila) iznad kojih je platforma, često izaziva nedoumice kojega je roda – muškoga ili ženskoga. Da dvojbe ne bude, evo odgovora: *splav* je samo ženskoga roda (množina *splavi*).

809. **Splićanin ← Splićan**

➔ *pogledaj pod* Šibenčanin

810. **spojnica, crtica, crta**

➔ *pogledaj pod* crta, crtica, spojnica

811. **spoznaja, saznanje**

➔ *pogledaj pod* saznanje

812. **sprovesti, provesti**

Hrvatsko pravosuđe uvjerava nas da se u nas *sprovode zakoni,* no oni se ne bi trebali *sprovoditi* nego *provoditi.* Naime, *sprovesti* uvijek uključuje neku pratnju, pa tako policija osumnjičene *sprovodi* u pritvor, postoje i *sprovodnici vlakova,* a pokojnicima idemo na *sprovod* jer ih želimo otpratiti (*sprovesti*) do groba. Glagol *provesti* znači pak *vodeći pokazati* (provesti gosta kroz grad), *izvesti na put* (provesti brod kroz Panamski kanal), *proboraviti na nekom mjestu* (provesti praznike na moru) ili *oživotvoriti neku administrativnu odluku* (Proveli smo uredbu o neradnoj nedjelji, pa je – kao i tolike druge – brzo promijenili).

813. **sprovod, pogreb ← sahrana**

Imenice *pogreb, pokop* i *ukop* označuju čin pokapanja pokojnika, stavljanje njegova mrtvog tijela u grob. Pogreb se djelomično preklopio sa *sprovodom* (idem na *sprovod,* idem na *pogreb*), što je čin koji prethodi samom polaganju lijesa s pokojnikom u grob. Budući da do groba valja prijeći duži ili kraći put, pogrebna povorka *sprovodi* (prati) pokojnika do njegova počivališta. Oblik *sahrana* običan je u srpskom jeziku za ona značenja koja u hrvatskom pokrivaju riječi *spro-*

vod, pogreb, pokop i *ukop*. No jednom sam se kao lektorica našla pred dvojbom: kojom imenicom opisati taj čin rastanka s pokojnikom u sljedbi koja mrtvace *ne* pokapa? Tada su mi pripadnici te sljedbe rekli da svakako valja izbjeći sve što podsjeća na polaganje u zemlju (to su npr. oni koji pokojnikov pepeo raspršuju zrakom i sl.). Danas su se riječi *sprovod* i *pogreb* zadržale i za aktivnosti kad više *ne hodamo* za lijesom (dakle, kad ga ne *pratimo*, ne *sprovodimo*), a niti se pred nama lijes spušta u grob. To se događa na krematoriju (no i dalje govorimo da će *sprovod* biti na krematoriju). Možda ćemo s vremenom takav obred sve češće zvati *ispraćajem*, kako i danas zovemo obred kada se pokojnikovo tijelo odvozi na ukop izvan onoga mjesta u kojem je umro. Urnu s pepelom ionako nakon nekog vremena polaže u grob najuža rodbina (bez svih onih ljudi koji su došli ispratiti pokojnika na krematorij).

814. **srebrn ← srebren**

Premda dr. S. Pavešić u svojem *Jezičnom savjetniku s gramatikom* (1971) kaže da su oba oblika – i *srebren* i *srebrn* – od davnine u upotrebi, ipak priznaje da je starije, i češće, bilo *srebrn*. Danas su se ova dva oblika uglavnom polarizirala, pa jedan pripada više razgovornom jeziku, a drugi knjiškomu. Tako se npr. pjesnička zbirka Gustava Krkleca zove *Srebrna cesta* (1921) (1): „Izađi ... idi ... *Srebrn* plašt će pasti, / dalekom cestom kud te srce vodi". S gledišta današnje leksičke norme, u hrvatskom standardnom jeziku pravilan je samo oblik *srebrn/srebrni* (prsten, narukvica, žlica, lančić, boja, rudača). Predmeti od srebra zovu se jednim imenom *srebrnina*.

815. **srednjoeuropski ← srednjeeuropski**

Kao prvi dio složenice često se javlja *srednje-*. Takve su složenice izvedene od spoja pridjeva i imenice (koji se tiče Srednje Europe, srednjega vijeka i sl.). Poveznica je samoglasnik *o*, koji ostaje takav i iza nepčanih suglasnika (i ne prelazi u *e*, što bi inače zahtijevao tzv. vokal prednjega niza). Zato nije dobro: *srednjeeuropski, srednjevjekovni*; nego treba: *srednjoeuropski, srednjovjekovni* itd.

➔ *usp.* desetogodišnjak

816. **srednjovjekovni ← srednjevjekovni**

pogledaj pod srednjoeuropski

817. **Sretan Božić!, Čestit Božić!**

➔ *pogledaj pod* Čestit Božić!

818. **stajalište, postaja, stanica**

pogledaj pod postaja

819. **stajati, koštati**

pogledaj pod koštati

820. **stalaža → stelaža**

➔ *v.* stelaža

821. **stanica, postaja, stajalište**

pogledaj pod postaja

822. **starkelja** (sročnost)

pogledaj pod kolega (sročnost)

823. **stelaža ← stalaža**

I ovaj primjer potječe iz pučke kuhinje. Naime, nekom pučkom etimologijom čuju se oba oblika – i *stalaža* i *stelaža*. (Vjerojatno pod utjecajem *stalka*, stvorena je i *stalaža*.) No pravilno je samo *stelaža* – niz polica u više katova (za knjige, alat i sl.).

824. **sticati** (bogatstvo) **→ stjecati** (bogatstvo)

➔ *v.* stjecati (bogatstvo)

825. **stijenka ← stjenka**

Budući da je imenica *stijenka* prema osnovnoj riječi *stijena* umanjenica, i to tvorena nastavkom *-ka* koji *ne traži* skraćivanje tzv. duge zamjene staroga glasa *jata* (*-ije-*) u korijenu riječi, pravilno je samo *stijenka*.

➔ *usp.* jat

826. **stjecati** (bogatstvo) **← sticati** (bogatstvo)

Obično se ova dva glagola brkaju, premda danas zacijelo malo ljudi uopće zna što glagol *sticati* znači: žaračem miješati da se razgori vatra, poticati vatru. Ostaje, dakle, samo jedan glagol koji se često rabi, a to bi trebao biti glagol *stjecati*. Sve rečenice u kojima se govori kako npr. dijete *stiče* radne navike u roditeljskoj kući i sl. – pogrešne su s gledišta hrvatskoga standarda. U svim takvim slučajevima treba upotrijebiti glagol *stjecati*, koji u prezentu glasi: *stječem*, *stječeš*, *stječe* itd. Glagol *stjecati* (nesvršen) i *steći* (svršen) znači vlastitim radom zaslužiti što, postati vlasnik čega, privrijediti, zaraditi, ostvariti što: *steći* slavu, novac, dobre veze. Dakle, glagol *sticati* (poglavito u ovom značenju) možemo mirne duše zanemariti, a znanje *stjecati* solidnim i stalnim učenjem. *Stjecaj* znači istodobna slučajna zbivanja koja imaju zajedničku posljedicu, pa je dobro reći *stjecajem okolnosti* i/ili *stjecajem prilika.*

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

827. **stjenka → stijenka**

➔ *v.* stijenka

828. **stolac, stolica**

Napravu za sjedenje zovemo *stolac* i *stolica.* Neki kažu i *sjedalica.* Može imati naslon, no i ne mora. Dapače, ima *stolaca* koji ne mogu biti *stolice* upravo zato što nemaju naslona – npr. *postolarski* ili *opančarski stolac* (niski tronožac udubljena sjedala). Dakle, u nekim se značenjima *stolac* i *stolica* podudaraju. No ima i onih u kojima zamjena nije moguća. *Stolica* znači i *sveučilišna katedra.* Znači i izbacivanje izmeta iz tijela, npr. imati ili nemati *stolicu*; tvrda *stolica* itd. U prenesenom značenju *stolica* je i sjedište vlasti, uprave, npr. *biskupska stolica.* Tako je i *Petrova stolica* u Rimu proglašena *Svetom stolicom,* što je naziv za papu i rimsku kuriju preko koje papa upravlja Rimokatoličkom crkvom u svijetu.

➔ *usp.* sjedalo

829. **strana, stranica**

I imenica *strana* i imenica *stranica* dobre su hrvatske riječi, no ne znače isto, pa ih ne treba zamjenjivati.

Strana može biti dio nekoga predmeta: prednja *strana,* stražnja *strana,* vanjska *strana* itd.; govorimo o *stranama* svijeta (istok, zapad, sjever, jug); svatko ima i dobrih i loših *strana* (osobina); ako što grčevito tražite, razletjet ćete se *na sve strane* i sl.

Stranica je pak list papira u knjizi, časopisu, ili stranica geometrijskoga lika (stranice pravokutnika, trokuta i sl.). Dakle, dobro je reći: Riješite zadatke na 54. *stranici.*

830. **stražnji, posljednji, zadnji**

➔ *pogledaj pod* zadnji

831. **stroži ← strožiji**

Komparativ pridjeva *strog* nije *strožiji* nego *stroži.* Tvori se tako da se pridjevu *strog* doda nastavak *-ji,* što jotacijom daje *stroži* (g + j = ž).

832. **stručni, strukovni**

U vrijeme pisanja *Jezičnog savjetnika s gramatikom* (ur. S. Pavešić, 1971.) očito još nije trebalo razlikovati između *strukovnog* i *stručnog*. I neke srednje škole koje nisu bile gimnazije zvale su se srednje *stručne* škole. Zato u spomenutom jezičnom savjetniku piše da je *strukovni* suvišno uvoditi kad imamo *stručni*. No u jeziku često dolazi do polarizacije značenja, pa su se tako *stručni* i *strukovni* počeli značenjski razlikovati, premda u nijansama. *Stručan* je onaj koji zna svoj posao, koji dobro poznaje svoju struku (što bi odgovaralo stručnjaku, ekspertu). *Strukovni* je pak onaj koji se *odnosi na struku*. Pretpostavka je, naime, da će se i u *strukovnim* školama nastava izvoditi *stručno*, znalački, zato se takve škole danas i zovu *strukovne* škole (jer školuju učenike za pojedine *struke*), a ne *stručne* škole. Dakle, rabimo i jedan i drugi pridjev, ali valja znati kad koji (što će odrediti poznavanje njihovih značenja).

833. **stupanj, stupnja, stupnjeva**

Ako čega ima više od jedan, skloni smo odmah upotrijebiti množinu. Tako stalno slušamo kako će temperatura biti 23 stupnjeva, ali nigdje neće biti viša od 25 stupnjeva. Premda su obje temperature ugodne, jedan izričaj ipak nije dobar – onaj prvi. Naime, uz brojeve 2, 3 i 4 – i kada stoje sami i kada su zadnje znamenke višeznamenkastih brojeva – upotrebljavamo dvojinu, a uza sve ostale brojeve množinu. Dakle: temperatura je jučer bila 23 *stupnja*, a gdjegdje i 25 *stupnjeva*.

➔ *usp.* bod

834. **su- ← sa-**

Jedne večeri, baš dok sam pisala tekstove za ovu knjigu, nazvao me jedan stariji gospodin i pitao ima li razlike između *savremen* i *suvremen*. Dobar povod da odgovorim svima koji me pitaju slično. Dakle, u hrvatskom jeziku za tvorbu riječi koje znače neku zajednicu, nešto što se događa istodobno s osnovnom riječi, rabimo samo prefiks *su-*: *sudrug, suučenica, suborac, sugovornik, suradnica, suputnica, supatnik, suvremen* itd. I u riječima koje znače nešto ne sasvim jednako kao osnovna riječ, nego slično ili pomiješano, uzimamo prefiks *su-*: *sumrak, susnježica, sulud, sukrivac* itd.

835. **subkultura → supkultura**

➔ *v.* supkultura

836. **subpolaran**

Kad se suglasnici različiti po zvučnosti nađu jedan do drugoga, obično nastupa glasovna promjena jednačenja (ili asimilacije) suglasnika po zvučnosti. Promjena se provodi tako da se prvi suglasnik ravna po drugom, tj. postaje onakav (zvučan ili bezvučan) kakav je onaj drugi suglasnik. Suglasnici *b* i *p* po zvučnosti su na „suprotnim" stranama, pa bi se *b* (kao prvi) trebao izjednačiti sa *p*. No to se u ovom slučaju neće dogoditi, jer bismo jednačenjem dobili dva jednaka suglasnika (*b* kao zvučni suglasnik trebao bi prijeći u svoj bezvučni parnjak *p*, pa bismo dobili *pp*), a to je povod za novu glasovnu promjenu – ispadanje jednoga od dvaju jednakih suglasnika. Time bi nastao oblik *supolaran,* koji bi zamaglio njegovo značenje (ispod pola), jer prvi dio riječi *su-* znači ili neku zajednicu, ili istodobnost s osnovnom riječi ili nešto vrlo slično, ali ne sasvim jednako, s osnovnom riječi – npr. *suučenik, sugovornik, suvremen, sulud, sumrak* itd. U primjeru *subpolaran,* pa tako i *subpapilaran,* ne provodi se jednačenje po zvučnosti na granici prefiksa i osnovne riječi.

➔ *usp.* podtekst

837. **sudjelovati ← učestvovati**

U hrvatskom jeziku osnovna riječ od koje se tvore ove izvedenice jest *dio.* Dakle, bolje je stoga reći: *udio, dionik, dionica, dioničar, dioništvo* itd. Zato je bolje i: *sudjelovati, sudionik, sudionica*; nego: *učesnik, učesnica, učestvovati*; jer je u hrvatskom jeziku osnovni formant – *čest,* okamina samo u nekim riječima: *čestica, pričest*; tvorbeno neproduktivan. I u kreditu može se lijepo reći *udio* (a ne *učešće*).

➔ *usp.* dio

838. **suglasiti se, biti suglasan → biti u skladu s, pristati, složiti se**

➔ *v.* biti u skladu s

839. **suhlji → suši**

➔ *v.* suši

840. **sukladan s kim/čim ← sukladan komu/čemu**

U administrativnom jeziku vrlo se često rabi formula *sukladno vašem dopisu, prijedlogu* i sl. No je li sročnost dobra? Nije. Bila bi dobra da je upotrijebljen instrumental (s *kim/čim*), dakle: *sukladno s* vašim dopisom. Naravno, i od ovoga ima boljih rješenja. U ovom slučaju moglo se bolje reći: *u skladu s* vašim dopisom. I tuđica *sukladan* može se zamijeniti hrvatskom riječi *podudaran*, ali i *podudaran* traži dopunu u instrumentalu – s kim/čim.

841. **Sunce, sunce**

Kao ime zvijezde i središnjega nebeskog tijela Sunčeva sustava, *Sunce* se piše velikim početnim slovom. Inače, kad se odnosi na dnevnu svjetlost i toplinu, piše se malim početnim slovom: nemoj toliko biti na *suncu*; kao i u prenesenom značenju: *sunce moje malo.*

➔ *usp.* Zemlja; Mjesec

842. **superlativ, komparativ** (deklinacija)

➔ *pogledaj pod* komparativ

843. **supkultura ← subkultura**

I *Hrvatski pravopis* iz 1994. godine (Babića, Finke i Moguša, dakle službeno odobren za upotrebu u hrvatskim školama), i *Hrvatski jezični savjetnik*, i *Hrvatski pravopis* (L. Badurine, I. Markovića i K. Mićanovića, MH, 2007.) pišu *supkultura* (od lat. *sub* + *kultura*), provodeći i u pismu glasovnu promjenu jednačenja suglasnika po zvučnosti. Za divno čudo, sastavljači *Rječnika hrvatskoga jezika* (ur. J. Šonje, 2000.) drže se kao da za tu riječ nisu čuli, pa nje u njihovu rječniku jednostavno nema. A u *Rječniku hrvatskoga jezika* V. Anića (1998) piše *subkultura.* No zato u *svim* rječnicima i priručnicima piše npr. *supstrat* (supstitucija, supsumirati itd.), premda je na djelu ista pojava: lat. *sub* + *stratum.* Dakle, vidimo i na ovom primjeru stanovitu nedosljednost. Ondje gdje nema uvjeta za spomenutu glasovnu promjenu, pišimo i govorimo bez nje – dakle: *subordinacija, subvencija, suburbacija* itd. Ondje gdje ima uvjeta za provođenje glasovne promjene, provodimo je (npr. *supskala*; *supkutan* – *supkutano* davanje injekcije, pod kožu).

844. **suprug/supruga (supruzi) ← supružnik (supružnici)**

U službenom obraćanju, osobito kada želimo istaknuti uljudnost, ali i zakonitu bračnu vezu muškarca i žene, reći ćemo *suprug* i *supruga.* Isto znači i *muž* i *žena*, no kako i imenica *muž* i imenica *žena* imaju i drugih značenja (izvan braka), npr. *muž* znači i općenito *muškarac*, a u kajkavskom i *seljak*, a *žena* se kaže za svaku žensku osobu, bez obzira na njezin bračni status, to je razlog zašto su (uz *muža* i *ženu*) uvedene i imenice *suprug* i *supruga.* U množini bolje je rabiti *supruzi* nego *supružnici*, jer je i u jednini bolje rabiti *suprug* nego *supružnik.* Dakle, u strogo formalnim situacijama: *suprug, supruga, supruzi.*

845. **suši ← suhlji**

Komparativ pridjeva *suh* glasi *suši*, a od priloga *suho* bit će *suše*. Dakle: nastupilo je *suše* vrijeme i sl. Oblik *suhlji* nije pravilan.

846. **svagdanji, svagdašnji, svakidanji, svakidašnji**

Za svaki od ovih pridjeva ima potvrda u hrvatskom jeziku, pa se može reći da su sva četiri s gledišta norme dobra. Drugo je kakva im je stilska vrijednost. Tako smo nekoć molili: Kruh naš *svagdašnji* daj nam danas ...; a danas se u crkvama izgovara molitva: Kruh naš *svagdanji* ... Koliko god oblik *svakidanji* na prvi pogled možda bio i neobičan, neki ga jezični savjetnici navode ravnopravno uza sve ostale. A veliki hrvatski pjesnik Tin (Augustin) Ujević autor je antologijske pjesme „Svakidašnja jadikovka”, koju (želim vjerovati) još valjda uče u hrvatskim školama.

847. **svagdje ← svagđe**

➔ *pogledaj pod* gdje ← gđe

848. **svake godine, godišnje, na godinu**

➔ *pogledaj pod* godišnje

849. **svaki dan, na dan, dnevno**

➔ *pogledaj pod* dnevno

850. **svakidanji, svakidašnji, svagdanji, svagdašnji**

➔ *pogledaj pod* svagdanji

851. **sve** (pozdraviti) ← **svih** (pozdraviti)

Pozdravljam *svih* u studiju. / Pozdravljam *sve* u studiju. Premda je pravilna druga rečenica, prva se u našim elektroničkim medijima čuje češće. Naravno, do pogreške dolazi zato što se ne zna deklinacija neodređene zamjenice *svi*. A ona glasi: *svi, svih, svima, sve* itd. Budući da je u gornjim primjerima riječ o akuzativu (pozdravljam koga, što?), treba uvijek reći pozdravljam *sve*. Nije dobro: Vidjela sam *svih* iz razreda. *Svih* nas je razočarao. Pravilno je samo: Vidjela sam *sve* iz razreda. *Sve* nas je razočarao.

852. **sve** (vrijeme) ← **svo** (vrijeme)

Neki gramatičari svrstavaju riječ *sav* među neodređene zamjenice, a neki među zamjeničke pridjeve. No bilo kako bilo, srednji rod nije mu, kako sve češće ljudi govore i pišu, *svo* nego *sve*. Prema tome, pogrešni su izrazi: *svo* blago, *svo* vrijeme, *svo* drveće i sl. Treba: *sve* blago, *sve* vrijeme, *sve* drveće. U narodnoj pjesmi nisu pogriješili, pa i pjesma kaže: *Veselo, veselo, aj, veselo je* sve *selo!* Nekoć je oblik ove zamjenice u srednjem rodu bio *vse*, a potom je došlo do premetanja suglasnika *vs* u *sv*: sve.

853. **sveza, veza**

➔ *pogledaj pod* veza

854. **svih** (pozdraviti) → **sve** (pozdraviti)

➔ *v.* sve (pozdraviti)

855. **svijétao/svijetla/svijétlo, svjȅtlo**

Često se u pisanju zamjenjuje pridjev *svijetao/svijetla/svijetlo* i imenica *svjetlo/svjetlost*. Dakle, treba biti: *svijetao* ogrtač, *svijetla* kosa, *svijetlo* odijelo; a jako/slabo *svjetlo*, jutarnja *svjetlost*. Naravno, u svim komparativima pridjeva i priloga skraćuje se korijenski slog sa starim glasom *jatom*, pa od pridjeva *svijetao* komparativ glasi *svjetliji*, a superlativ *najsvjetliji*.

➔ *usp.* jat

856. **svima trojima** ← **svima troma**

Brojevni pridjev *troji/troja/troje* (*troji svatovi*; *troja vrata*; *troje hlače*) u genitivu glasi *trojih*, u dativu *trojima/trojim* itd. Dakle, *svima trojima*. Ni u jednom slučaju ne možemo reći *svima troma*.

857. **svirati** (u zviždaljku) → **fućkati, zviždati**

➔ *v.* fućkati

858. **Svisveti, Svi sveti, Sisvete, Sesvete**

➔ *pogledaj pod* Sisvete

859. **svjȅtlo, svijétao/svijetla/svijétlo**

➔ *pogledaj pod* svijétao/svijetla/svijétlo

860. **svo** (vrijeme) → **sve** (vrijeme)

➔ *v.* sve (vrijeme)

861. **šeik** ← **šejk** (vladarski naslov)

Da nisam vidjela (ne jednom) pogrešno napisano, ne bih ni pomislila da i o ovoj riječi treba pisati. No čini se da treba. Naime, vjerski i državni poglavar u nekim manjim arapskim državama ne zove se *šejk* nego *šeik* (a množina je *šeici*). *Šejk* (*v.*) je nešto drugo.

862. **šejk, frape**

Šejk je hladno piće od mlijeka, voća ili voćnoga sirupa; frape. Dolazi od engl. *shake*, tresti. Zbog česte upotrebe već se i posuda u kojoj se miješaju takva pića može pisati *šejker*.

863. **šekspirolog, šekspirski, Shakespeare**

➔ *pogledaj pod* Aristotel; Darwin; Oscar

864. **šema → shema**

➔ *v.* shema

865. **šepiriti se ← šepuriti se**

Budući da ljudi baš i ne znaju kako se hrvatski pravilno kaže, a čujem i jedan i drugi oblik ovoga glagola, reći ću: hrvatski je dobro *šepiriti se*. Evo i značenja: 1. hodati tako da se pritom širi perje (paun, puran, tetrijeb i sl.), 2. *preneseno* značenje, hodati poput tih kočopernih ptica; oholiti se, razmetati se.

866. **Šibenčanin ← Šibenčan**

Ovdje je riječ o imenima stanovnika gradova i država koja bi u jednini trebala završavati na *-in*. Pravilno bi bilo samo *Šibenčanin, Zagrepčanin, Splićanin, Šveđanin, Riječanin* itd. U množini, međutim, pravilno je (zbog glasovne promjene koja se zove stezanje) samo *Šibenčani* (a ne: *Šibenčanini*), *Zagrepčani, Splićani, Šveđani, Riječani* itd. Pogreška je i nastupila zato što se zaboravlja kako je nastao množinski oblik ovih imenica. Dakle, pazimo na jedninu takvih imenica. One završavaju na *-in*.

867. **šizofrenija < shizofrenija**

➔ *pogledaj pod* shizofrenija

868. **školu pohađa 181 učenik ← školu pohađa 181 učenika**

Sklonidba ovisi o tome koji je broj na kraju brojnog izraza. Sročnost se ravna uvijek po zadnjoj znamenci. Bez obzira na to što je riječ o više jedinki, presudit će broj na kraju. Dakle, školu pohađa 181 učenik.

➔ *usp.* bod, stupanj

869. **šljiva, šljivov, šljivin**

➔ *pogledaj pod* maslina

870. **štediša** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

871. **što god, štogod**

Ovo nije primjer „kako se jezikoslovci ne mogu dogovoriti piše li se što odvojeno ili zajedno", nego oba izraza imaju svoje mjesto u hrvatskom jeziku, samo treba znati što koji od njih znači. *Štogod* znači nešto (npr. Ima li *štogod* za jelo?), a *što god* znači sve što, bilo što, svejedno što, npr.: *Što god* vi o tome mislili, ja neću odustati.

➔ *usp.* tko god; gdje god

872. **štovati, poštovati**

I ova dva glagola primjeri su kako su oba potrebna u hrvatskom jeziku i kako ne valja jedan zamjenjivati drugim jer nisu sinonimi. Ljudi misle da je glagol *štovati* valjda hrvatskiji, pa ga danas rabe po svoj prilici već neiskorjenjivo pogrešno. I u službenim dopisima piše: sa *štovanjem* (još češće *s štovanjem*), jer se valjda boje napisati *s poštovanjem.* Stvar je najkraće i najjednostavnije objasnio moj kolega Marko Kovačević, ja ga stalno navodim, a vidim da su i mnogi drugi prihvatili: Bog se *štuje,* a čovjek *poštuje.* Dakle, kad govorimo o pristajanju uz neki kult, uz divljenje nekom božanstvu, onda je dobro upotrijebiti glagol *štovati.* Ako iskazujemo divljenje i odobravanje nekom čovjeku, kažemo da ga *poštujemo.*

873. **štoviše, čak**

➔ *pogledaj pod* čak

874. **Šveđanin ← Šveđan**

➔ *pogledaj pod* Šibenčanin

875. **tabela, tablica**

Ove dvije imenice sinonimi su samo u dijelu svojih značenja (pritom ih *tablica* ima više). *Tabela,* kad znači prikaz podataka po rubrikama radi preglednosti, može se zamijeniti *tablicom* jer tada pokrivaju isto značenjsko polje. Međutim, *tablica* može značiti i štošta drugo (npr. bilo koju pločicu, registracijsku oznaku, matematički pojam itd.). Tada zamjene s *tabelom* nema. Pridjev također može glasiti *tablični* (prema *tablici*), odnosno *tabelarni* (prema *tabeli*): *tablični* ili *tabelarni* prikaz.

876. **taj, onaj, ovaj**

➔ *pogledaj pod* ovaj

877. **tako** (da) ← **na način** (da)

Prilozi su riječi koje se dodaju najčešće glagolima za označivanje mjesta, vremena, načina, uzroka, svrhe i količine radnje. Tako piše u svim izdanjima školskih gramatika hrvatskoga jezika. Zašto se onda toga ne držimo? Program rješava probleme *na način* da stimulira ljudske potencijale. Ovdje se neću baviti „ljudskim potencijalima", tim poštapalicama od hrvatskih političara do svih koji haraju po medijskom prostoru, jer i bez njih rečenicom hara birokratska tautologija. *Na način* (da) uvijek valja zamijeniti prilogom *tako* (da). Reforme smo proveli *tako* da svi budu zadovoljni.

878. **tako reći, tako rekavši ← takoreći, takorekuć**

Glagol *reći* po glagolskom je aspektu ili vidu *svršen* glagol, a od takvih glagola najčešće ne tvorimo glagolski prilog sadašnji – dakle nije dobro *rekući,* a pogotovo *rekuć,* dok je glagolski prilog prošli (koji se pravilno tvore od svršenih glagola) *rekavši.* Dobro je i *tako reći,* ali i jedan i drugi pravilan lik pisan rastavljeno, a ne kao jedna riječ: *tako reći, tako rekavši.*

879. **talac ← taoc**

➔ *pogledaj pod* ličilac

880. **tamo, ovamo, onamo**

pogledaj pod ovamo

881. **tampon-zona**

Budući da u *Hrvatskom pravopisu* Babića, Finke i Moguša iz 1994. godine (jedinom službeno odobrenom pravopisu za upotrebu u hrvatskim školama) korisnici ne nalaze ovaj pojam, često zovu mene i pitaju kako ga treba pisati. Kao polusloženicu (kojoj i jest svojstveno da se prvi član ne deklinira), valja ga pisati ovako: *tampon-zona.* Tako će se pisati i *tampon-država* i sl.

882. **taoc → talac**

➔ *pogledaj pod* ličilac

883. **tapison ← tepison**

I u opremanju stanova, kao u svemu, vlada moda. Pojave se novi materijali, pa svi žele osvježiti svoj stan nekom takvom novotarijom. Obično sve ide pod geslom „praktičnosti", no u svim takvim renoviranjima ima zacijelo i pomodnosti. Bilo kako bilo, pojavila se nova podna obloga – no nevolja je u tome što narod nije shvatio kako se ona zove. Zove se *tapison,* no kako se stavlja na pod, ljudi su to pomiješali s tepihom (*v.*), jer i on pokriva pod, i tako je nastao križanac *tepison.* Mislim da je nazivu *tepison* kumovala zapravo množina – *tepisi* – iz koje je nastao i tepison. Koliko god riječ pripada razgovornom stilu, ipak je katkada treba i zapisati (čuje se i vidi se i u reklamama), a onda u obzir dolazi samo oblik *tapison.*

884. **tata** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

885. **tatica** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

886. **tavan, potkrovlje**

Da mi se jedna znanica nije požalila kako joj je lektorica u prijevodu romana imenicu *tavan* prekrižila i napisala *potkrovlje,* ne bih uopće ni slutila da bi i *tavan* mogao komu biti sumnjiv. Naravno, *tavan* je valjda problematičan zato što je podrijetlom orijentalizam (tur. *tavan*). U turskom ima više značenja nego u nas – znači: 1. potkrovlje, 2. strop, plafon, 3. pod, daske na podu, 4. kat. Nama znači isto što i *potkrovlje* – prostor između najvišega kata i krova. (Ne znam što bi ta lektorica napravila da je naišla na *tavansku gredu* ili *tavanicu,* koja bez ikakvih upućivanja na što drugo stoji ravnopravno u rječnicima hrvatskog jezika, kao, uostalom, i sama imenica tavan.) *Potkrovlje* se opisuje istim riječima kao i tavan: prostor ispod krova, tavan; potkrovni stan, mansarda. U književnim djelima (izvornima i prijevodima) ne smije se suhoparno kljaštriti jezik, jer je u takvim tekstovima ionako veća sloboda nego npr. u informativnima. Nepoznata (mi) lektorica očito nikad nije čula šaljivu slavonsku bećarsku pjesmicu *Pala cura s tavana / pa pala na šmokljana / a šmokljanu ništa nije / sio pa se smije*) ili *Čaj, čaj, čapore / tavanice rastove / jelove grede / da me momci glede* itd. Ne znam kako bi se kod nje proveo i *šmokljan* (da ga je u tekstu bilo). Doduše, prigovor suhoparnih i uskogrudnih kako je Slavonija „puna turcizama" još ne znači da ti govori nisu zato dio korpusa hrvatskoga jezika. Dakle, odsad tko god napiše *tavan* (jer mu to iz nekih stilskih ili inih razloga treba), ima moju (i pisanu) potporu.

887. **Tea, Tee**

➔ *pogledaj pod* Andrea

888. **televizija, televizor**

Danas vjerojatno opada broj onih koji bi ove dvije riječi zamijenili. Naravno, ne tvrdim da danas takvih ljudi više nema, jer i danas ljudi govore: To smo vidjeli na *televiziji* (misleći pritom na *televizijski ekran*, a ne na ustanovu). Bilo ih je mnogo više kad je televizija tek počinjala emitirati svoj program, pa su ljudi govorili da su nabavili „novu *televiziju*”, misleći na uređaj (*televizor*) koji im je omogućivao praćenje slike i tona na malom ekranu.

889. **temelj, osnova ← osnov**

➔ *pogledaj pod* osnova, temelj ← osnov

890. **teoretski, teorijski**

Budući da ova dva pridjeva nisu načinjena od iste osnove (*teoretski* je prema lat. *theoreticus*, a ovo je od grč. *theōrētikós*, sklon razmišljanju; dok je *teorijski* od *teorije*), ali potječu iz istoga korijena (grč. *theōreîn*, promišljati, *theōría*, gledanje, razmatranje), pa se i značenjski uglavnom ne razlikuju, oba su, uvjetno rečeno, „dobra” i svaki će se vezati u sintagme koje mu više odgovaraju (npr. još su samo *teoretske* šanse da taj klub ostane u natjecanju). Grana fizike zove se npr. *teorijska fizika*.

891. **tepih, sag, ćilim**

➔ *pogledaj pod* sag

892. **tepison → tapison**

➔ *v.* tapison

893. **teritorij ← teritorija**

Neki nisu sigurni kojega je roda ova imenica, pa je upotrebljavaju i u muškom i u ženskom rodu. Kratko rečeno, u hrvatskom je samo muškoga roda: *teritorij*. Riječ je latinskoga podrijetla (*territorium*), gdje kao i mnoge druge riječi završava na *-ium*. Takve riječi u hrvatskom jeziku u pravilu završavaju na *-ij*: *aluminij, podij, studij*; kao i grčke koje smo primili preko latinskoga: *kriterij, simpozij* itd. Tako onda i *teritorij*. Naravno, ta se tuđica može zamijeniti hrvatskom riječju *područje, zemlja, prostor* ili reći samo kako se taj prostor zove, npr.: na *teritoriju* Krapinsko-zagorske županije; na *području* Krapinsko-zagorske županije; ili jednostavno: *u* Krapinsko-zagorskoj županiji.

➔ *usp.* imperij

894. **timijan, majčina dušica**

➔ *pogledaj pod* majčina dušica

895. **tiraža ← tiraž**

Francuske imenice koje u pismu završavaju na muklo *-e* preuzimaju se u hrvatskom jeziku tako da mjesto toga *-e* dobiju *-a*, pa su ženskoga roda: *tiraža* (od *tirage*); *bista* (od *buste*); *apanaža* (od *apanage*).

896. **tisuća, hiljada**

➔ *pogledaj pod* hiljada

897. **tjedno, na tjedan, svaki tjedan**

➔ *pogledaj pod* dnevno; godišnje

898. **tko god, tkogod**

Zamjenice i prilozi mogu se spajati s česticom *god* ili se pisati odvojeno, no nije svejedno kako napišemo, jer pisanje (sastavljeno i odvojeno) mijenja značenje. Tako *tko god* znači *svaki, svatko,* a *tkogod* znači *netko, bilo tko.* Dakle: *Tko god* to napravi bit će kažnjen (*svatko* tko to napravi). Ali: Ako *tkogod* pokuca, otvorite mu vrata (ako *netko, bilo tko* pokuca, ...).

➔ *usp.* što god; gdje god

899. **tlo ← tle**

Ne znam zašto se i u pjesmi koja nas je bodrila dok smo čamili u podrumima za Domovinskog rata našla imenica strana hrvatskom jeziku. Izbor riječi nisu diktirali ni razlozi rime, pa je još čudnije što se u pjesmi „Bože, čuvaj Hrvatsku" našao stih: *Čuvaj ovo sveto* tle. Upravo se tako govori u srpskom jeziku, a u hrvatskom je nominativ *tlo,* genitiv *tla,* dativ/lokativ *tlu,* akuzativ *tlo,* instrumental *tlom*; nominativ množine *tla,* genitiv množine *tala,* dativ *tlima* itd.

900. **točki ← točci**

Glasovna promjena znana kao sibilarizacija ne provodi se, između ostaloga, u imenicama koje u nominativu jednine završavaju na *-cka, -čka, -ćka,* pa će, prema tome, pravilno biti: u *kocki, točki, igrački, srećki,* na *polnoćki* itd. Stoga su pogrešna sva ona uporna upinjanja i vodstva Hrvatskoga sabora i saborskih zastupnika kad govore *u točci* ... pravilnika, poslovnika i sl. U dativu i lokativu jednine imenice točka, pravilan je samo oblik *točki.*

901. **topiv, topljiv**

Budući da hrvatski rječnici imaju i jedan i drugi lik, može se reći da su sinonimi. U rječnicima hrvatskoga jezika jedna se riječ objašnjava drugom. Naravno, to vrijedi za one slučajeve kad se pridjev može tvoriti i jednim i drugim sufiksom (*-iv* i *-ljiv*).

➔ *usp.* promjenljiv

902. **trak** (zaustavni) ← **traka** (zaustavna)

Imenica *traka* (pa bila ona ljepljiva muholovka ili dio proizvodnoga pogona) mnogim je lektorima zazorna i smjesta je izbacuju iz tekstova, što nije u redu. Nevolja je u tome što je počela interferirati s imenicom *trak*, pa se počela gubiti sigurnost kako se npr. zove onaj zaustavni dio ceste na koji se sklanjamo ako nam se dogodi kvar ili što slično: zaustavna *traka* ili zaustavni *trak*. Naravno, pitanje se odnosi i na pretjecajni i na vozni dio autoceste. Imenica *trak* ima više značenja (nit, sunčeva zraka, iscrtkan dio kolnika kojim se kreću vozila usporedno s drugim istosmjernim trakom), pa prema tome treba reći: vozni, pretjecajni i zaustavni *trak*. *Možda je pao* trak *istine u me, a možda su sanje* ... (upadoh u Cesarićevu pjesmu, a to je već drugi film, oprostite).

903. **transcendentan** ← **transcedentan**

Neću ovdje tumačiti što sam pridjev znači (koga zanima, neka pogleda u bilo koji rječnik stranih riječi), nego kako bi pravilno trebao glasiti: samo *transcendentan*. Kao i u mnogim drugim riječima iz latinskoga jezika, i u ovoj se oba *n* moraju i vidjeti i čuti. Latinske riječi od kojih ovaj pridjev (može biti i prilog) potječe jesu: *transcendere, transcendens*.

904. **transplantacija** ← **transplatacija**

Još jedna pravilna riječ koja zbog česte upotrebe ustupa pred nepravilnom. Riječ *transplantacija* i ostale srodne riječi potječu od lat. *trans* + *planta*, biljka koja se presađuje, kalem. U latinskom prijedlog *trans* znači: s jedne strane na drugu, preko, onkraj, s onu stranu. *Transplantacija* je, dakle, premještaj tkiva ili organa na drugo mjesto istoga organa ili na drugi organizam (pritom je *transplantat* presađeni dio). Dakle, ni ovdje se *n* ne smije izgubiti ni u govoru ni u pismu, treba govoriti i pisati: *transplantacija*, *transplantirati*, *transplantat* i sl. (a ne: *transplatacija* itd.). Naravno da se može upotrijebiti i hrvatska riječ *presađivanje*.

905. **trenirka** ← **trenerka**

Oblik trenerka tipičan je za srpski jezik i znači ženu koja se bavi treniranjem koga. Kod nas se takva osoba naziva *trenericom*. No kako se u nas pojavio velik izbor *trenerki*, posrijedi je ipak nešto drugo. U hrvatskom se sportski odjevni predmet zove *trenirka*. Dakle, *trenerku* možemo sasvim zanemariti (ona je u hrvatskom *trenerica*), a *trenirku* odjenimo kao dio sportske garderobe.

906. **trenutačan ← trenutan**

Kako se kaže za ono što traje samo jedan *trenutak*, jedan *tren*? Već se u ovom pitanju kriju elementi odgovora – u skladu s tvorbom riječi u hrvatskom jeziku, kaže se *trenutačan* (od *trenutak*). *Trenutačan* obuhvaća i ono što nastaje u trenutku (*trenutačna* smrt) i ono što je sadašnje (*trenutačna* moda).

907. **trenutak, čas**

➔ *pogledaj pod* čas

908. **trenutan → trenutačan**

➔ *v.* trenutačan

909. **trešnja, trešnjev, trešnjov, trešnjin**

➔ *pogledaj pod* maslina

910. **tri, triju, trima**

Neki se brojevi sklanjaju (npr. *jedan* kao pridjev, *dva* (*v.*) za muški i srednji rod, a *dvije* za ženski rod), pa tako i broj *tri*. Za sva tri roda genitiv glasi *triju*, a dativ, lokativ i instrumental *trima*. Tako se sklanja broj *tri* ako pred njim ne stoji nikakav prijedlog: susret *triju gradova*, prilaz *trima gradovima*, dogovor *triju zemalja* itd. Ako ispred broja stoji prijedlog, može se sklanjati, ali i ne mora. Dakle: razgovor o *tri ugovora* (ne treba: *o trima ugovorima*) itd.

➔ *usp.* dva; dvije; četiri

911. **trojica, tri, troje**

Trojica znači *tri muškarca* (npr. *trojica* u čamcu). Možemo, dakako, reći i *tri muškarca* (osobe muškog roda) (npr. *tri mesara* buhu klala).

Ako su na kupu same žene, onda ćemo reći *tri* (žene na otoku sreće – na što mi odmah pada na pamet replika iz *Ere s onoga svijeta*: na takvoj ti sreći hvala).

Ako su rodovi pomiješani, pa su u istom društvu i žene i muškarci, reći ćemo *troje* (nekima je za sreću potrebno *troje*).

➔ *usp.* dvojica; četvorica

912. **tržišna ekonomija ← free market economy**

Znam da gubim bitku s pravom pošasti engleskih/američkih izraza u hrvatskom jeziku, od kojih se mnogi uvoze zato što ni uvoznici zapravo ne znaju što znače. U novinskim člancima (koji nisu pisani terminologijama pojedinih struka) bilo bi dovoljno čitateljima napisati *tržišna ekonomija*. Izraz se odnosi zapravo na ekonomiju slobodnoga tržišta, no *tržišna ekonomija* obuhvaća i taj pojam.

913. **tu, ovdje, ondje**

➜ *pogledaj pod* ovdje

914. **tučnjava ← tuča** (kao fizički sukob)

Ni jedna ni druga pojava nisu strane ni našem podneblju ni našem življu. Svako malo čitamo da su se naši vrli nogometni navijači negdje potukli, da su demolirali gradove, prebili policajce. No je li svejedno ako dođe do *tučnjave* ili do *tuče*? Naravno da nije. Pa zašto onda tako često dolazi do zamjene tih imenica kad to kontekst ne dopušta? Kad se huligani potuku, čitamo da je u *tuči* sudjelovalo toliko i toliko ljudi. No trebalo je reći: u *tučnjavi* (a ne: u *tuči*). Jer *tučnjava* je fizički sukob ljudi koji se međusobno udaraju šakama ili nekim predmetima. A *tuča* je pak atmosferska pojava (grȁd), smrznuta kiša u obliku većih ili manjih zrna leda. Zanimljivo, u toj zamjeni nitko (još) ne bi rekao da je jučer padala *tučnjava*. Kad obrat ne vrijedi, čemu uopće ta zamjena?

915. **ubo ← uboo**

Da nisam vlastitim očima vidjela, ne bih vjerovala, no budući da sam vidjela, shvaćam da će biti ljudi koji će glagolski pridjev radni glagola *ubosti* pisati *uboo*. Da takvih slučajeva više ne bude, evo glavnih oblika ovoga glagola. Prezent: *ubodem, ubodeš, ubode, ubodemo, ubodete, ubodu*. Budući da je glagol svršen, ima samo glagolski prilog prošli: *ubovši*. Glagolski pridjev radni: *ubo, ubola, ubolo*. Glagolski pridjev trpni: *uboden, ubodena, ubodeno*. Oblik *ubo* nastao je stezanjem (kontrakcijom) dvaju jednakih samoglasnika.

916. **učestvovati → sudjelovati**

➜ *v.* sudjelovati

917. **učiniti, napraviti ← uraditi**

➜ *pogledaj pod* napraviti

918. **učiniti** (štetu) ← **pričiniti** (štetu)

Budući da se prometne nesreće događaju svaki dan, u novinskim rubrikama čitamo da je „na autu *pričinjena* velika materijalna šteta". Ovakva upotreba glagola *pričiniti* pokazuje da novinari (lektori, urednici, redaktori, ako ih još uopće ima) ne znaju što glagol *pričiniti* znači, jer se htjelo reći da je šteta doista *učinjena*. Kao povratni glagol, *pričiniti se/pričinjati se* znači napraviti kao da nešto jest, a zapravo nije: *pričinilo* mi se da sam te jučer vidjela – *učinilo* mi se da si to bio ti, no pokazalo se da sam pogriješila. Glagol *pričiniti/pričinjati* u značenju *učiniti, počiniti, prouzročiti, izazvati* nije nam potreban i može se lijepo zamijeniti navedenim glagolima: na vozilu je *učinjena, počinjena, prouzročena* velika šteta.

919. **udvojeni suglasnici**

U hrvatskom jeziku načelno vrijedi pravilo: ako se dva jednaka suglasnika nađu jedan do drugoga, jedan od njih otpada. No ima slučajeva kada se to ipak neće dogoditi (i to zato da se ne pomuti razumljivost). Neke takve tvorbe rezultat su spoja stranoga prefiksa, npr. *super-, trans-*, koji zadržavaju svoj oblik i onda kada riječ koja slijedi počinje istim suglasnikom kojim je prefiks završio, npr. *superrevizija, transseksualnost, transsibirska pruga* i sl. No prefiks ne mora biti stranoga podrijetla pa da ostane u svojem prvotnom obliku. *Pod-* je „domaći" prefiks, no ipak se neće promijeniti u sudaru s još jednim *d*, npr. u *poddijalektu*.

I *superlativ* pridjeva i/ili priloga zadržat će u nekim slučajevima dva *j*. Naime, prefiks za tvorbu superlativa jest *naj-*, pa kad se iza njega nađe riječ koja počinje istim suglasnikom kojim je on završio, oba će suglasnika ostati: *najjači, najjasniji, najjadniji, najjednostavniji.*

920. **ugao, kut**

➜ *pogledaj pod* kut

921. **uginuti, umrijeti, uvenuti**

➜ *pogledaj pod* umrijeti

922. **u hotelu i oko hotela / oko njega ← u i oko hotela**

➜ *pogledaj pod* sa šlagom ili bez šlaga / bez njega

923. **uime** ← **ispred** (ne u prostornom značenju)

Stalno slušamo iz suhoparnoga vrela administrativnih floskula kako je X. Y. pozdravio članove nekog izaslanstva *ispred* Hrvatskoga sabora.

To je, doduše, moguće, no u tom slučaju i domaćini i gosti moraju i stajati na Markovu trgu *ispred zgrade* Hrvatskoga sabora. *Ispred* znači biti s *prednje strane čega*, a to u ovom slučaju nije bilo tako. I domaćini i gosti sjedili su, recimo, na svečanoj večeri (svejedno gdje). No htjelo se reći da je goste pozdravio X. Y. *uime* Sabora, pa se tako onda i trebalo reći. Nije dobro upotrijebiti prijedlog *ispred* (koji ima prostorno značenje) umjesto prijedloga *uime* (koji prostorno značenje nema). Dakle, pozdravljajmo izaslanstva, članove raznoraznih udruga i sl. *uime* organizatora, osnivača, državnih tijela itd. (a *ispred, iza, gore, dolje, lijevo, desno* i sl. ostavimo za situacije u kojima će biti nezamjenjivi).

924. **u ime, uime**

Ovo se (kao, uostalom, i ostala građa) može provjeriti i u pravopisu i u rječnicima hrvatskoga jezika, no očito nitko ne gleda ni u jedno ni u drugo, jer u novinama vidim da npr. X. Y. pozdravlja goste *u ime* organizatora priredbe i sl. Prijedlog *uime* piše se kao jedna riječ kad je prijedlog. Kad je riječ o sklopu prijedloga *u* i imenice *ime*, piše se rastavljeno: *u ime* joj stalno ubacuju spojnicu (recimo, Ana-Marija, a ona je Anamarija).

➔ *usp.* u susret

925. **ukazati se ← ukazati**

U hrvatskom se jeziku povratni glagol *ukazati se* upotrebljava samo u značenju *pojaviti se, prikazati se* (npr. *Gospino ukazanje*). Glagol *ukazati/ukazivati* nije dobro upotrebljavati u značenju *upozoriti, uputiti* (*na*) i sl., a upravo se to često događa. Sve to *ukazuje* na kriminal. Ne, nego: Sve to *upućuje* na kriminal. *Ukazali su* nam na naše propuste. I opet ne, nego: *Upozorili su* nas na naše propuste. To se *ukazuje* kao naša najveća prednost. Ne, nego: To se *pokazuje* kao naša najveća prednost. *Ukazali* su ranjeniku prvu pomoć – ne, nego: *Pružili su* mu prvu pomoć. *Ukazali su* nam počast – ne, nego: *Iskazali* su nam počast itd. U hrvatskom jeziku ni imenica *ukaz* (u značenju pismene naredbe nosioca izvršne vlasti kojom se uređuje rad i djelovanje javnih službi ili izvršenje zakona, ukaz predsjednika republike itd.) nije nužna, pa se i u *Narodnim novinama* počinje zamjenjivati riječju *odluka* i *rješenje*. Pritom je *odluka* čin državnoga poglavara o kakvom općem pitanju, a *rješenje* se rabi u vezi s imenovanjem ili razrješenjem (veleposlanika i sl.).

926. **ukoliko** (kao veznik) → **ako**

➔ *v.* ako

927. **ukus, okus**

Ovo su dvije samo zvukovno slične imenice, no znače nešto sasvim različito. *Ukus* znači doživljaj ljepote, profinjenosti, pa razlikujemo: glazbeni *ukus*, književni *ukus* itd. *Okus* je pak jedno od pet osjetila kojim se doživljava osjet hrane i pića. *Okus* može biti gorak, sladak, ljut, bljutav, kiseo itd. Sada kada znamo što ove imenice znače, vidimo da ih ne smijemo zamjenjivati. Dakle: ovo meso ima čudan (loš) *okus*; no: moj muž / moja žena imaju dobar *ukus* (ukusno se odijevaju, imaju istančan osjećaj za lijepo).

928. **ultimativan**

Normalan čovjek mora se zapitati što su to *ultimativne* fantazije, što je to *ultimativno* uzbuđenje, *ultimativna* ljepotica, *ultimativni* Hrvat. Dosad smo mislili da *ultimativan* znači: *onaj koji sadrži ultimatum*; što je jedino i točno. No za tobožnje sadašnje značenje moramo posegnuti i za englesko-hrvatskim rječnikom i ravnati se prema tome što ta riječ znači u *engleskom* jeziku. A *ultimate* znači: *posljednji, krajnji, konačan, vrhunski, najbolji, osnovni, temeljni*. Dakle, riječ je o *krajnjem* uzbuđenju, *vrhunskoj* ljepotici i valjda o *najboljem* Hrvatu (a po kojem kriteriju, nije važno).

929. **umjestan ← umjesan**

➔ *pogledaj pod* neumjestan

930. **umrijeti, uginuti, uvenuti**

Ima ljudi kojima prestanak života njihovih kućnih ljubimaca izaziva žalost kao da im je preminuo tko od rodbine (katkada i veću). Zato kažu da im je, recimo, *umro* pas. Ipak, *umrijeti* u prvom značenju izražava prestanak čovjekova života. Može imati i preneseno (figurativno) značenje, npr.: time su *umrle* sve naše nade. Za prirodnu smrt neke životinje rabimo glagol *uginuti*, a za biljke, kad izgube svježinu i životne sokove, glagol *uvenuti/usahnuti*. Privatno, svatko može za smrt voljene životinje reći kako hoće. Ipak, u *standardnom* jeziku prestanci života izražavaju se glagolima: *uginuti* za životinje (rjeđe za biljke), *uvenuti* samo za biljke, a *umrijeti* samo za ljude. Valja reći: Pas je *uginuo*, ruža je *uvenula*, a stric je *umro* tako davno da ga se i ne sjećam.

931. **unajmiti, iznajmiti**

➔ *pogledaj pod* iznajmiti

932. **unatoč komu/čemu ← unatoč koga/čega**

➔ *pogledaj pod* usprkos komu/čemu

933. **unedogled, u nedogled**

Ovaj prilog, kao i mnogi već spomenuti, piše se kao jedna riječ – *unedogled.* Znači dokle pogled seže, ali može značiti i vrlo dugo, beskrajno, neizmjerno (*unedogled* odugovlačiti s odgovorom; naše strpljenje ne može ići *unedogled*). Postoji i imenica *nedogled* (u značenju beskraj) koja se s prijedlogom *u* piše kao dvije odvojene riječi: Gledam *u nedogled* plavetnila.

934. **unutarnji, unutrašnji**

U hrvatskom jeziku rabe se oba izraza. Jedan je načinjen od *unutar,* drugi od *unutra.* Kako je uopće nastao nastavak *-šnji*? On se kao samostalan nastavak izdvojio iz pridjeva kao što su *današnji, jutrošnji* i sl., koji su načinjeni dodavanjem nastavka *-nji* na osnovu koja je završavala na *-s* (*s* ispred *nj* prelazi u *šnj* – jednačenje suglasnika po mjestu tvorbe; *danas, jutros + nji*). Tako danas imamo dvojne oblike: *tadanji* i *tadašnji, unutarnji* i *unutrašnji, svagdanji* i *svagdašnji* i sl. Naravno, ako neka ustanova ima u svojem nazivu jedan ili drugi oblik ovoga pridjeva, moramo poštovati njezino ime i navoditi ga onako kako se ustanova zove (npr. *Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske*).

935. **u pomoć, upomoć**

Ako govorimo o vezi prijedloga i imenice, onda to pišemo rastavljeno (kao dvije riječi): Ekonomisti traže da Vlada pozove *u pomoć* MMF. S druge strane, kada mislimo na uzvik, onda to pišemo kao jednu riječ: *Upomoć,* padam!

936. **uporabiti, porabiti, upotrijebiti**

Kad je čovjek nesiguran u svoje znanje, lako podliježe masovnoj histeriji, pa se ravna po onoj (ni tu izreku ne znaju citirati kako valja): Kud svi Turci, tud i ćelavi Mujo. „Nepoznat netko" rastrubio je da je „sada" u hrvatskom dobro samo *porabiti* i *uporabiti,* a da je glagol *upotrijebiti* u najmanju ruku sumnjiv. No nije. Svi su navedeni glagoli u hrvatskom jeziku dobri i ni od jednog ne treba zazirati.

Ono što sam rekla o glagolima *porabiti, uporabiti, upotrijebiti* vrijedi i za imenice *poraba, uporaba, upotreba.* Dakle, imamo izbor, pa nam je od volje koju ćemo od njih upotrijebiti. Možemo ih, naravno, i varirati.

937. **u povodu, povodom**

➔ *pogledaj pod* povodom

938. **upravni govor**

U upravnom govoru vrlo se često griješi u pisanju rečeničnih znakova, poglavito navodnika kad se nađu uz neke druge znakove, recimo uza zarez. Evo pregleda najčešćih takvih situacija. Primjeri mogu poslužiti kao model.

Kad se rečenica među navodnicima prekida umetkom, zarez se stavlja *iza* drugoga navodnika ako sama rečenica na tom mjestu nema nekoga rečeničnog znaka:

„Sutra idemo", reče majka, „posjetiti strica u bolnici."

Ako bi se prije umetka na mjestu gdje se rečenica prekida takav znak našao, zarez se stavlja *ispred* drugoga navodnika:

„Prijatelju," reče trgovac, „ne vraćaš mi dug već šest mjeseci." (Rečenica bi bez umetka glasila: *„Prijatelju, ne vraćaš mi dug već šest mjeseci."*)

Rečenica se iza upravnoga govora ne odvaja zarezom (ni kojim drugim znakom) ako upravni govor završava upitnikom ili uskličnikom:

„Gdje se skrivate?" pita dijete u igri skrivača.

„Živjeli!" nazdravili su mladencima.

No iza navodnika (unutar kojih rečenica izražava punu misao) stavlja se mjesto točke zarez:

„Od magle ne vidim ni prst pred nosom", reče predvodnik.

939. **upražnjavati → baviti se, prakticirati**

➔ *v.* baviti se

940. **upražnjeno mjesto → ispražnjeno mjesto**

➔ *v.* ispražnjeno mjesto

941. **u prvom redu, ponajprije, prije svega ← prvenstveno** (kao prilog)

➔ *pogledaj pod* prije svega

942. **uputa, naputak ← uputstvo**

Na svakom lijeku, konzerviranoj hrani, aparatima, namještaju koji treba sastaviti napisano je kako se čime treba služiti i kako treba postupati. No je li na kutiji s lijekom *uputa, uputstvo* ili *naputak*? Hrvatskom leksičkom fondu pripadaju riječi *uputa* i *naputak*, dok *uputstvo* ne pripada. Valja se, dakle, držati *uputa* ili *naputaka* na ambalaži. I u pravu se kaže: *uputa* o pravnom lijeku (a nipošto: *uputstvo*).

943. **uradak, zadaća, zadaćnica**

➔ *pogledaj pod* zadaća

944. **uraditi → učiniti, napraviti**

v. napraviti

945. **uskrisiti** (koga/što), **uskrsnuti**

Kad bismo znali značenja ovih glagola, ne bi dolazilo do zabune. Pa da poboljšamo komunikaciju, recimo što oni znače. Glagol *uskrisiti* znači *učiniti koga živim* nakon što je zamro (nesvršen oblik glasi *uskrisivati*), npr.: Isus je *uskrisio* Lazara, pa je on nakon toga *uskrsnuo*, znači nanovo postao živ, ustao iz groba. U prenesenom značenju glagol *uskrsnuti* znači pojaviti se nenadano, nakon duga izbivanja i već izgubljene nade da je taj čovjek uopće živ: *Uskrsnuo* je nakon 20 godina (pojavio se nakon što ga nije bilo 20 godina).

➔ *usp.* oživiti (koga/što)

946. **uskrsni, uskršnji**

S gledišta standardologije, oba su oblika u skladu s tvorbenom normom hrvatskoga standardnog jezika. Pridjevska tvorba sufiksom *-ni* (*radni, porezni, nedjeljni, proljetni* itd.) mnogo je češća od one izvedene sufiksom *-nji* (*današnji* i sl.). To je već dovoljan znak da izvedenice sufiksom *-ni* smatramo običnijima, a one sa *-nji* stilski obilježenima. Dakle, ako treba birati, kao neutralan oblik bolje je upotrijebiti pridjev *uskrsni*: *Uskrsni* ponedjeljak, *uskrsni* zec, *uskrsni* praznici i sl.; ali na geografskoj karti naći ćete: *Uskršnji* otok (Rapa nui).

947. **uskrsnuti, uskrisiti** (koga/što)

➔ *pogledaj pod* uskrisiti (koga/što)

948. **usprkos komu/čemu ← usprkos koga/čega**

Prijedlozi *usprkos, unatoč* i *nasuprot* često se pogrešno upotrebljavaju uz genitiv umjesto uz dativ. Dakle, nije: usprkos/unatoč *straha*; nego: usprkos/unatoč *strahu*. Također, valja reći: nasuprot *parku/zgradi/jezeru*.

949. **ustaša** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

950. **ustvrditi, utvrditi**

➔ *pogledaj pod* utvrditi

951. **u susret, ususret**

Trebalo je samo otvoriti koji rječnik hrvatskoga jezika, pravopis ili jezični savjetnik, pa bi se odmah vidjelo da se prijedlog *ususret* piše kao jedna riječ – *ususret*. Njime se izriče približavanje komu ili čemu: Idemo *ususret* ljetu i sl. Naravno, kad nije riječ o prijedlogu, nego o sklopu prijedloga *u* i imenice *susret*, pisat ćemo rastavljeno: *u susretu* starih prijatelja ...

➔ *usp.* u ime

952. **usvojiti, posvojiti**

➔ *pogledaj pod* posvojiti

953. **utisak → dojam**

➔ *v.* dojam

954. **utvrditi, ustvrditi**

Policija, tužiteljstvo, političari i njihovi glasnogovornici, ukratko: vlast i mehanizmi vlasti, poručuju nam da najprije treba *ustvrditi* činjenice. No šaljući nam poruke u takvu obliku, znaju li oni uopće što govore? *Ustvrditi* znači postaviti tvrdnju, a *utvrditi* ispitujući doći do zaključka, ustanoviti, konstatirati. Dakle, najprije *utvrdimo* činjenice (točnost navoda itd.), a potom, kada se one ustanove (konstatiraju), *ustvrdimo* (recimo) o čemu je riječ, što je istina.

955. **uvenuti, umrijeti, uginuti**

➔ *pogledaj pod* umrijeti

956. **u vezi/svezi s kim/čim ← u vezi/svezi koga/čega**

➔ *pogledaj pod* veza

957. **uviđaj, očevid**

➔ *pogledaj pod* očevid

958. **uvjerenje, potvrda**

Donesite *uvjerenje* o dječjem doplatku! Da na to odgovorim službeniku/službenici kako je to nemoguće, vjerojatno bi mi prisjelo istjerivanje pravde. Oni to, naime, ne razumiju. Svi koji od nas traže papirnata *uvjerenja* (o nekažnjavanju, dječjem doplatku, državljanstvu i sl.) zapravo ne znaju što traže. Jer *uvjerenje* u hrvatskom jeziku znači mišljenje, ono u što je tko uvjeren. A ono što te administrativne sile traže jesu *potvrde, svjedodžbe* i slični komadi papira. Dakle: administraciji nemojte podastirati svoja *uvjerenja* nego *potvrde*.

959. **U Zagrebu 5. rujna 1974. / Zagreb, 5. rujna 1974.**

➔ *pogledaj pod* Zagreb, 5. rujna 1974.

960. **vakuumirati (vakuum) ← vakumirati (vakum)**

Osnovna imenica iz koje se izvode srodne riječi jest *vakuum* (od lat. *vacuus,* prazan, ispražnjen, slobodan; *vacuum,* prazan prostor, praznina). Znači prostor u kojem nema tvari ili onaj iz kojega je isisan zrak; zrakoprazni prostor. Preneseno mu je značenje praznina, pa i tupost. I izvedenice moraju zadržati oba *u* (*uu*) iz osnovne riječi. Dakle, *vakuumski* (aparat), *vakuumska* (pumpa), *vakuummetar, vakuumirati, vakuumiranje, vakuumiran* (npr. *vakuumirana* kava) itd.

961. **van** (kao prijedlog) → **izvan**

➜ *v.* izvan

962. **van, vani** (kao prilozi)

Neki komentatori nogometnih utakmica stalno govore kako je igrač bacio loptu *vani.* No zapravo nam žele reći o *smjeru kretanja* udarene lopte, dakle: igrač je bacio loptu *van.* Pogrešku primjećujem mahom kod naših govornika iz Dalmacije. No za izricanje mjesta valja reći *vani.* To je onda odgovor na pitanje: gdje si (ili gdje si bio)? *Vani.* Naravno, može se reći i da je igrač izbacio loptu iz igrališta, pa ne treba ni *van,* a još manje *vani.*

963. **vanbračni → izvanbračni**

➜ *pogledaj pod* izvan

964. **vanbrodski → izvanbrodski**

➜ *pogledaj pod* izvan

965. **vani, van** (kao prilozi)

➜ *pogledaj pod* van, vani

966. **vanredan → izvanredan**

pogledaj pod izvan

967. **vanzemaljac → izvanzemaljac**

pogledaj pod izvan

968. **varalica** (sročnost)

➜ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

969. **vaterpolska utakmica ← vaterpolo utakmica**

Ako se od imenice može načiniti pridjev, u hrvatskom jeziku bolje se izraziti tako. Ne bi trebalo oponašati konstrukcije koje su tipične za neke strane jezike. Nikomu (valjda) ne bi palo na pamet reći da se u nedjelju igra *nogomet utakmica* između vječnih suparnika Hajduka iz Splita i Dinama iz Zagreba. Zašto onda kolebanje kad govorimo o *vaterpolu*? (U nedjelju se održava *vaterpolo utakmica* između zagrebačke *Mladosti* i dubrovačkoga *Juga*.) I imenica *vaterpolo* (premda posuđenica) već se toliko uvriježila u hrvatski jezik da od nje lako tvorimo i izvedenice, npr. imenicu *vaterpolist* i pridjev *vaterpolski*. Dakle, dobro je reći: *vaterpolska* utakmica; *vaterpolski* susret; *vaterpolski* klub itd.

➔ *usp.* dizelski motor

970. **važan za ← važan po**

Nije dobra dopuna prijedlogom *po*, nego treba upotrijebiti prijedlog *za*. Dakle, ne: To ima veliku važnost *po* nas; nego: To ima veliku važnost *za* nas. Naravno da se može reći i: To nam je *važno*.

➔ *usp.* opasan za

971. **važiti → vrijediti**

➔ *v.* vrijediti

972. **večer ← veče**

Imenica *večer* svrstava se u standardnom jeziku među imenice ženskoga roda. Ona se rabi i u množini, koju imenica *veče* (srednjega roda) nema. Samo u pozdravu dopuštena je i upotreba imenice *večer* u muškom rodu (Dobar večer!), no ako u svakoj prigodi upotrijebimo imenicu *večer* u ženskom rodu, nećemo pogriješiti. Dakle: *dobra večer*, u dugim zimskim *večerima*, dolazio je svake *večeri* / svaku *večer* i sl. Ako tko u književnom tekstu postupi drukčije (kao što je npr. postupio Matoš u svojoj antologijskoj pjesmi „Jesenje veče"), to je moguće, no u javnoj komunikaciji valja se držati stilski neutralne (neobilježene) riječi, a to je u ovom slučaju imenica *večer* u ženskom rodu.

973. **veleprodaja i maloprodaja ← vele- i maloprodaja**

➔ *pogledaj pod* maloprodaja i veleprodaja

974. **velikanka ← velikanica**

Da nisam čula kako je jedan glazbeni urednik Hrvatskoga radija u svojoj emisiji počastio čembalisticu Višnju Mažuran naslovom *velikanica*, ne bih se ni dosjetila jadu da je i to problem. No čini se da jest. Dakle, prema obliku imenice *velikan* u muškom rodu načinjena je mocijska imenica *velikanka* (za ženski rod). I u ovom primjeru očituje se prikriven strah od sufiksa *-ka* u glavama onih koji misle da je u hrvatskom jeziku samo sufiks *-ica* hrvatski. No nije.

➔ *usp.* brigadirka; guvernerka; mandatarka; novinarka; premijerka
➔ *pogledaj tablicu s mocijskim parovima*

975. **veoma, vrlo**

Od priloga *veoma* mnogi zaziru, misleći da je srbizam. No nije. Nalazimo ga u ponešto modificiranu obliku i u drugim slavenskim jezicima, npr. u češkom *velmi.* Upravo položaj ovoga *l* (na kraju riječi ili, kao u ovom slučaju, na kraju sloga) u hrvatskom standardnom jeziku često uzrokuje glasovnu promjenu prelaženja *l* u *o.* Prilog *veoma* ima i Šonje u svojem rječniku, sa značenjima *jako, vrlo,* kao i prilog *vrlo* sa značenjima *u velikoj mjeri, jako, veoma* (uz to što i jedan i drugi pojačavaju značenje drugoga priloga: *veoma dobro, vrlo dobro* – lijepo, loše, ukusno itd.).

976. **veza, sveza**

I imenica *veza* i imenica *sveza* dobre su hrvatske riječi (jedna je od glagola *vezati,* druga od *svezati*), no često se griješi u njihovim dopunama. I oni koji govore *veza* i oni koji misle da je „hrvatskija" *sveza* loše će postupiti ako kažu: u vezi/svezi *toga,* jer valja reći u vezi/svezi *s čim.* Dakle, ne dopuna u genitivu nego u instrumentalu: *U vezi s* vašom molbom, *s* tim predmetom, *s* prijedlogom itd.

977. **video-**

Kao prva riječ u složenici piše se s drugim dijelom sastavljeno, kao jedna riječ: *videoteka, videoklub, videokaseta, videokamera* i sl.

➔ *usp.* aero-; anti-; auto-; elektro-; foto-; kino-; makro-; mikro-; radio-

978. **vilica** (dio glave) → **čeljust**

➔ *v.* čeljust

979. **vilica** ← **viljuška**

Dio jedaćega pribora za nabadanje krute hrane na tanjuru i prinošenje ustima zovemo *vilica.* Tako se zove i čelični instrument u obliku slova U (glazbena *vilica*) koji je ugođen tako da nakon udarca proizvodi ton određene visine. I stroj koji podiže teret *vilicom* zovemo *viličar* (što je bolje nego *viljuškar,* jer u hrvatskom standardnom jeziku ne rabimo *viljušku*).

980. **vinotoča** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

981. **vinovnik → krivac**

➔ *v.* krivac

982. **violinist ← violinista**

➔ *pogledaj pod* internist

983. **vi ste rekli ← vi ste rekao/rekla**

Kad komu govorimo Vi, dakle kad se nepoznatim ljudima obraćamo uljuđeno, treba pripaziti i na jezični bonton. Naime, sve češće čujemo (nažalost, i među pripadnicima akademske zajednice) ovakve neprimjerene iskaze, koji štošta govore o svojim kazivačima. Kad čujem: Vi ste *rekao*; ili: Vi ste *rekla*; odmah znam koliko je sati i s kim imam posla. Pravilo je da se u pristojnu obraćanju i muškarcima i ženama kojima ne govorimo ti rabi drugo lice množine muškoga roda, dakle: Gospođo, jeste li *izabrali* cipele? Gospodine, vi ste *zakasnili*.

984. **višnja, višnjev, višnjin**

➔ *pogledaj pod* maslina

985. **vi u svojoj knjizi ← vi u vašoj knjizi**

U upotrebi posvojnih zamjenica, a osobito u upotrebi povratno-posvojne zamjenice *svoj*, vlada velika zbrka. Zbrci pridonose i strani jezici, premda se ne možemo pohvaliti ni kako njima pravilno vladamo. No dovoljno je da ih i natucamo, pa da kažemo kako naš materinski hrvatski jezik „interferira" sa svim mogućim stranim jezicima. U hrvatskom, ako se radnja vraća na isti subjekt, rabimo povratno-posvojnu zamjenicu *svoj*. Dakle, ne: Vi u *vašoj* knjizi opisujete prilike u Srijemu; nego: Vi u *svojoj* knjizi opisujete ... Ja pak u *svojoj* (a ne: mojoj) knjizi pišem o ... Pogrešno izgovaramo i molitve, premda ih tako predvode svećenici i/ili časne sestre s oltara: Kruh naš svagdanji daj nam danas ... i otpusti nam duge naše, kako i mi otpuštamo dužnicima *našim*. Trebalo bi: kako i mi otpuštamo dužnicima *svojim*; jer mi opraštamo *svojim* dužnicima, vi *svojim*, a oni *svojim*. Treba pripaziti na to, jer pogrešna upotreba posvojnih zamjenica može promijeniti značenje cijele rečenice. Ako kažem: On ima *njegovu* knjigu; to je dobra rečenica ako, recimo, Ivan ima ne svoju, nego Markovu knjigu. No ako želimo reći da Ivan ima knjigu koja pripada njemu, Ivanu, reći ćemo: Ivan ima *svoju* knjigu.

986. **vizualan ← vizuelan**

➔ *pogledaj pod* -alan

987. **vjeroispovijed, vjeroispovijest**

U *Rječniku kršćanske terminologije* Jeronima Šetke (Split, 1976.) stoji da je *vjeroispovijed* ispovijedanje vjere; isto što i vjera; javno ispovijedanje vjere po posebnom obrascu u posebnim prigodama, a za *vjeroispovijest* da je isto što i *vjera* i *vjeroispovijed.* Dakle, i ovdje bih se kao i kod *ispovijedi* priklonila imenici *vjeroispovijed.*

➔ *usp.* ispovijed

988. **vjerojatan ← vjerovatan**

U hrvatskom jeziku samo *vjerojatan.*

989. **vjetrogonja** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

990. **vladika** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

991. **vlaška mlada**

Ova je sintagma pokrenula pitanje kako je treba pisati – velikim slovom ili malim. Naravno, to nije ničije vlastito ime, pa da bi se pisalo velikim početnim slovom. Izraz *drži se k'o vlaška mlada* znači držati se zbunjeno, ukočeno, ne snalaziti se. Dakle, *vlašku mladu* treba pisati ovako, malim slovom.

992. **vodonoša** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

993. **vođa** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

994. **vratiti se ← doći natrag, vratiti se natrag**

Krivo je reći: *vratiti se natrag.* Naime, već sam glagol *vratiti se* kazuje kojim smjerom idemo (s točke na kojoj smo već bili opet na tu točku). Dakle, suvišno je ponavljati *natrag.* Ni *doći natrag* nije najsretnije rješenje, jer upravo za takvu radnju i imamo glagol *vratiti se.* Dakle: ... vrati *nam se, mila majko naša, da mi tebi užinati damo.* (Oprostite na djeliću *Hasanaginice.*)

➔ *usp.* sići

995. **vrhu**

Znam da će se mnogi pitati odakle (mi) ova riječ. Možda bih prešla preko nje da se nisam sjetila dijela božićne pjesme „Oj, djetešce moje drago" (vesela sam ti ...). Danas je to zastario prijedlog, no znajmo ipak da se vezuje s genitivom i onda ima mjesno značenje: *iznad, nad, više.* A stih koji je i potaknuo pisanje ove natuknice glasi: *Tebe otac diči, slavi* vrhu *svih ljudi / Jerbo si mu sinak pravi i nitko drugi ...*

996. **vrijediti ← važiti**

Nije dobro: To za nas ne *važi*; nego treba: To za nas ne *vrijedi*. U administrativnom jeziku vrlo je čest pridjev načinjen od glagolskoga priloga sadašnjeg ovoga glagola (*važeći* propisi, zakoni i sl.). No to se može izbjeći ako kažemo: po *sadašnjim* propisima, po *današnjim* propisima, po propisima koji su *na snazi* itd. Za nekadašnji *rok važenja* nekoga dokumenta možemo jednostavno reći: dokument *vrijedi* do toga i toga dana.

997. **vrlo, veoma**

➔ *pogledaj pod* veoma

998. **za** + infinitiv

Za konstrukciju *za + infinitiv* dugo smo mislili da je neprimjerena hrvatskom jeziku te da smo je počeli rabiti pod utjecajem njemačkoga jezika. Danas se ona opet vratila u jezičnu modu, možda i kao izraz pripadnosti „zapadnom uljudbenom krugu", jer često izlazi iz usta najviših državnih dužnosnika (a oni, naravno, ne otvaraju usta bez određene političke pozadine). Tako čujem: to je *za preporučiti*; nije *za očekivati* veću inflaciju itd. Da se sve nije srozalo kao što se srozalo, našalila bih se njihovim rječnikom: to je *za ne vjerovati, za krepati.* Ovako, kad je takvih natruha i previše, mogu samo preporučiti ono što već i poluučen svijet zna: umjesto konstrukcije *za + infinitiv* upotrijebite: to je za svaku *preporuku*; ne *očekujemo* veću inflaciju; da ne *povjeruješ* koliko nam je neznanje vlastita jezika. Naravno, znam da će ljudi u razgovornom jeziku i dalje pitati: Što ima *za jesti*?; a ne kako bi trebalo: *za jelo*; no bilo bi dobro kad bi na službenim javnim mjestima razgovornoga jezika bilo malo manje, jer ovako ispada da standardni/književni jezik uopće nemamo.

999. **zacrveniti** (koga/što)**, zacrvenjeti se**

Ima glagola kojima upravo refleks staroga glasa *jata* mijenja značenje. Takav je i ovaj par. *Zacrveniti* znači *učiniti koga* ili *što* crvenim. *Za-*

crvenjeti se znači *postati* crven. Od stida se *zacrvenjela* preko ušiju. Onaj smo zid *zacrvenili* da se bolje ističe. Isto je i kod *bijeliti/bijeljeti, zeleniti/zelenjeti* itd.

➔ *usp.* jat

1000. **začuđujući ← začuđujuć**

Ljudi bi trebali znati da su neki pridjevi nastali od drugih vrsta riječi (u ovom slučaju od glagolskoga priloga sadašnjeg), pa moraju zadržati oblik one osnovne riječi od koje su nastali. Oblik *začuđujući* izvorno je bio glagolski prilog sadašnji koji je postao pridjev, no oblikom mora ostati „vjeran" glagolskom prilogu. Dakle, tu se ne može govoriti o dvovrsnim oblicima, pri čemu bi *začuđujuć* bio neodređeni oblik pridjeva, a *začuđujući* određeni. Postoji samo jedan oblik pridjeva – *začuđujući* – koji se ponaša (deklinacijski) kao određeni oblik pridjeva, tj. deklinira se po pridjevsko-zamjeničkoj deklinaciji, *začuđujućeg*(*a*), *začuđujućem*(*u*) itd. Dakle: *začuđujući* ton; *začuđujući* miris i sl.

➔ *usp.* iznenađujući

1001. **zadaća, zadaćnica, uradak**

Dok sam išla u školu, profesori su nam zadavali *domaće zadaće*: Za domaću zadaću opišite školski izlet, riješite zadatke od 1 do 5 i izvadite nepoznate riječi iz štiva. U školi je pak svaki učenik morao u školskoj godini napisati određen broj *školskih zadaća* iz raznih predmeta. Dakle, pisali smo *zadaće* (domaće i školske). U što smo ih pisali? I domaće i školske zadaće u bilježnice ili teke, samo što su se tanke bilježnice za školske zadaće zvale *zadaćnice*. *Uradak* se kao riječ koja bi bila povezana sa školom nije (do 1990-ih) spominjao. Danas je i na tom polju došlo do značenjske pomutnje, pa sve češće čujemo da đaci pišu *zadaćnice*, a ne više zadaće, da im se za rad kod kuće zadaju *uradci* (kao da je posao već obavljen) i sl. Sve su tri riječi (zadaća, zadaćnica, uradak) dobre hrvatske riječi, no svaka ima svoje značenje koje ne treba zamjenjivati nekim drugim. *Zadaća* se zadaje (da se tek napravi, obavi), *zadaćnica* je bilježnica za školske zadaće, a *uradak* je nešto već napravljeno.

1002. **zadatak, zadaća**

Ne tako davno (da se ne bismo mogli sjetiti kada), sve smo *zadatke* (koji su se ispriječili našoj svijetloj budućnosti) pretvorili u naše svete *zadaće*. Trebalo je ispasti kako je riječ *zadatak* u hrvatskom jeziku nepoželjna, a riječ *zadaća* poželjnija. Za vašu informaciju, i za *zadaću* našla se riječ koja će i njoj dohakati – uradak (*v.* zadaća). No to je bilo sasvim nepotrebno. I riječ *zadatak* i riječ *zadaća* imaju svoje mjesto (i značenja) u hrvatskom jeziku, pa ćemo (valjda) i ubuduće za *zadaću* rješavati *zadatke* iz fizike, matematike i sl. Naše *svete zadaće* mogu biti i plemeniti ciljevi kojima težimo.

1003. **zadnji, stražnji, posljednji**

Ova tri pridjeva često se isprepleću, pa čujemo i vidimo i *zadnje* noge i *stražnje* noge (srećom, ne i *posljednje* noge), i *zadnje* vrijeme i *posljednje* vrijeme (no nema *stražnjega* vremena). Već i iz ovih primjera vidi se da se u nekim slučajevima dodiruju kao bliskoznačnice *zadnji* i *stražnji,* a u drugima *zadnji* i *posljednji.* Što znači *zadnji*? Znači onaj koji je *na kraju niza, reda* (zadnji red u kinu, zadnja kuća u nizu). *Stražnji* znači koji se nalazi *straga* (i dio tijela zvan *stražnjica* nalazi se na stražnjoj strani zdjeličnih kostiju, između boka i bedra; na tom se dijelu tijela sjedi). Bilo bi dobro kad bi se prema *prednji* kao opozit rabio *stražnji* (*prednje* noge i *stražnje* noge, a ne *zadnje* noge, pa bi se makar u tome izbjegao nesporazum). *Posljednji* znači koji je na kraju zbivanja u vremenu (posljednji pozdrav dragom pokojniku, jer nakon pokopa više neće biti takvih pozdrava). Kako vidimo, kad se govori o redu, zadnji može biti ujedno i posljednji, pa se te dvije riječi u narodnim govorima (danas i u standardnom jeziku) sve više zamjenjuju. *Zadnji* bi trebalo ograničiti na *kraj niza* (što ne znači da ne postoji i koji drugi niz), a *posljednji* na ono što se ne nastavlja (posljednji Mohikanac, nakon njega nema više Mohikanaca).

Ovo mi je danas *zadnji* zalogaj, nadam se ne i *posljednji* (u životu).

1004. **Zagreb, 5. rujna 1974. / U Zagrebu 5. rujna 1974.**

Zašto jednom ovako (sa zarezom), a drugi put onako (bez zareza)? Zato što u jednom slučaju imamo pred sobom *nizanje,* a u drugom nemamo. *Nizanje* je ako se ime mjesta i datum pišu *nezavisno*: Zagreb, 5. rujna 1974. *Nije nizanje* ako uz datum ime mjesta dolazi uz prijedlog *u*: U Zagrebu 5. rujna 1974.

➔ *usp.* datum

1005. **Zagrepčanin ← Zagrepčan**

➔ *pogledaj pod* Šibenčanin

1006. **zagrižen, zagrizen**

Od glagola *zagristi, nagristi, odgristi* i sl. glagolski je pridjev trpni *zagrizen, nagrizen, odgrizen.* Dakle: ako ste jabuku zagrizli/nagrizli i ostavili, ona je *zagrizena, nagrizena.* Ako niste dočekali da cijeli kruh donesete kući, nego ste mu odmah odgrizli jedan dio, kruh je stigao kući *odgrizen.* No za čovjeka koji je zadrt (nepomirljiv, tvrdoglav i sl.) kažemo da je *zagrižen.* Naravno, možemo odabrati i koju od spomenutih zamjena: *zagriženi* neprijatelj može biti i *zadrti, tvrdoglavi, nepomirljivi, okorjeli* neprijatelj.

1007. **zahtijevati, zahtjevan, zahtjev**

Primijetila sam da ljudi vrlo često griješe u ovim riječima, pa ondje gdje bi trebali pisati *-ije-,* pišu *-je-* i obratno. Dakle, ne *zahtijevam* od vas nemoguće, nisam *prezahtjevna,* nego samo želim da svoj jezik pišemo što pravilnije. Svoje *zahtjeve* i *zahtijevanja* iznosili su nekoć hrvatski političari tuđinskim vlastima. *Zahtijevali* su ono što su smatrali najboljim za Hrvatsku. *Zahtijevajmo* to i mi od današnjih hrvatskih političara!

➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

1008. **zahvaliti, zahvaliti se**

U hrvatskom jeziku glagol *zahvaliti* znači reći komu hvala. *Zahvaljujemo* na pomoći, na gostoprimstvu itd. Kao povratni glagol, *zahvaliti se* ne izražava hvalu, nego znači ljubazno odbijanje; *zahvaliti se* na nekoj funkciji, časti. Loše je kad naši radijski i televizijski voditelji na kraju emisije kažu: *Zahvaljujemo se* svim gostima u studiju. Budući da im žele reći hvala, trebalo je upotrijebiti glagol *zahvaliti,* a ne *zahvaliti se.* Dakle, izražavam hvalu: *zahvaljujem*; uljudno odbijam: *zahvaljujem se.*

1009. **zahvaljujući**

Glagol *zahvaliti* ima u hrvatskom jeziku pozitivno značenje, pa ga ne treba upotrebljavati uza što negativno. Na primjer, rečenica: *Zahvaljujući provalama i krađama, dospio je u zatvor*; nije dobra jer obično ljudi ne zahvaljuju kad ih liše slobode. Treba: *Zbog* provala i krađa dospio je u zatvor.

1010. **zakápčati, zakopčavati**

➔ *pogledaj pod* iskápati

1011. **zamjenjivati, mijenjati**

➔ *pogledaj pod* mijenjati
➔ *pogledaj tablicu s glagolima*

1012. **zamolba, molba**

➔ *pogledaj pod* molba

1013. **zamrznuta hrana ← smrznuta hrana**

S televizijskog ekrana uče nas da je i *smrznuta* hrana zdrava. Ne sumnjam u kakvoću takvih namirnica, no pitam: bismo li bili sretni da nam se npr. krumpir za zimu u podrumu *smrzne*? Analogijom, bismo li za beskućnika rekli da se noćas *zamrznuo*? Očito je došlo do još jedne zamjene sličnih riječi, no ipak različita značenja. A lijepo kažu današnje kuharice: „Sve što mi preostane od obroka, ja lijepo *zamrznem*, pa imam za neki drugi dan." Dakle, *smrzava* se nešto samo od sebe, ne našom voljom (prirodna pojava), a *zamrzava* našom voljom. Tako se živa bića na niskim temperaturama mogu *smrznuti*, a namirnice možemo *zamrznuti* da nam dulje traju.

1014. **za ništa → ni za što**

➔ *pogledaj pod* ni zbog čega

1015. **zao (gori), loš (lošiji)**

Pridjev *zao* znači *koji čini zlo, opak* (zao čovjek), ali i *koji sadržava zlo* i/ili *donosi zlo* (zla sudbina), no danas se značenjem sve više približava pridjevu *loš* (koji malo vrijedi, koji je od slabe koristi, nikakav, pokvaren) – *loša knjiga, loš predavač, loša ocjena, loša odluka* itd. Stoga im se i komparativi počinju sve češće isprepletati, pa i od *loš* i od *zao* čujemo sve češće i *lošiji* i *gori*. Možda malo više svjetla u ovu problematiku unesu „pravi" parovi pozitiva i komparativa ovih pridjeva.

Prvi par: *zao, gori*. Drugi par: *loš, lošiji*.

1016. **zapećak, zapučak**

Ovo su, samo uvjetno, zvukovno slične riječi, no značenje im je vrlo udaljeno i ne dodiruju se ni u jednoj točki. *Zapećak* je prostor između peći i zida, no češće se rabi izraz u prenesenom značenju – *biti u zapećku*, biti na nevažnu mjestu, u zapostavljenu položaju, a može značiti općenito mirno mjesto, skriveni kutak, „hladovinu". *Zapučak* je pak rupica na reveru kaputa ili kostima *za puce* – na to se mjesto može staviti i takav oblik odlikovanja, ali i cvijet kao modni detalj.

1017. **zaprimiti, poprimiti**

Očito nam je komunikacija sve površnija i nepreciznija, kad lako zamjenjujemo riječi koje ne znače isto (a mi ih tretiramo kao da znače). Tako sam i u znanstvenim tekstovima našla da je umjetnost *zaprimila* izrazite intermedijalne odlike. Naravno, takva rečenica nema smisla, jer *zaprimiti* znači (u administrativnom jeziku) *službeno preuzeti*, npr.: u pošti su *zaprimili* preporučeno pismo; na policiji su *zaprimili* nečije dokumente iz inozemstva i sl. Glagol *poprimiti* (koji je morao stajati u navedenom primjeru) znači *dobiti* neka *druga obilježja*, uz *prihvatiti* i *preuzeti*, npr.: *poprimiti* krut izraz lica; *poprimiti* tuđe običaje; pa tako i umjetnost *poprima* ovakve ili onakve odlike.

1018. **zapučak, zapećak**

➔ *pogledaj pod* zapećak

1019. **zaspim, zaspem**

U infinitivu ovi glagoli nisu ni slični (*zaspati*, *zasuti*), pa do zamjene ne može doći. No u prezentu jednoga i drugoga pogreške ne samo da su moguće nego su i česte. Koliko puta čujemo: Kad djeca *zaspu*; a želimo reći nešto sasvim drugo (u vezi sa spavanjem). Ovako, rečenica sugerira da djeca nešto *sipaju*. Kad *zaspem*, ne čujem telefon. I to je trebalo glasiti: Kad *zaspim* ... Stoga neće biti naodmet napisati prezente glagola *zaspati* i glagola *zasuti*.

	prezent gl. *zaspati*	**prezent gl. *zasuti***
1. l. jd	*zaspim*	*zaspem*
2. l. jd	*zaspiš*	*zaspeš*
3. l. jd	*zaspi*	*zaspe*
1. l. mn	*zaspimo*	*zaspemo*
2. l. mn	*zaspite*	*zaspete*
3. l. mn	*zaspe*	*zaspu*

1020. **zato što, jer ← iz razloga što**

Utjecaj administrativnoga jezika na opći jezik svakim je danom sve jači. To je mahom i zato što je jezik kojim se služi državna uprava u očima običnoga puka često jezik većega ugleda, a obilnu podršku daju mu najčešće slabo obrazovani novopečeni hrvatski političari (kojima ni *podrška* nije tako draga kao tako „hrvatski" *support*). U tom funkcionalnom stilu hrvatskoga jezika (administrativnom) ima mnogo nepotrebnoga ponavljanja, što onda prodire i u opći jezik. Jedna od tih formula jest i *iz razloga što*. Stalno slušamo rečenice poput ove: Sjednica se nije mogla održati *iz razloga što* nije bilo kvoruma. Ovo je uzročna rečenica, za izricanje koje postoje uzročni veznici i druge riječi u toj službi. Dakle, moglo se reći: Sjednica se nije mogla održati *zato što* nije bilo kvoruma; ili: ... *jer* nije bilo kvoruma.

1021. **zavisiti od, ovisiti o**

➜ *pogledaj pod* ovisiti o

1022. **zbog, radi**

Jedno izriče uzrok (*zbog*), drugo namjeru (*radi*). Zato i natpisi na lokalima: Zatvoreno *zbog* preuređenja; i: Zatvoreno *radi* preuređenja; nisu pogrešni. Zatvoreno *zbog* preuređenja znači da je zatvoreno zato što se lokal preuređuje, a Zatvoreno *radi* preuređenja znači da je lokal zatvoren eda bi se preuredio.

1023. **zbog ničeg → ni zbog čega**

➜ *v.* ni zbog čega

1024. **zbrinjavanje otpada → odlaganje otpada**

➜ *v.* odlaganje otpada

1025. **zdesna, s desne strane**

Kao prilog, ono što se nalazi *s desne strane* pišemo *zdesna.*

➜ *usp.* slijeva

1026. **zdravstveno ← zdrastveno**

Ovaj savjet pišem gotovo sa sramom. Nisam vjerovala da bi odrasli ljudi u Hrvatskoj (koji su u školama proveli barem 8 godina) mogli pisati *zdrastveno* – a onih koji i izgovaraju *zdrastveno* ima, nažalost, i u redovima fakultetski obrazovanih ljudi (poslušajte samo govor takvih u Hrvatskom saboru!). Naravno da treba i govoriti i pisati samo: *zdravstvo, zdravstveni, zdravstveno* i sl.

1027. **Zemlja, zemlja**

Ako mislimo na planet između Venere i Marsa na kojem živimo, pisat ćemo ga velikim početnim slovom: *Zemlja.* Ako mislimo na sloj Zemljine kore (tlo) na kojem rastu biljke i na kojem živi čovjek i životinje, na države i/ili pokrajine, pisat ćemo *zemlju* malim početnim slovom. Dakle: *zemlje* izvoznice nafte, siromašne *zemlje* i sl.

➜ *usp.* Mjesec; Sunce

1028. **ZET, zetovci**

Kratica za Zagrebački električni tramvaj jest ZET. Zaposlenici toga poduzeća zovu se *zetovci* (vrijedi pravilo o nazivu pripadnika organizacija, stranki, klubova i sl.) i pišu se malim početnim slovom.

➜ *usp.* Dinamo; Hajduk

1029. **značaj, značenje**

Često dolazi do zamjene ovih dviju imenica jer se ne zna što one zapravo znače. U hrvatskom jeziku *značaj* još od 30-ih godina 19. stoljeća počinje zamjenjivati tuđicu *karakter*. No već potkraj 19. stoljeća počinje se preklapati s riječi *značenje*, što pokazuje i ovaj primjer: Odluka o osamostaljenju imala je presudan *značaj* (a trebalo je reći: presudno *značenje*). Kako ćemo znati je li riječ o značaju (karakteru) ili o značenju? Nije teško. Ako *značaj* možemo dobro zamijeniti riječima *vrijednost* ili *važnost*, onda govorimo o *značenju* (a ne o karakteru). Dakle, značaj = karakter, a značenje može biti važnost, vrijednost, smisao i sl., već prema kontekstu: veliko *značenje* projekta, važnost projekta, vrijednost, smisao itd.

1030. **značajan, znakovit, znatan**

U novije vrijeme svjedoci smo da se gotovo svaki *značajan* mijenja najčešće u *znakovit* (a može i u *zamjetan, osjetan* i sl.). No među ovim pridjevima postoji tanka značenjska razlika i svaki od njih dobro i precizno izražava ono što mu značenjsko polje pokriva. *Značajan* znači koji ima svojstva koga ili čega; svojstven, karakterističan, ali i karakteran (jer *značaj* znači karakter). *Znakovit* znači koji je osobit znak čega (npr. podatak). *Znatan* je pak istaknut, vrijedan, povelik (npr. prinos, udio i sl.).

1031. **značenje, značaj**

➔ *pogledaj pod* značaj

1032. **znakovit, znatan, značajan**

➔ *pogledaj pod* značajan

1033. **zrcalo, ogledalo**

➔ *pogledaj pod* ogledalo

1034. **zvanično → službeno**

➔ *v.* službeno

1035. **zvečarka → čegrtuša**

➔ *v.* čegrtuša

1036. **zvijerka ← zvjerka**

Oko imenice *zvijer* nema prijepora – tako je treba pisati. No što ćemo s njezinom umanjenicom (deminutivom)? Ima čak i rječnika (npr. Drvodelićev *Hrvatsko-engleski rječnik*, VII. prerađeno i dopunjeno izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 1996., lektor Vladimir Strojny) koji *zvijerku* upućuju na *zvjerku*. Dakle, ispada da je *zvijerka* pogrešna, a *zvjerka* pravilna. No nije. Naime, imenice koje u korijenskom slogu imaju tzv. dugu zamjenu staroga *jata* (dakle *-ije-*), a umanjenice tvore nastavcima *-ak* (za muški rod), *-ka* (za ženski rod) i *-ce* (za srednji rod), ne skraćuju osnovni *jat*. Tako će od imenice *cvijet* deminutiv glasiti: *cvijetak* (sufiks *-ak* ne skraćuje osnovni dugi slog s *jatom*); od imenice *zvijer* ili *cijev* bit će: *zvijerka* ili *cijevka* (sufiks *-ka* ne traži skraćivanje osnovnoga sloga s *jatom*); a od imenice *odijelo*: *odijelce* (iz netom iznesenih razloga). Zapamtimo: nastavci za tvorbu umanjenica *-ak*, *-ka* i *-ce* ne skraćuju osnovni korijenski slog u kojem je duga zamjena *jata* (*-ije-*).

➜ *usp.* jat; smiješak

1037. **zviždati, fućkati** ← **svirati** (u zviždaljku)

➜ *pogledaj pod* fućkati

1038. **zvjerka** → **zvijerka**

➜ *v.* zvijerka

1039. **žalfija, kadulja**

➜ *pogledaj pod* kadulja

1040. **žarište, fokus** ← **žiža** (u značenju središte)

Žarište je (u fizici) točka u kojoj se skupljaju sve zrake prelomljene u leći. Žarište ima i medicinsko/veterinarsko značenje: bolesno mjesto u organizmu iz kojega se bolest širi na druga mjesta ili na cijeli organizam (*žarište* zaraze itd.). Žarište ima i nekoliko matematičkih značenja (uz elipsu, parabolu, hiperbolu). Osim nabrojenih značenja, imenica žarište ima i preneseno značenje – središte nemirnoga zbivanja (ratno *žarište*).

Dakako, u hrvatskom se udomaćila i tuđica *fokus* u značenju žarišta. Lat. *focus* znači ognjište, žarište; kuća, obitelj, žrtvenik; oganj. Premda se na prvi pogled čini kako su ove riječi nepovezane, kad se bolje pogleda, vidi se da sve zauzimaju *središnji* položaj prema svojoj okolini, stoga i *žarište* odgovara *središtu*.

Za ono što je u središtu zbivanja mnogi ljudi (i mediji) govore i pišu – *u žiži*. No riječ *žiža* u hrvatskom znači *stijenj* koji gori u posudici s uljem. Očito to nisu željeli reći, nego su se poslužili imenicom *žiža* koja u srpskom jeziku znači *žarište*. Stoga ih upućujem na to da se prebace na *žarište* ili *fokus*.

1041. **žderonja** (sročnost)

➔ *pogledaj pod* kolega (sročnost)

1042. **ženskar ← ženskaroš**

Ne znam koliko je muškarcima doista važan broj žena kao trofeja, a koliko su to samo njihova hvalisanja (i može li to koga uopće zadiviti). No svakako postoje priče o muškarcima koji stalno žele osvajati žene (i mijenjati ih, štono se kaže, kao čarape), sjetimo se samo rodonačelnika takvih likova, Don Juana, legendarnoga španjolskog zavodnika. U hrvatskom jeziku za takve kažemo da su *ženskari*. Srpski oblik *ženskaroš* nije nam potreban. Na isti način napravljen je i negdašnji sitni preprodavač karata za kino, dok je još bila navala na takve predstave: *tapkaroš*. On je već odumro samim time što se za kina već dugo ne traži „karta više". *Cinkar*, koliko god bio odvratan, tvorbeno je bolji od *cinkaroša* i sl.

1043. **živo srebro**

Naravno da u ovako kratkom, uvjetno rečeno, savjetniku (a voljela bih da on bude više pomoć nego zapovijed) ne mogu zamjetnije obuhvatiti frazeologiju, no budući da sam na jednom seminaru za prevoditelje doživjela da polaznici više nisu razumjeli što je to *živo srebro*, neka se pod ionako neopterećenim slovom *ž* nađe i ta „zagonetka". Naime, dok su skupno prevodili jedan tekst, učinilo mi se da bi jedan lik iz priče najpreciznije i najsažetije opisala sintagma *živo srebro*: ona ti je *živo srebro*. Međutim, polaznici me nisu razumjeli, a kad sam im rastumačila da to znači *živahan, koji nikad nema mira*, pitali su: „Ako tako i napišemo, tko će to razumjeti?" Mislim da će razumjeti svatko tko je odgojen na knjizi, no današnjim je generacijama možda takvo objašnjenje već vrlo daleko. Ipak, neka im se nađe. Što bi tek bilo da sam im rekla kako *živo srebro* ima još jedno (arhaično) značenje: u kemiji, naime, znači kemijski element *živu*.

1044. **žiža** (u značenju središte) → **žarište, fokus**

➔ *v.* žarište

1045. **županija**

Hrvatska je administrativno podijeljena na 20 županija + Grad Zagreb. Kako se one pišu? Po pravilu o pisanju naziva administrativno-teritorijalnih jedinica, a to znači: prva riječ višečlanoga naziva piše se *velikim* početnim slovom, a ostale malim. Dakle, ako pišemo *Sisačko-moslavačka županija* – tada riječ županija pišemo malim slovom. Ako riječ županija stavimo na početak naziva, stvar se mijenja, pa će biti: *Županija sisačko-moslavačka*. Da ubuduće ne bude zabune, navodim sve hrvatske županije: *Istarska županija, Primorsko-goranska županija, Zadarska županija, Šibensko-kninska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Dubrovačko-neretvanska županija, Ličko-senjska županija, Karlovačka županija, Sisačko-moslavačka županija, Krapinsko-zagorska županija, Varaždinska županija, Međimurska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Koprivničko-križevačka županija, Virovitičko-podravska županija, Osječko-baranjska županija, Brodsko-posavska županija, Požeško-slavonska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Zagrebačka županija, Grad Zagreb* (koji ovako napisan figurira kao zasebna županija).

1046. **župni, župski**

U upotrebi ovih dvaju pridjeva često se griješi jer se ne zna pravo na što se koji odnosi. Stvar je jednostavna: *župni* se odnosi na *župu* (bilo koju), a *župski* na *Župu* (npr. kraj u okolici Dubrovnika).

Dodatak

Tablica s glagolima

Tablica s mocijskim parovima

Pojmovnik

Indeks

TABLICA S GLAGOLIMA

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
bdjeti	bdim/bdijem	bdijući/bdeći	
bijeliti	bijelim	bijeleći	
bijeljeti (se)	bijelim (se)	bijeleći (se)	
blijediti	blijedim	blijedeći	
blijedjeti	blijedim	blijedeći	
cijediti	cijedim	cijedeći	
cijeliti	cijelim	cijeleći	
cijeniti	cijenim	cijeneći	
cijepati	cijepam	cijepajući	
cijepiti (se)	cijepim (se)	cijepeći (se)	cijepivši (se)
dijeliti	dijelim	dijeleći	
dodijeliti	dodijelim		dodijelivši
dogorijevati	dogorijevam	dogorijevajući	
dolijetati	dolijećem	dolijećući	
dolijevati	dolijevam	dolijevajući	
donijeti	donesem		donijevši
doprijeti	doprem		doprijevši
dospijevati	dospijevam	dospijevajući	
dozrijevati	dozrijevam	dozrijevajući	
drijemati	drijemam	drijemajući	
gnijezditi se	gnijezdim se	gnijezdeći se	
griješiti	griješim	griješeći	
iscijediti	iscijedim		iscijedivši
iscijeliti	iscijelim		iscijelivši
iscijepati	iscijepam		iscijepavši
iskorijeniti	iskorijenim		iskorijenivši
ispovijedati	ispovijedam (se)	ispovijedajući (se)	
ispovjediti	ispovjedim (se)		ispovjedivši (se)

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
bdio, bdjela		bdjenje	
bijelio, bijelila	bijeljen	bijeljenje	bjelilo
bijelio (se), bijeljela (se)		bijeljenje	
blijedio, blijedila		blijeđenje	
blijedio, blijedjela		blijeđenje	bljedilo, bljedoća
cijedio, cijedila	cijeđen	cijeđenje	cjedilo
cijelio, cijelila	cijeljen	cijeljenje	cjelina
cijenio, cijenila	cijenjen	cijenjenje	cijena
cijepao, cijepala	cijepan	cijepanje	
cijepio, cijepila	cijepljen	cijepljenje	cjepivo
dijelio, dijelila	dijeljen	dijeljenje	dioba, djelitelj, djeljenik
dodijelio, dodijelila	dodijeljen		dodjela
dogorijevao, dogorijevala	dogorijevan	dogorijevanje	
dolijetao, dolijetala		dolijetanje	
dolijevao, dolijevala	dolijevan	dolijevanje	
donio, donijela	donesen		donos
dopro, doprla			
dospijevao, dospijevala		dospijevanje	
dozrijevao, dozrijevala		dozrijevanje	
drijemao, drijemala		drijemanje	drijemež
gnijezdio se, gnijezdila se		gniježđenje	gnijezdo, gnjezdašce
griješio, griješila		griješenje	grijeh, gr(j)ešnik, gr(j)ešnica, gr(j)ešan (op. pridjev)
iscijedio, iscijedila	iscijeđen		
iscijelio, iscijelila	iscijeljen	iscjeljenje	
iscijepao, iscijepala	iscijepan		
iskorijenio, iskorijenila	iskorijenjen	iskorjenjenje	iskorijenjenost
ispovijedao, ispovijedala	ispovijedan	ispovijedanje	ispovijed, ispovjednik, ispovjedni (npr. ispovjedna tajna)
ispovjedio, ispovjedila			

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
ispremiješati	ispremiješam		ispremiješavši
ispresijecati	ispresijecam	ispresijecajući	
ispriječiti (se)	ispriječim (se)		ispriječivši (se)
ispripovijedati	ispripovijedam		ispripovijedavši
isticati	ističem	ističući	
istjecati	istječem	istječući	
istrijebiti	istrijebim		istrijebivši
izbijeliti	izbijelim		izbijelivši
izbijeljeti	izbijelim		izbijeljevši
izdijeliti	izdijelim		izdijelivši
izliječiti	izliječim		izliječivši
izlijepiti	izlijepim		izlijepivši
izlijetati	izlijećem	izlijećući	
izmiješati	izmiješam		izmiješavši
izmijeniti	izmijenim		izmijenivši
iznijeti	iznesem		iznijevši
izumrijeti	izumrem		izumrijevši
izvijestiti	izvijestim		izvijestivši
izvrijeđati	izvrijeđam		izvrijeđavši
kostriješiti se	kostriješim se	kostriješeći se	
krijepiti	krijepim	krijepeći	
liječiti	liječim	liječeći	
lijegati	liježem	liježući	
lijepiti	lijepim	lijepeći	
lijetati	lijećem	lijećući	
lijevati	lijevam	lijevajući	
mijenjati (se)	mijenjam (se)	mijenjajući (se)	
mijesiti	mijesim	mijeseći	
miješati	miješam	miješajući	
mrijestiti se	mrijestim se	mrijesteći se	
nacijediti	nacijedim		nacijedivši
nacijepati	nacijepam		nacijepavši

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
ispremiješao, ispremiješala	ispremiješan		
ispresijecao, ispresijecala	ispresijecan	ispresijecanje	
ispriječio, ispriječila	ispriječen		
ispripovijedao, ispripovijedala	ispripovijedan		
isticao, isticala	istican	isticanje	
istjecao, istjecala		istjecanje	
istrijebio, istrijebila	istrijebljen	istr(j)ebljenje	
izbijelio, izbijelila	izbijeljen	izbjeljenje	izbjeljiv
izbijelio, izbijeljela	izbijeljen		
izdijelio, izdijelila	izdijeljen	izdjeljenje	
izliječio, izliječila	izliječen	izlječenje	
izlijepio, izlijepila	izlijepljen		
izlijetao, izlijetala		izlijetanje	
izmiješao, izmiješala	izmiješan		
izmijenio, izmijenila	izmijenjen		izmjena
iznio, iznijela	iznesen		
izumro, izumrla			
izvijestio, izvijestila	izviješten		izvještaj, izvjestitelj, izvješće
izvrijeđao, izvrijeđala	izvrijeđan		
kostriješio, kostriješila		kostriješenje	
krijepio, krijepila	krijepljen		krepak, krepka
liječio, liječila	liječen	liječenje	liječnik, liječnica, lječilište, ljekovit
lijegao, lijegala		lijeganje	
lijepio, lijepila	lijepljen	lijepljenje	ljepilo, ljepenka
lijetao, lijetala		lijetanje	
lijevao, lijevala	lijevan	lijevanje	lijevak (gen. lijevka)
mijenjao, mijenjala	mijenjan	mijenjanje	mijena
mijesio, mijesila	miješen	miješenje	
miješao, miješala	miješan	miješanje	miješalica
mrijestio se, mrijestila se		mriješćenje	mrijest
nacijedio, nacijedila	nacijeđen		
nacijepao, nacijepala	nacijepan		

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
nadijevati	nadijevam	nadijevajući	
nadlijetati	nadlijećem	nadlijećući	
nagovijestiti	nagovijestim		nagovijestivši
nakostriješiti se	nakostriješim se		nakostriješivši se
nalijepiti	nalijepim		nalijepivši
nalijevati	nalijevam	nalijevajući	
namijeniti	namijenim		namijenivši
namjestiti	namjestim		namjestivši
namještati	namješten	namještajući	
namrijeti	namrem		namrijevši
nanijeti	nanesem		nanijevši
naslijediti	naslijedim		naslijedivši
nastrijeliti	nastrijelim		nastrijelivši
navijestiti	navijestim		navijestivši
naviještati	naviještam	naviještajući	
nazreti	nazrem	nazrev/nazrevši	
nijekati	niječem	niječući	
obamrijeti	obamrem		obamrijevši
obavijestiti	obavijestim		obavijestivši
obavještavati/ **obavješćivati**	obavještavam/ obavješćujem	obavještavajući/ obavješćujući	
obezvrijediti	obezvrijedim		obezvrijedivši
oblijepiti	oblijepim		oblijepivši
obolijevati	obolijevam	obolijevajući	
ocijediti	ocijedim		ocijedivši
ocijeniti	ocijenim		ocijenivši
ocjenjivati	ocjenjujem	ocjenjujući	
odcijepiti (se)	odcijepim (se)		odcijepivši (se)
odijeliti	odijelim		odijelivši
odijevati (se)	odijevam (se)	odijevajući (se)	

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
nadijevao, nadijevala	nadijevan	nadijevanje	nadjeven
nadlijetao, nadlijetala	nadlijetan	nadlijetanje	
nagovijestio, nagovijestila	nagoviješten	nagovještenje	nagovještaj
nakostriješio, nakostriješila	nakostriješen		
nalijepio, nalijepila	nalijepljen		naljepnica
nalijevao, nalijevala	nalijevan	nalijevanje	
namijenio, namijenila	namijenjen		namjena
namjestio, namjestila	namješten		namještaj, namješetnik
namještao, namještala			
namro, namrla	namrijet		
nanio, nanijela	nanesen/nanijet		nanos
nalijedio, naslijedila	naslijeđen		nasljednik, nasljedstvo, naslijeđe/nasljeđe
nastrijelio, nastrijelila	nastrijeljen	nastr(j)eljenje	
navijestio, navijestila	naviješten	navještenje	navještaj
nazreo, nazrela	nazret		
nijekao, nijekala	nijekan	nijekanje	
obamro, obamrla			
obavijestio, obavijestila	obaviješten	obavještenje	obavijest
obavještavao/obavješćivao, obavještavala/obavješćivala			
obezvrijedio, obezvrijedila	obezvrijeđen	obezvr(j)eđenje	
oblijepio, oblijepila	oblijepljen		
obolijevao, obolijevala		obolijevanje	
ocijedio, ocijedila	ocijeđen		
ocijenio, ocijenila	ocijenjen		ocjena
ocjenjivao, ocjenjivala	ocjenjivan	ocjenjivanje	ocjenjivač
odcijepio (se), odcijepila (se)	odcijepljen	odcjepljenje	
odijelio, odijelila	odijeljen	odjeljenje	
odijevao (se), odijevala (se)		odijevanje	

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
odlijepiti	odlijepim		odlijepivši
odnijeti	odnesem		odnijevši
odolijevati	odolijevam	odolijevajući	
odriješiti	odriješim		odriješivši
odsijecati	odsijecam	odsijecajući	
odstrijeliti	odstrijelim		odstrijelivši
odumrijeti	odumrem		odumrijevši
oduprijeti se	oduprem se		oduprijevši se
ogriješiti se	ogriješim se		ogriješivši se
oklijevati	oklijevam	oklijevajući	
okrijepiti (se)	okrijepim (se)		okrijepivši (se)
onesvijestiti se	onesvijestim (se)		onesvijestivši (se)
oplijeviti	oplijevim		oplijevivši
opredijeliti se	opredijelim se		opredijelivši se
oskudijevati	oskudijevam	oskudijevajući	
oslijepiti	oslijepim		oslijepivši
oslijepjeti	oslijepim		oslijepjevši
osvijestiti (se)	osvijestim (se)		osvijestivši (se)
osvijetliti	osvijetlim		osvijetlivši
otrijezniti (se)	otrijeznim (se)		otrijeznivši (se)
ozlijediti (se)	ozlijedim (se)		ozlijedivši (se)
plijeniti	plijenim	plijeneći	
plijeviti	plijevim	plijeveći	
pobijediti	pobijedim		pobijedivši
pobjeđivati	pobjeđujem	pobjeđujući	
pobolijevati	pobolijevam	pobolijevajući	
podastrijeti	podastrem		podastrijevši
podcijeniti	podcijenim		podcijenivši

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
odlijepio, odlijepila	odlijepljen	odljepljenje	
odnio, odnijela	odnesen		
odolijevao, odolijevala		odolijevanje	
odriješio, odriješila	odriješen	odrješenje	
odsijecao, odsijecala	odsijecan	odsijecanje	
odstrijelio, odstrijelila	odstrijeljen		
odumro, odumrla			
odupro se, oduprla se			
ogriješio se, ogriješila se			
oklijevao, oklijevala		oklijevanje	oklijevalo
okrijepio, okrijepila	okrijepljen	okr(j)epljenje	okr(j)epa
onesvijestio se, onesvijestila se	onesviješten		
oplijevio, oplijevila	oplijevljen		
opredijelio se, opredijelila se	opredijeljen	opredjeljenje	
oskudijevao, oskudijevala		oskudijevanje	oskudica
oslijepio, oslijepila	oslijepljen		
oslijepio, oslijepjela	oslijepljen		sljepoća, slijep
osvijestio (se), osvijestila (se)	osviješten	osvještenje	
osvijetlio, osvijetlila	osvijetljen	osvjetljenje	
otrijeznio (se), otrijeznila (se)	otriježnjen	otr(j)ežnjenje	
ozlijedio, ozlijedila	ozlijeđen		ozljeda
plijenio, plijenila	plijenjen	plijenjenje	plijen
plijevio, plijevila	plijevljen	plijevljenje	pljeva
pobijedio, pobijedila	pobijeđen		pobjeda
pobjeđivao, pobjeđivala	pobjeđivan	pobjeđivanje	
pobolijevao, pobolijevala		pobolijevanje	
podastro, podastrla	podastrt		
podcijenio, podcijenila	podcijenjen		

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
podcjenjivati	podcjenjujem	podcjenjujući	
podijeliti	podijelim		podijelivši
podlijevati	podlijevam	podlijevajući	
podnijeti	podnesem		podnijevši
podrazumijevati	podrazumijevam	podrazumijevajući	
poduprijeti	poduprem		poduprijevši
pogriješiti	pogriješim		pogriješivši
polijepiti	polijepim		polijepivši
polijevati	polijevam	polijevajući	
pomiješati	pomiješam		pomiješavši
ponijeti	ponesem		ponijevši
porazbolijevati se	porazbolijevamo se	porazbolijevajući se	
porazdijeliti	porazdijelim		porazdijelivši
posijediti	posijedim		posijedivši
posijedjeti	posijedim		posijedjevši
potkrijepiti	potkrijepim		potkrijepivši
povrijediti	povrijedim		povrijedivši
precijeniti	precijenim		precijenivši
premjestiti	premjestim		premjestivši
premještati	premještam	premještajući	
prenijeti	prenesem		prenijevši
preodijevati	preodijevam	preodijevajući	
preraspodijeliti	preraspodijelim		preraspodijelivši
presijecati	presijecam	presijecajući	
presjeći	presiječem		presjekavši
pridonijeti	pridonesem		pridonijevši
pridrijemati	pridrijemam		pridrijemavši

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
podcjenjivao, podcjenjivala	podcjenjivan	podcjenjivanje	podcijenjenost
podijelio, podijelila	podijeljen		podjela, podijeljenost
podlijevao, podlijevala	podlijevan	podlijevanje	
podnio, podnijela	podnesen/podnijet		
podrazumijevao, podrazumijevala	podrazumijevan	podrazumijevanje	
podupro, poduprla	poduprt		
pogriješio, pogriješila			
polijepio, polijepila	polijepljen		
polijevao, polijevala	polijevan	polijevanje	
pomiješao, pomiješala	pomiješan		
ponio, ponijela	ponesen		
porazbolijevali se			
porazdijelio, porazdijelila	porazdijeljen		
posijedio, posijedila			
posijedio, posijedjela			
potkrijepio, potkrijepila	potkrijepljen	potkr(j)epljenje	potkrijepljenost, potkr(j)epa
povrijedio, povrijedila	povrijeđen		povreda, povrijeđenost
precijenio, precijenila	precijenjen		
premjestio, premjestila	premješten		premještaj
premještao, premještala	premještan	premještanje	
prenio, prenijela	prenesen/prenijet		
preodijevao, preodijevala	preodijevan	preodijevanje	
preraspodijelio, preraspodijelila	preraspodijeljen		preraspodjela
presijecao, presijecala		presijecanje	
presjekao, presjekla	presječen		presjek
pridonio, pridonijela	pridonesen		
pridrijemao, pridrijemala			

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
prijećiti	prijećim	prijećeći	
prijeći	prijeđem		prešavši
prijetiti	prijetim	prijeteći	
prikliještiti	prikliještim		prikliještivši
prilijepiti	prilijepim		prilijepivši
primijeniti	primijenim		primijenivši
primijetiti	primijetim		primijetivši
primjećivati	primjećujem	primjećujući	
primjenjivati	primjenjujem	primjenjujući	
prinijeti	prinesem		prinijevši
pripovijedati	pripovijedam	pripovijedajući	
priprijetiti	priprijetim		priprijetivši
probdjeti	probdijem	probdjevši	
procijediti	procijedim		procijedivši
procijeniti	procijenim		procijenivši
procjenjivati	procjenjujem	procjenjujući	
prodrijeti	prodrem		prodrijevši
prolijevati	prolijevam	prolijevajući	
promijeniti	promijenim		promijenivši
promiješati	promiješam		promiješavši
propovijedati	propovijedam	propovijedajući	
prorijediti	prorijedim		prorijedivši
proslijediti	proslijedim		proslijedivši
prosljeđivati	prosljeđujem	prosljeđujući	

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
priječio, priječila	priječen	priječenje	
prešao, prešla	prijeđen		prijelaz
prijetio, prijetila		prijećenje	prijetnja
prikliještio, prikliještila	prikliješten	prikliještenje	
prilijepio, prilijepila	prilijepljen		
primijenio, primijenila	primijenjen		primjenjivost, primjena, primjenljiv/ primjenjiv
primijetio, primijetila	primijećen	primjećivanje	primjedba
primjećivao, primjećivala	primjećivan	primjećivanje	
primjenjivao, primjenjivala	primjenjivan		
prinio, prinijela	prinesen		
pripovijedao, pripovijedala	pripovijedan	pripovijedanje	pripovijetka, pripovijest
pripriјetio, pripriјetila			
probdio, probdjela	probdjeven		
procijedio, procijedila	procijeđen		
procijenio, procijenila	procijenjen		procjena, procjenjiv
procjenjivao, procjenjivala	procijenjivan	procjenjivanje	
prodro, prodrla			
prolijevao, prolijevala	prolijevan	prolijevanje	
promijenio, promijenila	promijenjen		promjena
promiješao, promiješala	promiješan		
propovijedao, propovijedala	propovijedan	propovijedanje	propovijed, propovjednik/ propovijednica, propovjedaonica propovjedni
prorijedio, prorijedila	prorijeđen		
proslijedio, proslijedila	proslijeđen		
prosljeđivao, prosljeđivala	prosljeđivan	prosljeđivanje	

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
prosvijetiti	prosvijetim		prosvijetivši
prosvijetliti	prosvijetlim		prosvijetlivši
prosvjećivati	prosvjećujem	prosvjećujući	
prosvjetljivati	prosvjetljujem	prosvjetljujući	
proždirati	proždirem	proždirući	
proždrijeti	proždrem		proždrijevši
raspodijeliti	raspodijelim		raspodijelivši
rasvijetliti	rasvijetlim		rasvijetlivši
razdijeliti	razdijelim		razdijelivši
razlijevati	razlijevam	razlijevajući	
razmijeniti	razmijenim		razmijenivši
razmjenjivati	razmjenjujem	razmjenjujući	
raznijeti	raznesem		raznijevši
raznositi	raznosim	raznoseći	
razrijediti	razrijedim		razrijedivši
razriješiti	razriješim		razriješivši
razrjeđivati	razrjeđujem	razrjeđujući	
razrješavati/ **razrješivati**	razrješavam/ razrješujem	razrješavajući/ razrješujući	
razumijevati	razumijevam	razumijevajući	
razumjeti	razumijem		razumjevši
riješiti	riješim		riješivši
sagorijevati	sagorijevam	sagorijevajući	
sagorjeti	sagorim		sagorivši
sazrijevati	sazrijevam	sazrijevajući	
sažalijevati	sažalijevam	sažalijevajući	
sijevati	sijevam	sijevajući	
sijevnuti	(3. l. jd) sijevne		sijevnuvši
sjeći	siječem	sijekući	

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
prosvijetio, prosvijetila	prosvijećen	prosvjećenje	prosvjeta
prosvijetlio, prosvijetlila	prosvijetljen	prosvjetljenje	
prosvjećivao, prosvjećivala	prosvjećivan	prosvjećivanje	
prosvjetljivao, prosvjetljivala	prosvjetljivan	prosvjetljivanje	
proždirao, proždirala			
proždro, proždrla	proždrt		
raspodijelio, raspodijelila	raspodijeljen		raspodjela
rasvijetlio, rasvijetlila	rasvijetljen	rasvjetljenje	rasvjeta
razdijelio, razdijelila	razdijeljen		razdioba
razlijevao, razlijevala	razlijevan	razlijevanje	
razmijenio, razmijenila	razmijenjen		razmjena
razmjenivao, razmjenjivala	razmjenjivan		
raznio, raznijela	raznesen		
raznosio, raznosila	raznošen	raznošenje	
razrijedio, razrijedila	razrijeđen	razrjeđenje	
razriješio, razriješila	razriješen	razrješenje	
razrjeđivao, razrjeđivala	razrjeđivan	razrjeđivanje	
razrješavao/razrješivao, razrješavala/razrješivala	razrješavan/ razrješivan	razrješavanje/ razrješivanje	
razumijevao, razumijevala		razumijevanje	razumljiv
razumio, razumjela			
riješio, riješila	riješen	rješenje	rješiv
sagorijevao, sagorijevala	sagorijevan	sagorijevanje	
sagorio, sagorjela			
sazrijevao, sazrijevala		sazrijevanje	
sažalijevao, sažalijevala	sažalijevan	sažalijevanje	sažaljiv
sijevao, sijevala		sijevanje	sijev
sijevnuo, sijevnula			
sjekao, sjekla	sječen	sječenje	

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠL
slijediti	slijedim	slijedeći	
slijetati	slijećem	slijećući	
smijeniti	smijenim		smijenivši
smiješati	smiješam		smiješavši
smiješiti se	smiješim se	smiješeći se	
smjenjivati	smjenjujem	smjenjujući	
smješkati se	smješkam se	smješkajući se	
snježiti	(3. l. jd) sniježi	sniježeći	
sporazumijevati se	sporazumijevam se	sporazumijevajući se	
spriječiti	spriječim		spriječivši
spr(j)ečavati	spr(j)ečavam	spr(j)ečavajući	
stjecati	stječem	stječući	
strijeljati	strijeljam	strijeljajući	strijeljavši
svijetliti	svijetlim	svijetleći	
trijezniti se	trijeznim se	triježneći se	
ucijepiti	ucijepim		ucijepivši
ucjepljivati	ucjepljujem	ucjepljujući	
udijeliti	udijelim		udijelivši
udijevati	udijevam	udijevajući	
udjeljivati	udjeljujem	udjeljujući	
ugnijezditi se	ugnijezdim se		ugnijezdivši se
ukliještiti	ukliještim		ukliještivši
ukorijeniti se	ukorijenim se		ukorijenivši se
ulijevati	ulijevam	ulijevajući	
uliti	ulijem		ulivši
umijesiti	umijesim		umijesivši
umiješati	umiješam		umiješavši

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
slijedio, slijedila	slijeđen	slijeđenje	slijed
slijetao, slijetala		slijetanje	
smijenio, smijenila	smijenjen		smjena
smiješao, smiješala	smiješan		smjesa
smiješio se, smiješila se		smiješenje	smiješak
smjenjivao, smjenjivala			
smješkao se, smješkala se			
sniježio, sniježila		sniježenje	snijeg, snjegovi/ snijezi, snježan
sporazumijevao se, sporazumijevala se		sporazumijevanje	
spriječio, spriječila	spriječen		
spr(j)ečavao, spr(j)ečavala	spr(j)ečavan	spr(j)ečavanje	
stjecao, stjecala	stjecan	stjecanje	
strijeljao, strijeljala	strijeljan	strijeljanje	
svijetlio, svijetlila		svijetljenje	svjetlo, svjetlost
trijeznio se, trijeznila se	trijezan	triježnjenje	
ucijepio, ucijepila	ucijepljen	ucjepljenje	
ucjepljivao, ucjepljivala	ucjepljivan	ucjepljivanje	
udijelio, udijelila	udijeljen	udjeljenje	
udijevao, udijevala	udijevan	udijevanje	
udjeljivao, udjeljivala			
ugnijezdio se, ugnijezdila se	ugniježđen		
ukliještio, ukliještila	ukliješten	ukljeŝtenje	
ukorijenio se, ukorijenila se	ukorijenjen	ukorjenjenje	korijen, korijenski, korijenit
ulijevao, ulijevala		ulijevanje	
ulio, ulila			
umijesio, umijesila	umiješen		
umiješao, umiješala	umiješan		

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
umrijeti	umrem		umrvši/umrijevši
unaprijediti	unaprijedim		unaprijedivši
unapr(j)eđivati	unapr(j)eđujem	unapr(j)eđujući	
unijeti	unesem		unijevši
unositi	unosim	unoseći	
upotrebljavati	upotrebljavam	upotrebljavajući	
upotrijebiti	upotrijebim		upotrijebivši
uprijeti	uprem		uprvši/uprijevši
uslijediti	uslijedim		uslijedivši
uspijevati	uspijevam	uspijevajući	
uspjeti	uspijem		uspjevši
ustrijeliti	ustrijelim		ustrijelivši
uvrijediti	uvrijedim		uvrijedivši
uvriježiti se	uvriježim se		uvriježivši se
vijećati	vijećam	vijećajući	
vrijediti	vrijedim	vrijedeći	
vrijeđati	vrijeđam	vrijeđajući	
zahtijevati	zahtijevam	zahtijevajući	
zamijeniti	zamijenim		zamijenivši
zamijesiti	zamijesim		zamijesivši
zamijetiti	zamijetim		zamijetivši
zamjećivati	zamjećujem	zamjećujući	
zamjenjivati	zamjenjujem	zamjenjujući	
zamjerati	zamjeram	zamjerajući	
zamjeriti	zamjerim		zamjerivši

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
umro, umrla			
unaprijedio, unaprijedila	unaprijeđen	unapr(j)eđenje	
unapr(j)eđivao, unapr(j)eđivala	unapr(j)eđivan	unapr(j)eđivanje	
unio, unijela	unesen/unijet		
unosio, unosila			
upotrebljavao, upotrebljavala			
upotrijebio, upotrijebila	upotrijebljen		upotreba
upro, uprla	uprt		
uslijedio, uslijedila			
uspijevao, uspijevala		uspijevanje	
uspio, uspjela			uspjeh
ustrijelio, ustrijelila	ustrijeljen		
uvrijedio, uvrijedila	uvrijeđen		uvr(j)edljiv, uvr(j)eda, uvrijeđenost
uvriježio se, uvriježila se	uvriježen		uvriježenost
vijećao, vijećala		vijećanje	vijeće, vijećnik, vijećnica
vrijedio, vrijedila			vrijednost, vr(j)ednota, vrijednosnica, vrijednosni
vrijeđao, vrijeđala	vrijeđan	vrijeđanje	
zahtijevao, zahtijevala		zahtijevanje	zahtjev, zahtjevan, zahtjevnost
zamijenio, zamijenila	zamijenjen		zamjena
zamijesio, zamijesila	zamiješen		
zamijetio, zamijetila	zamijećen		
zamjećivao, zamjećivala	zamjećivan	zamjećivanje	zamjetljiv, zamjetan
zamjenjivao, zamjenjivala	zamjenjivan	zamjenjivanje	
zamjerao, zamjerala	zamjeran	zamjeranje	
zamjerio, zamjerila	zamjeren		

INFINITIV	PREZENT	PRILOG SADAŠNJI	PRILOG PROŠLI
zaplijeniti	zaplijenim		zaplijenivši
zapovijedati	zapovijedam	zapovijedajući	
zapovjediti	zapovjedam		zapovjedivši
zapriječiti	zapriječim		zapriječivši
zaprijetiti	zaprijetim		zaprijetivši
zapr(j)ečivati	zapr(j)ečujem	zapr(j)ečujući	
zasjedati	zasjedam	zasjedajući	
zasjesti	zasjednem		zasjevši
zastarijevati	zastarijevam	zastarijevajući	
zastarjeti	zastarim		zastarjevši
zavrijediti	zavrijedim		zavrijedivši
zavr(j)eđivati	zavr(j)eđujem	zavr(j)eđujući	
zgriješiti	zgriješim		zgriješivši
zloupotrebljavati	zloupotrebljavam	zloupotrebljavajući	
zloupotrijebiti	zloupotrijebim		zloupotrijebivši
zreti	zrim/zrijem	zrijući	

PRIDJEV RADNI	PRIDJEV TRPNI	GLAGOLSKA IMENICA	IMENICE I PRIDJEVI
zaplijenio, zaplijenila	zaplijenjen		zapljena
zapovijedao, zapovijedala	zapovijedan	zapovijedanje	zapovijed, zapovijedani (blagdan)
zapovjedio, zapovjedila	zapovjeđen		
zapriječio, zapriječila	zapriječen		
zaprijetio, zaprijetila	zaprijećen		zaprijećena (kazna)
zapr(j)ečivao, zapr(j)ečivala	zapr(j)ečivan	zapr(j)ečivanje	zapreka
zasjedao, zasjedala		zasjedanje	
zasjeo, zasjela			zasjeda
zastarijevao, zastarijevala		zastarijevanje	
zastario, zastarjela			zastarjelost
zavrijedio, zavrijedila	zavrijeđen		
zavr(j)eđivao, zavr(j)eđivala		zavr(j)eđivanje	
zgriješio, zgriješila	zgriješen	zgr(j)ešenje	
zloupotrebljavao, zloupotrebljavala	zloupotrebljavan	zloupotrebljavanje	
zloupotrijebio, zloupotrijebila	zloupotrijebljen		zloupotreba, zloupotrijebljenost
zreo, zrela		zrenje	

TABLICA S MOCIJSKIM PAROVIMA
(MUŠKO-ŽENSKI ODNOSI)

a

administrativac – administrativka
administrator – administratorica
admiral – admiralica
adolescent – adolescentica
adventist – adventistica
advokat – advokatica
Afrikanac – Afrikanka
aga – aginica
agent – agentica
agitator – agitatorica
akademičar – akademičarka
akademik – akademkinja
akrobat – akrobatkinja
aktivist – aktivistica
akupunkturist – akupunkturistica
alergičar – alergičarka
alkemičar – alkemičarka
alkoholičar – alkoholičarka
amater – amaterka
ambasador – ambasadorica
Amerikanac – Amerikanka
anestetičar – anestetičarka
anglist – anglistica
animator – animatorica
anketar – anketarka
antialkoholičar – antialkoholičarka
apotekar – apotekarica
apsolutist – apsolutistica
apsolvent – apsolventica
apstinent – apstinentica
aranžer – aranžerka
Arapin – Arapkinja
Argentinac – Argentinka
arheolog – arheologinja
arhitekt – arhitektica
arhivar – arhivarka
arhivist – arhivistica
aristokrat – aristokratkinja
aritmetičar – aritmetičarka
Armenac – Armenka
artist – artistica
Asirac – Asirka
asistent – asistentica
aspirant – aspirantica
astmatičar – astmatičarka
astrofizičar – astrofizičarka
astrolog – astrologinja
astronaut – astronautkinja
astronom – astronomka
ateist – ateistica
atentator – atentatorica
atletičar – atletičarka
audiolog – audiologinja
Australac – Australka
Austrijanac – Austrijanka
autokrat – autokratkinja
automobilist – automobilistica
autor – autorica
avanturst – avanturistica
avijatičar – avijatičarka
Azerbajdžanac – Azerbajdžanka
Azijac – Azijka
azilant – azilantica

B

Babilonac – Babilonka
Babogredac – Babogretka
bacač – bacačica
Bačvanin – Bačvanka
bakant – bakantica
Bakranin – Bakranka
bakteriolog – bakteriologinja
balavac – balavica
baletan – balerina
balističar – balističarka
Balkanac – Balkanka
balkanolog – balkanologinja
ban – banica
Banijac – Banijka
bankar – bankarica
Banjalučanin/Banjolučanin–Banjalučanka/Banjolučanka
baptist – baptistkinja/baptistica
barun – barunica
Bašćanin – Bašćanka
baštinik – baštinica
Bavarac – Bavarka
Bečanin – Bečanka
Bedekovčanin – Bedekovčanka
Bednjanac – Bednjanka
beg – begovica
Belgijanac – Belgijanka
benediktinac – benediktinka
berač – beračica
beskućnik – beskućnica
besmrtink – besmrtnica
besposličar – besposličarka
besramnik – besramnica
bestidnik – bestidnica
bešćutnik – bešćutnica
bezbožnik – bezbožnica
bezdušnik – bezdušnica
bezobraznik – bezobraznica
bezočnik – bezočnica
bezumnik – bezumnica
bezveznjak – bezveznjakinja
bibliofil – bibliofilka
bibliotekar – bibliotekarka
biciklist – biciklistica
Bihaćanin/Bišćanin–Bihaćanka/Bišćanka
bijednik – bijednica
bijelac – bjelkinja
bik – krava
bilder – bilderica
biljeter – biljeterka
bilježnik – bilježnica (žena)
biljožder – biljožderka
bioenergetičar – bioenergetičarka
biofizičar – biofizičarka
Biograđanin – Biograđanka
biograf – biografkinja
biokemičar – biokemičarka
biolog – biologinja
birač – biračica
biseksualac – biseksualka
Bišćanin/Bihaćanin–Bišćanka/Bihaćanka
Bizantinac – Bizantinka
bizantolog – bizantologinja
bjegunac – bjegunica
Bjelorus – Bjeloruskinja
Bjelovarac/Bjelovarčanin–Bjelovarka/Bjelovarčanka
blagajnik – blagajnica
blaženik – blaženica
blesavac – blesavica
bludnik – bludnica
bodibilder – bodibilderica
Bodul – Bodulka
bog – božica
bogataš – bogatašica
bohemist – bohemistica
bojažljivac – bojažljivica
boksač – boksačica
bolesnik – bolesnica

bolničar – bolničarka
Bosanac – Bosanka
Bošnjak – Bošnjakinja
botaničar – botaničarka
Bračanin – Bračanka
brakolomac – brakolomka
branitelj – braniteljica
Brazilac – Brazilka
brbljavac – brbljavica
brđanin – brđanka
Bretonac – Bretonka
brigadir – brigadirka
Britanac – Britanka
brodolomac – brodolomka
brodovlasnik – brodovlasnica
Brođanin – Brođanka
brojač – brojačica
brucoš – brucošica
bubnjar – bubnjarica
budist – budistica
Bugarin – Bugarka
bukač – bukačica
buntovnik – buntovnica
buržuj – buržujka

C

car – carica
carinik – carinica
cesar – cesarica
Ciganin – Ciganka
cionist – cionistica
cmizdravac – cmizdravica
Crešanin – Crešanka
Crikveničanin – Crikveničanka
Crnac – Crnkinja
crnac – crnkinja
Crnogorac – Crnogorka
crtač – crtačica
cuger – cugerica
cvjećar – cvjećarica

Č

čager – čagerica
čakavac – čakavka
Čakovčanin – Čakovčanka
čangrizavac – čangrizavica
čarobnjak – čarobnica
časnik – časnica
čedomorac – čedomorka
Čeh – Čehinja
čelist – čelistica
čembalist – čembalistica
činovnik – činovnica
čistač – čistačica
čistunac – čustunica
čitač – čitačica
čitatelj – čitateljica
član – članica
čobanin – čobanica
čudak – čudakinja
čudotvorac – čudotvorka
čupavac – čupavica
čuvar – čuvarica

Ć

ćoravac – ćoravica
ćudljivac – ćudljivica
ćudorednik – ćudorednica

D

Dagestanac – Dagestanka
daktilograf – daktilografkinja
Dalmatinac – Dalmatinka
Damaščanin – Damaščanka
Danac – Dankinja
darovatelj – darovateljica
Daruvarac – Daruvarka
davatelj – davateljica
davitelj – daviteljica

debitant – debitantica
defektolog – defektologinja
defetist – defetistica
degustator – degustatorica
dekadent – dekadentica
dekan – dekanica
dekorater – dekoraterka
delegat – delegatkinja
delinkvent – delinkventica
Delničanin – Delničanka
demagog – demagoginja
demograf – demografkinja
demokrat – demokratkinja
demokršćanin – demokršćanka
demonstrant – demonstrantica
demonstrator – demonstratorica
dentist – dentistica
dermatolog – dermatologinja
desetobojac – desetobojka
desničar – desničarka
desperater – desperaterka
dešnjak – dešnjakinja
detektiv – detektivka
dezerter – dezerterka
didaktičar – didaktičarka
dijabetičar – dijabetičarka
dijagnostičar – dijagnostičarka
dijalektolog – dijalektologinja
dijetetičar – dijetetičarka
diktator – diktatorica
diler – dilerica
diletant – diletantica
dioničar – dioničarka
diplomant – diplomantica
diplomat – diplomatkinja
direktor – direktorica
dirigent – dirigentica
diskutant – diskutantica
distributer – distributerka
diverzant – diverzantica/diverzantkinja
divljak – divljakinja
dizajner – dizajnerica
djelatnik – djelatnica
dlakavac – dlakavica
dobavljač – dobavljačica
dobitnik – dobitnica
Dobrinjac – Dobrinjka
dobročinitelj – dobročiniteljica
dobrotvor – dobrotvorka
dobrovoljac – dobrovoljka
docent – docentica
dočasnik – dočasnica
dogmatičar – dogmatičarka
dokoličar – dokoličarka
doktor – doktorica
dokumentarist – dokumentaristica
domaćin – domaćica
dominikanac – dominikanka
domorodac – domorotkinja
donator – donatorica
dopisnik – dopisnica
doseljenik – doseljenica
dostavljač – dostavljačica
došljak – došljakinja
dotepenac – dotepenka
doušnik – doušnica
dragovoljac – dragovoljka
dramatičar – dramatičarka
dreser – dreserka
Drnišanin – Drnišanka
drogeraš – drogerašica
drogerist – drogeristica
drug – drugarica
državljanin – državljanka
državnik – državnica
dubler – dublerka
Dubrovčanin – Dubrovčanka/Dubrovkinja
Dugorešanin – Dugorešanka
Dugoselac – Dugoselka
dušobrižnik – dušobrižnica

dužnik – dužnica
dužnosnik – dužnosnica
dvometraš – dvometrašica

dž

džepar – džeparica
džezist – džezistica
džudaš – džudašica

đ

Đakovčanin – Đakovčanka
Đurđevčanin – Đurđevčanka

e

Egipćanin – Egipćanka
egiptolog – egiptologinja
egzistencijalist – egzistencijalistica
ekavac – ekavka
eklektičar – eklektičarka
ekolog – ekologinja
ekonomist – ekonomistica
eksperimentator – eksperimentatorica
ekstremist – ekstremistica
ekvilibrist – ekvilibristica
elegičar – elegičarka
električar – električarka
elektroničar – elektroničarka
emigrant – emigrantica
empiričar – empiričarka
enciklopedist – enciklopedistica
endokrinolog – endokrinologinja
energetičar – energetičarka
Englez – Engleskinja
enigmatičar – enigmatičarka
epilepitčar – epileptičarka
epizodist – epizodistica
Eritrejac – Eritrejka
erudit – eruditkinja
esdepeovac – esdepeovka
esejist – esejistica
Eskim – Eskimka
esperantist – esperantistica
estetičar – estetičarka
Estonac – Estonka
Etiopljanin – Etiopljanka
etnolog – etnologinja
Europljanin – Europljanka
evangelik – evangelikinja
evolucionist – evolucionistica

f

fagotist – fagotistica
fakturist – fakturistica
falsifikator – falsifikatorica
fanatik – fanatičarka
farizej – farizejka
farmaceut – farmaceutkinja
fasader – fasaderka
fašist – fašistica
fatalist – fatalistica
favorit – favoritkinja
feljtonist – feljtonistica
feminist – feministica
Feničanin – Feničanka
filatelist – filatelistica
filharmoničar – filharmoničarka
filolog – filologinja
filozof – filozofkinja
Finac – Finkinja
finalist – finalistica
financijaš – financijašica
financijer – financijerka
finišer – finišerka
Firentinac – Firentinka
fizičar – fizičarka
fizijatar – fizijatrica
fiziolog – fiziologinja

fizioterapeut – fizioterapeutkinja
Flamanac – Flamanka
flautist – flautistica
folklorist – folkloristica
fonetičar – fonetičarka
forenzičar – forenzičarka
fotograf – fotografkinja
fotoreporter – fotoreporterka
Francuz – Francuskinja
franjevac – franjevka
frizer – frizerka
funkcioner – funkcionerka
Fužinarac – Fužinarka

g

Gabonac – Gabonka
gadljivac – gadljivica
galerijaš – galerijašica
galerist – galeristica
Galilejac – Galilejka
Gambijac – Gambijka
Ganac – Gankinja
garderobijer – garderobijerka
gatalac – gatalica
gatar – gatara
genealog – genealoginja
general – generalica
genetičar – genetičarka
geograf – geografkinja
geolog – geologinja
geopolitičar – geopolitičarka
germanist – germanistica
gestapovac – gestapovka
gimnastičar – gimnastičarka
gimnazijalac – gimnazijalka
ginekolog – ginekologinja
gitarist – gitaristica
gizdelin – gizdelinka
glasač – glasačica
glasnogovornik – glasnogovornica
glavar – glavarica
glazbenik – glazbenica
gledatelj – gledateljica
Glinjanin – Glinjanka
glumac – glumica
gmizavac – gmizavka
gnjavator – gnjavatorica
-godišnjak – -godišnjakinja
golfer – golferica
golub – golubica
goluždravac – goluždravica
gonitelj – goniteljica
goropadnik – goropadnica
gorštak – gorštakinja
Gospićanin – Gospićanka
gospodar – gospodarica
gostioničar – gostioničarka
gotovan – gotovanka
grabežljivac – grabežljivica
Gradišćanac – Gradišćanka
građanin – građanka
građevinar – građevinarka
grafičar – grafičarka
grafolog – grafologinja
gramatičar – gramatičarka
grbavac – grbavica
grešnik – grešnica
Grk – Grkinja
grof – grofica
gusak – guska
guslač – guslačica
gušter – gušterica
guverner – guvernerka
Gvajanac – Gvajanka
Gvatemalac – Gvatemalka
Gvinejac – Gvinejka

h

hadezeovac – hadezeovka
haenesovac – haenesovka

haesesovac – haesesovka
haespeovac – haespeovka
hajduk – hajdučica
halapljivac – halapljivica
harfist – harfistica
harmonikaš – harmonikašica
hazarder – hazarderka
helenist – helenistica
Hercegovac – Hercegovka
heroj – heroina
hidrostatičar – hidrostatičarka
higijeničar – higijeničarka
hinduist – hinduistica
historičar – historičarka
hodač – hodačica
hodočasnik – hodočasnica
hohštapler – hohštaplerka
hokejaš – hokejašica
homeopat – homeopatkinja
honorarac – honorarka
hornist – hornistica
hotelijer – hotelijerka
hranitelj – hraniteljica
hrvač – hrvačica
Hrvat – Hrvatica
huligan – huliganka
humanist – humanistica
humanitarac – humanitarka
humorist – humoristica
huškač – huškačica
hvalisavac – hvalisavica
Hvaranin – Hvaranka
hvatač – hvatačica

I

idealist – idealistica
idiot – idiotkinja
igrač – igračica
ijekavac – ijekavka
ikavac – ikavka
ilegalac – ilegalka
Ilir – Ilirka
Iločanin – Iločanka
imenjak – imenjakinja
imigrant – imigrantica
imitator – imitatorica
Imoćanin – Imoćanka
Indijac – Indijka
Indijanac – Indijanka
Indonežanin – Indonežanka
infant – infantkinja
infektolog – infektologinja
informatičar – informatičarka
informbiroovac – informbiroovka
inovjerac – inovjerka
inozemac – inozemka
inspektor – inspektorica
inspicijent – inspicijentica
instruktor – instruktorica
instrumentalist – instrumentalistica
instrumentator – instrumentatorica
intelektualac – intelektualka
internist – internistica
interpret – interpretkinja
inženjer – inženjerka
iscjelitelj – iscjeliteljica
iseljenik – iseljenica
Islanđanin – Islanđanka
istjerivač – istjerivačica
istočnjak – istočnjakinja
Istranin – Istranka
istražitelj – istražiteljica
istraživač – istraživačica
izaslanik – izaslanica
izazivač – izazivačica
izbavitelj – izbaviteljica
izbirač – izbiračica
izbirljivac – izbirljivica
izbornik – izbornica
izdavač – izdavačica
iznajmljivač – iznajmljivačica
izopćenik – izopćenica
izrabljivač – izrabljivačica

izrađivač – izrađivačica
Izraelac – Izraelka
izručitelj – izručiteljica
izučavatelj – izučavateljica
izumitelj – izumiteljica
izvjestitelj – izvjestiteljica
izvoznik – izvoznica

J

jadnik – jadnica
jahač – jahačica
Japanac – Japanka
jazavčar – jazavčarka
jedinac – jedinica
jedriličar – jedriličarka
jekavac – jekavica
Jelšanin – Jelšanka
jezičar – jezičarka
jezikoslovac – jezikoslovka
jež – ježica
jubilarac – jubilarka
Jugoslaven – Jugoslavenka
junak – junakinja
južnjak – južnjakinja

K

kajakaš – kajakašica
kajkavac – kajkavka
Kamerunac – Kamerunka
kampanjac – kampanjka
kampist – kampistica
Kanađanin – Kanađanka
kandidat – kandidatkinja
kanuist – kanuistica
kapetan – kapetanica
kapitalist – kapitalistica
kapitulant – kapitulantica
karatist – karatistica
kardiolog – kardiologinja
karikaturist – karikaturistica
Karlovčanin – Karlovčanka
karmelićanin – karmelićanka
kartaš – kartašica
kartograf – kartografkinja
kaskader – kaskaderka
Kaštelanin – Kaštelanka
Katalonac – Katalonka
katolik – katolkinja
kazalištarac – kazalištarka
kazivač – kazivačica
kažnjenik – kažnjenica
kemičar – kemičarka
Kenijac – Kenijka
keramičar – keramičarka
kibernetičar – kibernetičarka
kipar – kiparica
Kirgiz – Kirgiskinja
kiropraktičar – kiropraktičarka
kirurg – kirurginja
kitničar – kitničarka
kladioničar – kladioničarka
klarinetist – klarinetistica
klasičar – klasičarka
klavirist – klaviristica
kleptoman – kleptomanka
klerikalac – klerikalka
klijent – klijentica
klizač – klizačica
klokan – klokanica
ključar – ključarica
knez – kneginja
Kninjanin – Kninjanka
knjižar – knjižarica
knjižničar – knjižničarka
kockar – kockarica
kolaboracionist – kolaboracionistica
kolega – kolegica
kolonist – kolonistica
kolorist – koloristica
kolporter – kolporterka

Kolumbijac – Kolumbijka
komandant – komandantica
komedijaš – komedijašica
komentator – komentatorica
komičar – komičarka
kompanjon – kompanjonka
komparatist – komparatistica
kompozitor – kompozitorica
komunist – komunistica
Konavljanin – Konavoka
koncesionar – koncesionarka
kondukter – kondukterka
konferansijer – konferansijerka
Kongoanac – Kongoanka
konkurent – konkurentica
konobar – konobarica
konspirator – konspiratorica
konstruktor – konstruktorica
kontrabasist – kontrabasistica
kontrarevolucionar – kontrarevolucionarka
kontrolor – kontrolorka
konzervator – konzervatorica
konzul – konzulica
konzultant – konzultantica
konzument – konzumentica
konj – kobila
kopač – kopačica
Koprivničanin – Koprivničanka
Korčulanin – Korčulanka
Kordunaš – Kordunašica
Korejac – Korejka
korektor – korektorica
koreograf – koreografkinja
korepetitor – korepetitorica
korespondent – korespondentica
Korinćanin – Korinćanka
kormilar – kormilarka
kostimograf – kostimografkinja
košarač – košaračica
košarkaš – košarkašica
Kotoranin – Kotoranka
kozmetičar – kozmetičarka
kradljivac – kradljivica
kralj – kraljica
kraljević – kraljevna
Krčanin – Krčanka
krčmar – krčmarica
kreator – kreatorica
krijumčar – krijumčarka
kritičar – kritičarka
krivovjerac – krivovjerka
Križevčanin – Križevčanka
krmak – krmača
krojač – krojačica
kroničar – kroničarka
krotitelj – krotiteljica
kršćanin – kršćanka
krvnik – krvnica
kućevlasnik – kućevlasnica
kuglač – kuglačica
kuglaš – kuglašica
kuhar – kuharica
kum – kuma
kupač – kupačica
kurir – kurirka
kustos – kustosica

laborant – laborantica
labud – labudica
laburist – laburistica
lakoatletičar – lakoatletičarka
lakrdijaš – lakrdijašica
larpurlartist – larpurlartistica
Latvijac – Latvijka
lav – lavica
lažljivac – lažljivica
leksikograf – leksikografkinja
lektor – lektorica
Lepoglavac – Lepoglavka

leptir – leptirica
lešinar – lešinarka
Libanonac – Libanonka
liberal – liberalka
Liberijac – Liberijka
Libijac – Libijka
licemjer – licemjerka
licitar – licitarka
Ličanin – Ličanka
lihvar – lihvarica
liječnik – liječnica
likvidator – likvidatorica
Liliputanac – Liliputanka
lingvist – lingvistica
Lisabonac – Lisabonka
Litavac/Litvanac – Litavka/Litvanka
lobist – lobistica
logičar – logičarka
logoraš – logorašica
lončar – lončarica
Londonac – Londonka
lovaš – lovašica
ložač – ložačica
luđak – luđakinja
Luksemburžanin – Luksemburžanka
lupež – lupežica
luteran – luteranka
lutkar – lutkarica
lutnjist – lutnjistica

lj

ljekarnik – ljekarnica
ljepotan – ljepotanka
ljevak – ljevakinja
ljevičar – ljevičarka
ljubavnik – ljubavnica
ljubimac – ljubimica
ljubitelj – ljubiteljica
Ljubljančanin – Ljubljančanka
Ljubušak – Ljubušanka

m

mačak – mačka
mačekovac – mačekovka
Madriđanin – Madriđanka
madrigalist – madrigalistica
Mađar – Mađarica
maestro – meastra
mafijaš – mafijašica
magarac – magarica
magičar – magičarka
magistar – magistra/magistrica
majmun – majmunica
major – majorica
majstor – majstorica
Makaranin – Makaranka
Makedonac – Makedonka
makrobiotičar – makrobiotičarka
maloljetnik – maloljetnica
Maltežanin – Maltežanka
mandatar – mandatarka
mandator – mandatorica
maniker – manikerka
manipulator – manipulatorica
manirist – manirístíca
markiz – markiza
marksist – marksistica
Marsovac – Marsovka
maršal – maršalica
maser – maserka
maslinar – maslinarka
matematičar – matematičarka
matičar – matičarka
maturant – maturantica
Maur – Maurka
mazohist – mazohistica
medicinar – medicinarka
Mediteranac – Mediteranka
medvjed – medvjedica
Međimurac – Međimurka
mehaničar – mehaničarka
melankoličar – melankoličarka

mentor – mentorica
mesar – mesarica
Metkovac – Metkovka
metodičar – metodičarka
mezimac – mezimica
migrant – migrantica
milijarder – milijarderka
milijunaš – milijunašica
mimičar – mimičarka
mineralog – mineraloginja
minijaturist – minijaturistica
ministar – ministrica
mirotvorac – mirotvorka
misionar – misionarka
miš – mišica
mitoman – mitomanka
mjeritelj – mjeriteljica
mjesečar – mjesečarka
mješanac – mješanka
mještanin – mještanka
mladenac – mladenka
Mlečanin – Mlečanka
mlinar – mlinarica
Mljećanin – Mljećanka
mljekar – mljekarica
moderator – moderatorica
Moldavac – Moldavka
molitelj – moliteljica
monah – monahinja
Mongol – Mongolka
montažer – montažerka
moralist – moralistica
Moskovljanin – Moskovljanka
Moslavac – Moslavka
motkaš – motkašica
motorist – motoristica
Motovunjanin – Motovunjanka
Mozambičanin – Mozambičanka
mršavac – mršavica
mrzitelj – mrziteljica
mučenik – mučenica
mučitelj – mučiteljica
mudrac – mudrica
mudrijaš – mudrijašica
muktaš – muktašica
mulat – mulatkinja
muljator – muljatorica
Murteranin – Murteranka/Murterka
musavac – musavica
musliman – muslimanka
mutavac – mutavica
muzealac – muzealka
muzikant – muzikantica

n

nabavljač – nabavljačica
nacionalist – nacionalistica
nacist – nacistica
načelnik – načelnica
nadglednik – nadglednica
nadničar – nadničarka
nadriliječnik – nadriliječnica
nadstojnik – nadstojnica
nadzornik – nadzornica
naftaš – naftašica
najamnik – najamnica
najavljivač – najavljivačica
najmodavac – najmodavka
najmoprimac – najmoprimka
nakladnik – nakladnica
nalaznik – nalaznica
namještenik – namještenica
napasnik – napasnica
narkoman – narkomanka
nasilnik – nasilnica
nasljednik – nasljednica
nastavnik – nastavnica
Našičanin – Našičanka
natjecatelj – natjecateljica
naučnik – naučnica
nautičar – nautičarka
nećak – nećakinja

nemarnik – nemarnica
neotesanac – neotesanka
nepismenjak – nepismenjakinja
neprijatelj – neprijateljica
neprofesionalac – neprofesionalka
nesretnik – nesretnica
nestručnjak – nestručnjakinja
nezadovoljnik – nezadovoljnica
nezahvalnik – nezahvalnica
Nigeranin – Nigeranka
Nigerijac – Nigerijka
nihilist – nihilistica
Nijemac – Njemica
Nizozemac – Nizozemka
nobelovac – nobelovka
nogometaš – nogometašica
Normanđanin – Normanđanka
Norvežanin – Norvežanka
nosač – nosačica
nostalgičar – nostalgičarka
novak – novakinja
novator – novatorica
novčar – novčarica
novelist – novelistica
novinar – novinarka
Novosađanin – Novosađanka
Novozelanđanin – Novozelanđanka
Nubijac – Nubijka
numizmatičar – numizmatičarka

nj

njegovatelj – njegovateljica

o

obavještajac – obavještajka
objavljivač – objavljivačica
obješenjak – obješenjakinja
oblikovatelj – oblikovateljica
obmanjivač – obmanjivačica
oboist – oboistica
obraćenik – obraćenica
obrađivač – obrađivačica
Obrovčanin – Obrovčanka
očajnik – očajnica
odbojkaš – odbojkašica
odgojitelj – odgojiteljica
odlikaš – odlikašica
Ogulinac – Ogulinka
okupator – okupatorica
omladinac – omladinka
ontolog – ontologinja
opančar – opančarka
Opatijac – Opatijka
opsjenar – opsjenarka
opskrbljivač – opskrbljivačica
opskrbnik – opskrbnica
optičar – optičarka
opunomoćenik – opunomoćenica
Opuzenac – Opuzenka
orač – oračica
Orahovčanin – Orahovčanka
orangutan – orangutanica
orguljaš – orguljašica
Oroslavčanin – Oroslavčanka
ortak – ortakinja
ortoped – ortopedica
Osječanin – Osječanka
oštećenik – oštećenica
otmičar – otmičarka
otočanin – otočanka
otolog – otologinja
otorinolaringolog – otorinolaringologinja
ovčar – ovčarica
ovjerovitelj – ovjeroviteljica
Ozaljčanin – Ozaljčanka

p

pacijent – pacijentica
paćenik – paćenica

padavičar – padavičarka
padobranac – padobranka
pajdaš – pajdašica
Pakistanac – Pakistanka
Pakračanin – Pakračanka
paleontolog – paleontologinja
Palestinac – Palestinka
paničar – paničarka
Panonac – Panonka
pantomimičar – pantomimičarka
Paragvajac – Paragvajka
paraplegičar – paraplegičarka
Parižanin – Parižanka
parlamentarac – parlamentarka
parnasovac – parnasovka
parničar – parničarka
parodontolog – parodontologinja
partijac – partijka
partizan – partizanka
partner – partnerica
pas – kuja
pastir – pastirica
pastorak – pastorka
Pašmanac – Pašmanka
patak – patka
patnik – patnica
patolog – patologinja
patricij – patricijka
paun – paunica
pazitelj – paziteljica
pedagog – pedagoginja
pedijatar – pedijatrica
pediker – pedikerka
pekar – pekarica
Pelješčanin – Pelješčanka/Pelješka
penzioner – penzionerka
Peraštanin – Peraštanka/Peraškinja
Peruanac – Peruanka
Perušićanin – Perušićanka
perverznjak – perverznjakinja
Perzijanac – Perzijanka
pesimist – pesimistica
Petrinjac – Petrinjka
pijanist – pijanistica
pilot – pilotkinja
piljar – piljarica
pionir – pionirka
pipničar – pipničarka
piroman – piromanka
pirotehničar – pirotehničarka
pisar – pisarica
Pitomačanin – Pitomačanka
pivničar – pivničarka
pjesnik – pjesnikinja
pješak – pješakinja
pjevač – pjevačica
plačljivac – plačljivica
plaćenik – plaćenica
plagijator – plagijatorica
planer – planerka
planinar – planinarka
plantažer – plantažerka
plašljivac – plašljivica
plemenitaš – plemenitašica
plemić – plemkinja
plesač – plesačica
pletač – pletačica
Pleterničanin – Pleterničanka
Plitvičanin – Plitvičanka
plivač – plivačica
Pločanin – Pločanka
pljačkaš – pljačkašica
pljeskač – pljeskačica
pljuvač – pljuvačica
pobjednik – pobjednica
pobočnik – pobočnica
pobunjenik – pobunjenica
početnik – početnica
podanik – podanica
podcjenjivač – podcjenjivačica
podnositelj – podnositeljica
Podravac – Podravka

podrugivač – podrugivačica
podstanar – podstanarka
Podunavac – Podunavka
podupiratelj – podupirateljica
poduzetnik – poduzetnica
podvornik – podvornica
poganin – poganka
poglavar – poglavarica
pohlepnik – pohlepnica
pohotnik – pohotnica
pokazivač – pokazivačica
pokeraš – pokerašica
poklonik – poklonica
pokojnik – pokojnica
pokretač – pokretačica
polemičar – polemičarka
političar – političarka
politikant – politikantica
politolog – politologinja
Poljak – Poljakinja
poljodjelac – poljodjelka
pomagač – pomagačica
pomoćnik – pomoćnica
pomodar – pomodarka
ponavljač – ponavljačica
popravljač – popravljačica
porobljivač – porobljivačica
portir – portirka
Portugalac – Portugalka
Posavac – Posavka
posjednik – posjednica
posjetitelj – posjetiteljica
poslanik – poslanica
poslodavac – poslodavka
posloprimac – posloprimka
posrednik – posrednica
posteljar – posteljarka
postolar – postolarka
pošiljatelj – pošiljateljica
poštar – poštarica
potpukovnik – potpukovnica
pouzdanik – pouzdanica
povjesničar – povjesničarka
povratnik – povratnica
poznavatelj – poznavateljica
Požežanin – Požežanka
pragmatičar – pragmatičarka
praktičar – praktičarka
praktikant – praktikantica
pratilac – pratilja
pravednik – pravednica
pravnik – pravnica
pravobranitelj – pravobraniteljica
Pražanin – Pražanka
prefriganac – prefriganka
pregovarač – pregovaračica
Pregrađanin – Pregrađanka
prekršitelj – prekršiteljica
preljubnik – preljubnica
premijer – premijerka
prenositelj – prenositeljica
prerađivač – prerađivačica
prevarant – prevarantica
prevoditelj – prevoditeljica
prevratnik – prevratnica
prezbiterijanac – prezbiterijanka
prezimenjak – prezimenjakinja
prgavac – prgavica
prijatelj – prijateljica
prijestupnik – prijestupnica
primarijus – primarija
Primorac – Primorka
primorac – primorka
princ – princeza
pripadnik – pripadnica
pripovjedač – pripovjedačica
priređivač – priređivačica
prirodnjak – prirodnjakinja
pristupnik – pristupnica
prisvajač – prisvajačica
prkosnik – prkosnica
procjenitelj – procjeniteljica

procjenjivač – procjenjivačica
prodavač – prodavačica
producent – producentica
profesionalac – profesionalka
profesor – profesorica
profiter – profiterka
prognanik – prognanica
prognostičar – prognostičarka
progonitelj – progoniteljica
programer – programerka
proizvođač – proizvođačica
projektant – projektantica
prokletnik – prokletnica
prokurist – prokuristica
proleter – proleterka
promatrač – promatračica
prometnik – prometnica
pronalazač – pronalazačica
pronevjeritelj – pronevjeriteljica
propagandist – propagandistica
propagator – propagatorica
propovjednik – propovjednica
proricatelj – proricateljica
prorok – proročica
prosjak – prosjakinja
prostak – prostakinja/prostakuša
prosvjetitelj – prosvjetiteljica
protagonist – protagonistica
protestant – protestantica/protestantkinja
protivnik – protivnica
protukandidat – protukandidatkinja
proučavatelj – proučavateljica
provalnik – provalnica
prozaik – prozaičarka
prozivač – prozivačica
Prus – Pruskinja
prvak – prvakinja
prvašić – prvašica
prvostupnik – prvostupnica
prvoškolac – prvoškolka
psihoanalitičar – psihoanalitičarka
psiholog – psihologinja
psihopat – psihopatkinja
psihoterapeut – psihoterapeutkinja
psovač – psovačica
publicist – publicistica
pučanin – pučanka
pukovnik – pukovnica
Puljanin – Puljanka
punitelj – puniteljica
punoljetnik – punoljetnica
Puntar – Puntarka (iz Punta na otoku Krku)
puran – pura
pustolov – pustolovka
pušač – pušačica
putnik – putnica

R

Rabljanin – Rabljanka
racionalist – racionalistica
računovođa – računovotkinja
radićevac – radićevka
radiomehaničar – radiomehaničarka
radioreporter – radioreporterka
radnik – radnica
radoholičar – radoholičarka
radoznalac – radoznalka
ragbijaš – ragbijašica
ranoranilac – ranoranilica
ranjenik – ranjenica
rasipnik – rasipnica
rasist – rasistica
raskošnik – raskošnica
raspačavač – raspačavačica
raspoređivač – raspoređivačica
raspuštenik – raspuštenica
rastavljenik – rastavljenica
ratnik – ratnica
ravnatelj – ravnateljica

razbojnik – razbojnica
razrednik – razrednica
reakcionar – reakcionarka
realist – realistica
realizator – realizatorica
recenzent – recenzentica
recepcioner – recepcionarka
recitator – recitatorica
redaktor – redaktorica
redatelj – redateljica
redovnik – redovnica
referent – referentica
reflektant – reflektantica
reformator – reformatorica
regent – regentica
reklamer – reklamerka
rekorder – rekorderka
rektor – rektorica
rendgenolog – rendgenologinja
rentijer – rentijerka
reporter – reporterka
reprezentativac – reprezentativka
republikanac – republikanka
restaurator – restauratorica
retoričar – retoričarka
reumatičar – reumatičarka
reumatolog – reumatologinja
revizor – revizorica
revolucionar – revolucionarka
revolveraš – revolverašica
rezervist – rezervistica
režiser – režiserka
Riječanin – Riječanka
Rimljanin – Rimljanka
rimokatolik – rimokatolkinja
rinolog – rinologinja
rival – rivalka
rizničar – rizničarka
rob – robinja/ropkinja
robijaš – robijašica
robovlasnik – robovlasnica
rođak – rođakinja
rojalist – rojalistica
roker – rokerica
roletar – roletarka
Rom – Romkinja
romanist – romanistica
romansijer – romansijerka
romantičar – romantičarka
rugalac – rugalica
rukavičar – rukavičarka
rukometaš – rukometašica
rukovoditelj – rukovoditeljica
Rumunj – Rumunjka
Rus – Ruskinja
rusist – rusistica
rusofil – rusofilka
rušitelj – rušiteljica
rutavac – rutavica
rutiner – rutinerka

S

saboter – saboterka
sadist – sadistica
saditelj – saditeljica
saksofonist – saksofonistica
salezijanac – salezijanka
samaritanac – samaritanka
Samoborac – Samoborka
samotnik – samotnica
samrtnik – samrtnica
sanjač – sanjačica
Sarajlija – Sarajka
sastavljač – sastavljačica
satiričar – satiričarka
satnik – satnica (čin)
savjetnik – savjetnica
scenarist – scenaristica
scenograf – scenografkinja
sebičnjak – sebičnjakinja
sekretar – sekretarica
seksolog – seksologinja
sektaš – sektašica

sekundant – sekundantica
selektor – selektorica
seljak – seljakinja
seljanin – seljanka
semantičar – semantičarka
seminarist – seminaristica
Senjanin – Senjanka/Senjka
serviser – serviserka
shizofreničar – shizofreničarka
simbolist – simbolistica
simentalac – simentalka
simfoničar – simfoničarka
simpatizer – simpatizerka
simulant – simulantica
sindikalist – sindikalistica
sinoptičar – sinoptičarka
Sinjanin – Sinjanka
sirotan – sirotanka/sirotica
sjevernjak – sjevernjakinja
skakač – skakačica
Skandinavac – Skandinavka
skaut – skautkinja
skečer – skečerica
skejter – skejterica
skijaš – skijašica
skitač – skitačica
skladatelj – skladateljica
skladištar – skladištarka
skleroticar – skleroticarka
skojevac – skojevka
Skopljanac – Skopljanka
skorojević – skorojevićka
skrbnik – skrbnica
skretničar – skretničarka
skriboman – skribomanka
skripter – skripterica
skrivač – skrivačica
skulptor – skulptorica
skupljač – skupljačica
slalomaš – slalomašica
slastičar – slastičarka
slavist – slavistíca
slavitelj – slaviteljica
slavljenik – slavljenica
slavodobitnik – slavodobitnica
Slavonac – Slavonka
slikar – slikarica
slon – slonica
Slovak – Slovakinja
Slovenac – Slovenka
sluga – sluškinja/služavka
slušatelj – slušateljica
službenik – službenica
sljedbenik – sljedbenica
smrtnik – smrtnica
smušenjak – smušenjakinja
smutljivac – smutljivica
snagator – snagatorica
sobar – sobarica
socijalist – socijalistica
sociolog – sociologinja
solist – solistica
spasitelj – spasiteljica
spavač – spavačica (žena)
specijalist – specijalistica
specijalizant – specijalizantica
speleolog – speleologinja
spiker – spikerica
spiritist – spiritistica
spisatelj – spisateljica
Splićanin – Splićanka
sponzor – sponzorica
sportaš – sportašica
spustaš – spustašica
sramežljivac – sramežljivica
Srbin – Srpkinja
srednjoprugaš – srednjoprugašica
srednjoškolac – srednjoškolka
sretnik – sretnica
stanar – stanarka (ptica je stanarica)
stanodavac – stanodavka
staratelj – stirateljica

staretinar – staretinarka
statičar – statičarka
statist – statistica
statističar – statističarka
stažist – stažistica
stenograf – stenografkinja
stidljivac – stidljivica
stilist – stilistica
stipendist – stipendistica
stjuard – stjuardesa
stočar – stočarica
stolnotenisač – stolnotenisačica
stomatolog – stomatologinja
stradalnik – stradalnica
stranac – strankinja
streličar – streličarka
stručnjak – stručnjakinja
strukturalist – strukturalistica
strvinar – strvinarka
student – studentica
subotar – subotarka
Subotičanin – Subotičanka
sudac – sutkinja
Sudanac – Sudanka
sudionik – sudionica
sugovornik – sugovornica
sugrađanin – sugrađanka
suigrač – suigračica
sumještanin – sumještanka
sumnjivac – sumnjivica
sunarodnjak – sunarodnjakinja
suosnivač – suosnivačica
suparnik – suparnica
supredsjedatelj – supredsjedateljica
suprug – supruga
suradnik – suradnica
suseljanin – suseljanka
susjed – susjeda
sustanar – sustanarka
suvlasnik – suvlasnica
svetac – svetica
svirač – sviračica
svjedok – svjedokinja
svjetioničar – svjetioničarka
svodnik – svodnica

Š

šahist – šahistica
šampion – šampionka
šanker – šankerica
šansonijer – šansonijerka
šaptač – šaptačica
šarlatan – šarlatanka
šašavac – šašavica
šećeraš – šećerašica
šef – šefica
šegrt – šegrtica
šetač – šetačica
Šibenčanin – Šibenčanka/Šibenka
šintoist – šintoistica
širitelj – šiviteljica
školarac – školarka
Škot – Škotkinja
šmeker – šmekerica
šminker – šminkerica
šmrkavac – šmrkavica
Šokac – Šokica
Šoltanin – Šoltanka
šovinist – šovinistica
Španjolac – Španjolka
špediter – špediterka
špekulant – špekulantica
špijun – špijunka
športaš – športašica
Štajerac – Štajerka
štokavac – štokavka
štovatelj – štovateljica
štrajkaš – štrajkašica
štrajkolomac – štrajkolomka
štreber – štreberica
šugavac – šugavica
šupljoglavac – šupljoglavka

Šveđanin – Šveđanka
švercer – švercerica
Švicarac – Švicarka

T

Tadžik – Tadžikinja
tajnik – tajnica
taksist – taksistica
taktičar – taktičarka
talac – taokinja
Talijan – Talijanka
talijanist – talijanistica
tamburaš – tamburašica
tamničar – tamničarka
tapetar – tapetarka
teatrolog – teatrologinja
tehničar – tehničarka
tehnolog – tehnologinja
Teksašanin – Teksašanka
telefonist – telefonistica
telegrafist – telegrafistica
tenisač – tenisačica
teolog – teologinja
teoretičar – teoretičarka
tepavac – tepavica
terapeut – terapeutkinja
terminolog – terminologinja
terorist – teroristica
teškoatletičar – teškoatletičarka
tetraplegičar – tetraplegičarka
težak – težakinja
Tibetanac – Tibetanka
tigar – tigrica
timpanist – timpanistica
tinejdžer – tinejdžerica
tipkač – tipkačica
Tiranac – Tiranka
tiranin – tiranka
tjelohranitelj – tjelohraniteljica
tješitelj – tješiteljica
tkalac – tkalja
tlačitelj – tlačiteljica
točitelj – točiteljica
Togoanac – Togoanka
Tokijac – Tokijka
Toskanac – Toskanka
tračer – tračerica
trafikant – trafikantica
tragičar – tragičarka
traktorist – traktoristica
traljavac – traljavica
tramvajac – tramvajka
traumatolog – traumatologinja
travar – travarica
trećoredac – trećoretkinja
tremaš – tremašica
trener – trenerica
trgovac – trgovkinja
triperaš – triperašica
trkač – trkačica
Trogiranin – Trogiranka/Trogirka
Trojanac – Trojanka
trombonist – trombonistica
trovač – trovačica
Tršćanin – Tršćanka
trubač – trubačica
trubljač – trubljačica
tuđinac – tuđinka
Tunguz – Tungužanka
Tunižanin – Tunižanka
Turčin – Turkinja
turist – turistica
Turkmen – Turkmenka
Turopoljac – Turopoljka
tužitelj – tužiteljica
tvorničar – tvorničarka

U

ubijač – ubijačica
ucjenjivač – ucjenjivačica

učenik – učenica
učenjak – učenjakinja
učitelj – učiteljica
udarač – udaračica
udaraljkaš – udaraljkašica
udovac – udovica
Uganđanin – Uganđanka
ugledník – uglednica
ugnjetavač – ugnjetavačica
ugostitelj – ugostiteljica
ugovarač – ugovaračica
uhićenik – uhićenica
ujedinitelj – ujediniteljica
Ukrajinac – Ukrajinka
ukućanin – ukućanka
ulagač – ulagačica
uličar – uličarka
ultraš – ultrašica
umirovljenik – umirovljenica
umjetnik – umjetnica
umnik – umnica
unesrećenik – unesrećenica
uništavatelj – uništavateljica
unitarist – unitaristica
unproforac – unproforka
unuk – unuka
uplatitelj – uplatiteljica
upravitelj – upraviteljica
upravljač – upravljačica
urbanist – urbanistica
urednik – urednica
urođenik – urođenica
urolog – urologinja
urotnik – urotnica
Urugvajac – Urugvajka
useljenik – useljenica
ušljivac – ušljivica
utajivač – utajivačica
utemeljitelj – utemeljiteljica
utjerivač – utjerivačica
utopist – utopistica
uvoznik – uvoznica
uzdržavatelj – uzdržavateljica
uzgajivač – uzgajivačica
uzurpator – uzurpatorica
uživatelj – uživateljica

V

Valpovac – Valpovka
vampir – vampirica
Varaždinac – Varaždinka
Varšavljanin – Varšavljanka
vegetarijanac – vegetarijanka
veleposjednik – veleposjednica
veleposlanik – veleposlanica
veletrgovac – veletrgovkinja
velikan – velikanka
velikaš – velikašica
Venecijanac – Venecijanka
verist – veristica
veslač – veslačica
veterinar – veterinarka
vezač – vezačica
vezist – vezistica
vibrofonist – vibrofonistica
videotekar – videotekarka
vidjelac – vidjelica
vidovnjak – vidovnjakinja
vijećnik – vijećnica
vinogradar – vinogradarka
violinist – violinistica
violist – violistica
violončelist – violončelistica
virolog – viologinja
Višanin – Višanka
višebojac – višebojka
vizažist – vizažistica
vizionar – vizionarka
vjernik – vjernica
vjerolomac – vjerolomka
vjeroučitelj – vjeroučiteljica

vježbač – vježbačica
vježbenik – vježbenica (žena)
vladar – vladarica
vlasnik – vlasnica
vlastelin – vlastelinka
vlasuljar – vlasuljarka
voćar – voćarica
vodar – vodarica
vodeničar – vodeničarka
vodič – vodičica
voditelj – voditeljica
vojnik – vojnikinja
vojvoda – vojvotkinja
Vojvođanin – Vojvođanka
volonter – volonterka
vozač – vozačica
vrač – vračara
vrag – vražica
vragolan – vragolanka
vratar – vratarica/vratarka
Vrgorčanin – Vrgorčanka
vršitelj – vršiteljica
vršnjak – vršnjakinja
vrtlar – vrtlarica
vuk – vučica
Vukovarac/Vukovarčanin – Vukovarka/Vukovarčanka
vulgarizator – vulgarizatorica

Z

zabavljač – zabavljačica
zabavnjak – zabavnjakinja
Zabočanin – Zabočanka
zabušant – zabušantica
Zadranin – Zadranka
zadrugar – zadrugarka
Zagorac – Zagorka
zagovornik – zagovornica
Zagrepčanin – Zagrepčanka
zajmodavac – zajmodavka
zajmoprimac – zajmoprimka
zakonodavac – zakonodavka
zakupnik – zakupnica
zalogaoničar – zalogaoničarka
zaljevač – zaljevačica
zaljubljenik – zaljubljenica
zamazanac – zamazanka
Zambijac – Zambijka
zamjenik – zamjenica
zanesenjak – zanesenjakinja
zapadnjak – zapadnjakinja
zapisničar – zapisničarka
zaposlenik – zaposlenica
zapovjednik – zapovjednica
zarobljenik – zarobljenica
zaručnik – zaručnica
zastupnik – zastupnica
zaštitnik – zaštitnica
zatočenik – zatočenica
zatornik – zatornica
zboraš – zborašica
zborist – zboristica
zec – zečica
zemljak – zemljakinja
Zemljanin – Zemljanka
zemljoposjednik – zemljoposjednica
zemljoradnik – zemljoradnica
Zlarinjanin – Zlarinka
zločinac – zločinka
zlokobnik – zlokobnica
zlopatnik – zlopatnica
zlostavljač – zlostavljačica
zlotvor – zlotvorka
znanstvenik – znanstvenica
znatiželjnik – znatiželjnica
zoolog – zoologinja
zootehničar – zootehničarka
zubar – zubarica
zubotehničar – zubotehničarka
zvjezdoznanac – zvjezdoznanka

Ž

žabar – žabarka
žalitelj – žaliteljica
željezničar – željezničarka
žetelac – žetelica
žgoljavac – žgoljavica
Židov – Židovka
živčenjak – živčenjakinja
živoder – živoderka
Žminjac – Žminjka
žongler – žonglerica
Županjac – Županjka
župljanin – župljanka
Župljanin – Župljanka/Župka
žurnalist – žurnalistica
žutokljunac – žutokljunka
žvakač – žvakačica

POJMOVNIK

ASIMILACIJA ili **JEDNAČENJE** – glasovna promjena koja se provodi kada se nađu zajedno dva suglasnika različita po zvučnosti; izjednačuju se tako da se prvi ravna po drugome i prelazi u svoj zvučni ili bezvučni parnjak.

BEZVUČNI SUGLASNICI jesu: *p, t, k, s, š, f, h, c, č, ć.*

BLISKOZNAČNICA ili **NEPRAVI SINONIM** – riječ koja se glasovnim sastavom razlikuje od druge s kojom ima blisko značenje, npr. *kuća – dom, obitelj – porodica.*

BROJEVI – promjenjive i nepromjenjive riječi kojima brojimo, tj. označujemo koliko ima osoba ili predmeta ili koji su po redu. Brojevi se bilježe brojkama.

Po značenju brojeve dijelimo na:

glavne – izriču količinu onoga što se kazuje imenicom (/koliko?/: *jedan, dva, tri* itd., *deset, jedanaest, dvanaest* itd., *dvadeset, dvadeset jedan* itd., *sto, tisuću, milijun, milijardu, bilijun* itd.)

redne – njima se izriče redoslijed onoga što se kazuje imenicom (/koji?/: *prvi, drugi, treći* itd., *deseti, stoti* itd.); kod pisanja rednih brojeva iza brojke pišemo točku (npr. 1.).

Od glavnih brojeva sklanjaju se samo *jedan, dva, dvije, tri* i *četiri.* Svi redni brojevi sklanjaju se kao određeni pridjevi.

Brojeve *tisuću, milijun* i *milijardu* u ustrojstvu viših brojeva zamjenjuju imenice *tisuća, milijun* i *milijarda* – npr. (2.500.300.180) *dvije milijarde petsto milijuna tristo tisuća sto osamdeset.*

Broj *sto* može zamijeniti imenica *stotina* – npr. (568) *pet stotina šezdeset osam.*

ČESTICE – nepromjenjiva vrsta riječi koja služi za oblikovanje ili preoblikovanje rečenica. Iskazuju stav govornika prema onome o čemu govori i određuju intonaciju rečenice.

Prema ulozi u rečenici čestice možemo podijeliti na dvije osnovne skupine:

nesamostalne – koje modificiraju značenja drugih riječi, spojeva riječi ili rečenica (npr. *zar, li, barem, da, ne, god* itd.)

samostalne – koje se odnose na čitavu rečenicu i modificiraju po nečemu njezin sadržaj (*vjerojatno, doista, uglavnom, naravno, srećom* itd.).

DEKLINACIJA ili **SKLONIDBA** – mijenjanje oblika imenskih riječi (imenice, zamjenice, pridjevi i brojevi) kako bi se označile razlike u broju i padežu.

DEMINUTIV ili **UMANJENICA** – oblik imenice ili druge imenske riječi kojim se izražava: 1. umanjenost, npr. *nožica*; 2. prisnost, familijarnost, npr. *tatica.*

DVOJINA ili **DUAL** – u staroslavenskom jeziku bila su tri broja: jednina, dvojina (dual) i množina. Oblici u dvojini upotrebljavaju se kad se govori o dva pojma. Danas dvojinu prepoznajemo po nastavku *-iju* u nekim padežima, kao ostatak stare *i*-deklinacije, npr. *gostiju, prstiju* i sl.

ETNICI – nazivi za stanovnike naseljenoga mjesta, regije, države, kontinenta: Rijeka – *Riječanin, Riječanka*; Slavonija – *Slavonac, Slavonka*; Poljska – *Poljak, Poljakinja*; Afrika – *Afrikanac, Afrikanka.*

FUNKCIONALNI STILOVI:

administrativni stil – racionalan i jezgrovit način izražavanja obilježen uredsko-poslovnim rječnikom koji se primjenjuje u službenim dopisima, zakonima, žalbama, izvješćima i sl.

književnoumjetnički (beletristički) stil – emocionalan, subjektivan način izražavanja u književnosti i umjetnosti, obilježen slikovitošću, bogatstvom izričaja i izražajnih sredstava

popularnoznanstveni stil – način izražavanja u člancima, udžbenicima i priručnicima u kojima se populariziraju znanstvena dostignuća miješanim stilom preciznosti i stručnosti te slikovitosti

publicistički (novinarski) stil – mješavina književnoumjetničkoga i znanstvenoga stila koji se rabi u novinarstvu

razgovorni (kolokvijalni) stil – individualan i subjektivan način izražavanja karakterističan za neposrednu međuljudsku komunikaciju

znanstveni stil – racionalan i jezgrovit stil znanosti obilježen obiljem uopćenih i stručnih termina radi što veće preciznosti izražavanja.

GLAGOLI – promjenjive riječi koje pokazuju da netko nešto radi, da se nešto zbiva ili naznačuju stanje u kome se netko ili nešto nalazi (*kopati, gristi*; *grmjeti, sijevati*; *spavati, putovati*).

Po trajanju glagolske radnje, po svome vidu, glagoli se dijele na:

svršene (perfektivne) glagole koji znače radnju koja je završila (*skočiti, donijeti, početi, popiti*)

nesvršene (imperfektivne) glagole koji se dijele na:

- trajne (durativne) glagole – znače radnju koja traje dulje vrijeme bez prekida (*govoriti, čitati*)
- učestale (iterativne) glagole – znače radnju koja traje dulje vrijeme s prekidima ili radnju koja se ponavlja (*zapitkivati, poskakivati, pregledati*)

dvovidne glagole koji mogu značiti i svršenu i nesvršenu radnju (*vidjeti, telefonirati, parkirati*).

Po predmetu (objektu) glagolske radnje glagole dijelimo na:

prijelazne (tranzitivne) – uza se mogu imati objekt u akuzativu (*čitam knjigu*)

neprijelazne – uza se ne mogu imati objekt u akuzativu (*smijati se, nadati se*)

povratne (refleksivne) – uza se imaju povratnu zamjenicu *se*. Oni se dijele na:

prave povratne – zamjenički oblik *se* može biti zamijenjen punim oblikom *sebe* (*učenica se češlja*)

neprave povratne – zamjenički oblik *se* ne može biti zamijenjen naglašenim oblikom *sebe* (*djeca se čude*)

uzajamno (recipročno) povratne – u rečenici dva ili više subjekata vrše radnju uzajamno (*učenice se igraju*).

Promjena glagolskih oblika naziva se konjugacija ili sprezanje. Glagolski oblici jesu:

1. glagolska vremena:
   sadašnje vrijeme (prezent): *čitam*
   prošlo nesvršeno vrijeme (imperfekt): *čitah*
   prošlo svršeno vrijeme (aorist): *pročitah*
   prošlo složeno vrijeme (perfekt): *čitala sam*
   pretprošlo vrijeme (pluskvamperfekt): *bila sam (bijah) čitala*
   buduće vrijeme (futur): *čitat ću*
   predbuduće vrijeme (futur drugi): *budem čitala*
2. glagolski načini:
   izjavni način (indikativ): *čitam*
   zapovjedni način (imperativ): *čitaj*
   pogodbeni način (kondicional): *bih čitala* (kondicional prvi ili sadašnji); *bih bila čitala* (kondicional drugi ili prošli)
3. glagolski prilozi:
   prilog sadašnji (particip prezenta): *čitajući*
   prilog prošli (particip perfekta): *pročitavši*
4. glagolski pridjevi:
   pridjev radni (aktivni): *čitala*
   pridjev trpni (pasivni): *čitana*
5. neodređeni oblik (infinitiv): *čitati*.

Niječni glagolski oblici tvore se tako da im se doda niječna čestica *ne* ili *ni* koja se piše odvojeno od glagolskog oblika: *ne kažemo, ne bismo, ne htjedosmo*; jedino se s nenaglašenim oblicima glagola htjeti piše zajedno: *neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće*; pravopis dopušta i pisanje oblika: *ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će*.

HIJAT ili **ZIJEV** – položaj usta pri neposrednom prijelazu s izgovora jednog samoglasnika na izgovor drugog (npr. *bio* izgovaramo *bijo*).

IMENICE – promjenjive riječi kojima imenujemo stvari, bića i pojave.

Dijelimo ih na:

opće (*rijeka, nos, mačka, knjiga*)

vlastite (*Zagreb, Luka* (ime jedne određene osobe), *Jupiter, Hrvat, Gundulićeva ulica*).

Prema onome što znače, imenice možemo podijeliti i na:

stvarne (konkretne): *selo, pas, kiša, učenik, srebro*

mislene (apstraktne): *misao, dobrota, trud, pjevanje.*

U imenica razlikujemo tri gramatičke kategorije:

1. Kategorija roda:
   muški rod (*sin, brat, bik, prozor*)
   ženski rod (*majka, kći, srna, kuća*)
   srednji rod (*dijete, jare, selo, polje*).
2. Kategorija broja:
   jednina (*sin, majka, selo*)
   množina (*sinovi, majke, sela*)
   zbirne imenice (*cvijeće, kamenje, grmlje*).

Neke se imenice upotrebljavaju samo u jednini i za njih koristimo latinski naziv *singularia tantum* (*granje, zdravlje*), a druge samo u množini i za njih koristimo latinski naziv *pluralia tantum* (*škare, vrata*).

3. Kategorija padeža

Padež izriče odnose imenice s ostalim riječima u rečenici. Različiti padeži pokazuju različite pojmovne odnose među riječima u rečenici.

Mijenjanje oblika imenske riječi po padežima zove se deklinacija (sklonidba). Razlikujemo sedam padeža: nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ, lokativ, instrumental.

ISTOZNAČNICA ili **PRAVI SINONIM** – riječ koja se glasovnim sastavom razlikuje od druge s kojom ima isto značenje, npr. *kiša – dažd.*

JEDNAČENJE, *v.* **ASIMILACIJA**

KALK – doslovna prevedenica (npr. *kolodvor*; *dvopek*; *utisak*; *pravopis* itd.).

KOMPOZIT – riječ sastavljena od dviju ili više riječi, složenica (npr. kriv(o) + lov(iti) = *krivolov*).

KONGRUENCIJA, *v.* **SROČNOST**

KTETICI – posvojni pridjevi etnika, npr. Zagrepčanin – *zagrebački*, Karlovčanin – *karlovački*.

MOCIJSKE ili **PARNE IMENICE** – imenice koje označuju ženske osobe istoga zanimanja, djelatnosti i/ili osobina kao i iste imenice u muškom rodu, a razlika je samo u oznaci spola (npr. *radnik – radnica, učitelj – učiteljica* i sl.).

NAVEZAK ili **POKRETNI SAMOGLASNIK** – naziv za samoglasnik koji može doći na kraju riječi, a da nimalo ne promijeni značenje riječi (dobrom – dobrom*u*/dobrom*e*, pred – pred*a*).

NEPČANI SUGLASNICI ili **PALATALI** jesu: *č, ć, dž, đ, j, lj, nj, š, ž.*

NEPRAVI SINONIM, *v.* **BLISKOZNAČNICA**

PALATALI, *v.* **NEPČANI SUGLASNICI**

PARNE IMENICE, *v.* **MOCIJSKE IMENICE**

POKRETNI SAMOGLASNIK, *v.* **NAVEZAK**

POLUSLOŽENICA – nepotpuna složenica u kojoj prvi dio označuje drugi kao atribut, ali se ne sklanja i zadržava svoj naglasak; te dvije riječi povezujemo spojnicom (crticom); npr. *spomen-ploča*, gen. *spomen-ploče* itd.

PRAVI SINONIM, *v.* **ISTOZNAČNICA**

PREFIGIRANI GLAGOLI – glagoli nastali dodavanjem nekoga prefiksa, npr. hodati – *prohodati*, piti – *popiti*, pjevati – *zapjevati* i sl.

PREFIKS – jezični element koji se uspostavlja kao prednji dio korijena ili osnove riječi i tvori novu cjelinu, npr. *za* + raditi → zaraditi.

PRIDJEVI – promjenjive riječi koje se dodaju (pridijevaju) imenicama kako bi označili svojstva bića, predmeta, pojava i osjećaja koja su imenovana tim imenicama.

Po značenju pridjeve dijelimo na:

opisne (kvalitativne): /kakvo je što?/: *dobar, mršav, lijen, crven*
posvojne (posesivne): /čije je što?/: *sestrin, školski, hrvatski*
građevne (materijalne): /od čega je što?/: *drven, platnen.*

Pridjevi se u rodu i broju slažu s imenicom uz koju se nalaze: *lijep život, lijepa djevojka, lijepo ljeto; lijepi životi, lijepe djevojke, lijepa ljeta.*

Pridjevi imaju dva oblika:

neodređeni (kraći): /kakav?/: *crven* (*Nos je crven.*)
Neodređeni oblik pridjeva znači nešto nepoznato, neodređeno, opće.
određeni (duži): /koji?/: *crveni* (*Tvoj crveni nos.*)
Određeni oblik pridjeva znači nešto poznato, određeno, neko stalno, trajno svojstvo.

Opisni pridjevi imaju gramatičku kategoriju koju nemaju druge vrste riječi – komparaciju (stupnjevanje). Njome se može iskazati stupanj svojstva predmeta. Razlikujemo tri stupnja: pozitiv – osnovni stupanj (*lijep*), komparativ – viši stupanj (*ljepši*) i superlativ – najviši stupanj (*najljepši*).

PRIJEDLOZI – nepromjenjive riječi koje pokazuju odnose među predmetima, osobama ili događajima (*u, uz, s, k, niz,* preko, *na, do, ispod, iznad*). Ne mogu stajati sami nego udruženi s imenskim riječima u kosim padežima te s njima tvore prijedložni izraz. Prijedlozi se nalaze ispred riječi na koje se odnose (*u* kazalište, *na* sastanku), a samo rijetki mogu dolaziti i iza riječi (npr. zdravlja *radi,* svemu *usprkos*). Neki prijedlozi mogu oblikom biti isti kao neki prilozi, ali ih razlikujemo po tome što prijedlozi uvijek stoje uz imensku riječ u padežu, a prilozi uz glagol.

PRIJEVOJ – promjena samoglasnika u korijenu riječi poteklih iz istoga korijena, npr. *skA-ka-ti, skO-či-ti.*

PRILOZI – nepromjenjive riječi koje određuju mjesto, vrijeme, način i uzrok i odgovaraju na pitanja: gdje?, kamo?, kuda?, dokle?, odakle?, kada?, otkada?, koliko?, kako?, zašto? (*ovdje, nikamo, ovuda*; *jučer, sutra, uskoro*; *brzo, lijepo, glasno*; *stoga, zato*; *dosta, previše, mnogo*). Prilozi se najčešće prilažu glagolima i pobliže označuju glagolsku radnju (npr. *brzo* hodati, *dobro* govoriti). Neki su prilozi oblikom jednaki kao prijedlozi, ali prilog je uvijek uz glagol (npr. Vlak je *blizu.*), a prijedlog uz imensku riječ u padežu (npr. Stanujem *blizu* kazališta.).

REKCIJA GLAGOLA – gramatičko svojstvo glagola ili druge predikatne riječi da otvaraju mjesto objektu (npr. glagol *dati* ide s dativom (komu, čemu?) – učeniku; glagol *vidjeti* ide s akuzativom (koga, što?) – učenika).

SIBILARIZACIJA – glasovna promjena u kojoj se u određenim oblicima riječi glasovi *k, g, h* ispred samoglasnika *i* zamjenjuju glasovima *c, z, s.*

SINONIM – riječ koja se glasovnim sastavom razlikuje od druge s kojom ima: 1. isto značenje (istoznačnica ili pravi sinonim); 2. blisko značenje (bliskoznačnica ili nepravi sinonim).

SKLONIDBA, *v.* **DEKLINACIJA**

SROČNOST ili **KONGRUENCIJA** – slaganje atributa i imenice ili subjekta i predikata u licu, broju i rodu.

STANDARDNI JEZIK – gramatički i pravopisno normiran službeni jezik neke države temeljen na književnom jeziku.

SUFIKS – dio riječi koji se dodaje osnovi ili korijenu i njime riječ završava ili dobiva novo značenje, npr. glod(ati) + *avac* → glodavac.

SUFIKSACIJA – tvorba riječi dodavanjem sufiksa.

TAUTOLOGIJA – nizanje riječi istog ili vrlo sličnog značenja; ponavljanje već izrečenog (npr. *čak štoviše*; *i lijepa i zgodna*).

UMANJENICA, *v.* **DEMINUTIV**

UZVICI – nepromjenjive riječi kojima se izriču različiti osjećaji ili raspoloženja govornika. Njima se izražava ili naglašava zadovoljstvo ili nezadovoljstvo, prihvaćanje ili odbijanje, oduševljenje ili strah, bol, zapovijed, zabrana itd.

Uzvike bismo mogli podijeliti na tri skupine:

uzvici u užem smislu – izražavaju različita raspoloženja i emocije (*ah, uh, jao, fuj* itd.)

zapovjedni uzvici – uvijek su usmjereni prema sugovorniku (*hej, ej, halo* itd.)

onomatopeje – oponašaju zvukove ili šumove iz prirode (*brr, buć, živ-živ, šic, bla-bla* itd.).

VEZNICI – nepromjenjive riječi kojima se vežu riječi u rečenici ili surečenice.

Veznike dijelimo na:

prave – oni koji služe samo za vezivanje riječi i dijelova rečenice (*i, pa, te, ni, niti, a, ali, nego, ili, da, dok, jer, ako, ma* itd.)

neprave – oni koji pripadaju drugim vrstama riječi, ali mogu preuzeti ulogu vezanja u rečenici (npr. prilozi: *već, samo, kada, dokle, kako, pošto* itd.; zamjenice: *što, čiji* itd.).

ZAMJENICE – promjenjive riječi koje zamjenjuju imenice, pridjeve i brojeve. Znače ono što znači riječ koju zamjenjuju ili na koju se odnose.

Mogu biti:

osobne/lične (personalne): *ja, ti, on, ona, ono* – u jednini; *mi, vi, oni, one, ona* – u množini
povratna (refleksivna): *sebe/se*
posvojne (posesivne): *moj, tvoj, njegov, naš, vaš, njihov*
povratno-posvojna (refleksivno-posesivna): *svoj*
pokazne (demonstrativne): *ovaj, taj, onaj, onakav*
upitne (interogativne): *tko, što, koji, čiji, kakav, kolik*
odnosne (relativne): *tko, što, koji, čiji, kakav, kolik*
neodređene (indefinitne): *netko, nešto, neki, nečiji, nitko, ništa, nikoji, ničiji, svatko, svašta, svačiji, itko, išta, ikoji, nikakav, nikolik.*

Lične, posvojne i pokazne zamjenice razlikuju se po licima/osobama: zamjenica je u prvom licu/osobi kada zamjenjuje onoga koji govori (*ja, moj, ovaj*), u drugom licu/osobi kada zamjenjuje onoga kome se govori (*ti, tvoj, taj*), u trećem licu/osobi kada zamjenjuje onoga o kome se govori (*on, ona, ono, njegov, njezin, onaj, ona, ono*).

Prema obliku zamjenice dijelimo na:

imeničke – one koje imaju samo jedan oblik za sva tri roda (*ja, ti, mi, vi*; *sebe/se*; *tko, što*)

pridjevske – kod kojih jedna riječ ima posebne nastavke za svaki rod (*on, ona, ono*; *moj, moja, moje*; *taj, ta, to*; *čiji, čija, čije* itd.).

Osobne zamjenice prvoga i drugoga lica/osobe i povratne zamjenice imaju svoju posebnu deklinaciju, a sve ostale mijenjaju se po zamjeničkoj (pronominalnoj) deklinaciji.

ZIJEV, *v.* **HIJAT**

ZVUČNI SUGLASNICI jesu: *b, d, g, z, ž, dž, đ.*

INDEKS

a

-a, navezak 481
a, nepostojano 491
a da ne 1
adresant 2
adresat 2
adverb 690
aero- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
aerobika 4
ako 6, 204
akronimi 361
aktivist 135
aktualan 7
-alan 7
ali 107
alternativa 8
aluminij 893
analan 15
anali 15
Andrea, Andree 9
anglist 10
anglizam, anglicizam 10
Ankica, Ankičin 412
Antarktika 11
Ante, Ante, Anti 12
anti- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
antički 14
antikni 14
anualan 15
aorist glagola biti 39
apanaža 895
arhiv 16
arhiva 16
Aristotel 114, 117, 573
aristotelovac, aristotelovski 17
Arktik 11
asocirati na 18
atelijer 19
atelje 19
Australac 20
australski 20
auto- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
autobusni 305

b

babaroga 22
bajker 23
bajpas 24
banana 25
banana-država 25
baraba 26, 335
barba 27, 335
Basic 77
baviti se 28
bdjeti, bdjenje 29
bejzbolska palica 132
Beletinec, Beletinca 492
Belgijac/Belgijka 30
Belgijanac/Belgijanka 30
Belostenec, Belostenca 492
Beram 491
bescjenje 31
beskrajno 933
bez 766, 805
bez daljnjega 111
BiH 361
bijedan, bjedniji 293 (8), 656

bijel, bjelcat 293 (6), 293 (7)
bijeliti 999
bijeljeti 999
bijes 293 (1)
bilo gdje 210
bilo što 871
bilo tko 898
bilten 288
bilježnica 1001
biljojedi 36
biljožderi 36, 426
bista 895
bit će 38-40, 45, 203, 243, 669
biti, aorist pomoćnog glagola 39
biti, prezent pomoćnog glagola 39
biti kod kuće 41, 250
biti nalik na 787
biti ponosan na 632
biti u mogućnosti 45
biti u skladu s 46
bitka, (u) bici, (u) bitci, (u) bitki 47
bivši 788
bjelina 293 (6)
bjelodan 534
Bjelovarsko-bilogorska županija 1045
bjesovi 293 (1)
blagdan 48, 325, 780
blagosloviti, blagosiljati, blagoslivljati 49
blagovaonica 50, 372, 379
bočata voda 51
boćanje 69
bod, boda, bodova 52, 833, 868
bohemizam 10
bojiti 53, 787
bol 54
bolest 297
boljeti 243
bomba 433
bombon 55
bombonijera 56
bor 58
borčata voda 51
Božić 95
božićno drvce 58
braća 59, 198
braća su se potukla 59
brat, bratov 60
breskva, breskov, breskvin 61, 414
breza, brezov 62, 414
brid 754
briga 493
brigadirka 63, 235, 411, 519, 672, 974
brijeg 293
brijestovi 293 (1)
brijezi 293 (1)
brinuti se 64
br(j)egovi 293 (1)
Brodsko-posavska županija 1045
broj 65, 80, 97, 98, 170, 172, 446, 522, 868, 910
brojiti 66
brojka 65
buča, bučin 68, 414
bučata voda 51
buća 69
budala 70, 335
budući da 71, 72
bukva, bukov, bukvin 73, 414

C

caklina 181
car 376
carević, carevna 695
celebeški 75
Celsius 76
cenzus 343
Chelsea 77
CIA 361
cifra 65
cijel, cio 80, 124, 293 (7)

cijeli broj 80
cijena 78
cijev 293 (3), 293 (7), 1036
cijevka 293 (3)
Cikladi 79
cile-mile 370
cinkar 1042
cio/cijel 80, 124, 293 (7)
Cipar 79, 81
cirka 82
civilizacija, civilizacijski, civilizirano 83
cjelcat 293 (7)
cjenik 84
cjevast 293 (7)
cjevčica 293 (3)
crna marica 85, 318
crta 86, 390
crtica 86
cvijet 293 (1), 293 (3), 318, 388, 800, 1036
cvjećarica 88, 372
cvjetovi 293 (1)

č

čak 89
Čakovec, Čakovca 492
čas 90
časak 90
časna sestra 741
čegrtuša 92
čeka 145
čekaonica 372
čeljust 93
čêst 130, 837
čestica 837
Čestit Božić! 95
često 96, 295, 717
četiri, četiriju, četirima/četirma 97, 98, 170, 172, 285, 295, 910
četvorica, četirī, četvero 98, 173, 911
čičica 99, 335
Čilićev servis 226
čimbenik 100
čime 671
činilac 100
činitelj 100
činiti 100
činovnik 135
čistionica 102, 372
čitaonica 372
čitav 80
čudak 582
čudim se što 104
čuditi se 104
čudno mi je što 104
čvorište 729
čvrst 347

ć

ćilim 758

d

da 1, 107, 160, 300, 877
dalek 111
daleko 486
da li 300
dalji 111
daljnji 111
dan 138
današnji 996
dar 112
darivatelj 113
darodavac 113
darvinizam, darvinist, darvinistički 114, 241
Darwin 17, 114, 241
dati na znanje 115
dati u najam 279

datum 116, 1004
decimala 80
decimalna točka 118
decimalni zarez 118
defenziva 119, 547
definitivno 120
deklinacija 340
delikt 121
delinkvent 121
depandansa 122
depresija 123
depresivan 123
deprimantan 123
deprimirati 123
desetak 82, 124
dese(t)ci 124
desetine 124
desetogodišnjak 125, 815
desiti se 126
de(z)oksiribonukleinska kiselina 139
dijakronija 777
dijelak 293 (3)
dijeliti 127, 293 (7), 293 (10)
dijelovi 293 (1)
dijete 293 (2)
dika 128, 335
Dinamo 129, 236, 1028
dinamovac 129
dio 130, 293 (3), 800, 837
dionica 837
dirljiv 597
diskusija 730
diskutirati o pitanju 131
dizel 169
dizelski motor 132, 969
djeca 59
dječji 133
djed 293
djedica 134, 335
djelatnik 135
djelić 293 (3)
djeljiv 293 (7), 293 (10)
djevojka za sve 318
dnevnica 138
dnevnik 138
dnevno 138, 224
DNK 139
do 86, 111, 115
dob 140
doba 140
dobar 141
dobiti, dobivati 142, 1017
dobra volja 144
dobročinitelj 113
dobro došao 143
dobrodošao 143
dobrovoljac 144
dočekati 145
dodatak 690
događaj 683
dogoditi se 126
dojam 148
dok 149
dokument 155, 595
dolje 776
domaći 1001
don 150, 198
donator 113
donesen 152
donor 113
donji 459
dopisivanje 352
dopuna 154
dopust 545
dopustiti 155
dosljedan 347
doškolovanje 156
dovde 157, 537
dovesti, dovoziti 158, 539
doznati 767
dozvola 155
drage volje 144

drago mi je da si došao 160
drago mi je što si došao 160
dragovoljac 144
dramski 305
drugačiji, drukčiji 163
društvo 552
drveće 164
drvlje 164
drvo, drva 164
drvo, drveta 164
drvosječa 165, 335
držak 166
držati (u značenju misliti) 167
držati fige, držati palce/palčeve 168
država 253, 1027
Dubrovačko-neretvanska županija 1045
duga množina 52, 293 (1), 311, 376, 720, 801
Düsseldorf 169
duvna 741
dva, dvaju, dvama 97, 170, 172, 295, 525, 910
dvadesetak 82
dvadeset (i) jedan 171
dvaput 717
dvije, dviju, dvjema 97, 170, 172, 525, 910
dvogodišnji 409
dvojica, dvije, dvoje 98, 173, 911

e

-e-, jat 293
-e, navezak 481
e, nepostojano 492
eda 1022
ekran 888
ekshibicija 175
ekspert 832
eksproprijacija 176
ekstrem 177
ekstremitet 177
Ekvador 178
ekvator 178
elektro- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
elektronička pošta 181
elektronički 182
elektronski 182
e-mail 181
emajl 181
emajlirati 181
Eneja 184
energetski 185
energijski 185
esencijalan 569
evanđelici 188
evanđelje 188
evangelici 188
evangelisti 188
evangelizatori 188
eventualan 7
ex chatedra 189

f

faktor 100
farbati 787
farma 191
farmer 191
fatamorgana 192
fige 168
filtar 193
finalist 194, 258
fokus 1040
fotelj, fotelja 196
foto- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
fra 150, 198
frape 862
fronta 201

fućkaljka 202
fućkati, fućkanje 202
funta 433
futur I. 203, 204
futur II. 204
futur u zavisno složenim rečenicama 204

g

g. 211
gadan 205
gadljiv 205
galaksija 206
galaktika 206
galebi, galebovi 801
galicizam 10
garsonijera 207
gazda 335
gdje 208-210, 871, 898
gdje god 210, 871, 898
gdjegod 210
gđa 211
gđica 211
genetički 213
genetski 213
genij 214
genijalan 7
genski 213
geometrijski lik 332, 829
germanizam 10
gesta 216
Gestapo, Gestapoa/Gestapa 217
gladak, glađi 218
glasati 219
glasati se 219
glasovati 219
glavarica 741
glavešina 221, 335
glavonja 222, 335
glumiti 669
gnijezdo, gnjezdašce 293 (3)
gnoj, gnojiti 223
godina 211, 325, 535, 536
-godišnjak 125
godišnje 138, 224
godišnji 15
godišnjica 225
-godišnjica 225
Goranova igra 26
gore 776
gori 227, 1015
gornji 459
gosp. 211
gospoda 59
gospodar 376
gospodarstvo 191
gospodin 211
gospođa 211
gospođa (deklinacija prezimena) 228
gospođica 211
gotovo 785
govedski 230
goveđi 230
govoreći 231, 664
govori se 724
govoriti 232
grȁd 914
grad, Grad 234, 1045
gradišćanski Hrvati 233
gradivo 417
građa 417
granični 305
grecizam 10
grob 813
gust 347
guvernerka 63, 235, 411, 519, 672, 974

h

Hajduk 129, 236, 1028
hajdukovci 236

HAK 361
HAZU 361
helidrom 237
hiljada 238
Himalaja 239
Hina 361
HNB 361
HNK 361
Holandija 513
holivudski 241
hrbat 359
hrptenica 359
hrptenjača 359
Hrvat 242
Hrvatska 420
hrvatski 420
HSU 361
htjeti 39, 203, 243
hulahupke 244
hulja 245, 335
humoran 246
humorističan, humoristički, humoristika 246
huškati 613
hvala 1008
hvala lijepa 247
hvala na 248
hvala za 248

I

i ... i 249
ići 41, 250, 251, 776
ići k 41, 250
ići na + glagolska imenica 251
idi-mi-dođi-mi 370
idući 111, 788
igračka 900
-ije-, jat 127, 288, 293, 297, 431, 537, 733, 781, 788, 825, 1007, 1036
imanje 191
imati pravo 45
imati prednost 45
imejl 181
imena naroda 20, 30, 233, 242, 291, 503, 504, 523
imperij 253, 893
implantacija 254, 904
implementirati 255
-in 866
INA 361
infinitiv 203, 998
injekcija 256
instrumental 257, 297, 345, 348, 376, 590, 658, 671, 718, 755, 762, 766, 805, 840, 976
instrumental (društva, sredstva, načina) 257
internist 258
inženjerka 235
ishijas 259, 774
iskazati 925
iskopavati, iskápati 260
ispijati 607
isporučiti 675
ispovijed 262, 987
ispovijest 262
ispraćanje 813
ispravak 263
ispražnjeno mjesto 264
isprepletati 674
ispričati se, ispričavati se 266
istaknut 1030
Istarska županija 1045
isti 268
isti (administrativno) 267
isticati 269
istjecati 269
istok 829
istovjetan 268
iščašiti 266
išijas 259

-iv 708
iza 272, 317
izazvati 918
izbivanje 545
izborni 305
izbrojiti 66
izdajica 273, 335
izdijeliti 127
izglasati 219
izjednačenje (rezultata) 274
izjednačiti 274
izjelica 275, 335
izlaganje 595
izliječiti, izlječiv 293 (7)
izmet 828
izmijeniti, izmjenjivati 276, 277
izmjena 276
iznad 995
iznajmiti 279
iznenađujući 280, 1000
izvan 282
izvan- 282
izvanbračni 282, 283
izvanbrodski 282, 284
izvanredan 282, 285
izvanzemaljac 282, 286
izvesti 812
izviješće 288
izvještaj 288
izvlaštenje 176
izvor 454
izvorni 305
izvornik 571
izvorski 305
izvoziti 158, 289
izvršiti 255

J

jaglac, jaglačev 414
jahati 290
jako 975
Jamajka 291
jamajkanski, jamajčanski 291
jasan 534
jat 127, 208, 243, 293, 431, 537, 570, 577, 693, 733, 781, 788, 800, 825, 855, 999, 1036
javan 534
-je 537, 788, 1007
-je-, jat 243, 293, 537, 733, 781, 788, 1007
jedan 141, 172, 505, 910
jedanput 96, 295, 717
jednak, jednaki, jednako 249, 268, 735
jednoglasnost 343
jednogodišnji 409
jednom riječi 297
jednom riječju 297
jednostavno 298
jela, jelov 58, 414
je li 300
jelo 998
jer 71, 72, 302, 1020
jesti 426
jezgra 304
jezični 305
Johnsoni/Johnsonovi 801
jug 829
Jupiter, Jupitera 307
Juraj, Jurja 309, 491
Jure, Jure, Juri 12, 308

K

k 115, 250, 310, 481
ka 310
kabao, kabli/kablovi 311
kabel, kabeli 312
kabelska televizija 312
kad 204, 481

kadulja 313
kajkavizam 10
kako 71, 72
kalvinisti 188
Kamerunac/Kamerunka 523
kamilica, kamiličin 414
kamo 209
karakter, karakteran 1029, 1030
karakterističan 1030
Karlovačka županija 1045
kaseta 316
kasnije 272, 317
Kastav 491
katedra 189, 828
Katica za sve 318
kava 480, 607, 766
kavopija 319, 335
kazić 316
kazivati 232
kćerka 321
kći, kćer 321
kimati 324
Kineska nova godina 325
kino- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
kinooperater 565
kirurg 565
Klanjec, Klanjca 492
klevetati 611
klimati 324
klizati (se), klizanje 329
knez 695
knjigoveža 330, 335
knjigovođa 331, 335
kocka 332, 900
kod (prijedlog) 250
kojega 333
kojekakvi 735
koji 333, 538
kokošji 133, 334
kolanje 570
kolebljiv 627
kolega 335
kolegica 228
količina 446, 522
kolnik 336
kolodvor 647
kolovođa 335, 337
kolovoz 336
koludrica 741
komercijalan 7
komet 339, 610
komparacija 569
komparativ 340, 459
komunicirati s kim 341, 345
konačan 120, 928
konačno 470
koncentriranost 600
koncentrirati se 342, 358
kondukterka 235
konsenzus 343
konstatirati 954
kontaktirati s kim 341, 345
kontingent 346
konzekventan 347
konzistentan 347
konzultirati se, konzultacije 348
kooperant, kooperacija 349
koordinacija, koordinirati 350
koordinata 350
Koprivničko-križevačka županija 1045
korespondencija, korespondent 352
korijen 293 (7)
korist 562
koristiti (se) 353
korjenit 293 (7)
koščat 356
koštanje 78
koštati 78, 84, 354
koštuničavo voće 356
Kovačići/Kovačićevi 801

krahirati 342, 358
kraj 754
krajnost 177
krajnji 177, 928
kralješnica/kralježnica 359
kraljević, kraljevna 695
Krapinsko-zagorska županija 1045
kratice 361
kratka množina 293 (1), 311, 376, 801
kretati 614
kriminal 363
krimmilje 363
krimpolicija 363
Krist 365
kriterij 893
krivac 364
križ 365, 729
križopuća 729
krsno ime 365
krst 365
krstitke 365
kršćanstvo 365
krštenje 365
kuda 209
kudikamo 448
kukavica 335, 369
ku-ku 370
kuku-lele 370
kultiviran 83
kulturan 83
Kumrovec, Kumrovca 492
kupac 371
kupaonica 88, 372
kupina, kupinov 373, 414
kuš 313
kut, kutovi 375, 376, 720
kutak 1016
kvadrat 332
kvaliteta 378, 427
kvantiteta 427

laboratorij 50, 379
labudi, labudovi 801
lagati komu 380, 611, 799
lajpciški 241
lama 335
Latinska Amerika 381
latinskoamerički 381
lažac, lažljivac 382
Lea, Lee 9, 383
leasing 77
lepet 678
lice 384
ličilac 385
Ličko-senjska županija 1045
ličnost 384
liječnik 565
lijekovi 293 (1)
lijep, lijepa, lijepo 247, 293 (6), 293 (8), 318, 388, 481
lijepa kata 318, 388
lijepiti 293 (7)
lijevak 293 (7)
lijevati 480
lik, dramski 384
lik, geometrijski 332, 829
linija 390
lipa, lipov 391, 414
Lisabonac/Lisabonka 523
list 138, 520, 829
listina 595
logičan 392
logički 392
-logija 595
logika 392
lopta 433
lopuža 335, 393
loš, lošiji 395, 505, 1015
loše za nas 395
loživo ulje 132

luda 335, 396
Lužički Srbi 233

lj

ljepljiv 293 (7)
ljepota 293 (6)
ljepši 293 (8)
ljevkast 293 (7)
-ljiv 708
ljubazan, ljubezan 397
Ljubica, Ljubičin 412
ljubimac 398
ljubitelj 398
ljudeskara 335, 399
ljudina 335

m

Machiavelli 17, 114, 400, 573
magarčina 335, 401
mail 181
majčina dušica 404
majica 405
majka 321
makijavelizam, makijavelist, makijavelistički 17, 114, 400, 573
makro- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
makroprostor 409
maksimalan 569
malina, malinov 408, 414
malinovac 414
malo- 409
maloprodaja 409, 973
maljati 787
mandat 410
mandatar 410
mandatarka 63, 235, 411, 519, 672, 974
mandator 410
mansarda 886
Marica, Maričin 412
marksist, marksizam, marksistički 17, 114, 413, 573
Marx 17, 114, 413, 573
maslina, maslinov 414
mast 297
Mate, Mati 12, 415
Matèa, Matèe 9, 416
materijal 417
materinski 418
materinji 418
mati, mater 321, 419
Matica hrvatska 420
McDonald's, McDonald'su 422
Međimurska županija 1045
međukat 596
međutim 514
mejl 181
mekdonaldski 422
menta 428
Merag 491
meso 431
mesojedi 426
mesožderi 36, 426
mešetar 565
metoda 427
metvica 428
mezanin 596
MH 361
mi 799
mijeh 293 (4)
mijenjati 430
miješan, miješana (salata) 431
miješati 431
mikro- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
mikroprostor 409
mile-lale 370
Milica, Miličin 412
milijarda, (pet) milijardi, (pet) milijarda 433

milijun 434
miljenik 398
minhenski 241
minimalan 435, 569
minoran 569
minuta 427, 436
mirisati 437
misliti, mislim 438, 439
mišljenje 438, 439, 958
mjera 168, 293
mjesec 440
Mjesec 440, 841, 1027
mjesečar 806
mjesečina 440
mjesečno 138, 224, 441
mjesto 293 (9)
mješina 293 (4)
mlada 991
mladoženja 335, 443
mlakonja 335, 444
Mliječna staza 206
mlijeko 293
mnogo 446, 717
mnogo bliže 447
mnogo bolje 448
mnome 762
moći 45
moderna 450
mogućnost 8
mojeg 481
molba 451
molim 247
molim lijepo 247
moliti 451
MORH 361
mraz, mrazovi 376, 452
MUO 361
MUP 361
muškarac 844
muž, mužev 60, 453, 844

N

na 138, 224, 248, 251, 334, 375, 437, 441, 469, 479, 543, 701, 787, 805, 897, 1003, 1008
nabrojiti 66
načelo 454
nad 995
na dan 138
nadglasati 219
Nadica, Nadičin 412
nadohvat 456
nadušak 607
naglašavati 269
nagodba 274
na godinu 224
nagovarati 613
nagristi, nagrizen 1006
naiskap 607
naj- 340, 459
najam 279
najbjedniji 293 (8)
najbolji 928
najdonji 459
najgori 177
najgornji 459
najjači 919
najjadniji 919
najjasniji 919
najjednostavniji 919
najljepši 293 (8)
najniži 177
najopasniji 177
najslabiji 177
najveći 177
najviši 177
najvr(j)edniji 293 (8)
nakon 72, 272, 317
nakon što 72
nakostriješiti se 463
nakostrušiti se 463

na kraju 1003
nalikovati na 787
Nama 361
na mjesec 138, 224, 441
namjestiti, namještati, namještaj 465
namještenik 135
naočigled 534
naokolo 554
napadati 611
na pamet 469, 543
napamet 469
napokon 470
naposljetku 470
napraviti 471, 544
naprosto 298
naputak 942
naranča 474
narančast 474
naručilac 385, 475
naručiti (jelo) 476
narudžba 476
NASA 361
nas dva, nas dvojica 477
naslonjač 196
naslutiti 670
na snazi 996
nasuprot komu/čemu 478, 948
na telefonu 479
natjecanje 688
na tjedan 138, 334, 897
NATO 217, 361
natočiti 480
natrag 994
navedeni 267
navezak 481
navodnik 938
navoziti 158, 482
nazočan 701
nazreti 484
ne + pridjev 485
nebriga 493
nedaleko od Zagreba 486
nedvojben 534
nedvojbeno 120
negdje 210
nehrvat 242
neizdrživ 495
neizmjerno 933
neizravan 627
nekakav 141
neki 141
nekolicina 488
nekoliko 488
Nelica, Neličin 412
ne mareći 489, 664
neodlučan 490
neodlučen 490
neopoziv 120
neovjeren 456, 485
neplaćen 456, 485
nepodnošljiv 495
nepomirljiv 1006
neponovljiv 574
nepostojano *a* 309, 491
nepostojano *e* 492
nepostojanje 545
nepotpisan 456, 485
nepotreban 493
neprikladan 497
nepriličan 497
neprimjeren 493
neradni dan 48
nerazmjer 494
nesiguran 490
nesklad 494
nesnosan 495
nesnošljiv 495
nesumnjiv 534
nesvijest 493
nešto 871
netko 898
netolerantan 495

neujednačenost 494
neumjestan 497
nezavisan 588
ni 505-508, 511, 512
ni ... ni 500
-ni 305
ničeanizam, ničeanac 17, 114, 501, 573
Nietzsche 17, 114, 501, 573
nigdje 208, 502
Niger, nigerski 503
Nigeranin/Nigeranka 503
Nigerija, nigerijski 504
Nigerijac/Nigerijka 504
ni jedan 505
nijedan 505
Nijemac/Njemica 233
nikakav 505, 1015
ni na koji 506, 512
ni o čemu 512
ni od čijeg 507, 512
ni o kome 508, 512
ni s kim 512
ništica 522
niti ... niti 500
niz 739
ni za koga 512
ni za što 511, 512
ni zbog čega/koga 512
Nizozemska 513
no 514
nona/nuna 741
normalan 392
nos, nosovi 376, 516
nosilac 385, 515
Nova godina 48, 325
novìna 518
novinarka 63, 235, 411, 519, 672, 974
novine 520
novost 518, 768
Novozelanđanin/Novozelanđanka 523
nula 522
nužan 656

nj

-nji 934
njim 481
Njujorčanin/Njujorčanka 523
njujorški 241, 524

o

o 64, 131, 588
oba 170, 172, 525
obadva 525
obavijestiti 115, 293 (9), 526
obaviti 544
obavještavati, obavješćivati 293 (9), 526
obavještenje 526
obavljati 28
obitelj 527
objasniti 528
obje 525
obličje 683
obljetnica 225
obojiti 53
obožavatelj 398
obraditi 544
obris 683
obzir 600, 805
ocijeniti, ocjenjivati, ocjena 293 (5), 532
očevid 533
očevidan 534
očigledan 534
očit 534
od 469, 486, 543, 588, 764
od 1990-ih godina 535

od 2008. godine 536
odavde 537
odbijanje 1008
odgoditi 538
odgristi, odgrizen 1006
odijelo 293 (3), 1036
odlagališta 539
odlaganje otpada 539
odložiti 538, 539
odlučan 120
odlučen 490
odluka 490
odmoriti (se) 541
odnesen 152
odnos 769
odobriti 46
od oka 469, 543
odoka 543
odraditi 544
određen 120
održavati vezu 341
odsutan, odsutnost 545
odvoziti 158, 546
ofenziva 119, 547
ogledalo 548
ogovarati 611
oholiti se 865
oklada, okladiti se 549
oko 82, 124, 554, 766
okolica 552
okolina 552
okoliš, okolišan 552, 627
okolišati 627
okolnost 683
okolo 554
okorio 1006
okrajina 177
okulist 258, 555
okus 927
on 267
onaj 585
onaj tko 558
onamo 586
ondje 587
opak 1015
opasan 747
opasan za 562, 970
opasnost 748
opatica 741
općenje 769
opeklina 564
operater 565
operator 565
oporba 567
opozicija 567
opravdati se 266
oprostiti, oprostite 266
optimalan 569
optjecaj 570
opunomoćenik 410
opunomoćitelj 410
original 571
originalno 571
orijentacija, orijentirati se 572
Oscar 17, 114, 573
osebujan 574
Osječko-baranjska županija 1045
osjetan 575, 1030
osjetljiv 575
oskarovac, oskarovka 17, 114, 573
oskudica 656
osmijeh, osmjeh 577
osnova 454, 578
osnova za puštanje 549
osnovni 928
osoba 384
osoban 581, 582
osoben 582
osobina 829
osobit 581, 582, 1030
osobno 583
osobnost 384

osramotiti 611
ostvariti 826
oteklina 564
otimati 651
Otok, otočki 584
otok, otočni 584
otpad 539
otprilike 82, 543
otvoriti 614
ovaj 267, 585
ovamo 586
ovdje 586, 587
-ovi 293 (1), 376
ovisiti o 588
ovlast 410
ozlijediti 589
oženiti (se) 590
oživiti 591, 945
oživjeti 591
oživotvoriti 812

P

Padovec, Padovca 492
pakiranje 592
pakovina 592
palac 168
palma, palmin, palmov 414, 593
papa 335, 594
papir 595, 958
papirologija 595
papuče 598
parket 596
parnica 730
partnerica 235
patetičan 597
patike 598
pazikuća 335, 599
pažnja 600
pekarnica 88, 601
pelud 602
penjati se 776
persona 384
petogodišnjak 125
pica, picerija 609
picokara/picukara 741
pijandura 335, 604
pijanica 335, 605
pijanist 258, 606
pijesak 293 (7)
pijuckati kavu 607
piti 607
pivo 608
pizza 431, 609
pješčan 293 (7)
planet 610
plinski 305
pločica 875
pljunuti, pljuvati 611
pljunuti (u značenju isti) 268
pljunuti komu 380, 611, 799
po 131, 395, 437, 438, 562, 714, 970
pobijediti, pobjeđivati 293 (9)
pobuda, pobuđivati 613
pocakliti, pocakljivati 181
počekati 145
počelo 454
početi, počinjati, počinje 614
počiniti 918
pod- 919
podaci 767
podbadati 613
poddijalekt 919
podij 893
podijeliti 127, 615
podjarivati 613
podjela 615
podrijetlo 616
područje 552, 893
podtekst 619, 836
podudaran 840
poenta 620

poentilizam 620
pognojiti 223
pogreb 813
pojaviti se 925, 945
pojedinačno 583
pojednostavniti, pojednostavnjivati 624
pokapanje 813
pokazati 812
pokazivati se 925
pokćeriti 651
poklon 112
poklonik 398
pokop 813
pokost 181
pokrivač 758
pokvaren 1015
polagati 813
polagati ispite 626
polazište 454
polemika 730
polet 597
policijsko vozilo 318
politika okoliša 627
polnoćka 900
polusloženica 86, 132
polutnik 178
poljodjelac 191
pomagati 353
pomaknuti, pomicati 629
ponajprije 688
ponositi se 632
ponovno 633
ponovo 633
popeti se 634, 776
popravak 635
poprimiti 1017
porabiti 936
Porat 491
poravnati 274
porezni 305
porijeklo 616
porodica 527
porub 754
poručiti 675
poruka 476
poseban 574, 581, 582
posiniti 651
posjet 643, 644
posjetnica 644
poslije 272, 317
posljednji 177, 928, 1003
posmrče 649
posmrtan 649
postaja 647
postav 648
postava 648
postojan 347
postuman 649
postupati s kim/čim 650
posve 765
posvojiti, posvojče 651
pošiljatelj 2
pošta 671
poštovati 872
poticaj 613
poticati 613, 826
potkošulja 405
potkrovlje 886
potpuno 45, 765
potreban 493, 656
potrebit 656
potresan 597
potući se 914
potvrda 595, 958
povelik 1030
povodom 658
povrijediti 589
pozicija 567
poznat 534
pozornost 600
požarište 662

poželjan 769
Požeško-slavonska županija 1045
prakticirati 28
prapočetak 454
prateći 664
praznik 48, 325, 780
praznina 960
prebrojiti 66
prečac 666
prečica 666
predavaonica 372
prednost 697
prednji 697, 1003
predočivanje 667
predodžba 667
predosjetiti 670
predstava 667
predstavljač 668
predstavljati 669
predvidjeti 670
preglasati 219
preko 671
premijerka 63, 235, 411, 519, 672, 974
premjestiti, premještati 293, 293 (9), 673
premještaj 293 (9)
premosnica 24
prenijeti, prenositi 673
prepirka 730
prepletati 674
preporučujem 675
preporuka 998
prerađivati 539
presađivanje 904
presudan 120
preuzeti 1017
previdjeti 670
prevoziti 158, 677
prezahtjevan 1007
prezent pomoćnog glagola biti 39
prezime 228
prhut 678
pri 479
prianjati 679
približno 82, 124
pribrojiti 66
pričati 232
pričekati 145
pričest 837
prigoda 683
prihvatiti 46, 1017
prijam 684
prije 686
prije svega 688
prikazati se 925
prikupljati 539
prilika 683
prilog, priložiti 690
priljepljivati 679
priljubiti, priljubljivati 679, 690
primanje 684
primatelj 2
primijeniti 293 (5), 293 (9), 293 (10), 692
primijenjen 692
primijetiti, primjećivati 293 (5), 293 (7), 293 (10), 693
primjedba 293 (5), 693
primjena, primjenjivati 255, 293 (5), 293 (9), 692
primjenljiv, primjenjiv 293 (10)
primjer 694
primjerak 694
primjeren 493
primjetljiv 293 (7)
Primorsko-goranska županija 1045
princ, princeza 695
princip 454
prionuti 679
priopćenje 288
priopćiti 341

prioritet 697
pripovijedati 232
priroda 552
prirodan 392
pristalica, pristaša 335, 698
pristati 46
pristojan 83
prisutan 701
prisutnost 545, 702
prisvojiti 651
pritok 704
pritvor 812
privatan 581
privitak 690
priviti 690
privlačan 769
privrijediti 826
privrženik 698
prizemlje 596
proboraviti 812
procesirati, proces 706
procesuirati 706
prodavač 371
prodavaonica 372
prodavatelj 371
promet 570
promijeniti, promijenjen 293 (5), 430, 707
promjena 277, 293 (5), 707
promjenjiv, promjenljiv 708, 901
propalica 335, 709
propasti 358
prost 298
prostačina 335, 710
prostirač 758
prostirka 758
prostor 552, 893
prosvijećen 83
protestanti 188
protu- 13
protuha 335, 711
protumačiti 528
prouzročiti 918
Provansalac/Provansalka 523
provesti 255, 812
provoditi 28, 812
pršljen 359
pružiti 925
prvak 697
prvenstvo 688, 697
prvi 714
prvi put 714
psihički, psiha 715
psihološki 715
Punat 491
puno 446
punomoć 410
puštanje 579
put, putem 718
put, putom 718
put, putovi (cesta) 376, 718, 720
put (od put, puta) 96, 295, 714, 717
puta 96, 295, 717
Putanec, Putanca 492

r

rabiti 28
radi 107, 1022
radije 722
radijska stanica 647
radijski 723
radio- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
radionica 372
radiostanica 647
radi se o 724
radiša 335
raditi 28, 544
radni dan 48, 135
radnik 135
rado 722

ranije 686
raniti 589
ranoranilac 385, 728
raskrižje 729
raskrsnica 729
raskršće 365, 729
rasplesti 674
rasprava, raspra 730
raspravlja se 724
rastumačiti 528
ratar 191
razgovarati 232
razizemlje 596
razjasniti 528
različit, različiti 735
razlika 735
razlog 1020
razmetati se 865
razmijeniti, razmjenjivati 277, 733
razmirica 730
razmjena 733
razmjer 494
razni 735
razočaranje 736
razuman 392
razumljiv 392
razvoziti 158, 737
recimo 738
reći, rekavši 738, 878, 983
red 739
redak 739
redatelj 740
redovnica 741
referat 595
rekorderka 235
rendgen, rentgen 742
reporterka 235
režiser, režija 740
RH 361
riječ, riječju, riječi 293 (7), 297
Riječanin 745, 866
riječ je o 724
riješiti 293 (7)
riskantan 747
riskirati 748
rizičan, rizik 747
rječit 293 (7)
rješiv 293 (7)
ročište 730
rod 527
rogonja 335, 750
romanca 751
ronilac 385, 752
roza 753
rub 754
ručka 166
rupica 1016
rusizam 10

S

s, sa 257, 310, 481, 590, 755, 762, 766, 790, 805, 840, 976, 1025
sabrati se 342
sačekuša 145
SAD 361
sad 481
sadašnji 996
sag 758
salata 431
sam 583
sa mnom 762
saobraćati 341
sasma 765
sastojati se od 764
sasvim 765
sa šlagom ili bez šlaga 766
sav 80
saznanje, saznati 767
s desne strane 1025
seksepilan, seks, seksi 769
sekunda 427, 433, 770

seliti (se) 771
seljak 191, 844
seosko gospodarstvo 191
serkl 596
servis Čilića 226
sestra 741
Sesvete 780
Shakespeare 17, 114, 241, 573, 773
shema 259, 774, 775
shizofrenija 259, 774, 775
sići, silaziti 776, 994
siguran 534
sigurno 120
simpozij 893
sin, sinov 60, 778
sinkron, sinkrono 777
siromašan 656
sirovina 417
Sisačko-moslavačka županija 1045
Sisvete 780
sjahati 290
sjeći, siječem, sječa 781
sjedalica 196, 828
sjedalo 782, 828
sjedište 782, 828
sjesti 293 (9)
sjever 829
-ski 305
sklad 840
sklizati se 329
skoro 785
Slavica, Slavičin 412
slavulja 313
sličan 268
sličiti 787
slijedeći 788
slijep 293 (6)
slijev 789
slijeva 790, 1025
s lijeve strane 790
slom 358
složiti se 46
sluga 335, 793
službenik 135
službeno 795
služiti 353
sljedeći 111, 788
sljepoća 293 (6)
sljepoočica 797
smatrati, smatram 438
smetati komu 380, 611, 799
smijeh 800
smiješak 800, 1036
smion 747
Smithovi 801
smokovača 414
smokva, smokvin, smokov 414, 803
smreka, smrekov 414
smrt 297
snijeg 293 (1), 293 (3), 800
snijezi 293 (1)
sniježak 293 (3)
snjegovi 293 (1)
s obzirom na 805
somnambulizam 806
Sotona, sotona 335, 807
Soweto, Soweta 217
specijalan 7
spikerica 235
splav, splavi 808
Splićanin 809, 866
Splitsko-dalmatinska županija 1045
spojnica 86, 535
spol 769
spomenuti 267
spoznaja 767
spriječiti 293 (10)
sprovesti, sprovoditi 812
sprovod 812, 813
srebrnina 814
srebro, srebrn 814, 1043
srećka 900

središte 1040
srednjoeuropski 125, 815
srednjovjekovni 815, 816
Sretan Božić! 95
sročnost 868
srodstvo 527
stablo 164
stajalište 647
stajati 78, 354
stalak 823
stalan 347
stanica 647
starješina 335
starkelja 335, 822
stavljati na kocku 748
stelaža 823
stijenka 825
stijenj 1040
stiskati 690
stjecati, stjecaj 826
stolac 782, 828
stolica 828
stoljeće 535
straga 1003
strana 829
stranica 739, 820
stražnji 1003
strog, stroži 831
stručni, stručno 832
strukovni 832
studij 893
studija 730
stupanj, stupnja, stupnjeva 52, 522, 833, 868
su- 834
subordinacija 843
subpapilaran 836
subpolaran 619, 836
suburbacija 843
subvencija 843
sudjelovati 130, 837
suglasje 46
suglasnost 343
suh 845
suh, suši 845
sukladan s kim/čim 840
sukob 730, 914
Sunce 440, 841, 1027
sunce 841
super- 919
superlativ 177, 340
superrevizija 919
supkultura 843
supkutan 843
suprug, supruga 844
supruzi 844
supskala 843
supstitucija 843
supstrat 843
supsumirati 843
susretljivost 600
svađa 730
svagdanji 846, 934, 985
svagdašnji 846
svagdje 208, 847
svakako 120
svake godine 224
svaki 717, 898
svaki dan 138
svakidanji 846
svakidašnji 846
svaki mjesec 138, 441
svaki tjedan 138, 897
svakodnevno 138
svatko 898
sve 851, 852, 871
svejedno 871
Sveta stolica 828
sveti 780
sveza 956, 976
svi 851
svijest 293, 493

svijet 293 (1), 293 (4)
svijétao/svijetla/svijétlo 855
svima trojima 856
Svi sveti 780
Svisveti 780
svjedodžba 595, 958
svjetina 293 (4)
svjetlo 855
svjetlost 841, 855
svjetovi 293 (1)
svoj 985
svojstven 1030

Š

šaljiv 246
šeik 861
šejk, šejker 862
šekspirolog, šekspirski 17, 114, 241, 573, 773
šepiriti se 865
Šibenčanin 866
Šibensko-kninska županija 1045
šipka 168
šizofrenija 775
školovan 83
školski 1001
školu pohađa 181 učenik 868
šlape 598
šljiva, šljivin, šljivov 414, 869
-šnji 934
štediša 335, 870
šteta 562
štetan 395
što 160, 210, 871, 898, 1020
što ... to 6
što god 210, 871, 898
štogod 871
štovati 872
štoviše 89
Šveđanin 866, 874
švora 741

T

tabela, tabelarni 875
tablica, tablični 875
tad 481
tadanji 934
tadašnji 934
taj 267, 585
tajna 433
tako 249, 877
tako reći 878
tako rekavši 878
talac 385, 879
talijanizam 10
tamo 586
tampon-država 881
tampon-zona 881
tankoćutan 575
tapet 758
tapison 883
tata 335, 884
tatica 335, 885
tavan 886
Tea, Tee 9, 887
teći 269
teka 1001
televizija 312, 888
televizor 888
-telj 668
temelj 454, 578
temeljni 928
tenisice 598
teoretski 890
teorijski 890
tepih 758
teritorij 253, 893
ticati se 724
-tih 535
tijelo 293 (2), 293 (3), 332
timijan 404
tiraža 895

tisuća 238
tjedno 138, 334, 897
tjelesa 293 (2)
tjelešce 293 (3)
tkanina 417
tko 558, 871, 898
tko god 210, 871, 898
tlo 596, 899, 1027
točka, točki 118, 900
topiv 708, 901
topljiv 901
Torcida 236
torcidaši 236
trajan 347
trak 902
trans- 919
transcendentan 903
transplantacija 904
transseksualnost 919
transsibirska pruga 919
traper, traperice 191
trebati 656
tren 90
trenerica 235, 905
trenirka 905
trenutačan 906
trenutak 90
trešnja, trešnjev, trešnjin 414, 909
trešnjevača 414
tri, triju, trima 97, 170, 172, 295, 910, 911
triput 717
troji, troja, troje 856
trojica, tri, troje 98, 173, 911
tronožac 828
tržišna ekonomija 912
tu 587
tuča 914
tučnjava 914
turcizam 10
tvrdnja 954
tvrdoglav 1006

U

u 120, 658, 688, 766, 840, 922, 924, 933, 935, 951, 956, 976, 1004
-u, navezak 481
ubosti, ubo 915
ubrojiti 66
učešće 837
učiniti 471, 544, 918
učiniti se (komu) 918
ud 177
udio 837
udvojeni suglasnici 919
uganuti 266
ugao 375
uginuti 930
uglađen 83
uglovnica 375
u hotelu i oko hotela 766, 922
u ime 924, 951
uime 923, 924
ukazati se, ukazanje 925
ukop 813
ukus 927
ultimativan 928
ultimatum 928
uljudan 83
uljudba 83
uljuđen 83
uman 392
umjestan 494, 929
umrijeti 930
UN 361
unajmiti 279
unatoč 932, 948
u nedogled 933
unedogled 933
UNESCO 361
unutarnji, unutrašnji 934
unutarnjopolitički 409
uočljiv 575

uokolo 554
upletati 674
u pomoć 935
upomoć 935
uporabiti, upotrijebiti 936
u povodu 658
upozoriti 115, 925
upravni govor 938
u prvom redu 688
uputa 942
uputiti, upućivati 925
uradak 1001
usahnuti 930
uskrisiti 591, 945
uskrsni, uskršnji 946
uskrsnuti 945
usmjerenost 600
usprkos 948
usredotočenost 600
usredotočiti se 342
ustanoviti 954
ustaša 335, 949
ustvrditi 954
usuglasiti se 46
u susret 924, 951
ususret 951
u svakom slučaju 120
usvojiti 651
utakmica 688
uticati 570
utjecati, utjecaj 570
utoliko 6
utvrditi 954
uvenuti 930
u vezi/svezi s kim/čim 956, 976
uviđaj 533
uvirati 570
uvjerenje 958
uvredljiv 575
uvrijediti 589, 611
uzbudljiv 597
uzeti u najam 279
uznemirujući 280
uzor 694
uzorak 694

V

vakuum 960
vakuumirati 960
van 962
vani 962
vanjskopolitički 409
varalica 335, 968
Varaždinska županija 1045
varijabla 433
vaterpolska utakmica 132, 969
važan za 562, 970
važno 970
važnost 1029
večer 972
vele- 409
veleprodaja 409, 973
velikanka 63, 235, 411, 519, 672, 974
velikohrvat 242
velikosrbin 242
veoma 975
vertebra 359
veza 956, 976
video- 3, 13, 21, 180, 197, 326, 407, 432, 723, 977
vidjeti 243
vijenac 293 (3)
vilica 979
viličar 979
vinotoča 335, 980
violinist 258, 982
Virovitičko-podravska županija 1045
vi ste rekli 983
više 717, 735, 995
višnja, višnjev, višnjin 414, 984
višnjevača 414

vi u svojoj knjizi 985
vizitkarta 644
vizualan 7, 986
vjenčić 293 (3)
vjeroispovijed 262, 987
vjerojatan 988
vjetrogonja 335, 989
vladar 695
vladika 335, 990
vlast 253, 567
vlastela 59
vlastit 581
vlaška mlada 991
vodonoša 335, 992
vođa 335, 993
Voltaire 241
volterovski 241
voljeti 243
vrabac 491
vratiti se 776, 994
vrhu 995
vrhunski 928
vrijedan 293 (8), 1030
vrijediti 996
vrijednost 1029
vrijeme, vremena 293 (2)
vr(j)edniji 293 (8)
vrlo 975
Vukovarsko-srijemska županija 1045

X

x-zrake 742

Z

za 64, 138, 248, 395, 562, 579, 970, 998
za + infinitiv 998
zabrinut 64
zacrveniti 999
zacrvenjeti se 999
začuđujući 280, 1000
zadaća 1001, 1002
zadaćnica 1001
Zadarska županija 1045
zadatak 1002
zadnji 1003
zadrt 1006
Zagrebačka županija 1045
Zagrebački električni tramvaj, ZET 1028
Zagrepčanin 866, 1005
zagristi, zagrizen 1006
zagrižen 1006
zahtijevati, zahtjevan, zahtjev 1007
zahvaliti (se) 1008
zahvaljujući 1009
zaključak 954
zakopčavati, zakapčati 260, 1010
zamijeniti 293
zamijetiti 293
zamišljanje 667
zamjenjivati 430
zamjerati 293
zamjeriti 293 (9)
zamjerka 293 (9)
zamjetan 1030
zamolba, zamoliti 451
zamrznuta hrana 1013
zanosan 597
zao 227, 1015
zaobilazan 627
zapad 829
zapećak 1016
zapostavljen 1016
zaprimiti 1017
zapučak 1016
zaraditi 826
zarez 118, 1004
zasjeda 145
zasjedanje 293 (9)

zasjedati 293
zasjesti 293 (9)
zaslužiti 826
zasmetati 799
zaspati, zaspim 1019
zasuti, zaspem 1019
zato što 160, 1020, 1022
zavisiti od 588
završan 120
zbiti se 126
zbog 64, 1009, 1022
zbrinuti 539
zdesna 790, 1025
zdravlje 562
zdravstveno, zdravstvo 1026
zeleniti 999
zelenjeti 999
Zemlja 440, 841, 893, 1027
zemlja 983, 1027
zemljoradnik 191
ZET, Zagrebački električni tramvaj 129, 236, 1028
zetovci 1028
zgarište 662
zgoda 683
značaj 1029
značajan 1030
značenje 1029
znakovit 1030
znamenka 65
znatan 575, 1030
zóran 534
zrakoprazan, zrakoprazni 960
zrcalo 548
zvijerka 800, 1036
zvijezda 293 (3), 293 (4), 293 (7)
zviždati, zviždanje 202
zvjezdan 293 (7)
zvjezdica 293 (3)
zvjezdurina 293 (4)

Ž

žalfija 313
žar 597
žarište 1040
žbica 168
žderati 426
žderonja 335, 1041
ždrijebe, ždr(j)ebeta 293 (2)
žena 844
ženiti (se) 590
ženskar 1042
živ 591
živa 1043
živahan 1043
živjeti 243
živo srebro 1043
župa, župni 1046
Župa, župski 1046
županija 234, 893, 1045

BIBLIOGRAFIJA

Anić, V. (¹1991, ²1994, ³1998). *Rječnik hrvatskoga jezika.* Zagreb: Novi Liber.

Anić, V., **Goldstein**, I. (1999). *Rječnik stranih riječi.* Zagreb: Novi Liber.

Anić, V., **Silić**, J. (1986). *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.* Zagreb: Školska knjiga.

Antunović, G. (2005). „Značenjska i komunikacijska nepodudarnost internacionalizama i domaćih inačica kao prijevodnih ekvivalenata". U: Granić, J. (ur.). *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike.* Zagreb – Split: HDPL, 25-37.

Babić, S. (1990). *Hrvatska jezikoslovna čitanka.* Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Babić, S. (²1991). *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku.* Zagreb: HAZU i Globus.

Babić, S., **Finka**, B., **Moguš**, M. (1971, 1990, 1994, 1996). *Hrvatski pravopis.* Zagreb: Školska knjiga.

Babić, S., **Žic Fuchs**, M. (2007). *Rječnik kratica.* Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Badurina, L., **Marković**, I., **Mićanović**, K. (2007). *Hrvatski pravopis.* Zagreb: MH.

Benson, M. (1977). *Srpskohrvatsko-engleski rečnik.* Beograd: Prosveta.

Brabec, I. (1982). *Sto jezičnih savjeta.* Zagreb: Školske novine.

Brodnjak, V. (1991). *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika.* Zagreb: Školske novine.

Brozović-Rončević, D. i sur. (1996). *Rječnik novih riječi.* Zagreb: Minerva.

Bujas, Ž. (1999). *Veliki englesko-hrvatski rječnik.* Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Deanović, M. (1942). *Talijansko-hrvatski rječnik.* Zagreb: Tisak i nakladna knjižara St. Kugli.

Drvodelić, M. (⁷1996). *Hrvatsko-engleski rječnik.* Zagreb: Školska knjiga.

Filipović, R. (1959). *Englesko-hrvatski rječnik.* Zagreb: Zora.

Filipović, R. (1990). *Anglicizmi u hrvatskom i srpskom jeziku.* Zagreb: JAZU i Školska knjiga.

Frančić, A., **Hudeček**, L., **Mihaljević**, M. (2006). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Gačić, M. (2004). *Englesko-hrvatski rječnik prava, međunarodnih odnosa, kriminalistike i forenzičnih znanosti, kriminologije i sigurnosti.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Govorimo hrvatski (1997) (ur. Dulčić, M.). Zagreb: Hrvatski radio i Naprijed.

Guberina, P., **Krstić**, K. (1940). *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika.* Zagreb: Matica hrvatska.

Hansen-Kokoruš, R. i sur. (2005). *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik.* Zagreb: Nakladni zavod Globus i Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002). Zagreb: Novi Liber.

Hrvatski jezični savjetnik (1999). Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine.

Hrvatski opći leksikon (1996). Zagreb: Leksikografski zavod *Miroslav Krleža.*

Jezični savjetnik s gramatikom (1971) (ur. Pavešić, S.). Zagreb: Matica hrvatska.

Jezik na križu / Križ na jeziku. Rasprava o pravopisnim pravilima, I. (2005). Hekman, J. i Matičević, I. (ur.). Zagreb: Matica hrvatska.

Jezik na križu / Križ na jeziku. Lektori i jezična kultura, II. (2005). Hekman, J. i Matičević, I. (ur.). Zagreb: Matica hrvatska.

Jonke, Lj. (^{1}1964, ^{2}1965). *Književni jezik u teoriji i praksi.* Zagreb: Znanje.

Klaić, B. (1962). *Rječnik stranih riječi.* Zagreb: Zora.

Klaić, B. (1996). *Veliki rječnik stranih riječi.* Zagreb: Zora.

Kovačević, M(arko) (1998). *Hrvatski jezik između norme i stila.* Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Ladan, T. (2002). *Riječi.* Zagreb: ABC naklada.

Leksikon antičkih termina (prir. Škiljan, D.) (2003). Zagreb: Antibarbarus.

Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva (1977) (ur. Badurina, A.). Zagreb: Sveučilišna naklada Liber. Kršćanska sadašnjost i Institut za povijest umjetnosti.

Matešić, J. (1982). *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika.* Zagreb: Školska knjiga.

Matković, M. (2006). *Jezični savjetnik – iz prakse za praksu.* Zagreb: Škorpion.

Menac, A., **Fink-Arsovski**, Ž., **Venturin**, R. (2003). *Hrvatski frazeološki rječnik.* Zagreb: Naklada Ljevak.

Opačić, N., **Nikić-Ivanišević**, J., **Zlatar**, Z. (2004). *Jezikomjer. Vodič za izbjegavanje najčešćih pogrešaka u hrvatskom standardnom jeziku.* Stobreč: Croma Co.

Opačić, N. (2006). *Hrvatski u zagradama.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Opačić, N. (2007). *Hrvatski jezični putokazi. Od razdraganosti preko straha do ravnodušnosti.* Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Parčić, D. (1874). *Rječnik slovinsko-talijanski.* Zadar: Braća Battara.

Pranjković, I. (1993). *Kronika hrvatskoga jezikoslovlja.* Zagreb: Matica hrvatska.

Pranjković, I. (1997). *Jezikoslovna sporenja.* Zagreb: Konzor.

Rječnik hrvatskoga jezika (2000). (ur. Šonje, J.). Zagreb: Leksikografski zavod *Miroslav Krleža* i Školska knjiga.

Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika A-F; G-K. (1967). Zagreb – Novi Sad: Matica hrvatska i Matica srpska.

Sabljak, T. (2001). *Rječnik hrvatskoga žargona.* Zagreb: Naklada V. B. Z.

Silić, J. (1996). „Polifunkcionalnost hrvatskoga standardnog jezika”. U: *Kolo,* časopis MH. Zagreb: Matica hrvatska, 244-247.

Silić, J. (1999). „Leksik i norma”. U: Samardžija, M. (ur.). *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika.* Zagreb: Matica hrvatska, 282-292.

Skok, P. (1971, 1972, 1973). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika.* Zagreb: JAZU.

Spalatin, K. (1990). *Peterojezični rječnik europeizama.* Zagreb: Matica hrvatska.

Šetka, J. (^{2}1976). *Hrvatska kršćanska terminologija.* Split: Knjižnica „Marije”.

Škaljić, A. (^{3}1973). *Turcizmi u srpskohrvatskom – hrvatskosrpskom jeziku.* Sarajevo: Svjetlost.

Švaćko, V. (1994). „Tko je izmislio privitak?” U: *Vjesnikov jezični savjetnik.* Zagreb: *Vjesnik,* 31. 3.

Težak, S. (1990). *Hrvatski naš svagda(š)nji.* Zagreb: Školske novine.

Težak, S. (1995). *Hrvatski naš osebujni.* Zagreb: Školska knjiga.

Težak, S. (1999). *Hrvatski naš (ne)zaboravljeni.* Zagreb: Tipex.

Težak, S. i **Babić**, S. (^{11}1996). *Gramatika hrvatskoga jezika.* Zagreb: Školska knjiga.

Vidović, R. (1969). *Kako ne valja – kako valja pisati.* Zagreb: Matica hrvatska.

Vidović, R. (1983). *Jezični savjeti.* Split: Logos.

Vjesnikov jezični savjetnik (od 16. 3. 1994. do 11. 4. 1996) (grupa autora). Zagreb: *Vjesnik.*

Vratović, V. (2007). *Latinski u hrvatskom kontekstu.* Zagreb: Biakova.

Žepić, M. (^{8}1985). *Latinsko-hrvatski ili srpski rječnik.* Zagreb: Školska knjiga.

BILJEŠKA O AUTORICI

Nives Opačić rođena je 1944. godine u Vukovaru. Diplomirala je i magistrirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je od 1974. do 2004. bila viša lektorica hrvatskoga standardnog jezika na Odsjeku za kroatistiku. Od 1972. do 1974. radila je kao ugovorni lektor hrvatskoga jezika na Filozofskom fakultetu Karlova sveučilišta u Pragu, a od 1979. do 1981. na Sveučilištu u Rimu. Držala je (a drži i sada) radionice za prevoditelje raznih struka i profila, a niz godina predavala je hrvatski kao drugi i strani jezik strancima (na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i drugdje). Kao jezična savjetnica i recenzentica surađuje s gotovo svim većim hrvatskim izdavačkim kućama.

Godine 1972. osnovala je Društvo hrvatskih lektora (kojemu je u dva mandata bila i predsjednica). Znanstvene i stručne radove objavljivala je u *Jeziku, Filologiji, Radovima Zavoda za slavensku filologiju, Raspravama Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, zbornicima *Društva za primijenjenu lingvistiku, Riječkim filološkim danima* itd. Četrdesetak jezičnih savjeta objavila je u *Vjesniku*, nekoliko stotina u obrazovnim emisijama Hrvatskoga radija i Hrvatske televizije (emisije *Govorimo hrvatski, Jezikomjer, Hrvatski u zrcalu, Jezični petak, Navrh jezika*). Na Hrvatskom katoličkom radiju imala je godinu dana dva ciklusa polusatnih autorskih emisija: jezičnu *Tu, pokraj nas* i iz hrvatske književnosti, *Poetski putopis*. Od 1999. piše stalnu jezičnu kolumnu u *Vijencu*, listu MH (*Što znači, odakle dolazi*). Suautorica je i Matičine knjige *Križ na jeziku* (2005). Od 2004. u listu *Novinar* ima stalnu jezičnu kolumnu *Recite im ...* (analiza novinarskih, voditeljskih i spikerskih pogrešaka u raznim medijima).

Od 2002. godine službeno je u mirovini. Živi u Zagrebu.

AUTORSKE KNJIGE

^{1}2005. i ^{2}2006. *Iza riječi (prtinom i cijelcem)*. Zagreb: Matica hrvatska.

^{1}2006. i ^{2}2006. (s Jasminom Nikić-Ivanišević i Zoranom Zlatarom). *Jezikomjer, Vodič za izbjegavanje najčešćih pogrešaka u hrvatskom standardnom jeziku* (knjiga + 2 tonska CD-a). Stobreč: Croma Co.

^{1} i ^{2}2006. *Hrvatski u zagradama / Globalizacijske jezične stranputice*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

2007. *Hrvatski jezični putokazi*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

2009. *Moja draga škola*. Zagreb: Profil (Dveri riječi).

2009. *Riječi s nahtkasna i kantunala (preko noćnog ormarića)*. Zagreb: Profil (tekstovi iz stalne kolumne u *Vijencu* od 2004. do 2009.).

„Nives Opačić jedna je od onih malobrojnih jezikoslovaca praktičara kojima je u prvom planu skrb o kultiviranju pisanoga i govornoga izraza. U ovoj je svojoj najnovijoj knjizi, kojom će zacijelo opet uspješno prodrijeti do prosječnoga hrvatskoga govornika, u jednostavnoj i praktičnoj abecednoj formi sabrala sva svoja praktičarska iskustva i teorijske spoznaje. Ovo je hvalevrijedno djelo namijenjeno široj čitalačkoj publici i jamačno će ga listati svi oni kojima je do hrvatskoga jezika i do jezične kulture stalo."

Iz recenzije doc. dr. Bernardine Petrović
Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu

„Nikad nisam ljudima govorila da u hrvatskom standardnom jeziku 'tako mora biti', nego sam im uvijek nastojala i objasniti zašto mislim da je 'tako bolje' ili jedino pravilno. Naravno, ljudi uvijek imaju izbor da prihvate ili ne prihvate ono što im predlažem. Neću ovdje prepričavati što sve možete naći u knjizi, to će svatko za sebe pronaći sam, no među više od 1000 natuknica vjerujem da će mnogi naći odgovor na svoje dvojbe, utvrditi znanje koje su davno stekli, osvježiti štošta što su zaboravili, iznenaditi se koliko ljudi uporno griješi i u onome što nam se obično čini da je samo po sebi razumljivo, a mladi naučiti i nešto novo."

Iz Predgovora Nives Opačić

www.novi-liber.hr
ISBN 978-953-6045-82-2
199,00 kn